

LATVIJAS REPUBLIKAS
FINANŠU MINISTRIJA

EIROPAS SAVIENĪBA

Partnerības līgums Eiropas Savienības investīciju fondu 2014.–2020.gada plānošanas periodam

RĪGA 2014

SATURS

Saisinājumi un lietotie termini.....	4
1.Partnerības līguma sasaiste ar Stratēģijas „Eiropa 2020” tematiskajiem mērķiem	7
1.1. Atšķirību, attīstības vajadzību un izaugsmes potenciāla analīze.....	7
Zems tautsaimniecības ražīguma līmenis un neapmierinošs sniegums inovācijās, pētniecībā un zinātnē.....	9
Ekonomisko attīstību ierobežojošā transporta infrastruktūras kvalitāte	26
Neefektīva resursu izmantošana	30
Augsts nabadzības un bezdarba līmenis, īpaši jauniešu vidū, un ilgtermiņa bezdarba līmenis.....	41
Nepietiekami kvalitatīvs un darba tirgus prasībām neatbilstošs izglītības piedāvājums	49
Teritoriāli nesabalansēta ekonomiskā attīstība	65
1.2. <i>Ex-ante</i> novērtējumu kopsavilkums	80
1.3. Izvēlētie tematiskie mērķi un ieguldījumu prioritātes	82
Nostiprināt pētniecību, tehnoloģiju attīstību un inovāciju.....	82
Uzlabot IKT pieejamību, izmantošanu un kvalitāti.....	84
Uzlabot MVK, kā arī lauksaimniecības nozares (attiecībā uz ELFLA) un zvejniecības un akvakultūras nozares (attiecībā uz EJZF) konkurētspēju	86
Atbalstīt pāreju uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisijas līmeni visās nozarēs.....	87
Veicināt pielāgošanos klimata pārmaiņām, risku novēršanu un pārvaldību.....	89
Saglabāt un aizsargāt vidi un uzlabot resursu izmantošanas efektivitāti	91
Veicināt ilgtspējīgu transportu un novērst trūkumus tīkla pamatinfrastruktūrā	98
Veicināt stabilas un kvalitatīvas darba vietas un atbalstīt darbaspēka mobilitāti.....	100
Veicināt sociālo iekļaušanu, apkarot nabadzību un jebkādu diskrimināciju	102
Ieguldīt izglītībā, apmācībā un arodizglītībā prasmju apguvei un mūžizglītībā.....	106
Uzlabot publisko iestāžu un ieinteresēto personu institucionālās spējas un efektīvu valsts pārvaldi	112
1.4. Indikatīvais finansējuma sadalījuma apjoms pa tematiskajiem mērķiem (EUR).....	128
1.5. Horizontālie principi.....	131
1.5.1. Partnerības princips	131
1.5.2. Vienlīdzīgu iespēju veicināšana starp vīriešiem un sievietēm, nediskriminācija un pieejamība	135
1.5.3. Ilgtspējīga attīstība.....	137
1.5.4. Horizontālās politikas mērķis	139
1.6. ERAF, ESF, KF, JN1 programmu saraksts, izņemot tās, kas tiek īstenotas Eiropas Teritoriālās sadarbības mērķa, kā arī ELFLA un EJZF ietvaros, ar indikatīvu ESI fondu līdzfinansējumu dalījumā pa gadiem	142
1.7. Plānotās struktūrfondu ieguldījumu izmaiņas starp reģionu kategorijām	144

1.8. Transformācija no ETS mērķa investīcijām Izaugsmes un nodarbinātības mērķiem	144
1.9. Tehniskās palīdzības transformācijas pieprasījums EK	144
1.10. Informācija par Izpildes rezervei plānoto finansējumu dalījumā pa ESI fondiem, kur attiecināms, reģionu kategorijām, un neiekļautajiem finansējuma apjomiem Izpildes rezerves aprēķināšanai (EUR)	145
2. Pasākumi efektīvai ESI fondu ieviešanai	146
2.1. Atbalsta koordinācija	146
2.2. Ex-ante pārbaude par atbilstību papildinātības nosacījumiem	153
2.3. Kopsavilkums par ex-ante nosacījumu izpildi	153
2.4. Metodoloģija un mehānisms kā tiks nodrošināta Izpildes ietvara funkcionalitāte	179
2.5. Novērtējums par to, vai ir nepieciešams pastiprināt administratīvo kapacitāti iesaistīto iestāžu DP vadībā un kontrolē un, ja attiecināms, saņēmēju, kā arī, ja nepieciešams, to darbību kopsavilkums, kas veicami šim nolūkam	180
2.6. Kopsavilkums par plānotajām darbībām programmās, lai samazinātu administratīvo slogu finansējuma saņēmējiem, tai skaitā indikatīvs to ieviešanas grafiks	185
3. Integrēta teritoriju attīstība	189
3.1. Pasākumi, lai nodrošinātu integrētu teritoriju attīstību	191
3.1.1. Sabiedrības virzīta vietējā attīstība	191
3.1.2. Integrētās teritoriālās investīcijas (ITI)	192
3.1.3. Pilsētvides ilgtspējīga attīstība	192
3.1.4. ETS, sadarbības jomas un ESSBJR	195
3.1.5. Teritorijas, kurās ir visaugstākais nabadzības līmenis, vislielākais diskriminācijas vai sociālās atstumtības risks, it sevišķi riska grupās	197
3.1.6. Demogrāfiskie izaicinājumi reģionos	198
4. Efektīva PL un darbības programmu ieviešana	200
4.1. E-fondi	200
PIELIKUMI:	202

SAĪSINĀJUMI UN LIETOTIE TERMINI

AII	Augstākās izglītības iestādes
AER	Atjaunojamie energoresursi
ARACHNE	EK izveidots risku vērtēšanas rīks, kas var palielināt projektu atlases efektivitāti, vadības pārbaudes un stiprināt krāpšanas identifikāciju, atklāšanu, novēršanu
ĀM	Ārlietu ministrija
BEMIP	Baltijas enerģijas tirgu starpsavienojumu plāns
COSME	Uzņēmumu konkurētspējas un mazo un vidējo uzņēmumu programma
CEF	Eiropas Infrastruktūras Savienojumu instruments
CFLA	Centrālā finanšu un līgumu aģentūra
DP	Darbības programma
DRN	Dabas resursu nodoklis
EAIT	Eiropas vienotā augstākās izglītības telpa
EIB	Eiropas Investīciju banka
EEZ	Eiropas Ekonomikas zona
EIS	Elektronisko iepirkumu sistēma
EJZF	Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds
ELV	Lauku saimniecību ekonomiskā lieluma klase
EK	Eiropas Komisija
EK pozīcijas dokuments	Eiropas Komisijas pozīcijas dokuments, prezentēts 2012.gada 4.decembrī
ETL	Elektrotransportlīdzekļi
ELFLA	Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai
EM	Ekonomikas ministrija
E-pārvaldība	Informāciju tehnoloģiju risinājumi ESI fondu ieviešanas nodrošināšanai
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ES	Eiropas Savienība
ESSBJR	Eiropas Savienības stratēģija Baltijas jūras reģionam
Stratēģija „Eiropa 2020”	Eiropa 2020: stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un iekļaujošai izaugsmei
ESF	Eiropas Sociālais fonds
ESI fondi	Eiropas Savienības investīciju fondi - ESF, ERAF, KF, ELFLA, EJZF
ES Padomes rekomendācija	Eiropas Savienības Padomes rekomendācija par Latvijas 2013.gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2012.–2016.gada konverģences programmu
ESCO	Enerģijas servisa kompānija
ETS	Eiropas teritoriālā sadarbība
EUR	Eiropas Savienības vienotā valūta euro
EQAR	Eiropas augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas reģistrs
FM	Finanšu ministrija

IDF	Iekšējās drošības fonds
IeM	Iekšlietu ministrija
IKT	Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas
IKP	Iekšzemes kopprodukts
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
JNI	Jauniešu nodarbinātības iniciatīva
KF	Kohēzijas fonds
KM	Kultūras ministrija
KLP	Kopīgā lauksaimniecības politika
KNAB	Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs
KP	Kohēzijas politika
KP fondi	ESF, ERAF, KF
KPFI	Klimata pārmaiņu finanšu instruments
LAD	Lauku atbalsta dienests
LAP 2014-2020	Latvijas Lauku attīstības programma 2014-2020 (ELFLA)
LAP	Lauku attīstības politika
LIZ	Lauksaimniecībā izmantojamā zeme
LDDK	Latvijas Darba devēju konfederācija
LESD	Līgums par Eiropas Savienības darbību
LM	Labklājības ministrija
MK	Ministru kabinets
NAP 2020	Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2014.–2020.gadam
NIP	Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnes 2014.–2020.gadam
LPS	Latvijas Pašvaldību savienība
NRP	Latvijas Nacionālā reformu programma „Eiropa 2020” stratēģijas īstenošanai
NVA	Nodarbinātības valsts aģentūra
MVK	Mazie un vidējie komersanti
P&A	Pētniecība un attīstība
PKC	Pārresoru koordinācijas centrs
PL	Partnerības līgums ES investīciju fondu ieviešanai 2014.–2020.gada plānošanas periodam
PVN	Pievienotās vērtības nodoklis
PUK	KP fondu Pagaidu uzraudzības komiteja
Sadarbības partneri	Latvijas Darba devēju konfederācija, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība, biedrības, nodibinājumi, nozaru asociācijas, plānošanas reģioni
SEG	Siltumnīcefekta gāzu emisijas
SIVN	Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums
SM	Satiksmes ministrija
Stratēģija „Latvija 2030”	Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam
STEM	<i>Science, Technology, Engineering and Math</i> – zinātne, tehnoloģijas, inženierzinātne un matemātika
SVVA	Sabiedrības virzīta vietējā attīstība
TIKDG	KP fondu tematiskās izvērtēšanas konsultatīvā darba grupa
TM	Tieslietu ministrija

UK	KP fondu uzraudzības komiteja
UR	Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
VRG	Vietējā rīcības grupa
Vispārējā regula	Eiropas Parlamenta un Padomes 2013.gada 17.decembra regula (ES) Nr.1303/2013, ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu un atceļ padomes regulu (EK) Nr.1083/2006
VK	Valsts kanceleja
VM	Veselības ministrija
VSS	Eiropas Komisijas Vienotais stratēģiskais satvars 2014.–2020.gadam
VPP 2014-2020	Vides politikas pamatnostādnes 2014.–2020.gadam
ZM	Zemkopības ministrija
ZRP	Rīcības programma zivsaimniecības attīstībai 2014.–2020.gadam

1.PARTNERĪBAS LĪGUMA SASAISTE AR STRATĒGIJAS „EIROPA 2020” TEMATISKAJIEM MĒRĶIEM

1.1. ATŠKIRĪBU, ATTĪSTĪBAS VAJADZĪBU UN IZAUGSMES POTENCIĀLA ANALĪZE

- (1) ESI fondu 2014.–2020.gada plānošanas periodā Latvijai būs pieejamas investīcijas no pieciem ES struktūrpolitikas finansēšanas instrumentiem – ERAF, lai ar ieguldījumiem P&A, IKT, MVK konkurētspējas paaugstināšanā atbalstītu attīstību un tautsaimniecības strukturālu transformāciju; KF, lai palīdzētu integrēties ES vienotajā tirgū un veicinātu vides standartu ievērošanu un svarīgākās transporta infrastruktūras izbūvi; ESF, lai uzlabotu nodarbinātības iespējas, mazinātu nabadzību, veicinātu izglītības iespējas un mūžizglītību, un attīstītu aktīvu, visaptverošu un ilgtspējīgu sociālo iekļaušanu; ELFLA, lai veicinātu lauksaimniecības konkurētspēju, nodrošinātu dabas resursu ilgtspējīgu apsaimniekošanu un rīcību klimata politikas jomā, kā arī panāktu lauku ekonomikas un kopienu līdzsvarotu teritoriālo attīstību, t.sk. radot un saglabājot nodarbinātību; un EJZF, lai veicinātu tādu zivsaimniecību, kas ir konkurētspējīga, ekonomiski dzīvotspējīga un sociālā un vides ziņā ilgtspējīga, kā arī veicinātu zivsaimniecības reģionu līdzsvarotu un iekļaujošu teritoriālo attīstību.
- (2) ESI fondu ieguldījumu mērķis Latvijā ir stiprināt Latvijas konkurētspēju un nodrošināt ekonomisko, teritoriālo un sociālo kohēziju ar gudru, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi un līdzsvarotu teritoriālo attīstību, kas balstīta uz sabalansētu makroekonomisko un fiskālo politiku.
- (3) Kopumā ESI fondu ieguldījumu stratēģija veidota tā, lai nodrošinātu resursu koncentrāciju un ieguldījumu kritisko masu vēlamo pārmaiņu sasniegšanai Latvijā atbilstoši noteiktajām vajadzībām, kas tiešā veidā sniegtu redzamu ieguldījumu stratēģijas „Eiropa 2020” mērķu sasniegšanā un ES Padomes rekomendāciju¹ ieviešanā.
- (4) ESI fondu ieguldījumu stratēģija balstīta uz stratēģijā „Latvija 2030”, NRP un NAP 2020 minētajiem attīstības virzieniem, noteiktajām vajadzībām un izaicinājumiem, t.sk. ņemot vērā ESSBJR noteikto.
- (5) NRP noteikti arī Latvijai sasniedzamie kvantitatīvie mērķi **stratēģijas „Eiropa 2020”** kontekstā:
 1. 73% nodarbinātības līmenis vecuma grupā no 20 līdz 64 gadiem;
 2. ieguldījumi P&A – 1,5% no IKP;
 3. iedzīvotāju īpatsvars 30 – 34 gadu vecumā ar augstāko izglītību – 34–36%;
 4. skolu nepabeigušo iedzīvotāju īpatsvars vecuma grupā no 18 līdz 25 gadiem – 13,4%;
 5. nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvars – 21%² vai 121 000 cilvēku novērsts nabadzības vai atstumtības risks;
 6. primārās enerģijas ietaupījums 0,670 Mtoe;
 7. 40% atjaunojamās enerģijas īpatsvars bruto enerģijas gala patēriņā;
 8. ierobežot SEG emisijas nozarēs ārpus ETS tā, lai pieaugums nepārsniegtu 17%, salīdzinot ar 2005.gadu;

¹ http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/country-specific-recommendations/2013/index_en.htm

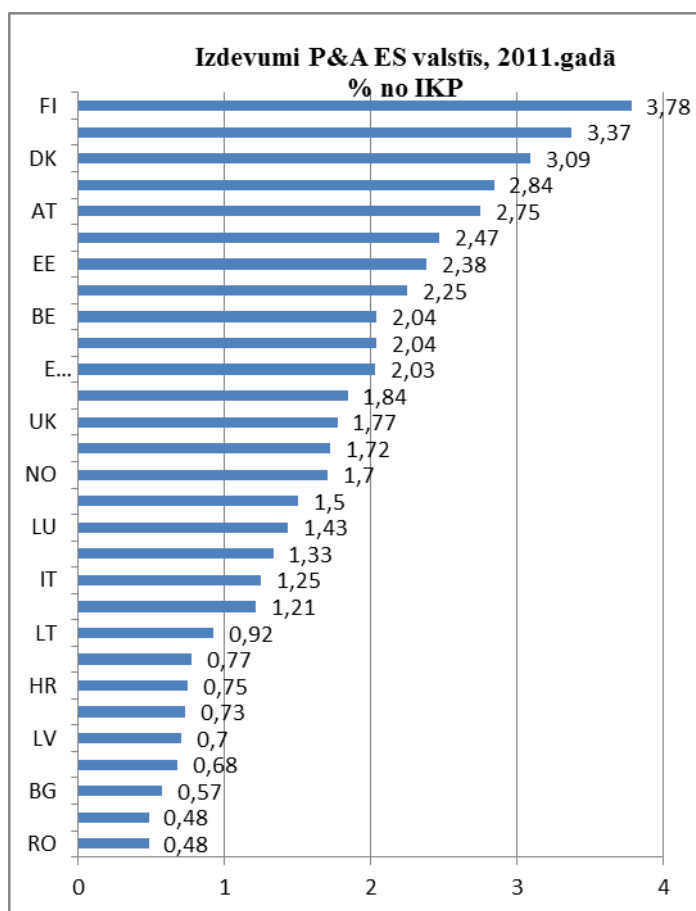
² Mērķis ietver divus rādītājus – nabadzības riska indekss un/vai personu īpatsvars zemas darba intensitātes māsaimniecībās. Mērķis izvirzīts, ņemot vērā 2008.gada datus, kad 26.1% jeb 588 tūkst. iedzīvotāju bija pakļauti nabadzības riskam un/vai dzīvoja zemas darba intensitātes māsaimniecībās. Saskaņā ar Eurostat (EU-SILC) datiem 2012.gadā Latvijas sasniegtais rādītājs bija 22.1% jeb . 448,5 tūkst. iedzīvotāju, kas bija pakļauti nabadzības riskam un/vai dzīvoja zemas darba intensitātes māsaimniecībās. Tomēr jāņem vērā, ka 2012.gada dati balstīti uz iedzīvotāju skaitu, kas iegūts 2011.gada tautas skaitīšanas rezultātā, savukārt 2008.gada dati nav pārreķināti pēc 2011.gada tautas skaitīšanas.

9. ierobežot valsts kopējās SEG emisijas, lai 2020.gadā tās nepārsniegtu 12,20 Mt CO₂ ekvivalentu.
- (6) No augstākminētajiem stratēģijas „Eiropa 2020” mērķiem Latvijai vislielākais izaicinājums būs sasniegt mērķus, kas saistīti ar ieguldījumiem P&A, primārās enerģijas ietaupījumu un atjaunojamās enerģijas īpatsvaru. Izaicinājumu rīcībpolitikas plānošanai rada risks, ka ekonomiskā izaugsme var veicināt nabadzības riska pieaugumu, ja trūcīgo iedzīvotāju ienākumi nepalielināsies līdzvērtīgi turīgajiem iedzīvotājiem. 2011.gadā ekonomiskās situācijas stabilizēšanās vispozitīvāko ietekmi ir atstājusi, galvenokārt, uz turīgākajām mājsaimniecībām, savukārt mājsaimniecības ar zemiem ienākumiem ļoti minimāli izjuta ekonomikas atveseļošanos. Papildus minētajam, nacionālajos plānošanas dokumentos paaugstināts skolu nepabeigušo iedzīvotāju īpatsvara sasniedzamais mērķis 2020.gadā līdz 10%, ņemot vērā aktuālo mērķa vērtību.
- (7) ESI fondu ieguldījumi palīdzēs ieviest piecas no ES Padomes 2013.gada rekomendācijām Latvijai, kas saistītas ar ilgstošo un jauniešu bezdarbu (2.rekomendācija), nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanu ar sociālo pakalpojumu darbības jomu un sociālās palīdzības pabalstu saņēmēju aktivizēšanas pasākumiem (3.rekomendācija), augstākās izglītības un pētniecības iestāžu reformu (4.rekomendācija), energoefektivitāti un enerģētiku (5.rekomendācija) un tiesu sistēmas efektivitātes celšanu (6.rekomendācija). ES Padomes 3.rekomendācijas (attiecībā uz reformām sociālajā palīdzībā) īstenošana balstīsies uz nodokļu un pabalstu politikas izmaiņām un sociālās drošības sistēmas pilnveidi (valsts budžeta resursu ietvaros), kā arī uz valsts budžeta atbalstītu pieejas paplašināšanu bērnu aprūpes pakalpojumiem un ar izglītības ieguvu saistīto izdevumu segšanu. ESF atbalsts tiek plānots profesionāla sociālā darba pilnveidei un nabadzības un sociālās atstumtības risku un situācijas monitoringam.
- (8) Konkrēta ieguldījumu sasaiste ar stratēģijas „Eiropa 2020” mērķu sasniegšanu un ES Padomes rekomendāciju īstenošanu norādīta DP specifisko atbalsta mērķu aprakstos.
- (9) **Nemot vērā iepriekšminēto avotu analīzi, galvenie Latvijas konkurētspējas un ekonomiskās, sociālās un teritoriālās kohēzijas attīstības izaicinājumi ESI fondu ieguldījumu kontekstā ir šādi:**
- 1) zems tautsaimniecības ražīguma līmenis un neapmierinošs sniegums inovācijās, pētniecībā un zinātnē;
 - 2) ekonomisko attīstību ierobežojoša transporta infrastruktūras kvalitāte;
 - 3) neefektīva resursu izmantošana;
 - 4) augsts nabadzības un bezdarba līmenis, īpaši jauniešu vidū, un augsts ilgtermiņa bezdarba līmenis;
 - 5) nepietiekami kvalitatīvs un darba tirgus prasībām neatbilstošs izglītības piedāvājums;
 - 6) teritoriāli nesabalansēta ekonomiskā attīstība³.
- (10) **Balstoties uz augstākminētajiem konkurētspējas attīstību kavējošiem faktoriem, PL tiek izvirzītas šādas vispārējās ESI fondu attīstības prioritātes:**
- 1) tautsaimniecības ražīguma, pievienotās vērtības, inovāciju, pētniecības un zinātnes kvalitātes līmeņa celšana;
 - 2) ilgtspējīga un efektīva transporta infrastruktūra;
 - 3) ilgtspējīga dabas un kultūras resursu izmantošana;
 - 4) augsts nodarbinātības līmenis iekļaujošā sabiedrībā;
 - 5) kvalitatīva un efektīva izglītības sistēma;
 - 6) līdzsvarota un ilgtspējīga teritoriālā attīstība.

³ sociālie, demogrāfiskie un ekonomiskie izaicinājumi īpaši jūtami ārpus Rīgas aglomerācijas

Zems tautsaimniecības ražīguma līmenis un neapmierinošs sniegums inovācijās, pētniecībā un zinātnē

- (11) Pētniecība, attīstība un inovācijas. EK Inovācijas savienības rezultātu pārskatā (2013) uzsvērts, ka Latvijas vājais sniegums inovāciju jomā nelabvēlīgi ietekmē valsts konkurētspēju, savukārt valsts inovāciju sistēmas attīstību kavē vājais zinātnes sniegums. Latvijas dalībnieku panākuma līmenis EK 7.Ietvara programmā bija 22% (ES vidējais rādītājs – 21%), tomēr kopējais atbalstītajiem dalībniekiem piešķirtais ES finansējums (40,60 milj. EUR) vērtējams kā zems pret Latvijas iemaksām (aptuveni 80 milj. EUR).
- (12) Privātā sektora ieguldījumu P&A rādītājs joprojām ir viens no zemākajiem ES (0,19% no IKP 2011.gadā salīdzinājumā ar ES vidējo rādītāju – 1,26% no IKP). Iekšzemes uzņēmumu un lielo ārvalstu saistīto uzņēmumu ieguldījumi P&A ir nenozīmīgi, lai veicinātu specializāciju zināšanu ietilpīgās un uz inovāciju attīstību vērstās nozarēs.
- (13) Salīdzinot Latvijas izdevumus P&A ar ES-28 valstu sasniegtajiem rādītājiem šajā jomā, var secināt, ka Latvija, ieguldot P&A tikai 0,7% no IKP, 2011.gadā ierindojas pieticīgā vietā ES-28 valstu vidū, nodrošinot līdzīgu sniegumu ar Horvātiju un Slovākiju, aiz sevis atstājot Bulgāriju, Kipru un Rumāniju (sk.1. attēlu).

1. attēls. Izdevumi P&A ES valstīs 2011.gadā. Avots: EK statistikas biroja dati.

- (14) Stratēģijas „Eiropa 2020” kontekstā Latvija nacionāli ir noteikusi mērķi līdz 2020.gadam ieguldīt P&A 1,5% no IKP, vienlaikus veicinot privātā sektora ieguldījuma daļas pieaugumu. NRP ir iekļauta ieguldījumu P&A palielināšanas trajektorija (sk.1.tabulu).

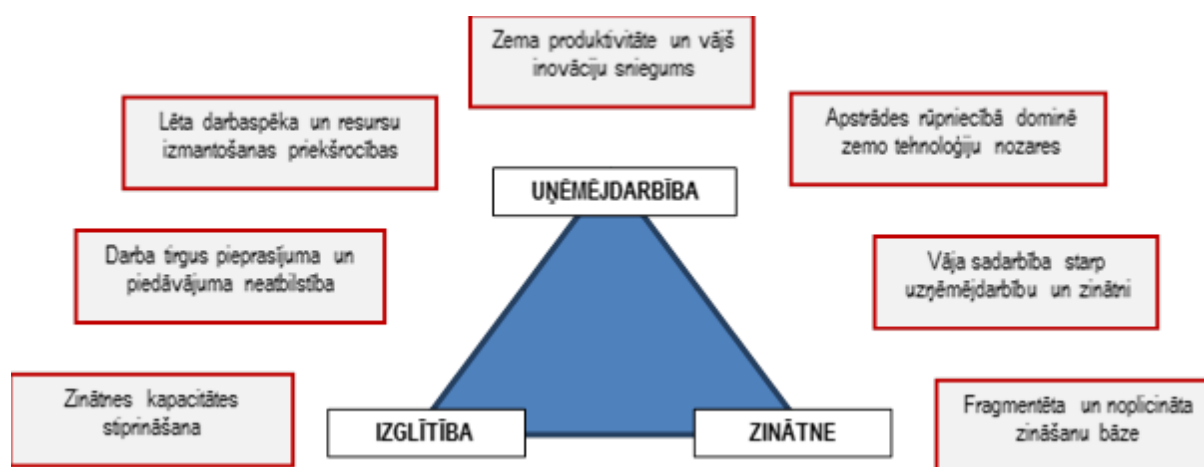
Ieguldījumu P&A palielināšanas trajektorija

	2008	2009	2010	2011	2012	2020
Kopējais finansējums R&D (milj. EUR)	130,6	83,8	116,0	137,4	147,8	553,5
% no IKP	0,62	0,46	0,60	0,7	0,66	1,5

- (15) KP fondu plānošanas perioda 2007.–2013.gadam investīcijas sniedza būtisku ieguldījumu zinātnes sektora kapacitātes stiprināšanā par kopējo finansējumu aptuveni 313,03 milj. EUR apjomā, nodrošinot atbalsta piešķiršanu jaunu zinātnisko grupu pētījumiem, praktiskas ievirzes pētījumu īstenošanai, t.sk. sadarbībā ar industriju, Latvijas zinātnisko institūciju starptautiskās sadarbības veicināšanai un pētniecības infrastruktūras modernizēšanai. Atbalsts sniegts pētniecības sekmēšanai privātajā sektorā un pētniecības pakalpojumu sniegšanai privātajam sektoram, piemēram, kompetenču centros, sadarbojoties zinātniskajām institūcijām un komersantiem, tika īstenoti kopīgi pētījumi un izstrādāti jauni produkti un tehnoloģijas. Kopš 2011.gada tika uzsākta zinātnes resursu koncentrācija un nodrošināta pētnieciskās infrastruktūras iegādes mērķtiecīga un saskaņota plānošana deviņos valsts nozīmes pētniecības centros, kas aptver valstī noteiktos prioritāros zinātnes virzienus un nodrošina sinerģiju ar kompetenču centru pētniecības virzieniem un prioritārajām tautsaimniecības nozarēm.
- (16) Gūtā pieredze KP fondu plānošanas periodā 2007.–2013.gadam pētniecības atbalsta jomā liecina, ka ir vairāki būtiski izaicinājumi, kas ierobežo P&A ieguldījumu pieaugumu, piemēram, zinātnisko institūciju finansiālā kapacitāte un no projekta uz projektu balstīta pētniecības finansējuma struktūra, kas saistīta ar pārlietu zemo valsts budžeta finansējuma piešķirumu institucionālajām (bāzes) izmaksām un pētniecības īstenošanai, kā arī ierobežoto pētniecības finansējuma pieejamību un pārrāvumiem konkursa kārtībā piešķirtā finansējuma pieejamībā, kas rada pēctecības un ilgtspējas riskus. Tāpat izaicinājums ir bijis valsts atbalsta normu piemērošana P&A infrastruktūras attīstībā, kas radījusi neproporcionālu finansiālo slogu zinātniskajām institūcijām komerciāliem mērķiem izmantojamas pētniecības infrastruktūras līdzfinansēšanai. Kā nepietiekama vērtējama zinātnes sadarbība ar augstākās izglītības un privāto sektoru pētniecības projektu īstenošanā. Nākamajā KP fondu plānošanas periodā tiks izstrādāti tādi atbalsta pasākumi, kas veicina zinātnes, augstākās izglītības un uzņēmējdarbības jomas sadarbību. Ņemot vērā to, ka liela daļa cilvēkresursu attīstības, praktiskās pētniecības un pētniecības infrastruktūras projektu KP fondu plānošanas periodā 2007.–2013.gadam tiks īstenoti līdz 2015.gada beigām, šo ieguldījumu izvērtējums tiks veikts 2016.gadā un attiecīgi ņemts vērā, plānojot investīcijas nākamajā KP fondu plānošanas periodā.
- (17) KP fondu plānošanas periodā 2007.–2013.gadam inovāciju veicināšanas jomā ir notikusi P&A un inovāciju atbalsta koncentrācija noteiktos virzienos, piemēram, augstas pievienotās vērtības investīciju aktivitātē ir atbalstīti ilgtermiņa ieguldījumi komersantos, kuri darbojas augsto un vidēji-augsto tehnoloģiju nozarēs, līdz ar to atbalstīto nozaru struktūra aktivitātes ietvaros ir veidojusies līdzīgi Skandināvijas valstu tautsaimniecības struktūrai, vienlaicīgi sekmējot nozaru ar augstāku pievienoto vērtību attīstību. Tāpat tehnoloģiju pārneses kontaktpunktu izveide vairākās augstskolās ir veicinājusi izglītības iestāžu sadarbību ar komersantiem. Ar aktivitātes ietvaros sniegto atbalstu līdz 2013.gada beigām iesniegti 18 starptautiski patenti pieteikumi. Vienlaikus, analizējot aktivitātes ietvaros sasniegtos rezultātus, secināts, ka šāda veida atbalstu ir nepieciešams koncentrēt nelielā skaitā centru, paplašinot piedāvāto pakalpojumu loku, attīstot kapacitāti, kas

profesionāli spēj veikt komercializējamu projektu atlasī, patentēšanu, licencēšanu, un nodrošināt finansējumu pētniecības rezultātu komercializācijai.

- (18) Līdzšinējie ieguldījumi ir nozīmīgi pētniecības sektora un komersantu konkurētspējas celšanā, taču ir nepieciešama mērķtiecīga pētniecības bāzes kapacitātes stiprināšana, nodrošinot zinātnes un tehnoloģiju cilvēkkapitāla radīšanu un attīstību un tai atbilstošu pētniecības infrastruktūras uzlabošanu, veicinot starptautisko sadarbību un nodrošinot pētniecības sasaisti ar industriju, atbilstoši tautsaimniecības un sabiedrības attīstības izaicinājumiem saskaņā ar Viedās specializācijas stratēģiju⁴, ko pamato gan starptautiskie, gan vietējie pētījumi un analīzes.
- 1.tematiskā mērķa ietvaros atbalsts tiks sniegts atbilstoši Viedās specializācijas stratēģijā noteiktajam.**
- (19) Saskaņā ar Viedās specializācijas stratēģiju, Latvijas izaugsmes prioritātes ietver modernu izglītību, attīstītu zināšanu bāzi un cilvēkkapitālu zināšanu jomās, kurās Latvijai ir salīdzinošas priekšrocības, un kas ir nozīmīgas tautsaimniecības transformācijai uz augstākas pievienotās vērtības radīšanu, tajā skaitā – 1) zināšanu-ietilpīga bioekonomika, 2) biomedicīna, medicīnas tehnoloģijas, biofarmācija un biotehnoloģija, 3) viedie materiāli, tehnoloģijas un inženiersistēmas, 4) viedā enerģētika un 5) IKT joma, atbilstoši šo jomu attīstības vajadzībām, un EK identificētajās atslēgtehnoloģijās.
- (20) 2013.gadā tika veikts Latvijas zinātnes starptautiskais izvērtējums, analizējot Latvijas zinātnes situāciju ES Kopīgās pētniecības telpas un sadarbības pētniecībā kontekstā. Tā rezultāti un ieteikumi tiek izmantoti nozares politikas un ieguldījumu plānošanā, zinātnes, tehnoloģiju attīstības un inovācijas politikas mērķu sasniegšanā un nozares strukturālo reformu īstenošanā, t.sk. īstenojot zinātnisko institūciju konsolidāciju un uzlabojot konkurētspējīgāko zinātnisko institūciju rīcībspēju.
- (21) Lai veicinātu inovatīvu risinājumu izstrādi, nepieciešams izvērtēt publiskā sektora virzīta pasūtījuma potenciālu un finansēšanas iespējas šajā jomā dažādos sektoros, t.sk. ieviešot inovatīvus energoefektivitātes risinājumus, tādējādi papildinot ieguldījumus, kas tiks veikti 4.tematiskā mērķa ietvaros.
- (22) Pašreizējais zems Latvijas inovāciju līmenis liecina, ka esošajā inovāciju sistēmā vērojamas būtiskas nepilnības. Nacionāli identificētās nepilnības saistītas gan ar katru inovāciju sistēmas elementu atsevišķi, gan ar to savstarpējo mijiedarbību.

⁴ Saskaņā ar ZTAI Viedās specializācijas stratēģija - nacionālā ekonomiskās attīstības stratēģija, kas paredz mērķtiecīgu pētniecības un inovāciju resursu fokusēšanu zināšanu jomās, kur valstij ir salīdzinošas priekšrocības vai arī eksistē aktīvi, uz kuru bāzes šādas priekšrocības var radīt

2. attēls. Inovāciju sistēmas nepilnības un galvenie izaicinājumi. Avots: Viedās specializācijas stratēģija.

(23) Viedās specializācijas stratēģijas ietvaros veiktā analīze identificē šādas inovāciju sistēmas nepilnības un galvenos izaicinājumus:

1. **Pārāk mazs zinātnē, pētniecībā, tehnoloģiju attīstībā un inovācijā nodarbināto skaits un nepietiekama atjaunotne:**

1.1. lai gan doktorantu skaits pēdējos gados audzis, tas nav pietiekams, lai nodrošinātu kvalitatīvu zinātnisko darbinieku atjaunotni un zinātnisko darbinieku skaita kāpumu;

1.2. saskaņā ar 2013.gada datiem 42% pētnieku ir vecāki par 50 gadiem un ir nepietiekams doktorantūras studentu skaits, kas aizvietotu pensionējošos zinātniekus⁵;

1.3. P&A strādājošo skaits PLE izteiksmē 2010.gadā – 0,57% no nodarbināto skaita, (Lietuvā – 0,88%, Somijā - 2,28%, vidēji ES – 1,15%). 2012.gadā zinātnē un pētniecībā strādājošo skaits Latvijā sasniedz 5 593, no kuriem augstākās izglītības sektorā ir nodarbināti aptuveni 63%, valsts sektorā - aptuveni 21% un privātajā sektorā - aptuveni 15%;

1.4. zemais P&A strādājošo skaits privātajā sektorā liecina par industrijas nepietiekamo zināšanu absorbcijas spēju, kas, savukārt, neveicina zinātnes un industrijas sadarbību. Saskaņā ar CSP datiem 2012.gadā 343 komersanti veica pētniecības darbu, kur bija nodarbināti 594 zinātniskā personāla darbinieki (pilna laika ekvivalents) jeb 15% no valstī kopējā nodarbinātā zinātniskā personāla skaita;

1.5. vāja starptautiskā sadarbība, kas kavē iekļaušanos Eiropas Pētniecības telpā un zinātniskās izcilības tīklos.

2. **Fragmentāra un noplicināta zināšanu bāze:**

2.1. neproporcionāli zems bāzes finansējuma īpatsvars un pārrāvumi konkursa kārtībā piešķirtā finansējuma pieejamībā veicina nestratēģisku „no projekta uz projektu” orientētu pieeju zinātnes attīstībā un rada riskus tās ilgtspējai un pēctecībai. Vērojama arī disproporcija starp publiskā un privāta sektora investīcijām P&A. Saskaņā ar CSP datiem 2012.gadā kopējais finansējums zinātniski pētnieciskajam darbam sasniedza 145,4 milj. EUR, no tā tikai 24% jeb 34,6 milj. EUR nodrošināja komersanti, aptuveni tik pat daudz finansējuma - valsts (24%; 34,7 milj. EUR), augstskolas nodrošināja tikai 2%, savukārt ārvalstu finansējums – 50% jeb 73,3 milj. EUR. Salīdzinājumā ar ES-27 valstu vidējo rādītāju privātā sektora izdevumi P&A vidēji veidoja 1,26% no IKP 2011.gadā, bet Latvijā – tikai 0,19% (Eurostat dati);

2.2. mazattīstīta P&A infrastruktūra, neattīstīta e-infrastruktūra, nepietiekams moderni aprīkotu laboratoriju skaits tehnoloģiskas ievirzes projektu īstenošanai, vienlaikus pastāvēt samērā lielam zinātnisko institūciju skaitam (88)⁶.

⁵ Relatīvais doktoru skaits Latvijā (2012.g.) joprojām ir tikai 0,5 zinātnu doktori uz 100 iedzīvotājiem, kas ir mazāk nekā vidēji ES 27 – 1,5 zinātnu doktori uz 100 iedzīvotājiem. Inovatīvu produktu un pakalpojumu radīšanai nozīmīgs ir matemātikas, informācijas tehnoloģiju un inženierzinātnu pienesums - šajās nozarēs 2012.gadā doktora grādu ieguva 39% no visiem doktora grāda ieguvējiem, kas, ņemot vērā šo nozaru vecuma struktūru, ir nepietiekams cilvēkresursu atjaunotnes un skaita palielināšanas nodrošināšanai.

⁶ Saskaņā ar zinātnisko institūciju reģistra datiem. Avots: IZM dati, 01.10.2013.

3. Privātā sektora sadarbība ar pētniecības institūcijām ir vāja, un tehnoloģiju pārneses sistēma ir vāji attīstīta, zems komercializācijas līmenis:

- 3.1. ir zemi pētniecības rezultātu komercializācijas ienākumi (piemēram, no licenču līgumiem), zems patentu pieteikumu skaits Eiropas Patentu birojā uz vienu miljonu iedzīvotāju⁷, Latvijas zinātnieki līdz šim nav bijuši pietiekami mērķtiecīgi orientēti uz komercializējamu problēmu risināšanu, trūkst ideju komercializācijas veiksmes stāstiem, kas radītu lielāku privātā sektora kapitāla interesi;
- 3.2. lai inovāciju sistēma darbotos efektīvi, nepieciešama visu tās elementu sadarbība. Latvijas gadījumā gan pētniecības institūciju un pētnieku, gan nozaru pārstāvju sadarbība ir vāja, būtiski ierobežojot jaunu tehnoloģiju un inovatīvu risinājumu pārņemšanu ražošanā.

4. Mazs apstrādes rūpniecības īpatsvars tautsaimniecībā. Apstrādes rūpniecības izaugsmes veicināšana ir neatņemama konkurētspējas politikas sastāvdaļa, tai ir būtiska loma inovāciju un tehnoloģiju radīšanā un absorbcijā.

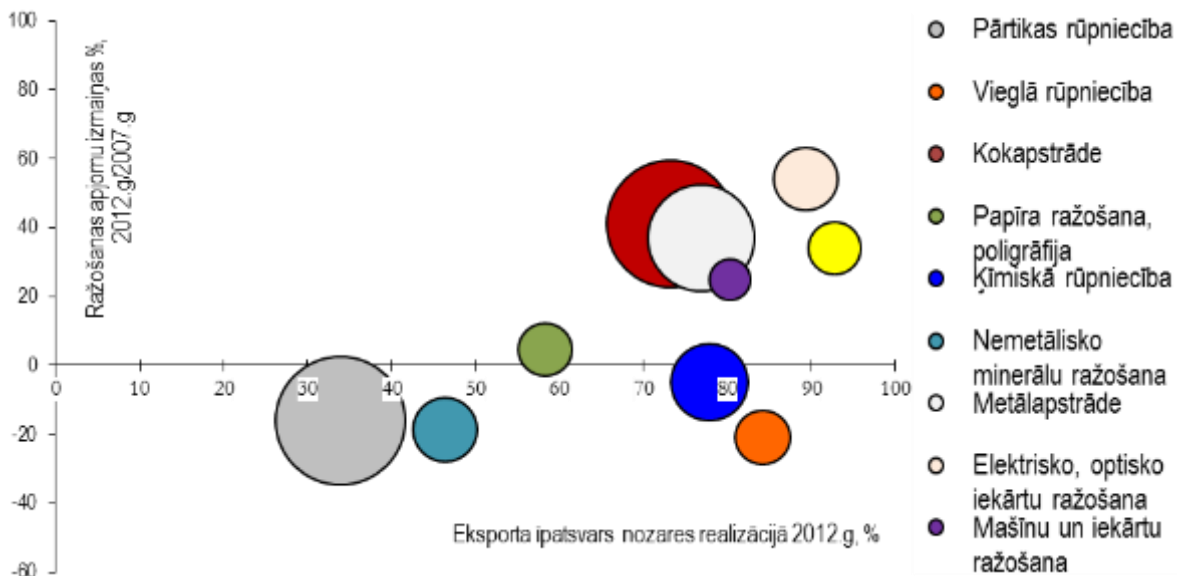
5. Zema produktivitāte un vājš inovāciju sniegums. Latvijas rūpniecības produktivitātes līmenis būtiski atpaliek no ES vidējā līmeņa. Pašreizējā zemā inovāciju kapacitāte un zināšanu absorbcijas spēja uzņēmējdarbības sektorā mazina iespējas ātri uzlabot situāciju. Nepietiekami ieguldījumi inovācijā un ražošanas attīstībai nepiemērota vide ierobežo jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādi un produktivitātes pieauguma tempu.

6. Pašreizējais biznesa modelis vāji orientēts uz inovācijām. Ekonomiskās priekšrocības balstās uz lēto darbaspēku un dabas resursu izmantošanu. Eksporta struktūrā, galvenokārt, dominē zemo vai vidēji zemo tehnoloģiju nozaru produkcija, eksporta ienesīgums ir zems, augsta energointensitāte, mazs apstrādes rūpniecības īpatsvars tautsaimniecībā, vienlaikus nozarei ir būtiska loma inovāciju un tehnoloģiju radīšanā un absorbcijā.

7. Neatbilstība starp darbaspēka pieprasījumu un piedāvājumu. Jomās, kas ir sevišķi svarīgas Latvijas attīstībai (inženierzinātnēs un dabas zinātnēs), 2011.gadā studēja tikai 21% no studentu kopskaita. Nemainoties izglītības sistēmai, šī neatbilstība saglabāsies arī vidējā termiņā.

(24) Tautsaimniecības ražīgums un MVK konkurētspēja. Krīzes laikā, samazinoties kopējam algu līmenim un cenām iekšējā tirgū, uzlabojās Latvijas ražotāju konkurētspēja, kas bija pamats eksporta pieaugumam un līdz ar to arī apstrādes rūpniecības attīstībai, kuras pieauguma temps, atjaunojoties tautsaimniecības izaugsmei, bija krietni straujāks nekā kopējā tautsaimniecības izaugsme. Apstrādes rūpniecība pašlaik ir galvenais tautsaimniecības izaugsmes virzītājs.

⁷ 2011.gadā - 8.96 pieteikumi, salīdzinājumā ar 107.47 pieteikumiem ES-27 valstīs. Avots: Eurostat dati.

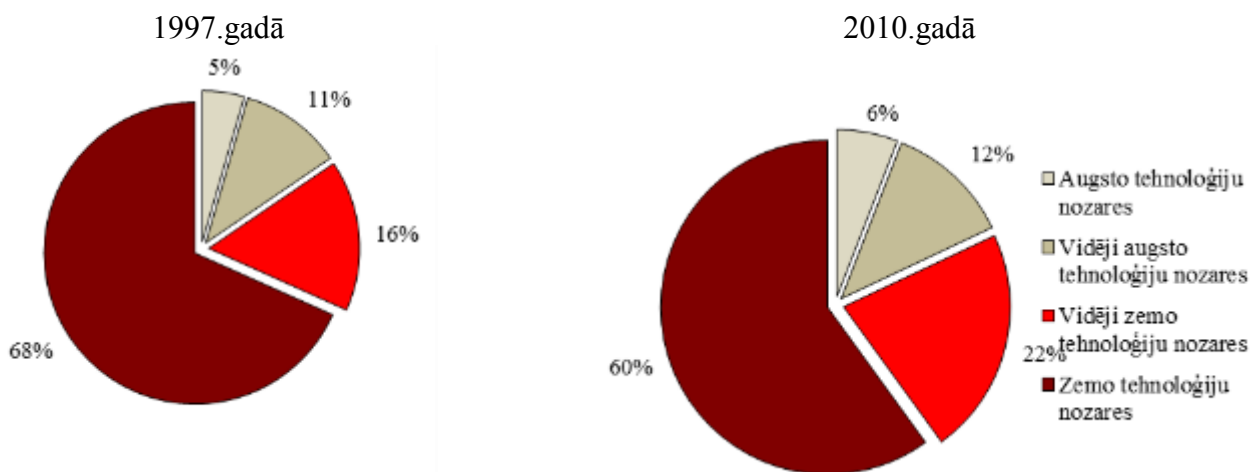
3. Attēls. Nozares īpatsvars, ražošanas apjomu izmaiņas un eksporta īpatsvars realizācijā. Avots: NIP.⁸

- (25) Taču, lai Latvijas tautsaimniecības izaugsme būtu sabalansēta un noturīga pret ārējiem riskiem, jāīsteno ekonomikas strukturālās pārmaiņas par labu preču un pakalpojumu ar augstāku pievienoto vērtību ražošanai, t.sk. rūpniecības lomas palielināšanai, rūpniecības un pakalpojumu modernizācijai un eksporta sarežģītības attīstībai. Tas ir būtisks priekšnosacījums Latvijas tautsaimniecības konverģencei ar attīstītajām ES valstīm.
- (26) Tautsaimniecības transformācijas stratēģijas izvēle ir cieši saistīta ar kopējo tautsaimniecības attīstības līmeni un ar konkurētspējas priekšrocībām (esošajām un potenciālajām) gan valsts līmenī, gan reģionālajā griezumā. Ekonomikas sistēmisko tirgus izaicinājumu novēršanai, Viedās specializācijas stratēģijas un NIP ietvaros noteikti šādi tautsaimniecības transformācijas virzieni:
- 1) mainīt ražošanas un eksporta struktūru tradicionālajās tautsaimniecības nozarēs;
 - 2) attīstīt nākotnes izaugsmes nozares, kurās eksistē vai var rasties produkti un pakalpojumi ar augstu pievienoto vērtību;
 - 3) attīstīt nozares ar nozīmīgu horizontālo ietekmi un ieguldījumu tautsaimniecības transformācijā (jāattīsta jomas, kas veido pamatu jauno, uz inovācijām balstīto salīdzinošo priekšrocību attīstīšanai – energoefektivitātes paaugstināšana, IKT plašāka izmantošana, izglītības sistēmas pilnveidošana, zinātnes, P&A un inovācijas kapacitātes paaugstināšana, t.sk. radošuma pārnese inovatīvos, komercializējamos produktos un teritorijas līdzsvarotas attīstības veicināšana.
- (27) KP fondu plānošanas perioda 2007.–2013.gadam ietvaros īstenoti Latvijas komersantu konkurētspējas uzlabošanas pasākumi ārvalstīs, sniedzot atbalstu ārējā mārketinga pasākumu īstenošanā un sniedzot interesentiem konsultāciju pakalpojumus par ārvalstu tirgiem, tādējādi veicinot Latvijas komersantu eksporta apjoma pieaugumu. Klasteru programmas ietvaros veicināta nozares savstarpēji nesaistītu komersantu, pētniecības, izglītības un citu institūciju sadarbība un paaugstināta nozares komersantu konkurētspēja, sekmēta inovācija un jaunu produktu veidošanās. Tāpat veicināta tūrisma attīstība, organizējot reklāmas kampaņas ārvalstīs un nacionālos standus

⁸ Diagrammā katras nozares „apļa lielums” parāda nozares īpatsvaru apstrādes rūpniecībā, Vertikālā ass – Katras nozares ražošanas apjomu izmaiņas 2012.gadā salīdzinājumā ar pirmskrīzes līmeni 2007.gadā. Horizontālā ass – Eksporta īpatsvars no nozarē saražotās produkcijas realizācijas

starptautiskajās izstādēs. Īstenoti arī finanšu pieejamības nodrošināšanas pasākumi, attīstot riska kapitāla sektoru, sniedzot aizdevumus uzņēmējdarbības uzsākšanai un attīstībai un aizdevumu garantijas. Uzņēmējdarbības uzsākšanai bijis pieejams ne tikai finansiāls atbalsts, bet sniegti arī konsultatīvi pakalpojumi biznesa inkubatoros. Lai veicinātu nodarbināto personu kvalifikācijas celšanu atbilstoši darba devēju vajadzībām, dažādas tautsaimniecības nozares pārstāvošas asociācijas īstenojušas projektus savās nozarēs nodarbināto personu apmācībai.

- (28) NIP ietvaros un Viedās specializācijas stratēģijā eksportspējīgāko produktu ražotāju un pakalpojumu sniedzēju SVID analīzē identificētas šādas galvenās Latvijas priekšrocības - zemas darbaspēka izmaksas, labi sakari un IT infrastruktūra rūpnieciskajos centros, labi attīstīta loģistika un izdevīga atrašanās vieta, ātra un lēta biznesa uzsākšana, elastīgas pielāgošanās spējas specifiskām tirgus vajadzībām, ieguldījumu drošība.
- (29) NIP ietvaros veiktā analīze identificē šādus galvenos izaicinājumus MVK konkurētspējas palielināšanā un komersantu iedrošināšanā uz inovācijām un radošumu:
- 1) **zema produktivitāte**, īpaši apstrādes rūpniecībā, kur produktivitāte sasniedz tikai 35% no ES vidējā rādītāja⁹, un zems zinātnietilpīgu produktu īpatsvars gan apstrādes rūpniecībā, gan eksporta struktūrā (Latvijā – 6,3%, ES vidējais rādītājs – 15,6% 2012.gadā)¹⁰;
 - 2) **zems inovāciju sniegums** - inovatīvu uzņēmumu īpatsvars Latvijā sasniedz tikai 29,9%, (salīdzinājumam - Lietuvā – 34,5%, Igaunijā – 56,8% un ES vidējais rādītājs – 52,9%)¹¹ un relatīvi liels zemu un vidēji zemu tehnoloģiju nozaru īpatsvars Latvijas tautsaimniecībā, t.sk. apstrādes rūpniecībā (sk. 4.attēlu), zems produktu daudzums ar augstu pievienoto vērtību¹²

4. attēls. Apstrādes rūpniecības struktūra pēc tehnoloģiju līmeņa (%). Avots: NIP.

- 3) **vāja iniciatīva saimnieciskās darbības uzsākšanai**, pamata prasmju trūkums saimnieciskās darbības uzsākšanai un zems uzņēmumu izdzīvošanas līmenis pirmajos darbības gados. Piemēram, 2011.gadā uz 1 000 darbaspējīgā vecuma iedzīvotājiem tika radīti 13,55 jauni

⁹ <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> Avots: Eurostat dati, 2011.

¹⁰ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tin00140&plugin=1>

¹¹ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/9-11012013-AP/EN/9-11012013-AP-EN.PDF Avots: Eurostat dati.

¹² <http://data.csb.gov.lv/DATABASE/rupnbuvn/lkgadējie%20statistikas%20dati/Rūpniecība/Rūpniecība.asp>. Avots: CSP dati.

¹³ <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/setupModifyTableLayout.do> Avots: Eurostat dati.

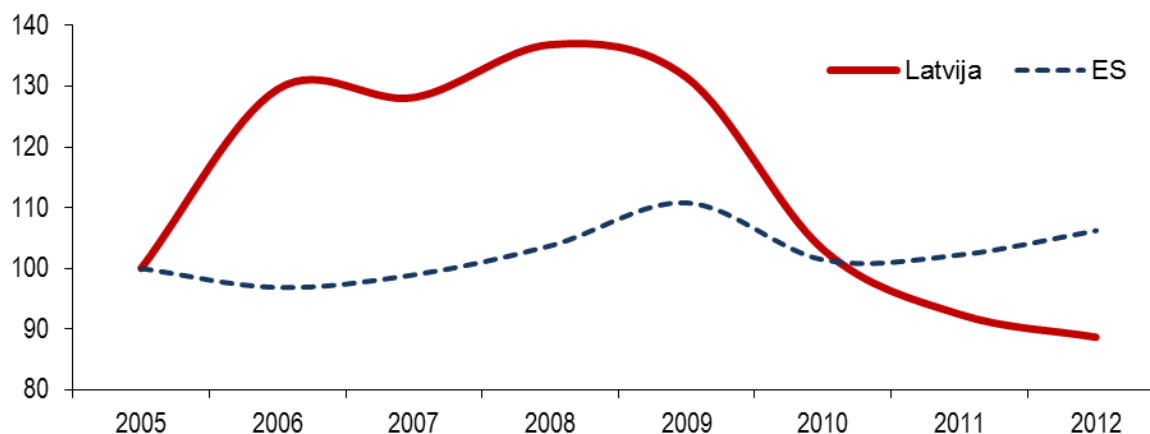
komersanti¹⁴, bet jaunizveidotu straujas izaugsmes komersantu (gazeļu) skaits (rēķinot pēc apgrozījuma pieauguma) ir neliels – 921 šāda veida komersants 2007.gadā un attiecīgi 258 un 98 komersanti 2008.gadā un 2009.gadā¹⁵;

- 4) **ierobežota pieeja finansējumam**, īpaši saimnieciskās darbības uzsākšanas fāzē. Komercbanku izsniegto kredītu apjoms komersantiem kopš 2008.gada joprojām samazinās;
 - 5) **zema publiskās un saimnieciskās darbības infrastruktūras kvalitāte un ražošanas attīstībai piemērotu industriālo zonu un infrastruktūras trūkums**, t.sk. nepietiekams inženiertehnisko tīklu pārklājums, kas ierobežo jaunu komersantu veidošanos, komersantu ražošanas paplašināšanu un modernizāciju, kā arī investīciju piesaisti. Būtisks izaicinājums produktu tirgū ir publiskās infrastruktūras kvalitāte un ar to saistītās loģistikas izmaksas, gan veicot izejvielu piegādi, gan arī galaproduktu pārvadāšanu;
 - 6) **eksporta iemaņu trūkums MVK**, kas neļauj pilnvērtīgi izmantot ārējo tirgu sniegtās iespējas, tāpēc lielāka uzmanība jāpievērš saistīto nozaru (klasteru) sadarbības attīstības iespējām gan nacionālajā, gan starptautiskajā kontekstā, kā arī Latvijas komersantu vietai vērtību ķēdēs. Tāpat nepietiekami tiek izmantots ienesīgu un eksportspējīgu pakalpojumu nozaru potenciāls, t.sk. radošo industriju potenciāls, kā arī Latvijas kā tūrisma galamērķa veicināšanas rezultātā radītā ietekme uz jaunu uzņēmumu, produktu un darba vietu izveidi;
 - 7) **darbaspēka prasmju un kvalifikācijas neatbilstība** darba tirgus un darba devēju vajadzībām;
 - 8) **nepietiekama starpnozaru sadarbība** nacionālā un starptautiskā līmenī, kas vērsta uz radošuma un inovāciju komercializāciju, attīstot jaunu pakalpojumu un produktu izstrādi un palielinot to pievienoto vērtību. Veicinot tehnoloģisko un netehnoloģisko, kā arī sociālo un eko inovāciju procesu sasaisti ar uzņēmējdarbību, tiks stiprināta inovāciju kapacitāte, kā arī radošuma pārnēsē balstīta mērķtiecīgāka jaunu produktu un pakalpojumu izstrāde.
- (30) 2009. un 2010.gadā produktivitātes pieaugums bija straujāks nekā darbaspēka izmaksu kāpums, palielinot Latvijas ražotāju konkurētspēju ārējos tirgos. Taču, atjaunojoties tautsaimniecības izaugsmei 2011.gadā un 2012.gadā, darbaspēka izmaksas pieauga straujāk nekā produktivitāte. 2012.gadā darbaspēka izmaksas uz vienu nodarbināto Latvijā bija 36% no ES vidējā līmeņa. Tuvākajos gados produktivitātes un algu dinamikas plaisa, visticamāk, saglabāsies. No otras puses - darba samaksas kāpums, radot negatīvu ietekmi uz konkurētspēju, var kļūt par nopietnu stimulu inovācijām un ieguldījumiem jaunās tehnoloģijās, lai samazinātu izmaksas un palielinātu ražošanas resursu produktivitāti.¹⁶

¹⁴ Avots: CSP un Lursoft dati.

¹⁵ Avots: pēdējie CSP pieejamie dati.

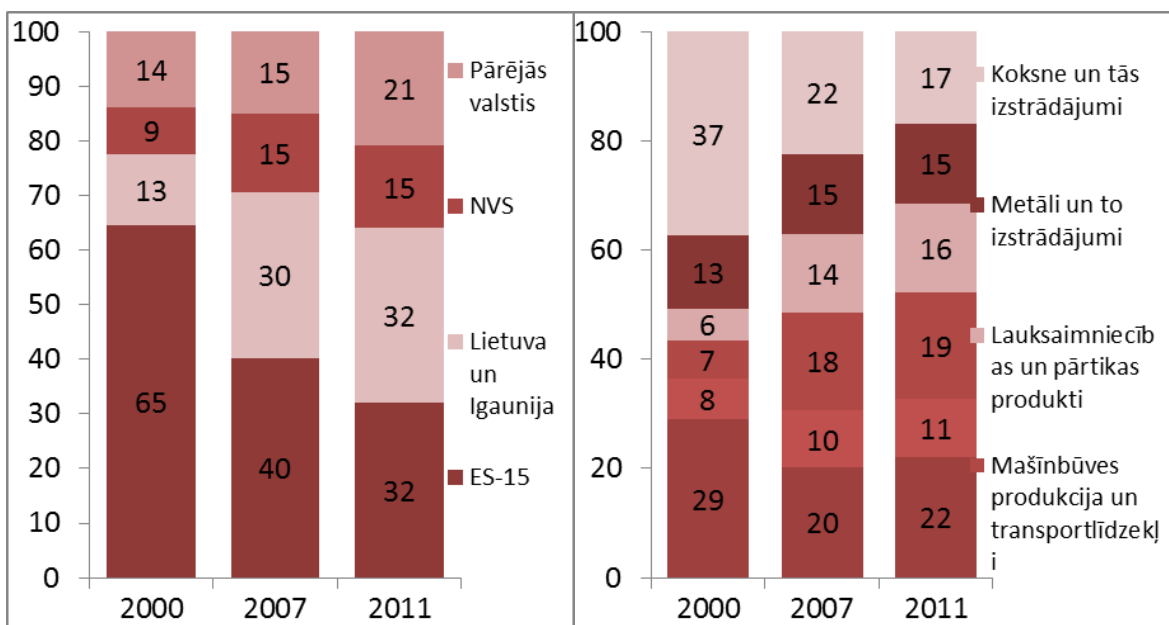
¹⁶ EM: Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību (2013.gada jūnijs).

5. attēls. Produkcijas vienības darbaspēka izmaksas apstrādes rūpniecībā nominālais ULC; 2005.gads = 100.
Avots:

- (31) Finanšu resursu pieejamībai ir izšķiroša nozīme tautsaimniecības attīstībā, jo ieguldījumi saimnieciskajā darbībā veicina izaugsmi, nodrošinot tautsaimniecības konkurētspēju. Pēc krīzes kreditēšanas apjoms joprojām ir ļoti zemā līmenī, kas lielā mērā saistīts ar finanšu tirgus pastiprinātu risku uztveri kā no aizdevēju, tā aizņēmēju puses. Ierobežotās iespējas piekļuvei finansējumam daudziem komersantiem kļūst par nozīmīgu attīstības šķērslī. Biznesa uzsācēji bieži vien nespēj definēt savu produktu vai pakalpojumu, kā arī tā nišu un tam atbilstošāko biznesa attīstības modeli, tāpēc šai grupai nepieciešams konsultatīvais pirmsinkubācijas un inkubācijas pakalpojumu atbalsts.
- (32) Viens no būtiskākajiem komersantu attīstības kapacitātes un spēju ierobežojošiem faktoriem ir ierobežots industriālo teritoriju un telpu, tai skaitā vidēji un augsti tehnoloģisku nozaru un darbības veidu prasībām atbilstošu telpu, piedāvājums, kā arī atbilstošas infrastruktūras trūkums - pievedceļi, elektrība, gāze, komunikācijas u.c. pakalpojumi. Identificētais izaicinājums īpaši attiecināms uz reģionālo dimensiju un uz komersantiem, kas pāriet no inkubācijas darbības posma uz stabilas izaugsmes darbības posmu. Statistikas dati liecina, ka investīcijas industriālo telpu būvniecībā 2011.gadā veidoja 53,4 milj. EUR, savukārt industriālo telpu rekonstrukcijā – 44,1 milj. EUR. Šīs investīcijas lielākoties tika veiktas, lai pielāgotu telpas konkrētu komersantu vajadzībām, un investīciju daļa, kas tiek veikta industriālās telpās, kas paredzētas iznomāšanai, ir ļoti neliela, izņemot Rīgu un Jelgavu. Latvijā ir būtisks ēku skaits, kas nav rekonstruētas vai netiek pilnībā izmantotas, bet kuras potenciāli varētu tikt iznomātas apstrādes rūpniecības komersantiem. Vairāk nekā 40% no ēkām, kas ir reģistrētas kā ražošanas ēkas, ir neizmantotas, kas apliecina nepietiekamas investīcijas šajā jomā reģionos. Tirgus tendences liecina, ka vidējais pieprasījums attiecībā uz platību nelielām noliktavas vai palīgtelpām ir 150300 m², ražošanas telpām nelieliem vai jaundibinātiem komersantiem – 500-1000 m², bet darbības paplašināšanai vai ražošanas pārceļšanai uz jaunām telpām – 1200-1500 m². Reģionos ārpus Rīgas, kur tirdzniecības un pakalpojumu nozarēm (ar pieprasījumu pēc noliktavas telpām) ir mazāks īpatsvars, dominē pieprasījums pēc apstrādes rūpniecībai piemērotām telpām. Statistikas dati par pašvaldību izsniegtajām būvatļaujām ražošanas telpu rekonstrukcijai vai būvniecībai liecina, ka jaunu telpu būvniecība bieži ir efektīvāks risinājums nekā esošo telpu rekonstrukcija, jo:
- Padomju laikā būvētās telpas ir sliktā tehniskā stāvoklī un to rekonstrukcija ir ekonomiski neizdevīga;
 - Daļai no neizmantotajām telpām ir dažādi īpašnieki, kas nevar vienoties par rekonstrukcijas veikšanu;

- Vidējo un augsto tehnoloģiju komersantiem ir atšķirīgas, augstākas tehniskās prasības (griestu augstums, ventilācijas un apkures sistēmas, grīdas uzbūve u.c.) nekā padomju laikā būvētajām telpām.
- (33) Tāpat būtiska problēma ir industriālo pieslēgumu izveide, jaudu palielināšana, kā arī augstās teritoriju un telpu pielāgošanas izmaksas, kas kavē inovatīvu un jaunu ražošanas komersantu izveidi, esošo darbības produktivitātes pieaugumu un darbības paplašināšanos. Ieguldījumu veicināšanai apstrādes rūpniecības un inovatīviem komersantiem nepieciešams integrēts atbalsts, t.sk. neliela izmēra specifiskas infrastruktūras un nepieciešamo industriālo pieslēgumu izveidei primāri atbilstoši Viedās specializācijas stratēģijā noteiktajiem prioritārajiem virzieniem un pašvaldību attīstības stratēģijā paredzētajiem plāniem. Īstenojot minētos pasākumus, tiks atviegloti apstākļi komersantu darbības paplašināšanai un produktivitātes celšanai, inovācijas un jaunu produktu un tehnoloģiju ieviešanai ražošanā un radīta iespēja piesaistīt ieguldījumus, t.sk. ārvalstu, un jaunas zināšanas, reģioni uzņēmējdarbības jomā attīstīsies līdzsvarotāk, tiks veicināta nodarbinātība, uzņēmējdarbības attīstība un labklājības līmeņa paaugstināšanās reģionos. Ņemot vērā nepieciešamo kapitāla ieguldījumu apjomu apstrādes rūpniecībā strādājošo komersantu darbības attīstībā, ir nepieciešams būtisks atbalsts atbilstošas infrastruktūras veidā. Industriālās infrastruktūras nodrošināšana ļauj apstrādes rūpniecības komersantiem samazināt neproduktīvo ieguldījumu apjomu un koncentrēties uz savas darbības attīstību, nevis uz pamatinfrastruktūras jautājumu risināšanu, zaudējot produktivitāti. Tādējādi apstrādes rūpniecībai un inovatīvai ražošanai atbilstošas maza apjoma industriālās infrastruktūras (telpas, pieslēgumi, aprīkojums) nodrošināšana ir tieši saistīta ar MVK konkurētspējas uzlabošanu un komersantu investīcijām P&A un inovācijās, kā arī NIP noteikto politikas mērķu – apstrādes rūpniecības īpatsvara palielināšana Latvijas IKP – sasniegšanu. Šāda veida investīcijas ir atbalstāmas tikai ar nosacījumu, ka komersanti nodrošina līdzfinansējumu atbilstoši valsts atbalsta nosacījumiem.
- (34) Jaunu tirgu apgūšanas izmaksu analīzē secināts, ka eksporta tirgos, īpaši trešo valstu tirgos un attiecībā uz reglamentētajām produktu grupām, pircēji pieprasa katram eksporta tirgum specifiskas produkta reģistrācijas un kvalitātes nodrošināšanas prasības, palielinot izmaksas, kas saistītas ar jauna produkta ieiešanu tirgū, kā arī esošo produktu ražošanas izmaksas, kurās arvien nozīmīgākas kļūst kvalitātes pārbaužu un laboratorisko izmeklējumu izmaksas.
- (35) Latvijas eksporta tirgi un struktūra kļuvusi diversificētāka, un mazinās Latvijas atkarība no kāda noteikta tirdzniecības partnera vai eksporta nozares. Divas trešdaļas Latvijas eksporta veido eksports uz ES-15 valstīm un Baltijas valstīm.

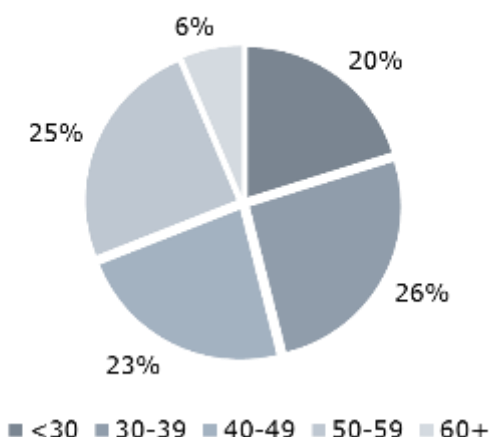

6. attēls. Latvijas eksporta tirgi un nozaru struktūra, 2000.-2011.gads(%). Avots: CSP dati.

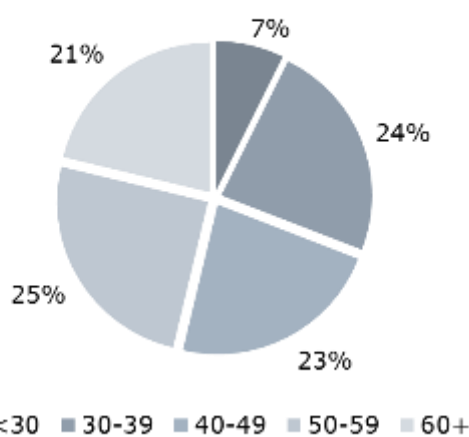
- (36) Tāpēc būtisks izaicinājums Latvijas komersantu attīstībai ir starptautiskā biznesa transformācija, kam raksturīga t.s. vērtības ķēžu veidošanās, kas ietver ražošanas fragmentāciju, biznesa ģeogrāfisko pārnasi, nepieciešamību pēc jauniem ražošanas koordinācijas un reintegrācijas modeļiem, kas pamatojas jauno biznesa konkurētspējas priekšrocību esamībā un pārvaldībā. Komersantu sadarbība var tikt veicināta klasteru iniciatīvu ietvaros, attīstot horizontālo un vertikālo sadarbību starp Latvijas komersantiem un sekmējot efektīvāku piegādes vērtības ķēžu veidošanos. Vienlaikus ar ražojošo nozaru eksporta snieguma uzlabošanu, būtiski ir veicināt ienesīgu pakalpojumu nozaru eksporta potenciāla pilnveidošanu un mazināt šo nozaru atkarību no ierobežota skaita mērķa tirgiem. Kā viena no pakalpojumu sektora nozarēm ar būtisku ietekmi uz tautsaimniecību minama tūrisma nozare, kas Latvijā 2012.gadā veidoja 580,5 milj. EUR jeb 16,5% no kopējā pakalpojumu eksporta un 4,3% no kopējā preču un pakalpojumu eksporta, savukārt 2010.gadā - 5,3% no ieguldījumiem Latvijā radītajā kopējā pievienotajā vērtībā.
- (37) Pasākumi, kas saistīti ar ekonomisko aktivitāšu un saimnieciskās darbības veicināšanu, stimulē darbaspēka pieprasījuma pieaugumu un palielina nodarbinātību. Vienlaikus notiek tautsaimniecības struktūras maiņa un var veidoties neatbilstība starp darbaspēka piedāvājumu un pieprasījumu. Saskaņā ar EM prognozēm darbaspēka pieprasījums turpinās augt arī vidējā termiņā. Vienlaikus nodarbinātība palielināsies lēnāk nekā izaugsme, jo apstrādes rūpniecības izlaide vairāk balstīsies uz produktivitātes kāpumu. Tirgojamo nozaru izaugsme, galvenokārt, būs balstīta uz produktivitātes pieaugumu, kam ir izšķiroša nozīme konkurētspējas nodrošināšanā, tāpēc nodarbinātības kāpums šajās nozarēs varētu būt relatīvi lēnāks. Līdz 2020.gadam lielākajā daļā nozaru nodarbināto skaits palielināsies. Uzlabojoties ekonomiskajai situācijai, Latvijā pakāpeniski palielināsies darbaspēka pieprasījums, un jau patlaban atsevišķās jomās jūtams speciālistu trūkums. Atbilstoša darbaspēka trūkums nākotnē var kļūt par izaugsmi kavējošu faktoru.

- (38) NIP viena no būtiskākajām identificētajām tirgus nepilnībām ir darbaspēka pieejamība un prasmes. Lai mazinātu demogrāfisko pārmaiņu negatīvo ietekmi uz ražošanas modernizāciju, jāveicina profesionālās izglītības un mūžizglītības sistēmas attīstība, nodrošinot darbaspēka piedāvājuma atbilstību pieprasījumam, lielāku uzsvāru liekot uz strādājošo prasmju pilnveidošanu un profesionālās mobilitātes paaugstināšanu. Pasākumiem jābūt regulāriem ar noteiktu valsts atbalstu, kā arī ar darba devēju un darba ņēmēju ieinteresētību.
- (39) Apstrādes rūpniecībā strādājošie speciālisti (īpaši inženierzinātnēs) strauji noveco un aiziet no darba tirgus, ko pierāda nodarbināto vecumstruktūras dalījums.

Apstrādes rūpniecībā nodarbināto vecumstruktūra, 2011.gadā, %

Apstrādes rūpniecībā nodarbināto inženierzinātņu jomas vecāko speciālistu vecumstruktūra, 2011.gadā, %

7. attēls. Nodarbināto vecumstruktūras dalījums. Avots: CSP dati, EM darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognoze.

- (40) Zivsaimniecībā visos tās sektoros ir zema ražošanas produktivitāte - zvejas produktu apstrādes sektorā tā sasniedz tikai 8%, bet akvakultūrā – 3% no ES vidējā rādītāja, bet bruto pievienotā vērtība uz nodarbināto zivsaimniecībā ir par 88% zemāka nekā vidēji ES.
- (41) Latvijā salīdzinājumā ar ES valstīm ir par 67% zemāka lauksaimniecības produkcijas izlaides vērtība uz nodarbināto, kā arī ir zema produktivitāte un efektivitāte pārtikas nozarē, kas kavē iespējamu attīstības tempu. No visas Latvijā bioloģiski saražotās produkcijas tikai 20–40% tiek pārdota kā bioloģiskā produkcija, kas būtiski ietekmē šīs produkcijas pieprasījuma līmeni.
- (42) Ņemot vērā lauksaimniecības ražošanas koncentrācijas un efektivitātes paaugstināšanos nozarē, iespējama aptuveni 80 tūkst. darba vietu samazināšanās, tāpēc nepieciešams atbalsts lauksaimniecībai alternatīvu komersantu attīstībai un izveidošanai, lai novērstu iedzīvotāju migrāciju no lauku teritorijām un nodrošinātu alternatīvus ienākumu avotus, kā arī augstāku lauku iedzīvotāju labklājības līmeni, novirzot ESI fondu investīcijas saimnieciskās darbības attīstīšanai un uzsākšanai lauku teritorijās. Turklāt nepieciešams atbalsts P&A un inovācijas attīstībai lauksaimniecības, pārtikas ražošanas, zivsaimniecības un meža nozarēs, tādējādi veicinot augstas pievienotās vērtības un inovatīvu produktu ražošanu un zināšanu pārnesi, vienlaikus paaugstinot uzņēmumu konkurētspēju iekšzemes un ārējos tirgos.
- (43) Latvijā ir vairāk nekā 300 tūkst. ha neizmantotās lauksaimniecībā izmantojamās zemes, to produktīvai izmantošanai jāstimulē to efektīva izmantošana lauksaimniecībā vai mežsaimniecībā, veicinot katra lauksaimniecības un meža ha produktīvu izmantošanu.

- (44) Lai arī pēdējos septiņos gados Latvijā ir veikti salīdzinoši nozīmīgi kapitālieguldījumi lauksaimniecības nozarē, ko, galvenokārt, veicinājis pieejamais atbalsts, tomēr, salīdzinot ar ES dalībvalstu rādītājiem, Latvijai nodrošinājums ar kapitālu ir viens no zemākajiem ES. Tikai 26% saimniecību vadītāju ir augstākā vai profesionālā lauksaimnieciskā izglītība. ESI fondu plānošanas periodā 2007.-2013.gadam, risinot strukturālas problēmas, pārāk maz uzmanības tika pievērsta lauksaimniecībā strādājošo izglītošanai un inovāciju veicināšanai, tomēr lauksaimniecībā sniegtās apmācības palīdzējušas uzlabot ekonomisko rezultātus 77,4% uzņēmumiem, it īpaši noderīgas bijušas iegūtās zināšanas par saimnieciskās darbības analīzi, restrukturizāciju un par produktu ražošanas iespējām mājas apstākļos.
- (45) IKT. Pašreizējā sabiedrības attīstības fāzē, ko var raksturot kā informācijas sabiedrību, nozīmīga ekonomiskā izaugsme iespējama, tikai pamatojoties uz plašu IKT izmantošanu publiskajā pārvaldē, saimnieciskajā darbībā, un īpaši MVK, kā arī mājsaimniecībās. Digitālajam saturam ir arvien izšķirošāka nozīme valsts ekonomiskajā un sociālajā attīstībā, tam ir nozīmīga loma pētniecībā un izglītībā. Arī Viedās specializācijas stratēģijas ietvaros IKT nozare definēta kā horizontālais attīstības priekšnosacījums.
- (46) Ņemot vērā esošās situācijas analīzi informācijas sabiedrības jomā, kā arī Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādņu 2006.–2013.gadam¹⁷ un uz to pamata izstrādāto attīstības plānu gala ietekmes novērtējumu, kā arī ES attīstības plānošanas dokumentos izvirzītās prioritātes informācijas sabiedrības jomā, plānošanas periodam 2014.–2020.gadam darba grupa¹⁸ ir izvirzījusi prioritāros virzienus¹⁹, kuros nepieciešams veikt ieguldījumus IKT jomā (pieejama piekļuve internetam, moderna un efektīva publiskā pārvalde, e-pakalpojumi un digitālais saturs sabiedrībai, pārrobežu sadarbība digitālajam vienotajam tirgum, IKT izglītība, e-prasmes, IKT pētniecība un inovācija, uzticēšanās un drošība e-vidē). Vienlaikus tiek paredzēts pēc snieguma ietvara izvērtējuma pārskatīt KP fondu ietvaros plānotos pasākumus, gadījumā, ja IKT jomas rezultātu sasniegšanai būs nepieciešams papildus resurss un būs izvērtēta papildu ieguldījumu efektivitāte. Līdz šim Latvijas e-pārvalde izmantota par atbalstu un veicinātāju, galvenokārt, nacionālā mērogā, tomēr Latvijas publiskajiem pakalpojumiem un atsevišķos gadījumos arī datiem jābūt pieejamiem viscaur vienotajā tirgū, īpašu pieejamību nodrošinot Baltijas jūras reģionā, tādējādi veicinot arī ESSBJR izvirzīto mērķu sasniegšanu. Latvijā pašlaik trūkst atbilstošas infrastruktūras, lai nodrošinātu visaptverošu publiskajā sektorā esošu datu atvēršanu un publicēšanu, t.sk. mašīnlasāmā formātā. Juridiskais ietvars paredz pieprasījumā bāzētu publisko datu saņemšanu, nevis proaktīvu publicēšanu atkalizmantošanai. Saskaņā ar Eiropas Publiskā sektora Informācijas platformas datiem Latvijā gandrīz netiek īstenoti pasākumi, kas sekmētu atvērto datu izmantošanu (informēšana par pieejamām datu kopām, izglītojoši un risinājumu radīšanu veicinoši pasākumi un iniciatīvas). Nodrošinot valsts rīcībā esošo datu brīvu pieejamību, tiks radīta iespēja privātā, nevalstiskā un zinātniskā sektora nepastarpinātai iesaistei uz valsts datiem bāzētu IKT produktu attīstībai, kā arī nepastarpinātai situācijas analīzei un izpētei, tādējādi veicinot valsts ekonomisko izaugsmi, darba vietu, inovāciju radīšanu, kā arī sociālo procesu modelēšanu un paredzēšanu.
- (47) Latvijai, tāpat kā visām pārējām EK valstīm, jāsniedz savs ieguldījums veiksmīgai INSPIRE direktīvas īstenošanai. Šis jautājums īpaši svarīgs – pašlaik situācija telpiskās informācijas jomā vērtējama kā kritiska un netiek nodrošināta pilnvērtīga valsts dalība INSPIRE iniciatīvās. Viens no

¹⁷ Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādnes 2006.-2013.gadam pieejamas <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=2005>

¹⁸ Darba grupā piedalījās pārstāvji no ministrijām, Valsts kancelejas, IKT nozares asociācijām, UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras, Latvijas Darba devēju konfederācijas un Latvijas Pašvaldību savienības

¹⁹ Detalizēts prioritāro virzienu apraksts un vajadzību analīze iekļauta Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādņēs 2014.-2020.gadam, pieejamas <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=4518>.

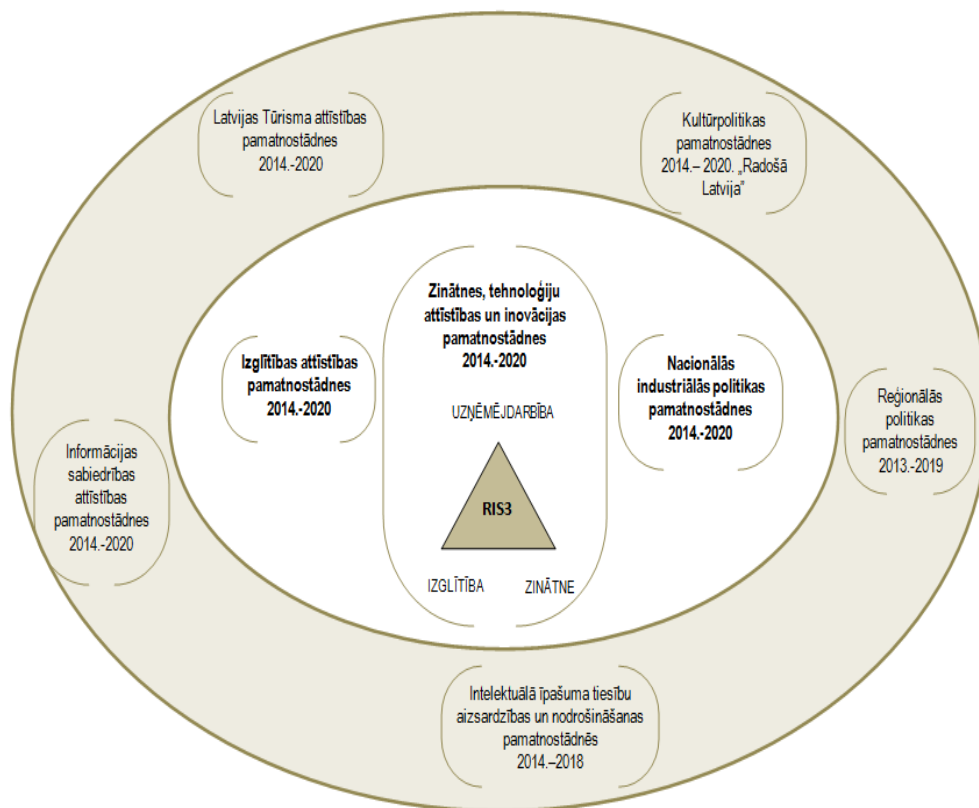
trūkumiem - pilnībā nav nodrošināta telpiskās informācijas elektroniska pieejamība, īpaši jūras telpiskā informācija. INSPIRE tiek veidots uz nacionālo ģeotelpisko datu infrastruktūras, kurā būtu pieejama informācija jebkuras valsts jebkurai organizācijai vai iedzīvotājam un tādējādi tiktu realizēts princips, ka Kopienas telpiskajiem datiem ir vienota piekļuves vieta, kurā saplūst informācija no visu dalībvalstu datu turētājiem.

- (48) Plānošanas periodā līdz 2013.gadam gūta vērtīga pieredze, kas jāņem vērā, plānojot ieguldījumus nākotnē. 2007.–2013.gada plānošanas periodā izveidoti e-pakalpojumi veselības, izglītības, labklājības un sociālo pakalpojumu jomā. Ir izveidoti dažādi pakalpojumi saimnieciskās darbības veicējiem – piemēram, Elektroniska uzņēmuma reģistrācija un citi Uzņēmuma reģistra pakalpojumi; Valsts vides dienesta e-pakalpojumi, Valsts darba inspekcijas e-pakalpojumi u.c. Izmantojot portāla www.latvija.lv koplietošanas platformu, vienuviet pieejami vairāk nekā 60 dažādu iestāžu e-pakalpojumi, kuru izmantošanas intensitāte jau 2012.gadā pārsniedza vairāk nekā 1 miljonu reižu. Izveidota Elektronisko iepirkumu sistēma, kurai ir pastāvīgi augošs apgrozījums (piemēram, 2012.gadā - 26 milj. EUR - par 37% vairāk nekā 2011.gadā). Ieviestas elektroniskās identitātes kartes, kas ietver arī e-pakalpojumu saņemšanai nepieciešamos identifikācijas un elektroniskā paraksta rīkus. E-veselības jomā līdz 2007.-2013.gada plānošanas perioda beigām būs izveidots e-veselības portāls, elektroniska apmeklējumu rezervēšanas un e-nosūtījumu informācijas sistēma, elektroniskās veselības kartes, e-receptes un integrācijas platformas risinājuma informācijas sistēma, kā arī nozares statistikas un datu analīzes informācijas sistēma.
- (49) Latvijā publisko datu infrastruktūra balstīta uz informācijas sistēmām, kuras izveidotas dažādos laika posmos pirms vairāk nekā 10 gadiem, un to izveide notikusi decentralizēti, nelietojot vienotus IT standartus un metodes. Tādējādi valsts informācijas sistēmu darbība, uzturēšana un izmantošana nav bijusi pilnībā racionāla, liedzot sabiedrībai pilnvērtīgi izmantot IKT iespējas.
- (50) Līdz šim nepietiekami izmantota sinerģija no procesu elektronizācijas, e-pakalpojumu pieejamības un privātā sektora gatavības izmantot elektroniskos risinājumus. Šādas sinerģijas lietošana nodrošinās inovatīvu produktu un risinājumu radīšanu. Šīs pieejas neizmantošana saistīta ar uzmanības koncentrēšanu uz darbības procesu elektronizāciju katras iestādes ietvaros, ievērojot papīra dokumentu plūsmas darbības procesus. Joprojām ir plašs neīstenots e-pārvaldes potenciāls, īpaši pārrobežu sadarbības jautājumos. Saskaņā ar Publisko pakalpojumu sistēmas pilnveidošanas projekta²⁰ ietvaros veikto pakalpojumu izvērtējumu no 2 135 pakalpojumiem aptuveni 600 pakalpojumu pieejamību būtu lietderīgi nodrošināt elektroniskā veidā. Līdz 2007.–2013.gada perioda beigām elektroniski pieejami būs aptuveni 240 no šiem 600 pakalpojumiem.
- (51) Pakalpojumu elektronizācija nav pašmērķis, attiecīgi tehnoloģiju attīstība jāsaista ar darbības procesu analīzi konkrētās jomās pirms attiecīgās tehnoloģijas ieviešanas, tādējādi sakārtojot procesus un neradot situācijas, kad IKT risinājumi tiek ieviesti pēc tādas pašas shēmas kā papīra dokumentiem, nepārskatot procesu būtību, bet tikai tos elektronizējot. Neraugoties uz elektronizēto pakalpojumu skaitu, 2012.gada beigās veiktās aptaujas dati liecina, ka ir zems informētības līmenis par pakalpojumu pieejamību elektroniski un neuzticība interneta videi - 39% respondentu atzinuši, ka informācija par e-pakalpojumiem nav pieejama pietiekamā apjomā. Ir konstatēts izpratnes un motivācijas trūkums par e-prasmju apgūšanas nepieciešamību.
- (52) Ņemot vērā, ka IKT joma ir viena no Viedās specializācijas stratēģijas ietvaros izvirzītajām galvenajām prioritātēm, kā arī specializācijas joma, ieguldījumi produktos un pakalpojumos, kas veicinās IKT piedāvāto priekšrocību izmantošanu būs aktuāli arī tematisko mērķu “Nostiprināt pētniecību, tehnoloģiju attīstību un inovāciju”, “Uzlabot MVK, kā arī lauksaimniecības nozares

²⁰ Eiropas Sociālā fonda 2007.–2013.gada DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” 1.5.1.2.aktivitātes „Administratīvo šķēršļu samazināšana un publisko pakalpojumu kvalitātes uzlabošana” ietvaros īstenotais projekts „Publisko pakalpojumu sistēmas pilnveidošana”

(attiecībā uz ELFLA) un zvejniecības un akvakultūras nozares (attiecībā uz EJZF) konkurētspēju”, “Ieguldīt izglītībā, apmācībā un arodizglītībā prasmju apguvei un mūžizglītībā” ietvaros.

- (53) Latvijas Viedās specializācijas stratēģijas ietvardokuments ir Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādnes 2014.–2020.gadam, kas vērsts uz NAP 2020 un NRP izvirzīto mērķu izpildi. Viedās specializācijas stratēģijas izstrādē tika ņemti vērā politikas mērķi un sasniedzamie rezultāti, kas definēti līdz Viedās specializācijas stratēģijas pieņemšanai apstiprinātos nozaru politikas plānošanas dokumentos, t.i., NIP, Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādnes 2014.–2020.gadam, Reģionālās politikas attīstības pamatnostādnes 2013.-2019.gadam. Savukārt, saistītajiem plānošanas dokumentiem, kas tiek izstrādāti pēc Viedās specializācijas stratēģijas apstiprināšanas, t.i., Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.–2020.gadam, Latvijas Tūrisma attīstības pamatnostādnes 2014.–2020.gadam, Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014.–2020.gadam „Radošā Latvija” un Intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības un nodrošināšanas pamatnostādnes 2014.–2018.gadam, jānodrošina stratēģisko uzstādījumu un rīcības virzienu papildinātība un sinerģija ar Viedās specializācijas stratēģiju. ESI fondu ieguldījumu plānošana tiks attiecīgi balstīta uz Viedās specializācijas stratēģijas ietvarā definētajiem tautsaimniecības transformācijas virzieniem, izaugsmes prioritātēm un identificētajām specializācijas jomām (plānošanas dokumentu sasaisti sk. 8. attēlā).

8. attēls. Viedās specializācijas sasaite ar citiem politikas plānošanas dokumentiem.

- (54) Saimnieciskās darbības vide. Pēc Ekonomiskās brīvības indeksa²¹ Latvijas problemātiskākās vietas ir tiesu sistēmas darbība, saimnieciskās darbības uzsākšanas un izbeigšanas procedūras. *Doing Business* saimnieciskās darbības vides novērtējumā²² Latvijā eksporta un importa procedūrām nepieciešamais laiks ir vidēji par 30% lielāks nekā kaimiņvalstīs. Pasaules konkurētspējas indeksā Latvija atrodas tikai 79. vietā starp 148 pasaules valstīm.²³ Globalizētajā un digitalizētajā pasaulē valstu konkurētspēju arvien vairāk nosaka radošas idejas, kas pārnestas inovatīvos produktos un pakalpojumos. Stratēģijas „Eiropa 2020” pamatiniciatīvas „Rūpniecības politika globalizācijas laikmetā” viens no mērķiem ir uzlabot saimnieciskās darbības vidi. Institucionālo spēju un valsts pārvaldes efektivitātes izaugsme ir būtisks priekšnosacījums *Doing Business* novērtējuma kontekstā. Ievērojot, ka pasaulē pieaug investīciju konkurence, šā vērtējuma sniegums un panākumi nenoliedzami ir samērā izšķiroši saimnieciskās darbības vides uzlabošanā. Arī NRP kā viens no galvenajiem makrostrukturālajiem izaicinājumiem izaugsmei minēts saimnieciskās darbības vides uzlabošana. Negatīvo ietekmes faktoru mazināšanai piedāvātie pasākumi skatāmi NRP politikas virzienā „Uzņēmējdarbības vide un valsts pārvaldes modernizācija”, kas daļēji sniegs risinājumus ES Padomes 2013.gada rekomendācijas izpildei – tiesas noslodzes mazināšanai un tiesu sistēmas pārvaldības efektivitātes uzlabošanai. ES Padomes rekomendācijas izpildei nepieciešama kompleksa pieeja – tiesu varas un tiesībsargājošo iestāžu darbinieku kvalifikācijas paaugstināšana un zināšanu paplašināšana.
- (55) Izcila saimnieciskās darbības vide ietver sakārtotu tiesisko bāzi, prognozējamu valsts atbalsta un uzraudzības sistēmas darbību, uz saimnieciskās darbības veicēju vajadzībām orientētus valsts pakalpojumus un administratīvo procedūru vienkāršošanu. Saskaņā ar Ekonomiskās brīvības indeksu²⁴ Latvijas vājākās vietas ir tiesu sistēmas darbība, saimnieciskās darbības uzsākšanas un izbeigšanas procedūras.
- (56) Saskaņā ar Tiesu iekārtas attīstības pamatnostādņem 2009.–2015.gadam institucionālo spēju un efektīvas valsts pārvaldes galvenais izaicinājums ir nodrošināt tiesisku, efektīvu, kvalitatīvu un sabiedrības vajadzībām atbilstošu tiesu iekārtas darbību, veicinot tādu no taisnīgas tiesas jēdziena izrietošu tiesu varas pamatvērtību īstenošanu kā neatkarīga, pieejama tiesa un efektīva tiesas procesa norise saprātīgā termiņā. Visu šo pamatvērtību nodrošināšana ir sabiedrības uzticēšanās tiesām noteicošais faktors. Līdz šim īstenoto reformu rezultātā 2012.gadā pirmo reizi pēdējo triju gadu laikā tiesās izskatīts vairāk civillietu nekā saņemts un sācis samazināties neizskatīto lietu apjoms. Taču joprojām pastāv izaicinājumi, kuri jārisina – vienotas tiesu prakses nodrošinājums, īpaši Eiropas Cilvēktiesību tiesas un Eiropas tiesību sistēmas aspektā, efektīvs tiesu izvietojums, tiesvedības procesu plašāka elektronizācija u.c.
- (57) Pirmās instances tiesās kopējā neizskatīto civillietu prasību kopsumma („iesaldēto līdzekļu” apjoms) ir 304,3 milj. EUR, t.sk. lietās par parāda un zaudējumu piedziņu – 287,55 milj. EUR.²⁵ Ievērojot minēto, no tautsaimniecības ieilgušos tiesvedības procesos ir „izņemti” ievērojami finanšu līdzekļi, kuri citkārt, ja būtu brīvi pieejami, varētu veicināt ekonomisko izaugsmi. Arī

²¹ Ekonomiskās brīvības indeksa novērtējums. 2013.gads. <http://www.heritage.org/index/country/latvia>

²² Doing Business ziņojums. 2012.gads. <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2012>

²³ Pasaules konkurētspējas novērtējuma ziņojums. 2013.gads.

http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf

²⁴ Ekonomiskās brīvības indeksa novērtējums. 2013.gads: <http://www.heritage.org/index/country/latvia>

²⁵ Uz 2013.gada 29.maiju. Dati no Tiesu informācijas sistēmas.

izvērtējumos par nozaru sniegto publisko pakalpojumu nodrošināšanu vairākkārt uzsvērtā pakalpojumu procesa pilnveidošanas un elektronizēšanas nepieciešamība.²⁶

- (58) EM uzņēmēju aptaujas „Administratīvās procedūras un uzņēmējdarbības vide Latvijā 2001.–2011.gads” rezultātu ziņojumā (2011.gada augusts) konstatēts, ka uzņēmēji kā dažus no būtiskākajiem uzņēmējdarbības veikšanas kavēkļiem minējuši likumu un noteikumu pārmaiņu biežumu (59%), nodokļu likumus un noteikumus, nodokļu administrēšanu (59%), valsts atbalsta trūkumu (33%), korupciju valsts sektorā (31%), darba aizsardzības un drošības prasības (30%), darba likumus un noteikumus (30%), valsts iepirkumu procesu (24%) un iespējas piekļūt valsts informācijai (23%). Pasaules Banka²⁷ secinājusi, ka korupcija ir nopietnākais valsts ekonomiskās un sociālās attīstības šķērslis, jo, izkropļojot likuma varu un vājinot institūciju darbību, tiek apturēta arī no tām atkarīgā valsts ekonomiskā izaugsme. Saskaņā ar speciālo korupcijas izplatības mērījumiem veiktā Eiropabarometru²⁸ 83% aptaujāto respondentu uzskata, ka korupcija ir izplatīta parādība Latvijā (vidēji ES līmenī – 76%). Korupcijas novēršanā iesaistīto institūciju veiktās pārbaudes un krimināllietu izmeklēšanas liecina, ka, izskaužot situatīvo korupciju neplānotos ikdienas kontaktos starp valsts amatpersonu un institūcijas klientu, tomēr nemazinās atsevišķu negodīgu personu vēlme gūt labumu sev vai nodrošināt citām personām, izmantojot dienesta stāvokli ļaunprātīgi. Arvien biežāk tiek konstatēts, ka personiska labuma gūšanā iesaistītās personas ir izveidojušas ciešas privātas saites, strādā konspiratīvi, dažādi interpretējamas tiesību aktu normas meistarīgi pielāgo nepieciešamajam risinājumam, prettiesisko maksājumu nodošanā izmanto starpnieku ķēdes, fiktīvus uzņēmumus, ārzonās reģistrētas komercsabiedrības un citas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas shēmas. Šādas parādības galvenokārt notiek sektoros, kur tiek pārvaldīti ievērojami finanšu līdzekļi, it īpaši publiskajos iepirkumos tādos sektoros kā sabiedrisko pakalpojumu sniedzēji, publiskās kapitālsabiedrības, kā arī jomās, kur valsts veic oligopolu uzņēmumu darbības likumības uzraudzību un ēnu ekonomikas apkarošanu. Korupcijas formas un izpausmes veidi kļūst komplicētāki un grūtāk identificējami un to noteikšanai ir nepieciešamas specifiskas zināšanas, cieša sadarbība pieredzes apmaiņā ar ārvalstu institūcijām. Pašlaik kontrolējošo institūciju administratīvās kapacitātes trūkums saistāms ar spēju noteikt korupcijas riskantās jomas un risku analīzes rezultātā identificēt personas, kuru darbībā varētu būt likumpārkāpumu pazīmes.
- (59) Globālās finanšu krīzes ietekmē laikā no 2008.gada īstenotie iestāžu funkciju, struktūru un darbības pārskatīšanas pasākumi valsts pārvaldē lielā mērā ir bijuši vērsti uz mehānisku iestāžu, darbinieku skaita un finansējuma samazināšanu, būtiski ierobežojot gan darbinieku motivācijas, gan profesionālās pilnveides pasākumus²⁹. Par turpmāku pasākumu nepieciešamību valsts pārvaldes darba efektivitātes uzlabošanai liecina arī Pasaules Bankas starptautiskā salīdzinošā indikatora GRICS³⁰ novērtējums parametrā „publiskās pārvaldes efektivitāte”, kas pēc sasniegtā progressa, kas

²⁶ Visu valsts īstenoto publisko pakalpojumu izvērtēšanas un klasifikācijas rezultāti. 2012.

http://www.varam.gov.lv/lat/fondi/ESper07_13/15120/?doc=15503

²⁷ Integrity Vice Presidency FY13 Annual Update -http://siteresources.worldbank.org/INTDOII/Resources/588889-1381352645465/INT_Annual_Update_FY13_WEB.pdf

²⁸ Special Eurobarometer 397, lauka darbs 2013.gada februāris un marts; http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_special_399_380_en.htm#397

²⁹ Gala ziņojums par valsts pārvaldes politikas novērtējumu un priekšlikumiem nākamajam plānošanas periodam 54.lpp. <http://www.mk.gov.lv/lv/esstrukturfondi/vk-realizetie-projekti/strukturaloreformuistenosana/reformu-novertejumi-un-petijumi/>

³⁰ GRICS (Governance Research Indicator Country Snapshot) ir komplekss indikators, kuru katru gadu (līdz 2002.gadam – reizi divos gados) sagatavo PB un kas sastāv no vairākiem simtiem dažādu mainīgo, kas apkopoti no 18 dažādu starptautisku

bija vērojams laika posmā no 2007.gada līdz 2010.gadam attiecīgi vērtībai pieaugot no 0,49 līdz 0,70 punktiem, 2011.gadā kritās līdz 0,68 punktiem. Līdzīgas negatīvas iezīmes Latvijas valsts pārvaldes efektivitātes novērtējumā atspoguļojas arī Pasaules ekonomikas foruma Globālajā konkurētspējas novērtējumā³¹, kur neefektīva un birokrātiska valsts pārvalde minēta kā galvenais šķērslis saimnieciskās darbības un biznesa attīstībai.

- (60) Budžeta konsolidācijas rezultātā pēdējo gadu laikā tika būtiski samazināta Valsts administrācijas skolas loma un tai pieejamais budžets, kā rezultātā valsts pārvaldes iestāžu, kuras nodrošina normatīvā regulējuma izstrādi, kas tieši ietekmē saimnieciskās darbības vides sakārtošanu, administratīvā sloga mazināšanu un korupcijas novēršanu, nodarbināto apmācības ir bijušas neregulāras un lielā mērā atkarīgas no ESI fondu pieejamā finansējuma apjoma, kas mazinājis nodarbināto spēju veikt rīcībpolitikas nozīmīgumam atbilstošus politikas ietekmes un administratīvā sloga novērtējumus attiecībā uz saimnieciskās darbības vidi normatīvo aktu izstrādes procesā un to ieviešanā, kā arī efektīvi identificēt korupcijas riskam pakļautās jomas un personas un nodrošināt savlaicīgu operatīvās izmeklēšanas procesu ar aktuālākajām metodēm. Apmācību iespēju nevienlīdzību un nepietiekamību valsts pārvaldes iestāžu vidū pamato arī Valsts kancelejas 2012.gadā veiktajā aptaujā³² iegūtie dati, kur vairāk nekā 1/3 daļa jeb 45% respondentu valsts pārvaldes darbinieku iespējas regulāri pilnveidot profesionālās zināšanas novērtē negatīvi (18 % nebija viedokļa šajā jautājumā), savukārt tikai 6% respondentu pilnībā piekrita, ka valsts pārvaldes darbiniekiem piedāvātie profesionālās izaugsmes pasākumi nodrošina to profesionālo izaugsmi.
- (61) 2007.–2013.gada administratīvas kapacitātes stiprināšanas jomā ESI fondu atbalsts tika vērsts uz valsts, reģionālā un vietējā līmeņa pārvaldes institūciju kapacitātes stiprināšanu, paaugstinot to efektivitāti un piensumu valsts ekonomiskajai un sociālajai izaugsmei, kā arī veicinot valsts, reģionālā un vietējā līmeņa pārvaldes institūciju, sociālo partneru, biedrību un nodibinājumu savstarpējo sadarbību labākas, uz sabiedrības vajadzībām vērstas politikas ieviešanā, kā arī efektīvas publiskās pārvaldes veidošanā. Valsts pārvaldes efektivitātes celšanas jomā ir ieviesta uz rezultātu orientēta darba izpildes plānošanas un novērtēšanas sistēma, uzsākta valsts civildienesta reforma, veikti pasākumi mēnešalgu izlīdzināšanai līdzīga darba veicējiem dažādās valsts budžeta iestādēs un uzsākta darba laika analīzes sistēmas ieviešana.
- (62) Iepriekšminēto identificēto problēmu risināšanai PL ietvaros tiek izvirzīta attīstības prioritāte **Tautsaimniecības ražīguma, pievienotās vērtības, inovāciju un pētniecības un zinātnes kvalitātes līmeņa celšanai, ko plānots veicināt ar ieguldījumu palīdzību 1., 2., 3. un 11. tematiskā mērķa ietvaros.**

Ekonomisko attīstību ierobežojošā transporta infrastruktūras kvalitāte

- (63) NRP, NAP 2020 un EK pozīcijas dokuments identificē transporta infrastruktūras kvalitāti kā ierobežojumu ekonomiskajai izaugsmei un tautsaimniecības konkurētspējai.
- (64) EK Transporta politikas “Baltajā grāmatā”³³ atzīts, ka starp ES austrumu un rietumu daļu joprojām saglabājas lielas transporta infrastruktūras atšķirības, tāpēc, lai izveidotu pilnībā integrētu Eiropas

organizāciju iegūtās informācijas. Indeksa vērtības mēra intervālā no +2,5 līdz -2,5. Plašāka informācija par šo indikatoru pieejama PB interneta mājaslapā: <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#home>

³¹ The Global Competitiveness Report 2013-2014, 246.lpp

http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf

³² Aptauja „Valsts pārvaldes darbinieku apmierinātība ar cilvēkresursu vadības politiku un tās rezultātiem” 8.lpp.

http://www.mk.gov.lv/file/files/valsts_kanceleja/darba_grupas/rezultati_aptauja_final.pdf

³³ Baltā grāmata: Ceļvedis uz Eiropas vienoto transporta telpu – virzība uz konkurētspējīgu un resursefektīvu transporta sistēmu COM (2011)144; http://ec.europa.eu/white-papers/index_lv.htm

transporta infrastruktūras tīklu, šīs atšķirības jānovērš, t.i., jāuzlabo tirgus piekļuve ostām, jāuzlabo dzelzceļu tīkla jaudas, izveidojot kravu pārvadājumu koridorus, kas ir gan optimizēti energopatēriņa un emisiju izteiksmē, tādējādi samazinot negatīvo ietekmi uz vidi, gan arī pievilcīgi to uzticamības, mazāku sastrēgumu un zemu ekspluatācijas un administratīvo izmaksu dēļ.

- (65) ESF finansētajā pētījumā „Latvijas konkurētspējas novērtējums 2011”, ko veica Rīgas Ekonomikas augstskola, identificēti un analizēti vairāk nekā 100 Latvijas konkurētspējas indikatoru, sākot ar rezultātiem labklājības jomā un beidzot ar starpposma rādītājiem un konkurētspējas pamatiem. Kopaina raksturo sabiedrību, kas pastāvīgi nespēj sasniegt savu potenciālu – pašreizējais labklājības līmenis ir viens no sliktākajiem ES, un konkurētspējas pamatrādītāji liecina par trūkumiem, kas saglabājušies daudzu gadu laikā. Kā relatīvi stipra joma ir atzīmēta Latvijas transporta un loģistikas infrastruktūra. Pētījumā atzīts, ka valstij maksimāla efekta panākšanai jāorientējas uz ierobežotu prioritāšu skaitu. Viena no trim prioritātēm minēta transporta infrastruktūras uzlabošana, kas uzlabos sniegumu citās jomās gan ietekmējošos faktoru, gan labklājības rādītāju jomā. Īpaši norādīta Latvijas atpalcība ceļu kvalitātes jomā, kas ietekmē starptautiskos tīklus un, daudz svarīgāk, preču un iedzīvotāju mobilitāti Latvijas teritorijā. Kopumā transporta infrastruktūra ietekmē visu tautsaimniecības sektoru produktivitāti, tādējādi investīcijām infrastruktūrā būtu liela atdeve konkurētspējas palielināšanā.
- (66) Transporta infrastruktūras kvalitātes atšķirības vērojamas arī reģionālā līmenī. Latvijas ceļu infrastruktūras kvalitāte būtiski atpaliek no Igaunijas un Lietuvas ceļu kvalitātes, un periodā no 2005. līdz 2010. gadam šīs atšķirības augušas. Vienlaikus Latvijas dzelzceļa infrastruktūras kvalitāte pielīdzināma divām pārējām Baltijas valstīm.
- (67) Ņemot vērā, ka transporta un loģistikas nozares pienesums IKP ir 10% un tajā tiek nodarbināti 9% strādājošo, suboptimālā dzelzceļa tīkla caurlaidība un sliktais valsts ceļu stāvoklis ierobežo tautsaimniecības tālāko attīstību.
- (68) Transporta attīstības pamatnostādnes 2014.–2020.gadam piedāvā visaptverošu redzējumu par minētajiem izaicinājumiem un piedāvā politikas rīcības virzienus, kas izriet no stratēģiskā transporta politikas mērķa - konkurētspējīga, ilgtspējīga, komodāla transporta sistēma, kas nodrošina augstas kvalitātes mobilitāti, efektīvi izmantojot resursus, t.sk. ESI fondus.
- (69) VAS „Latvijas Valsts ceļi”, pamatojoties uz SM deleģējumu, izstrādājusi „Valsts autoceļu sakārtošanas programmu 2014.–2020.gadam”, kas ļaus, izmantojot valsts budžeta atbalstu, sasniegt NAP 2020 identificētos valsts autoceļu tīkla kvalitatīvos rādītājus.
- (70) Autoceļu infrastruktūras kritiskais stāvoklis, ko negatīvi ietekmēja krīzes laikā veiktā valsts budžeta konsolidācija, ir viena no būtiskākajām problēmām, kas apdraud Latvijas ilgtspējīgu attīstību, jo ierobežo valsts iespējas piesaistīt investīcijas ražošanas industrijas attīstībai, kur labi transporta savienojumi ar piegādātājiem un tirgiem ir priekšnosacījums. Tiek kavēta arī iedzīvotāju piekļuve izglītības, sociālajiem un veselības pakalpojumiem, kas vēl vairāk palielina sociālekonomiskās reģionālās atšķirības un ierobežo reģionu attīstību, kā arī ierobežo transporta un loģistikas sektora izaugsmi.
- (71) 53.7% valsts reģionālo³⁴ autoceļu ir sliktā vai ļoti sliktā stāvoklī, arī 46.3% valsts galveno autoceļu (TEN-T) ir sliktā vai ļoti sliktā stāvoklī, kas ir viens no būtiskiem ceļu satiksmes drošības riskiem, kā arī tranzīta attīstību kavējošs faktors. Bojāgājušo skaits ceļu satiksmes negadījumā uz miljonu iedzīvotājiem Latvijā 2011.gadā bija 1,3 reizes augstāks nekā ES vidēji. Intensīvi noslogotākajā autoceļu tīkla daļā arī identificēti posmi, kur autoceļu ģeometriskie parametri nespēj nodrošināt drošu un komfortablu satiksmi. Latvijas lielo pilsētu centrus noslogo tranzītkravu pārvadājumi,

³⁴ Atbilstoši likuma „Par autoceļiem” 3.pantam valsts reģionālie autoceļi ir autoceļi, kas novadu administratīvos centrus savieno savā starpā vai ar republikas pilsētām vai galvaspilsētu, vai ar galvenajiem vai reģionālajiem autoceļiem vai savā starpā republikas pilsētas <http://likumi.lv/doc.php?id=65363>.

piesārņojot vidi. Īpaši Rīgas metropoles areālā līdzšinējā galvaspilsētas transporta infrastruktūras un ceļu, kas savieno galvaspilsētu ar tuvējām pilsētām, attīstība nav spējusi pielāgoties straujajam transportlīdzekļu pieaugumam reģionā. Rīgas plānošanas reģiona iedzīvotāju īpatsvars visu valsts iedzīvotāju vidū 2003.–2012.gadā pieaudzis par 2,7 procentu punktiem, palielinot slodzi uz infrastruktūru. Kopš 2000.gada līdz 2010.gada sākumam Rīgā vieglo automobiļu skaits audzis vairāk nekā par 60%, savukārt pēdējos 10 gados divas reizes pieaudzis Rīgā diennaktī iebraucošo transportlīdzekļu skaits. Rīgas maģistrālo ielu tīkls ir fragmentārs, un lielākā daļa Rīgā iebraucošā autotransporta nonāk pilsētas centrā, būtiski palielinot gaisa piesārņojumu.

- (72) Lai sasniegtu Transporta attīstības pamatnostādnes 2014.–2020. gadam izvirzītos mērķus un nozares politikas rezultātus saistībā ar drošību uz ceļiem, izstrādāts Ceļu satiksmes drošības plāns 2014.–2016. gadam. Plāns izstrādāts, izvirzot mērķi - saskaņā ar stratēģiju “Eiropa 2020” par 50% samazināt ceļu satiksmes negadījumos bojāgājušo skaitu (salīdzinot ar 2010. gadu), kā arī par 50% samazināt smagi ievainoto skaitu. ESI fondu investīcijas plānotas tā, lai sniegtu ieguldījumus arī ceļu satiksmes drošības uzlabošanai, t.sk. ievērojot direktīvā 2008/96/EK noteiktās prasības.
- (73) Latvijas dzelzceļa tīklam raksturīgs zems elektrifikācijas īpatsvars un augsts esošās sistēmas nolietojums, kas sadārdzina pārvadājumus un negatīvi ietekmē vidi.
- (74) Esošās analogās vilcienu un staciju radiosakaru sistēmas samazina Latvijas dzelzceļa transporta koridoru starptautisko konkurētspēju, jo nenodrošina atbilstību ES savstarpējās izmantojamības prasībām un savietojamību ar kaimiņvalstu dzelzceļiem, kur savietojamības ieviešana jau notiek vai tiek plānota.
- (75) Dzelzceļa savienojuma neesamība ar Rietumeiropu rada situāciju, ka personu brīvas pārvietošanās tiesības pieņemamā kvalitātē (ceļojuma ilgums un izmaksas) var nodrošināt tikai gaisa transports. Šī izaicinājuma risināšanai Eiropas Transporta tīkla daudzgadu programmas 2007.–2013.gadam ietvaros EK jau apstiprinājusi SM iesniegtos izpētes projektus par tehniski ekonomiskā pamatojuma un tehniskās izpētes izstrādi jaunas Eiropas standartiem atbilstošas Rail Baltic līnijas izbūvi Latvijas teritorijā un projektu par skiču projekta izstrādi un nepieciešamo darbību izpēti Rail Baltic dzelzceļa līnijas Latvijas posmam. Detalizēto tehnisko izpēti plānots pabeigt līdz 2015.gada beigām un tās mērķis ir noteikt precīzu plānotās dzelzceļa līnijas Rail Baltica 2 novietojumu, tai skaitā arī visu iespējamo trases variantu izpēti – dzelzceļa līnijas savienojumam ar Rīgas pilsētas centru, starptautisko lidostu „Rīga” un Rīgas brīvdostas teritorijām Daugavas labajā un kreisajā krastā un veikt nepieciešamos priekšdarbus dzelzceļa līnijas būvniecības uzsākšanai.
- (76) Savukārt esošā dzelzceļa pasažieru infrastruktūras (platformu) augstuma starpība ar ritošo sastāvu būtiski ierobežo dzelzceļa pasažieru infrastruktūras pieejamību visām pasažieru kategorijām, kā arī drošu vilcienu satiksmi staciju robežās.
- (77) Pieaugot starptautiskajā lidostā „Rīga” apkalpoto pasažieru un gaisa kuģu skaitam, pieaug gaisa satiksmes ietekme uz vidi, ko iespējams novērst, uzlabojot lidostas infrastruktūru. Tādējādi, ņemot vērā starptautiskās lidostas “Rīga” attīstību, nepieciešamas investīcijas, kas uzlabotu situāciju vides un drošības jomā, paātrinot gaisa kuģu nobraukšanu no skrejceļa, samazinot laiku starp operācijām uz skrejceļa un paaugstinot gaisa kuģu apkalpošanas iespējas specifiskos laika apstākļos. Tāpat, spēcīgu lietusegāžu laikā starptautiskajā lidostā „Rīga” var uz laiku tikt apturēta transporta un gājēju kustība, ņemot vērā, ka esošā sistēma ir nolietojusies, kā rezultātā virszemes notece, ieskaitot naftas produktu noplūdes no transportlīdzekļiem nonāk lietusegāžu kanalizācijas sistēmā.
- (78) Nepietiekami attīstīta ir publiski pieejamā Rīgas, Ventspils un Liepājas ostu infrastruktūra attiecībā uz tiešu piekļuvi sauszemei un jūrai, kas saistīta ar kritiskā stāvoklī esošajām kopējām hidrotehniskajām būvēm un pievadceļu (autoceļu, dzelzceļa) kvalitāti, tādējādi radot izaicinājumus gan saistībā ar drošību, gan vides riskiem. Ostu izaugsme nepieciešams sabalansēt ar pilsētas iedzīvotāju interesēm, un tam nepieciešama transporta plūsmas novirzīšana ārpus pilsētas centra,

veidojot ērtus un drošus savienojumus ar valsts galveno autoceļu ievadiem pilsētu teritorijās. Ostu efektīvai integrācijai TEN-T tīklā nepieciešams uzlabot savienojumus tiešai piekļuvei sauszemei un jūrai, tostarp infrastruktūras savienojumus, kas nepieciešams transporta operācijām ostas teritorijā, un savienojums ar pārējiem transporta veidiem TEN-T tīklā.

- (79) ESI fondu 2007.–2013.gada plānošanas perioda ietvaros transporta infrastruktūras attīstībā veikts nozīmīgs ieguldījums transporta nozares uzlabošanai. Būtiski uzlabota valsts galveno un reģionālo ceļu kvalitāte, veikti pasākumi ceļu satiksmes drošības uzlabošanā, domājot par gājēju, velosipēdistu, mototransporta vadītāju un pasažieru, automobiļu vadītāju un pasažieru drošību, kā arī cietušo skaita samazināšanu ceļu satiksmes negadījumos. Latvija 2001.–2010. gadā veikusi nozīmīgu darbu ceļu satiksmes drošības uzlabošanā, panākot bojāgājušo skaita sarukumu par 60,9%, tādējādi sasniedzot ES izvirzīto ambiciozo mērķi – līdz 2010.gadam par 50% samazināt bojāgājušo skaitu.
- (80) ESI fondu 2007.–2013.gada īstenošanas periodā turpināta dzelzceļa infrastruktūras sakārtošana, dzelzceļa pārvadājumu skaits Latvijā 2012. gadā pieaudzis par 10%, un kopumā pārvadāts 60.6 milj. t kravu. Lai gan 2007.–2013.gada plānošanas periodā veiktās investīcijas veicinājušas mērķa – kvalitatīva un konkurētspējīga kopējā Eirāzijas transporta sistēmā integrēta transporta infrastruktūra sasniegšanu, tomēr transporta attīstības temps nav pietiekami straujš, tādējādi nepieciešami papildu ieguldījumi transporta jomā, veicinot multimodālas transporta sistēmas pilnveidošanu.
- (81) Lidostā “Rīga” ESI fondu 2007.–2013.gada plānošanas perioda ietvaros veikta skrejceļa segas virskārtas renovācija, lidjoslas un ziemeļu gala drošības zonas nostiprināšana, II kategorijas gaismu sistēmas izbūve skrejceļa ziemeļu galā, peronu rekonstrukcija un divu pretapledošanas apstrādes laukumu izveide. Lidostā “Rīga” veiktās investīcijas nodrošinājuši augošam pārvadājumu apjomam atbilstošu infrastruktūru, attiecīgi nepieciešams risināt jautājumus saistībā ar vides un drošības pasākumu uzlabošanu.
- (82) 2007.–2013.gadā ar ESI fondu ieguldījumiem tika atbalstīti pasākumi, lai palielinātu Rīgas, Ventspils un Liepājas ostu caurlaides spējas, proti, multifunkcionālu beramkravu piestātņu, sauskraavu termināļu un ar tiem saistītās infrastruktūras būvniecība, kā arī kuģu ceļu un akvatorijas padziļināšana un jaunu pievadceļu izbūve esošajiem termināļiem un industriālajām zonām. Tomēr, joprojām nepietiekami attīstīta ir visiem lietotājiem pieejamā ostu infrastruktūra attiecībā uz tiešu piekļuvi sauszemei un jūrai, kas saistīta ar kritiskā stāvoklī esošajām kopējām hidrotehniskajām būvēm, proti, Liepājas ostas viļņlauži, Rīgas ostas un Ventspils ostas moli būvēti 19.gs. sākumā un ir būtiski nolietojušies, nenodrošinot ostas akvatorijas aizsardzību no vēja un viļņu iedarbības, kā rezultātā samazinās kuģošanas drošība un paaugstinās vides riski ostu akvatorijā un Baltijas jūrā kopumā. Līdztekus, lai atvieglotu kravu caurlaidspēju ostu zonās, jāturpina uzlabot sauszemes pievadceļu kvalitāte.
- (83) Investīcijas transporta nozarē gan tieši (dzelzceļš, pilsētu sabiedriskais transports), gan netieši (ceļu kvalitāte) uzlabos arī situāciju sabiedriskā transporta jomā. Nepārtraukti tiek pārskatīti reģionālie starppilsētu un reģionālie vietējās nozīmes maršruti, lai reaģētu uz iedzīvotāju pieprasījuma izmaiņām un iekļautos valsts piešķirtajā finansējumā sabiedriskā transporta pakalpojumu nodrošināšanai. Sabiedriskā transporta pakalpojumu likums³⁵ nosaka, ka, plānojot reģionālo starppilsētu nozīmes maršrutu tīkla maršrutus ar lielu pasažieru plūsmu, vispirms tiek izveidoti maršruti pa sliežu ceļiem. Pasažieru pārvadātāju ar autobusiem reģionālajā starppilsētu nozīmes maršrutu tīklā vidējā viena kilometra pašizmaksa 2011.gadā bija vidēji 0,98 EUR par vienu kilometru, bet pasažieru pārvadājumos pa dzelzceļu 9,32 EUR par vienu vilcienu kilometru

³⁵ Sabiedriskā transporta pakalpojumu likums pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=159858>

(ievērojot, ka 45% no kopējām izmaksām, kas saistītas ar pasažieru pārvadājumiem pa dzelzceļu, sastāda maksājumi par dzelzceļa infrastruktūras izmantošanu). Tādējādi dzelzceļa transports ir efektīvs vietās, kur pasažieru skaits reisā vidēji pārsniedz 160 pasažierus, kamēr autobusu satiksmi ir izdevīgi izmantot vietās, kur pasažieru skaits vienā reisā svārstās no 16 līdz 60 pasažieriem. Līdz ar to dzelzceļa pasažieru pārvadājumi reģionālajā starppilsētu nozīmes maršrutu tīklā noteikti par prioritāriem, ņemot vērā iespēju pārvadāt lielas pasažieru plūsmas.

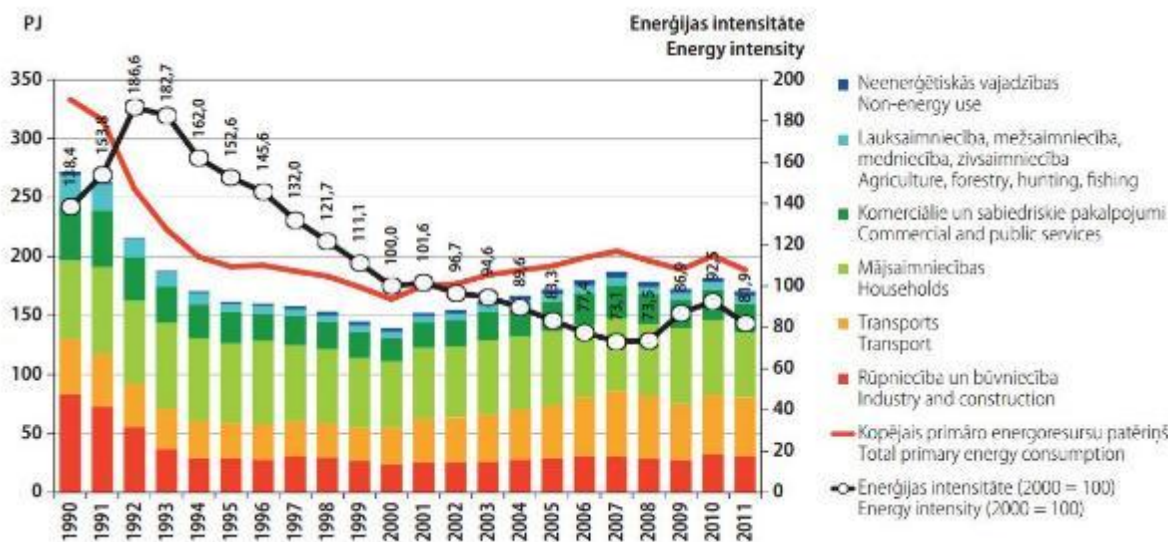
- (84) Sniedzot sabiedriskā transporta pakalpojumus, tiek ņemta vērā iedzīvotāju zemā pirktspēja, kā arī nepieciešamība pildīt likumā noteikto sociālo funkciju, tādēļ pasūtītāja noteiktā braukšanas maksa sabiedriskajā transportā ir zemāka par pakalpojuma pašizmaksu. Lai nodrošinātu pakalpojumu, regulārie sabiedriskā transporta pakalpojumi tiek dotēti no valsts budžeta un pašvaldību budžetiem.³⁶
- (85) Papildus, Transporta attīstības pamatnostādnēs 2014.–2020.gadam pie turpmākās rīcības plānojuma paredzēts veikt visaptveroša sabiedriskā transporta sistēmas izvērtēšanu, nosakot efektīvākos pasākumus sistēmas pilnveidošanai, lai nodrošinātu nepieciešamo sabiedriskā transporta pieejamību ar iespējami mazāku publisko finansējumu, tostarp, nosakot ilgtermiņā ekonomiski un finansiāli pamatotu un pasažieru plūsmām atbilstošu dzelzceļa pārvadājumu maršrutu tīklu un apjomu un autopārvadājumu maršrutu tīklu un apjomu. Vienlaikus jāņem vērā, ka transporta nozarei Latvijā raksturīga augsta energoatkarība. Investīcijas videi draudzīgā pilsētu sabiedriskajā transportā spēj sniegt būtisku ieguldījumu kā mobilitātes veicināšanā, tā piesārņojuma mazināšanā. Šāda mērķa sasniegšanai piemērota ir tramvaja infrastruktūras attīstība, tomēr, lai mazinātu gaisa piesārņojumu un attīstītu videi draudzīgu transporta infrastruktūru arī tajās pilsētās, kur nav esošas tramvaja infrastruktūras, ir jāizvērtē potenciāls arī AER izmantošana pilsētu sabiedriskajā transportā.
- (86) Iepriekšminēto izaicinājumu risināšanai PL ietvaros tiek izvirzīta attīstības prioritāte **Ilgtermiņā un efektīva transporta infrastruktūra**, ko plānots veicināt ar ieguldījumiem 4. un 7. tematiskā mērķa ietvaros.

Neefektīva resursu izmantošana

- (87) **Enerģētika** ir viena no būtiskākajām tautsaimniecības nozarēm, kas tieši ietekmē kopējo valsts ekonomisko izaugsmi. Latvijas Enerģētikas ilgtermiņa stratēģija 2030 – konkurētspējīga enerģētika sabiedrībai ņem vērā izaicinājumus, ko paredz Stratēģija „Eiropa 2020” un NRP, un izvirza Latvijas enerģētikas politikas ilgtermiņa mērķus. Ilgtermiņa enerģētikas politika tiek plānota, pamatojoties uz aktualizētām valsts tautsaimniecības attīstības prognozēm, t.sk. demogrāfijas, IKP un nozaru attīstības tendencēm periodā līdz 2030.gadam, kā arī ņemot vērā Latvijai saistošo ES ietvaru energoefektivitātes, SEG emisiju, kā arī AER kontekstā.
- (88) Enerģētikas jomā **galvenās problēmas** ir liela atkarība no importētā kurināmā (dabaszāģes), siltumapgādes decentralizācija, siltumapgādes sistēmu sliktais tehniskais stāvoklis un zema energoefektivitāte siltumenerģijas gala patēriņa sektorā, tajā skaitā mājsaimniecībās un rūpniecībā. Siltumapgādei raksturīgais lēnais kapitāla apgrozījuma ātrums, nepieciešamo investīciju lielais apjoms un ilgstošs investīciju atmaksāšanās periods ir galvenais cēlonis siltumapgādes sistēmu sliktajam tehniskajam stāvoklim un zemajai energoefektivitātei. Savukārt zema energoefektivitāte rada enerģētiskās drošības, ilgtspējas un konkurētspējas riskus.
- (89) **NRP energoefektivitātes jomā identificēti šādi izaicinājumi:**
1. zema energoefektivitāte enerģijas izmantošanas galapatēriņa sektoros;

³⁶ Plašāka sabiedriskā transporta analīze ietverta Transporta attīstības pamatnostādnēs 2014.–2020.gadam.

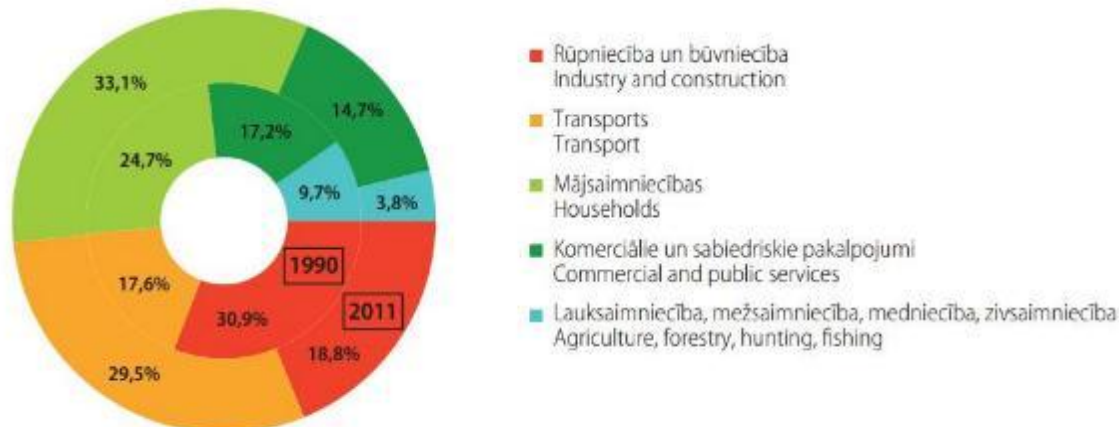
2. energoefektivitātes potenciāla apgūšana centralizētajā siltumapgādes sistēmā un lielo siltumenerģijas zudumu samazināšana tīklos;
 3. pieaugošs gala enerģijas patēriņš transporta sektorā, īpaši autotransportā.
- (90) Latvijas enerģijas intensitātes indekss (enerģijas patēriņa un IKP attiecība salīdzinājumā ar 2000.gadu) pastāvīgi samazinās (sk. 9. attēlu.), tomēr kopējais primāro energoresursu patēriņš pēdējos gados saglabājies diezgan nemainīgs. Salīdzinājumā ar ES-27 valstu vidējo rādītāju, kur 2011.gadā enerģijas intensitāte bija 144 kg naftas ekvivalenta uz 1 000 EUR IKP, Latvijā šis rādītājs bija vairāk nekā divas reizes augstāks – 323 kg (Eurostat dati).

9. attēls. Latvijas enerģijas intensitātes dinamika un struktūra kopš 1990.gada. Avots: EM un CSP izdevums „Latvijas enerģētika skaitļos, 2013”

- (91) Latvijas enerģijas galapatēriņa struktūras pārmaiņas raksturo 10.attēls. Lielākie enerģijas gala patērētāji Latvijā ir mājsaimniecības un transporta nozare, kā arī rūpniecība un būvniecība. Ieguvumi enerģijas patēriņa samazināšanā iegūstami, investējot galapatēriņa sektoros – mājsaimniecībās, transportā un rūpniecības ēkās – tādējādi gan samazinot enerģijas patēriņu, gan uzlabojot sociāli ekonomiskos apstākļus mājsaimniecībām un samazinot resursu patēriņu un uzlabojot resursu produktivitāti rūpniecības sektorā. Energoefektivitātes pasākumu veikšana apstrādes rūpniecības nozarē kā būtisks investīciju virziens paredzēts NIP.
- (92) Neskatoties uz to, ka enerģijas gala patēriņš rūpniecībā un būvniecībā kopš neatkarības atgūšanas ir samazinājies, energoresursu tālāka sadārdzināšanās var ietekmēt vairākas ekonomikā būtiskas nozares: koksnes, metālu un pārtikas rūpniecība kopā veido lielāko daļu kopējā apstrādes rūpniecības enerģijas patēriņa. Izejvielu izmaksas vienādi ietekmē gan Latvijas ražotājus, gan reģiona konkurentus, savukārt enerģijas izmaksas ir tās, kas var ietekmēt ražotāja reģionālo konkurētspēju. Tādējādi mērķtiecīgas investīcijas energoefektivitātē rūpniecības nozarē samazinās energoresursu izmaksas, veicinot nozares ilgtspēju un konkurētspēju, un draudzīgumu videi. Jāņem vērā, ka, lai arī dažādām tautsaimniecības nozarēm ir dažāda energoietilpība, komersanti Latvijā veic saimniecisko darbību ražošanas ēkās ar ļoti atšķirīgiem energoefektivitātes rādītājiem, tādējādi investīciju vajadzības ražojošo komersantu energoefektivitātes paaugstināšanā ir jāvērtē komersantu, nevis nozaru līmenī, lai maksimizētu ekonomisko ieguvumu no energoefektivitātes investīcijām.

Enerģijas galapatēriņa struktūra sektoru griezumā 1990. un 2011. gadā (%)
Structure of final energy consumption by sectors in 1990 and 2011 (%)

10. attēls. Enerģijas galapatēriņa struktūra sektoru griezumā 1990. un 2011. gadā (%) Avots: EM un CSP izdevums „Latvijas enerģētika skaitļos, 2013”

- (93) Savukārt Stratēģijā „Eiropa 2020” noteiktie sasniedzamie energoefektivitātes mērķi rāda vēlamās investīciju virzienus, proti, investīcijām jābūt vērstām uz enerģijas ietaupījuma sasniegšanu gan galapatēriņā, gan pārveidošanas sektorā, kā arī jābūt SEG emisiju ierobežošanai un AER izmantošanai.
- (94) Lai sasniegtu Stratēģijas „Eiropa 2020” 20% energoefektivitātes mērķi, Latvijas kopējais indikatīvais energoefektivitātes mērķis ir sasniegt primārās enerģijas ietaupījumu 2020.gadā 0,670 Mtoe (28 PJ), kas paredz enerģijas ietaupījumu daudzdzīvokļu ēkās, sabiedriskajās ēkās, ražošanas, pakalpojumu un transporta sektorā, kā arī centralizētās siltumapgādes sektorā. Enerģijas ietaupījuma novērtēšanā un mērķu aprēķināšanā tika ņemtas vērā IKP prognozes līdz 2020.gadam, kas nosaka enerģijas pieprasījuma izmaiņas, un spēkā esošā enerģētikas politika, kas definē indikatīvus atjaunojamās enerģijas politikas mērķus 2020.gadam un enerģijas efektivitātes politiku līdz 2016.gadam. Latvija virzās uz noteikto mērķi 2020.gadā panākt enerģijas ietaupījumu 0,670 Mtoe apmērā (kopējais enerģijas ietaupījums gan gala patēriņā, gan pārveidošanas sektorā). Kā liecina jaunākie pieejamie statistikas dati, ir panākts bruto iekšzemes enerģijas patēriņa samazinājums no 4,47 Mtoe 2008.gadā līdz 4,41 Mtoe 2012.gadā, un enerģijas patēriņa samazinājumā par 0,06 Mtoe būtiska nozīme ir arī energoefektivitātes pasākumu īstenošanai.
- (95) Stratēģijas „Eiropa 2020” kontekstā Latvijas mērķis ir sasniegt 40% AER īpatsvaru no kopējā galapatēriņa. Salīdzinājumam – 2005.gadā bija sasniegti – 32,6%, 2011.gadā – 33,1%, bet 2012.gadā – 35,8%. 2012.gadā no AER saražotā elektroenerģija patēriņā pret prognozēto 2020.gada patēriņa mērķi elektroenerģijai, kas saražota no AER (4600 GWh), veidoja 89,23% (t.i., elektroenerģijas sektorā mērķis sasniegts gandrīz par 90%). Savukārt 2011.gada kopējās enerģijas patēriņā AER siltuma sektora daļa veidoja 58,4%, transporta sektora daļa – 26,1%, savukārt elektroenerģijas sektora daļa - tikai 15,5% kopējās enerģijas patēriņā Latvijā. Ņemot vērā to, ka Latvijas energobilancē elektroenerģijas īpatsvars ir tikai 15%, lielākais AER ieviešanas potenciāls mērķa sasniegšanai ir tieši siltumapgādē un transportā. Ņemot vērā minēto, centralizētās siltumapgādes jomā tiks īstenoti projekti, kuros notiks pāreja no fosilā kurināmā uz AER, dodot pienesumu Latvijas AER mērķa sasniegšanā un mazinot atkarību no importētajiem energoresursiem. Kopā ir plānota siltumavotu rekonstrukcija un būvniecības projekti ar kopējo

siltumjaudu ap 143 MW, no tiem - 70 MW ar KP fondu atbalstu, bet atlikušie - no privātiem resursiem.

- (96) Jau **2007.–2013.gada KP fondu plānošanas periodā** tika īstenotas vairākas atbalsta programmas ēku energoefektivitātei: daudzdzīvokļu un sociālo dzīvojamo māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi un publiskā sektora ēku energoefektivitātes uzlabošana, kas tika atbalstīta gan pilsētvides uzlabošanas projektu ietvaros, gan no KPFI finansējuma. Energoefektivitātes pasākumu rezultātus objektīvi varēs novērtēt pēc vairākiem gadiem (vairākām apkures sezonām), pēc energoefektivitātes darbu pabeigšanas. Indikatīvie enerģijas ietaupījumi pirmajās 125 renovētajās daudzdzīvokļu ēkās liecina, ka ietaupīti 16,11 GWh enerģijas (katru gadu), un šo projektu attiecināmās izmaksas ir 14,7 milj. EUR. Tādējādi dzīvokļu īpašniekiem tiek nodrošināts 1,15 milj. EUR enerģijas ietaupījums katru gadu un veiktās investīcijas atmaksāsies nepilnos 13 gados. Gaidāms, ka pēc ERAF līdzfinansētās daudzdzīvokļu māju siltināšanas aktivitātes ieviešanas renovētajās ēkās tiks ietaupīts vairāk nekā 130 GWh gadā.
- (97) Attiecībā uz līdz šim paveikto var norādīt, ka 2007.–2013.gada KP fondu programmu ietvaros tiks renovēti 2,5% daudzdzīvokļu ēku (vismaz 800 ēkas). 2004.–2006.gada plānošanas perioda ietvaros rekonstruēti 50 km siltumtrašu, bet 2007.–2013.gada plānošanas periodā – 168 km, kā arī atbalstīta vairāk nekā 350 MW AER siltumenerģijas ražošanas jaudu uzstādīšana. Lai nostiprinātu iepriekš veiktās investīcijas, īpaši būtiski nodrošināt, lai līdztekus ēku energoefektivitātes paaugstināšanas pasākumiem tiktu īstenoti arī siltuma avotu un siltumtīklu energoefektivitātes paaugstināšanas pasākumi.
- (98) Transporta sektorā Latvijas energoatkarība ir vēl lielāka nekā tautsaimniecībā kopumā. Latvijas transportā izmantotās enerģijas daudzumā 97% veido fosilā enerģija, kas simtprocentīgi tiek importēta. Transporta nodrošināšanai Latvija katru gadu importē fosilo degvielu vairāk kā 0.7 miljardu EUR apjomā. Tādējādi transporta nozare spēj sniegt būtisku ieguldījumu atjaunojamās enerģijas izmantošanā un piesārņojuma mazināšanā.
- (99) Latvija, piedaloties EK viceprezidenta Siim Kallas 2013.gadā iniciētajā tīras degvielas iniciatīvā un saskaņā ar Transporta attīstības pamatnostādnes 2014.–2020.gadam paredzēto, ir sagatavojusi un pieņēmusi Latvijas elektromobilitātes attīstības plānu 2014.–2016.gadam, kura mērķis ir mazināt Latvijas transporta sistēmas atkarību no naftas, uzlabojot tās efektivitāti, nodrošinot mobilitāti, un veicinot inovatīvu tehnoloģiju radīšanu un izmantošanu Latvijas transporta nozarē. Šis plāns paredz kopumā 38 pasākumus četros darbības virzienos:
1. atbalsts zinātnei un inovatīvu produktu izstrādei;
 2. administratīvās kapacitātes celšana un informatīvie pasākumi;
 3. elektrotransportlīdzekļu uzlādes infrastruktūras izveide;
 4. elektrotransportlīdzekļu iegādes stimulēšana.
- (100) Elektromobilitātes plāns ir vērstis arī uz pilsētu mobilitātes ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanu atbilstoši EK Baltajā grāmatā noteiktajiem mērķiem, paredzot atbalsta pasākumus pilsētu transportam elektrisko autobusu iegādei. Pilsētās ir būtiski izveidot un attīstīt kvalitatīvu, piesaistošu un konkurētspējīgu sabiedriskā transporta sistēmu, priekšroku dodot elektriskajiem un dzelzceļa transporta modeļiem. Lai uzlabotu pilsētvidi un nodrošinātu elektrotīklu stabilitāti, viens no prioritāriem virzieniem nākotnē ir samazināt novecojušo virszemes elektrotransporta kontakttīklu apjomu, it sevišķi pilsētu vēsturiskajos centros, un to aizstāt ar bezvadu enerģijas uzlādes sistēmām.
- (101) Īpaša loma Baltijas valstu enerģētikas politikas un enerģijas tirgu attīstībā ir reģionālajai sadarbībai. ES līmenī ir vairāki būtiski reģiona sadarbības ietvari – BEMIP un visi pieejamie ES finanšu instrumenti, t.sk. 2014.gadā paredzētais CEF instruments, kura ietvaros tiks atbalstīti tikai pārrobežu enerģētikas projekti, tādējādi sniedzot ieguldījumu enerģētikas tīklu savienojamības

attīstībā, kā arī liberāla, efektīva un droša enerģijas tirgus izveidē. Enerģētikas tīklu attīstībai Latvija CEF ietvaros ir pieteikusi šādus projektus:

1. Elektropārvades tīklu savienojuma „Kurzemes loks” 3.etaps;
2. Elektrības trešais starpsavienojums starp Latviju un Igauniju;
3. Inčukalna pazemes gāzes krātuves modernizācijas un rekonstrukcijas turpināšana un krātuves paplašināšana u.c.

Īstenojot minētos pasākumus, būtiski tiks uzlabota savienojamība ar ES enerģētikas infrastruktūru, tādējādi veicinot ES Padomes 2013.gada rekomendācijas izpildi. Vienlaikus tiek paredzēts 2016.gadā pārskatīt KP fondu ietvaros plānotos pasākumus, gadījumā, ja CEF ietvaros minētajiem projektiem finansējums netiks piešķirts. Tāpat nepieciešams attīstīt arī Latvijas iekšējos elektropārvades tīklus, veicot ieguldījumus gan elektroenerģijas pārvades, gan sadales tīklos, vienlaikus risinot arī pašvaldību teritorijās identificētās problēmas un vajadzības. Lai nodrošinātu pietiekamu Latvijas elektroenerģijas apgādes drošības līmeni, AS „Augstsprieguma tīkls” laika posmā līdz 2023.gadam veiks pārvades tīkla attīstību un citus tā uzlabojumus, piemēram, ieguldījumus apakšstacijās, kabeļu līnijās, gaisvadu līnijās u.c. AS „Sadales tīkls” ir izstrādājis sadales tīklu Attīstības plānu elektroapgādes kvalitātes un drošuma paaugstināšanai Latvijā līdz 2023.gadam un turpmāko 10 gadu laikā AS „Sadales tīkls” realizēs virkni investīciju programmu: esošā elektrotīkla rekonstrukcija, viedo tīklu ieviešana, izolētā tīkla izbūve, jaunu apakšstaciju izbūve, u.c.

- (102) Latvija ir apņēmusies pabeigt elektroenerģijas tirgus atvēršanu ar 2015.gada 1.janvāri un izbeigt elektroenerģijas mazumtirdzniecības cenu regulēšanu mājsaimniecībām. Kopš 2013.gada 3.jūnija, kad Latvijā darbību uzsāka Nord Pool Spot, tika atvērts jauns Elspot tirdzniecības apgabals Latvijā, sasniedzot ilgtermiņa mērķi veidot pārskatāmu un atvērtu Baltijas elektroenerģijas tirgu, kas ir savienots ar Ziemeļvalstu reģiona elektroenerģijas tirgu, nodrošinot elektroenerģijas cenu publisku pieejamību un ticamību. Brīvo tirgu raksturo pārskatāmas un nediskriminējošas cenas, elektroenerģijas piegādātāju brīva izvēle, kā arī fokusēts sociālā atbalsta instruments. Latvija pakāpeniski virzās uz gāzes tirgus liberalizāciju; Saeima ir pieņēmusi grozījumus Enerģētikas likumā, kas nosaka pakāpenisku tirgus atvēršanu ar 2014.gadu un plāno to pilnībā atvērt 2017.gadā. Latvijas pienākums ir pārņemt nacionālajā tiesiskajā regulējumā vairākas Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/73/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz dabasgāzes iekšējo tirgu un par Direktīvas 2003/55/EK atcelšanu prasības, no kurām būtiskākās ir trešo personu piekļuve dabasgāzes sistēmai; sadales sistēmu operatoru nodalīšana.
- (103) Latvijā ir vairāk nekā 300 tūkst. ha neizmantotās lauksaimniecībā izmantojamās zemes, to produktīvai izmantošanai jāstimulē to efektīva izmantošana lauksaimniecībā vai mežsaimniecībā, lai sasniegtu uzstādījumu par katra lauksaimniecības un meža ha produktīvu izmantošanu.
- (104) Lai gan Latvija ir viena no zaļākajām un videi draudzīgākajām ES valstīm, vides aizsardzības, resursu ilgtspējīga izmantošanas, kā arī to ekonomiskā potenciāla paaugstināšanas ziņā vēl joprojām pastāv virkne izaicinājumu. EK priekšlikumā par vispārējo Savienības vides rīcības programmu „Labklājīga dzīve ar pieejamajiem planētas resursiem” norādīts, ka dalībvalstīm ir jāintegrē vides un klimata mērķi finansēšanas stratēģijās un programmās, kas attiecas uz ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju, lauku attīstību un jūrlietu politiku, jāprioritizē finansējuma agrīna izmantošana vides un klimata pārmaiņu jomā un jānostiprina īstenošanas struktūru spēja panākt izmaksu ziņā izdevīgus un ilgtspējīgus ieguldījumus, lai šajās jomās nodrošinātu adekvātu vajadzīgo finansiālo atbalstu ieguldījumiem.

- (105) Saskaņā ar EK pētījumu „Izpēte par atkritumu apsaimniekošanas darbību ES dalībvalstīs”³⁷ Latvija saņēmusi negatīvu vērtējumu vairākos kritērijos, t.sk. par atkritumu pārstrādes un reģenerācijas zemo apjomu, apglabāto atkritumu apjomu, kā arī par pārāk lielo apglabāto bioloģisko noārdāmo atkritumu apjomu. Tā, piemēram, 2010.gadā Latvijā:
1. bioloģiski noārdāmie atkritumi radīti 382 099 t apjomā, no kura pārstrādāti 40,11%;
 2. sadzīves (mājsaimniecības) un tiem līdzīgie atkritumi 2010.gadā radīti 649 485 t apjomā, no kura pārstrādāti 16,2 %;
 3. radītais iepakojuma apjoms veidoja 213 906 t, no kura pārstrādāti 48,92%;
 4. saražotas attiecīgi 10 640 un 5 020 t nolietoto transportlīdzekļu un elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumu, un pārstrādāti 85% savāktā daudzuma.
- (106) Tomēr jānorāda, ka Latvijā novērojama arī tendence, ka samazinās radīto mājsaimniecības un tiem līdzīgo atkritumu daudzums (no 861 tūkst. t 2007.gadā līdz 613 tūkst. t 2012.gadā), samazinās poligonos apglabāto sadzīves atkritumu daudzums (no 820 tūkst. t 2007.gadā līdz 543 tūkst. t 2012.gadā) un vienlaikus pieaug pārstrādāto sadzīves (visi nebīstamie) atkritumu daudzums – no 475 tūkst. t līdz 1 166 tūkst. t. Radīto sadzīves atkritumu un tiem līdzīgo atkritumu apjoma kritumu izraisījusi ekonomiskā krīze un ar to saistītās patēriņa izmaiņas, iedzīvotāju skaita samazināšanās, kā arī atkritumu rašanās ierobežošanas pasākumu īstenošana, tomēr nevar rēķināties, ka nākotnē šī tendence saglabāsies, ja uzlabosies ekonomiskā situācija un iedzīvotāju skaits stabilizēsies. Savukārt apglabāto atkritumu apjoma samazināšanās un pārstrādāto atkritumu apjoma pieaugums saistāms ar mērķtiecīgu atkritumu apsaimniekošanas valsts politikas īstenošanu.
- (107) No 2000.gada, piesaistot KF un ERAF finansējumu, ieguldīti 137,3 milj. EUR, lai Latvijā radītu bāzes infrastruktūru, kas nodrošina atkritumu apglabāšanu atbilstoši vides aizsardzības prasībām, vienlaikus slēdzot un rekultivējot normatīvo aktu prasībām neatbilstošas atkritumu izgāztuves (no kopējā finansējuma 124,2 milj. EUR ieguldīti atkritumu poligону infrastruktūras attīstībā, 11,8 milj. EUR – normatīvo aktu prasībām neatbilstošu izgāztuvju rekultivācijā un 6,7 milj. EUR – dalītās atkritumu vākšanas infrastruktūras attīstībā, ierīkojot vairāk nekā 1000 dalītās vākšanas punktus, 29 atkritumu šķirošanas laukumus, 11 kompostēšanas laukumus un 15 šķirošanas pārkraušanas centrus). Jāņem vērā, ka 2007.-2013.gada plānošanas perioda atkritumu aktivitātēs projektu īstenošana vēl turpinās, tāpēc sagaidāms, ka minētās rādītāju vērtības līdz perioda beigām vēl pieaugs.
- (108) Ja 2007.gadā atbilstošos poligonos apglabāja aptuveni 70% visu apglabājamo nešķirotu sadzīves atkritumu, tad 2012.gadā šie atkritumi 100% apjomā tika apglabāti poligonos, kas atbilst normatīvo aktu prasībām (piesaistot KF un ERAF līdzfinansējumu līdz 2012.gadam izveidoti 11 atkritumu apglabāšanas poligoni, t.sk. viens bīstamo atkritumu apglabāšanas poligons, rekultivētas 316 normatīviem neatbilstošas atkritumu izgāztuves). Uzsākta atkritumu dalītās vākšanas sistēmas īstenošana, kas turpmākajā periodā būtiski jāattīsta, lai sekmīgi nodrošinātu šā pakalpojuma pieejamību iedzīvotājiem visā valsts teritorijā un veicinātu atkritumu hierarhiju³⁸. Jāatzīmē, ka jaunu reģionālo atkritumu apsaimniekošanas poligonu būvniecības un normatīvo aktu prasībām neatbilstošu izgāztuvju slēgšanas rezultātā uzlabojusies arī atkritumu statistika.
- (109) Vismaz minimālas iespējas iesaistīties atkritumu dalītās vākšanas sistēmā ir nodrošinātas ~80% valsts iedzīvotāju, savukārt dalītā atkritumu savākšanas sistēma ir pieejama ~37% valsts iedzīvotāju. Attiecībā uz speciālo atkritumu grupu – videi kaitīgas preces, elektrisko un

³⁷ Screening of waste management performance of EU Member States, July 2, 2012, http://ec.europa.eu/environment/waste/studies/pdf/Screening_report.pdf

³⁸ atkritumu apsaimniekošanas hierarhija - atkritumu apsaimniekošanas realizēšana šādā vēlamā secībā: atkritumu rašanās novēršana, atkritumu daudzuma samazināšana, atkritumu atkārtota izmantošana, atkritumu reģenerācija un atkritumu apglabāšana

elektronisko iekārtu atkritumi, nolietoti transportlīdzekļi, apsaimniekošanas pakalpojumu pieejamību, var secināt, ka dalītās savākšanas pakalpojums ir nodrošināts, jo uz šīm atkritumu grupām tiek attiecināts ražotāja atbildības princips, kas ir veicinājis šo atkritumu nodošanas iespēju garantēšanu tirdzniecības vietās, kā arī savākšanas punktu tīkla izveidi visā Latvijas teritorijā. Uzsāktā atkritumu dalītās vākšanas infrastruktūras izveide tomēr nenodrošina nepieciešamo valsts teritorijas pārklājumu, piemēram, tikai 25% no nepieciešamajiem ekonomiski pamatotiem atkritumu dalītās vākšanas punktiem ir ierīkoti līdz 2012.gada beigām. Tas apdraud vides *acquis* izpildi atkritumu jomā attiecībā uz dalītās atkritumu savākšanas sistēmas izveidi papīram, metālam, plastmasai un stiklam, atkritumu sagatavošanu otrreizējai izmantošanai vai pārstrādei, kā arī attiecībā uz iepakojuma un izlietotā iepakojuma un nolietoto transportlīdzekļu reģenerāciju un pārstrādi.

(110) Saskaņā ar valsts statistikas datiem lielākā daļa no dalīti savāktajiem pārstrādājamiem atkritumiem tiek eksportēti. 2012.gadā vairāk nekā 80% apjomā eksportēti papīra un kartona iepakojums un papīrs un kartons, aptuveni 90% apjomā – plastmasas iepakojums un plastmasa, būtisks ir metāla atkritumu eksports – 75% no savāktā,³⁹ jo atkritumu pārstrādes jaudas Latvijā nav pietiekamas, vai arī saimnieciski izdevīgāka ir atkritumu transportēšana pārstrādei uz ārvalstīm.

(111) Saskaņā ar iepriekšminēto Latvija daudzos aspektos neizpilda atkritumu apsaimniekošanas direktīvu (Direktīva 2008/98/EK, Direktīva 1999/31/EK, Direktīva 94/62/EK, Direktīvas 2012/19/EK, 2000/53/EK):

1. attiecībā uz Direktīvas 2008/98/EK prasību izpildi Latvija vēl nav sasniegusi mērķi attiecībā uz atkritumu dalītās savākšanas sistēmas attīstību un izveidi. 2012.gadā atkritumu dalītās vākšanas pakalpojums bija pieejams 74 pašvaldībās un tika pārstrādāti 16,2% majsaimniecību savākto atkritumu. Savukārt ir sasniegts mērķis attiecībā uz būvniecības un būvju nojaukšanas atkritumu sagatavošanu atkārtotai izmantošanai, pārstrādei un citai reģenerācijai, un 2011.gadā pārstrādāti 95,5% savākto būvniecības un ēku nojaukšanas atkritumu;
2. attiecībā uz Direktīvas 1999/31/EK par atkritumu poligoniem prasībām 2011.gadā Latvijā poligonos apglabāti 58,79% bioloģiski noārdāmo atkritumu, savukārt 2012.gadā šis apjoms samazināts līdz 58,1%; attiecībā uz Direktīvas 94/62/EK prasībām par izpildi Latvijā 2011.gadā reģenerēti 54% šo atkritumu un atsevišķiem materiālu veidiem reģenerācijas apjoms atpaliek no mērķiem. Savukārt 2011.gadā pārstrādāts 51% izlietotā iepakojuma;
3. attiecībā uz Direktīvas 2012/19/EK izpildi Latvija patlaban nav sasniegusi tajā noteiktos mērķus, 2012.gadā uz vienu iedzīvotāju gadā savācot aptuveni 2 kg EEIA un 25% no iepriekšējā kalendārajā gadā tirgū laistā iekārtu apjoma (masas).
4. attiecībā uz Direktīvu 2000/53/EK par nolietotajiem transportlīdzekļiem Latvija sasniegusi noteikto pārstrādes mērķi, un 2012.gadā tika pārstrādāti 86% no nolietoto transportlīdzekļu masas;
5. attiecībā uz Direktīvas 2006/66/EK prasībām Latvija izpildījusi noteikto savākšanas un pārstrādes mērķi attiecīgi 2010.gadā un 2012.gadā.

(112) Izvērtējot Latvijas iespējas sasniegt atkritumu apsaimniekošanai uzstādītos mērķus, identificētas problēmas atsevišķās jomās:

1. Uzsāktā atkritumu dalītās savākšanas infrastruktūras izveide nenodrošinās:
 - 1.1. nepieciešamo valsts teritorijas pārklājumu. Atkritumu dalītās savākšanas sistēma (papīram, metālam, plastmasai un stiklam) nenodrošinās šo pakalpojumu pieejamību visā valsts teritorijā, kā arī problēmas būs otrreizējai izmantošanai sagatavot un

³⁹ <http://parissrv.lv/gmc.lv/#viewType=wasteReports&incrementCounter=1>

pārstrādāt vismaz 50% (pēc svara) mājsaimniecības atkritumos un citās līdzīgās atkritumu plūsmās esošos papīra, metāla, plastmasas un stikla atkritumus (Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/98/EK (2008.gada 19.novembris) par atkritumiem un par dažu direktīvu atcelšanu);

1.2. priekšnosacījumus iepakojuma un izlietotā iepakojuma reģenerācijai un pārstrādei atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai 94/62/EK (1994.gada 20.decembris) par iepakojumu un izlietoto iepakojumu;

1.3. priekšnosacījumus elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumu savākšanai, reģenerācijai un pārstrādei atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai 2012/19/EK (2012.gada 4.jūlijs) par elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumu apsaimniekošanu.

2. Lai gan atkritumu poligonu apsaimniekotāji arvien lielāku uzmanību velta apglabājamo atkritumu daudzuma samazināšanai, nododot sašķirotos atkritumus pārstrādei, tomēr problemātiska būs bioloģiski noārdāmo atkritumu daudzuma samazināšana apglabājamo atkritumu apjomā līdz 35% no 1995.gadā apglabātā bioloģiski noārdāmo atkritumu daudzuma apjomā (Padomes direktīva 1999/31/EK (1999.gada 26.aprīlis) par atkritumu poligoniem).

(113) Attiecībā uz ūdenssaimniecības infrastruktūru aglomerācijās, kurās cilvēku ekvivalents ir lielāks par 2 000 (CE>2000), ūdenssaimniecības centralizēto pakalpojumu pieejamība iedzīvotājiem nav nodrošināta 100% apmērā, tāpēc daļa mājsaimniecību notekūdeņu attīrīšanai turpina izmantot individuālos risinājumus, kas palielina vides piesārņojuma risku. Savukārt savu laiku nokalpojušo kanalizācijas tīklu noplūdes izraisa vides piesārņojumu.

(114) Izmantojot 2007.-2013.gada ESI fondu plānošanas periodā pieejamos KF un ERAF līdzekļus, līdz 2012.gada beigām pabeigti 164 ūdenssaimniecības infrastruktūras uzlabošanas projekti, tāpēc palielinājies to Latvijas iedzīvotāju skaits, kuriem pieejami centralizētas notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumi. Kopumā visā valstī centralizētās ūdensapgādes pakalpojumu pieejamība pieaugusi no 56,37% 2009.gadā līdz 61,96% 2012.gadā. 2012.gada beigās dzeramā ūdens sagatavošana un notekūdeņu attīrīšana atbilst normatīvo aktu prasībām 62 no 89 aglomerācijām. Vienlaikus ne visiem aglomerāciju, kurās cilvēku ekvivalents ir lielāks par 2 000, iedzīvotājiem nodrošināta iespēja saņemt ūdenssaimniecības centralizētos pakalpojumus, tāpēc vai nu tiek izmantoti individuālie risinājumi, vai ir nodrošināts tikai viens no pakalpojuma veidiem – tikai centralizētā ūdensapgāde vai tikai centralizētā kanalizācija. 2012.gadā dzeramā ūdens sagatavošana nodrošināta 1,37 milj. aglomerāciju iedzīvotāju, notekūdeņu attīrīšana – 1,27 milj. iedzīvotāju.

(115) Ieguldot investīcijas komunālās ūdenssaimniecības attīstībā, būtiski samazinājusies vidē novadītā piesārņojuma daļa no kopējā vidē novadītā piesārņojuma no punktveida piesārņojuma avotiem, kā arī sarukuši dzeramā ūdens zudumi no centralizētās ūdensapgādes tīkliem. Atbilstoši 2007.-2013.gada plānošanas perioda pabeigto ūdenssaimniecības projektu ieviešanas rādītājiem dzeramā ūdens tīklu zudumi samazinājušies kopumā par 42% gadā, bet notekūdeņu tīklu noplūdes vidēji projektos samazinātas par 22%. Savukārt attiecībā uz novadīto piesārņojumu BSP5 īpatsvars sarucis no aptuveni 85% 2008.gadā līdz aptuveni 48% 2012.gadā, kopējā slāpekļa īpatsvars - no aptuveni 94% līdz aptuveni 75% un kopējā fosfora – no aptuveni 93% līdz aptuveni 64%. Indikatīvi noteikts, ka pēc 2007.-2013.gada projektu īstenošanas, vienlaikus nodrošinot reālus pakalpojumu pieslēgumus 89 aglomerācijās ar CE>2000, vidē novadītā piesārņojuma apjoms 2015.gadā būs samazinājies gandrīz par 50% salīdzinājumā ar 2007.gadu.

(116) Pēc 2007.-2013.gada plānošanas perioda projektu īstenošanas plānots, ka 22 no 89 aglomerācijām būs izpildītas ES direktīvas 91/271/EEC prasības. No 67 aglomerācijām, kurās identificētas ES

Direktīvas 91/271/EEC prasību neizpilde, 24 aglomerācijas novada notekūdeņus tieši riska ūdensobjektos, bet 11 - riska ūdensobjektu baseinos. Tāpat pēc 2007.-2013.gada plānošanas perioda projektu īstenošanas būs vēl 13 aglomerāciju, kurās nepieciešama notekūdeņu attīrīšanas iekārtu uzlabošana, jo upju baseinu apsaimniekošanas plānos rekomendēts nepieciešamais papildu pasākums – trešējā notekūdeņu attīrīšana.

- (117) Papildus identificētas 189 apdzīvotās vietas ar CE 200 – 2000, kas novada notekūdeņus riska ūdens objektu apgabalos. 78 no šīm apdzīvotajām vietām savus notekūdeņus novada tieši riska ūdens objektos. Upju baseinu apsaimniekošanas plānos apdzīvoto vietu grupā, kur CE 200 – 2000, ir noteiktas 14 apdzīvotas vietas, kurās jāveic papildu pasākumi notekūdeņu attīrīšanas iekārtu darbību uzlabošanai, jo tieši no šīm iekārtām vidē novadītais piesārņojuma daudzums ir cēlonis sliktam ūdens stāvoklim ūdens objektā. Ciemu raksturojums, ņemot vērā kopējo radīto notekūdeņu apjomu un savāktu notekūdeņu apjomu un attīrīšanas kvalitāti, ir ļoti atšķirīgs. Var būt lieli ciemi ar augstu CE apjomu un vāju infrastruktūru un mazi ciemi ar pilnībā funkcionējošu sistēmu. Šāda situācija izveidojusies, jo sistēmu sakārtošana 2007.–2013.gadā bija brīvprātīga un balstījās uz pašvaldību iniciatīvu.
- (118) Saskaņā ar Veselības inspekcijas novērtējumu, izņēmuma stāvoklis attiecībā uz ūdens pazemināta nekaitīguma vai kvalitātes prasībām ūdens kvalitātes nodrošināšanai ir noteikts vairākām aglomerācijām ar iedzīvotāju skaitu virs 2000. Tās ietver īpašās normas attiecībā uz dzelzs, sulfātu vai mangāna saturu. Izņēmuma stāvoklis aglomerācijām noteikts līdz 2016.gadam. Ja pēc 2007.–2013.gada ESI fondu plānošanas perioda projektu īstenošanas ūdens kvalitātes normas minētajās apdzīvotajās vietās netiks sasniegtas, var būt nepieciešami papildu ieguldījumi ūdens nekaitīguma vai kvalitātes nodrošināšanai.
- (119) Iedzīvotājiem nav pietiekamu finanšu resursu, lai izbūvētu pievadus un māju iekšējos tīklus savā nekustamajā īpašumā, kas ļautu izmantot centralizētos ūdenssaimniecības pakalpojumus. Īpašs atbalsts sniedzams nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajiem iedzīvotājiem.
- (120) Lielāko daļu aizsargājamo teritoriju Latvijā aizņem meži (49%) un lauksaimniecības zeme (24%), bet pārējo daļu aizņem ūdeņi (12%), purvi (12%) un citi biotopi (1%). Kopējā sauszemes ĪADT aizņemtā platība ir 17% valsts teritorijas. Savukārt nozīmīgu sugu un biotopu aizsardzībai ārpus ĪADT var veidot mikroliegumus. Daļa izveidoto ĪADT un mikroliegumu iekļauti arī ES nozīmes aizsargājamo teritoriju Natura 2000 tīklā (302 ĪADT un 24 mikroliegumi). Natura 2000 tīklā iekļautās teritorijas aizņem 11,5% Latvijas sauszemes teritorijas un 15% jūras teritorijas. Videi draudzīga lauksaimniecība Natura 2000 teritorijās ir pamats vairāku retu un apdraudētu sugu izdzīvošanai. Līdz šim finansējums bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai ir bijis pieejams 2007.–2013.gada plānošanas periodā, sniedzot ieguldījumu infrastruktūras izveidei Natura 2000 teritorijās un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas *ex situ* infrastruktūras izveidē.
- (121) ES Putnu un Biotopu direktīvu un Sugu un biotopu likuma ieviešanai Latvijā jāīsteno dabas atjaunošanas, uzturēšanas un apzināšanas pasākumi. Atbilstoši 2013.gada ziņojumam par Biotopu direktīvas ieviešanu 2007.–2012.gadā⁴⁰ konstatēts, ka tikai 13% biotopu un 28% sugu atrodas labvēlīgā aizsardzības stāvoklī, liecinot par antropogēno slodzi un dabas aizsardzības pasākumu nepilnīgu īstenošanu. Ievērojamai daļai biotopu galvenais cēlonis stāvokļa vērtējumu atšķirībai laikā starp 2013.gada ziņojumu un 2007.gada ziņojumu par Biotopu direktīvas ieviešanu 2001.–2006.gadā,²² ir precīzāku novērtēšanas vadlīniju lietošana. Tas nozīmē, ka jaunākais ziņojums ne tik daudz liecina par krasām negatīvām pārmaiņām dabā, bet gan par atšķirībām novērtēšanas metodēs un zināšanu pieaugumu. Tā kā sugu un biotopu aizsardzībai nepieciešamie

⁴⁰ Ziņojumi par Biotopu direktīvas ieviešanu 2001.–2006.gadā un 2007.–2012.gadā pieejami <http://biodiv.lv/gma.gov.lv/fo1302307/fo1454010>

apsaimniekošanas pasākumi bieži tiek skatīti atrauti no teritorijas saimnieciskās attīstības un biotopu apsaimniekošanai paredzētie finansiālie resursi ir ierobežoti, īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības plānos paredzētie pasākumi netiek pilnībā ieviesti. Tādējādi ne vien netiek nodrošināts atbilstošs aizsardzības statuss ES nozīmes biotopiem un sugām, bet arī strauji samazinās vērtīgu biotopu nozīmība kopējā bioloģiskās daudzveidības sistēmā.

- (122) Latvijā patlaban ir nepietiekami attīstīta meža uguns novērošanas sistēma, tāpēc jāturpina preventīvo pasākumu attīstība, lai operatīvi atklātu meža ugunsgrēku jebkuros laika apstākļos un laikus to likvidētu.
- (123) LAP 2007.-2013. ietvaros atbalsts lauksaimniekiem sniegts vairākos pasākumos vides un lauku ainavas uzlabošanai, kas snieguši ieguldījumu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā, kā arī tradicionālās lauku ainavas saglabāšanā, sekmējot ilgtspējīgu lauksaimniecisko darbību, izmantojot videi draudzīgas lauksaimniecības metodes. Kopumā 2.ass pasākumu atbalsts ir mazinājis zemes pamešanu un veicinājis izmantotās LIZ platības pieaugumu. Tomēr veiktie ieguldījumi ar vidi saistītajos mērķos un kvalitatīvajos rādītājos sasniegti daļēji, nereti novērtēt ieguldījumus aprūrina datu trūkums. Tomēr ir būtiski arī plānošanas periodā 2014.–2020.gadam sniegt atbalstu lauksaimniekiem par ilgtspējīgu lauksaimniecisko darbību.
- (124) Īstenojot EJZF atbalsta pasākumus, Latvijas zvejas flote ir sabalansēta ar tai šobrīd pieejamajiem zvejas resursiem (saskaņā ar Latvijas zvejas flotes kapacitātes ziņojumu). Tomēr vides ilgtspējas un ilgtspējīgas zvejas resursu izmantošanas mērķu sasniegšanai, t.sk., lai samazinātu izmetumus, nepieciešami papildu ieguldījumi zvejas flotē, t.sk. zvejas rīku selektivitātē. Akvakultūra var būtiski ietekmēt vidi, tāpēc ir svarīgi atbalstīt tādus vidi saudzējošus pasākumus, kas novērš gan vides piesārņojumu, gan sekmē vides un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un uzlabošanu.
- (125) Nepietiekama finansējuma dēļ vides monitoringam nav atbilstošu tehnisko iespēju vides monitoringa īstenošanas atbilstoši ES direktīvu un starptautisko konvenciju prasībām nodrošināšanai. Informācija par vides stāvokli un dabas resursiem, kā arī datu nepietiekamība kavē pildīt starptautiskās saistības par vides datu iesniegšanu ES un starptautiskajām organizācijām, kā arī sabiedrībai netiek sniegta objektīva informācija par vides stāvokli un dabas resursiem. Vides monitoringa dati ir ļoti nozīmīgi vides aizsardzības politikas plānošanai un īstenošanai, kā arī vides un dabas aizsardzības pasākumu plānošanai un vides aizsardzības efektivitātes kontrolei. Tie ir būtiski arī citu tautsaimniecības nozaru īstenoto pasākumu ietekmes novērtēšanai, t.sk. to pasākumu novērtēšanai, kuriem izmantots ESI finansējums. Vides monitoringa un kontroles operatīvu un lietderīgu veikšanu kavē kvalitatīvu izejas datu un kartogrāfiskā materiāla trūkums. Vides risku novēršanas, profilakses un pārvaldības uzlabošanai, lai iesaistītu sabiedrību lēmumu pieņemšanā, attīstāma arī informācijas sniegšana sabiedrībai, tās izpratnes par vides aizsardzības jautājumiem veicināšanai un iesaistīšanai vides aizsardzības jautājumu risināšanā atbilstoši *Baltijas jūras valstu padomes ilgtspējīgas attīstības stratēģijai 2010-2015* attiecībā uz ilgtspējīgu patēriņu un ražošanu, t.sk. atkritumu rašanās novēršanu, vides izglītību un inovācijām. Minētās problēmas cieši saistītas ar vienu no trim ESSBJR stratēģiskajiem mērķiem „Glābt jūru” un tā prioritārajām jomām: 1) “Barības vielas” (Nutri) prioritāte (līdz pieņemam līmenim samazināt barības vielu ieplūšanu jūrā); 2) “Bio” (saglabāt dabiskās zonas un bioloģisko daudzveidību, tostarp zvejniecības); 3) “Kuģošana” (Ship) (kļūt par tīras kuģošanas paraugreģionu); 4) “Lauksaimniecība” (Agri) (lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības ilgtspējas nostiprināšana); 5) “Apdraudējumi” (Hazards) (bīstamo vielu izmantošanas un ietekmes mazināšana), kā arī ESSBJR horizontālo darbību –“Ilgtspējīga attīstība un bioekonomika”.
- (126) Latvija ierindojas 3. vietā starp ES valstīm pēc SEG lauksaimniecībā - emisijas uz vienu lauksaimniecības zemes ha veido 1.3 t CO2 ekvivalenta, kas ir uz pusi mazāk nekā vidēji ES. Taču Latvijā lauksaimniecības radīto SEG emisiju īpatsvars (19,3%) kopējās SEG emisijās ir būtisks un

jāņem vērā, vērtējot nozares attīstības ietekmi uz nacionālo mērķu sasniegšanu. Atsākoties straujākam ekonomiskās attīstības tempam SEG emisijas līdz 2020.gadam turpinās augt; enerģētikas sektors veidos lielāko daļu – 42,5% no kopējām prognozētajām SEG emisijās 2020.gadā, transporta sektors - 25,5%.⁴¹

(127) Plūdu riski cieši saistīti arī ar ESSBJR stratēģiskā mērķa „Palielināt labklājību” apakšmērķi „Pielāgošanās klimata pārmaiņām, riska novēršana un pārvaldība”.

11. attēls. Latvijas jūras piekrastes teritorijas. Avots: Dažāds skatījums (Valsts reģionālās attīstības aģentūra, 2012.).

(128) Būtiska ir plūdu risku mazināšana un upju un jūras krastu erozijas novēršana, kura klimata pārmaiņu rezultātā kļuvusi par nopietnu problēmu. Valsts 2006.–2009.gada pētījumu programmas „Klimata maiņas ietekme uz Latvijas ūdeņu vidi” (KALME) eksperti prognozē, ka Baltijas jūras ūdens līmenis līdz 2100.gadam pieaugs par 18 cm, gada vidējais nokrišņu daudzums palielināsies par 8-12%, un nākamo 50 gadu laikā kļūs intensīvāka jūras krasta erozija. Saskaņā ar projekta „Priekšlikumu izstrāde nacionālā plāna plūdu risku novēršanai un samazināšanai” („Vides projekti”, 2007) datiem 25% no Latvijas 496 km garās jūras robežas spēcīgu vētru un viļņu ietekmē pakļauta intensīvai noskalošanai (erozijai). Šāda veida erozija ietekmē sauszemes teritorijas 200 - 1 500 m virzienā no krasta līnijas. Katru gadu tiek zaudēts aptuveni 20 ha zemes. Plūdi apdraud arī pilsētas un iedzīvotājus, kuri dzīvo pārplūstošajās teritorijās potamālo (lēni plūstošo) upju tuvumā, kas palu un spēcīgu lietavu laikā apdraud satiksmes darbību, kā arī komunikācijas un energoapgādi.

⁴¹ Fizikālās enerģētikas institūts (2011). Pētījuma atsaite „Latvijas siltumnīcefekta gāzu emisiju un piesaistes prognožu līdz 2020.gadam sagatavošana saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumu NR.280/2004/EK.

Šīs dabas norises rada arī lauksaimniecības un meža platību zaudējumus, kā arī apdraud medicīnisko pakalpojumu pieejamību, atkritumu apsaimniekošanu un industriālās iekārtas. Saskaņā Plūdu riska novērtēšanas un pārvaldības nacionālo programmu 2008.-2015.gadam, kas izstrādāta atbilstoši Direktīvas 2007/60/EK prasībām un kurā ir ietverta informācija par plūdu veidiem, apdraudētajām teritorijām (km²) un iedzīvotājiem, plūdu riska apdraudējums ir vairāk par 30 % Latvijas iedzīvotāju, tai skaitā 6 Latvijas pilsētās ar blīvu apdzīvotību (Rīga, Ventspils, Liepāja, Daugavpils, Ogre un Jelgava), kur applūduma riski cita starpā ir saistīti ar jūras uzplūdu vai upju gultnes piesērējuma, vai virszemes noteces ietekmi uz pilsētu lietotās kanalizācijas sistēmām. Apdraudēti ir ~ 400 tūkstoši iedzīvotāju.

- (129) Viens no svarīgākajiem lauksaimniecības un meža zemes ražotspēju ietekmējošiem faktoriem ir augsnes mitruma regulēšana, jo Latvijas dabas un klimatiskajos apstākļos nokrišņu daudzums pārsniedz summāro iztvaikošanu gadā vidēji par 250 mm, bet nokrišņiem bagātos gados - pat par 500 mm un vairāk. Neveicot zemes mitruma regulāciju un neaizsargājoties no plūdiem, Latvijā nav iedomājama intensīvas lauksaimniecības un mežsaimniecības attīstība, jo ievērojami pazeminās gan kultūraugu, gan mežaudžu ražība. Latvijā kopumā meliorētas lauksaimniecībā izmantojamas un meža zemes ir 2,1 milj. ha platībā, no kurām 71% meliorācijas sistēmu nodots zemes īpašniekiem, uzliekot tiesisku atbildību par to ekspluatāciju un uzturēšanu. Jau 20 gadu nenotiek jaunu meliorācijas sistēmu izbūve.
- (130) Izmantojot 2007.-2013.gada KP fondu plānošanas periodā pieejamos ERAF līdzekļus DP "Infrastruktūra un pakalpojumi" papildinājuma 3.4.1.5.aktivitātē „Vides risku samazināšana”, ar pieejamo finansējumu tiek nodrošināta tikai plūdu riska samazināšana teritorijās, kas atbilst plūdu risku novērtēšanas un pārvaldības nacionālās programmas pirmā plūdu riska vai ārkārtas scenārija 1B kritērijam (grūti prognozējamu vižņu-lēdus parādību gadījumi) un 1C kritērijam (teritorijas, kuras apdraud vairāku plūdu cēloņu kombinācija).
- (131) **Minēto izaicinājumu risināšanai PL ietvaros tiek izvirzīta attīstības prioritāte **Ilgtermiņa dabas un kultūras resursu izmantošana, ko plānots veicināt ar investīcijām no 3, 4., 5. un 6. tematiskajiem mērķiem.****

Augsts nabadzības un bezdarba līmenis, īpaši jauniešu vidū, un ilgtermiņa bezdarba līmenis

- (132) Nodarbinātība. Līdz ar ekonomisko izaugsmi turpina uzlaboties situācija darba tirgū. 2012.gadā nodarbinātības līmenis vecuma grupā no 20 līdz 64 gadiem sasniedza 68,2%⁴² - par 1,9 procentu punktiem augstāks nekā 2011.gadā, tomēr joprojām būtiski atpalika no sasniegtā nodarbinātības līmeņa pirmskrīzes periodā (75,8% 2008.gadā) un izvirzītā nodarbinātības līmeņa mērķa 2020.gadam. Latvijas nodarbinātības politika tiek īstenota, pamatojoties uz Eiropas Nodarbinātības stratēģiju, stratēģiju „Latvija 2030”, NRP un nacionālajiem normatīvajiem aktiem, kā arī kopējais stratēģiskais ietvars 2020.gadam tiks ietverts Iekļaujošas nodarbinātības pamatnostādņēs 2014.-2020.gadam.
- (133) NRP noteiktā nodarbinātības līmeņa mērķa sasniegšanai vajadzīga pilnvērtīga Latvijas cilvēkresursu potenciāla izmantošana un attīstīšana, nodrošinot optimālu Latvijas darba tirgus pieprasījuma un piedāvājuma līdzsvaru. Atbilstoši NRP viens no galvenajiem Latvijas makrostrukturālajiem izaugsmes un nodarbinātības izaicinājumiem ir strukturālā bezdarba risks, ko izraisa kvalifikācijas un prasmju atbilstības trūkums darba tirgus prasībām. Lai gan 2012.gadā⁴³ darba meklētāju īpatsvars Latvijā samazinājās līdz 14,9% no ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaita,

⁴² CSP datu bāzes dati.

⁴³ CSP DSA dati.

tas joprojām ir viens no augstākajiem Eiropā. Ilgtermiņa bezdarba mazināšanu apgrūtina nepietiekamais darba tirgus pieprasījums (mazs vakanču skaits), kā arī ilgstošo bezdarbnieku vecums un izglītības un prasmju zems līmenis. Gados vecāki cilvēki ir viena no bezdarba riskam visvairāk pakļautajām iedzīvotāju kategorijām. Pirmspensijas vecuma bezdarbnieku īpatsvars kopējā bezdarbnieku skaitā pieaug - 2010.gada 4.ceturkšņa beigās tas bija 10,5%, 2011.gada 4.ceturkšņa beigās – 12,3% un 2012.gada 4.ceturkšņa beigās - 13,4%. Neskatoties uz to, ka Latvijai raksturīgas nodarbinātības, bezdarba un ienākumu līmeņa reģionālās atšķirības, tomēr iekšējās mobilitātes apjomīgākā daļa notiek starp Rīgu un Pierīgu, kur koncentrējas darba vietas, kamēr neliela darbaspēka daļa dodas strādāt citā reģionā.⁴⁴

- (134) ESI fondu ieguldījumi 2007.–2013.gadā lielā mērā ir vērsti uz iedzīvotāju veiksmīgu iekļaušanu un noturēšanu darba tirgū, ar aktīvo nodarbinātības pasākumu un citu instrumentu atbalstu nodrošinot viņiem nepieciešamās prasmes, paaugstinot darba drošību un līdztiesību darba tirgū, kā arī uzlabojot darbaspēka veselības stāvokli. Atbalsts nodrošināja darbaspēka piedāvājuma kvalitātes stiprināšanu, aktīvās darba tirgus politikas pasākumu ietvaros atbalstot nepieciešamās prasmes gan bezdarbniekiem, gan bezdarba riskam pakļautām nodarbinātām personām.
- (135) Īstenotie atbalsta pasākumi nodrošināja līdzsvarotu atbalsta sniegšanu gan īstermiņa sociālās spriedzes mazināšanai, nodrošinot bez darba palikušo personu iesaisti nodarbinātības pasākumos, gan nodarbinātības attīstībai ilgtermiņā, veicinot iedzīvotāju pārkvalifikāciju un papildu iemaņu apguvi apmācību pasākumos, kā arī veicinot saimnieciskās darbības uzsākšanu.
- (136) Pasaules Bankas pētījums „Latvija: kurš ir bezdarbnieks, ekonomiski neaktīvais vai trūcīgais? Pēckrīzes politikas izvēļu izvērtējums” uzsver, ka prioritātei nodarbinātības jomā jābūt bez darba esošo cilvēku atgriešanai darba tirgū, un identificē iedzīvotāju grupas ar vāju piesaisti darba tirgum. Tās galvenokārt ir personas ar zemu izglītības līmeni dažādās vecuma grupās, gados vecākas personas, t.sk. ar hroniskām saslimšanām vai invaliditāti. Tomēr risks identificēts arī gados vecāku pašnodarbinātu vīriešu vidū, kas var būt skaidrojams ar neformālo nodarbinātību. Netipiska grupa ir sievietes ar augstu izglītības līmeni, kuru ģimenē ir mazi bērni. Pētījuma rezultāti liecina, ka valdības ieviestās aktīvās nodarbinātības programmas uzlabo programmu dalībnieku nodarbinātības līmeni.
- (137) Reģistrēto bezdarbu 2012.gada beigās raksturoja virkne rādītāju,⁴⁵ kas pamato mērķēta atbalsta nepieciešamību ilgstošajiem bezdarbniekiem, personām ar zemu vai neaktuālu prasmju un kvalifikācijas līmeni, gados vecākiem darba meklētājiem:
1. vairāk nekā 44% bezdarbnieku bija reģistrēti NVA vairāk nekā 12 mēnešu;
 2. 50% reģistrēto bezdarbnieku trūkst profesionālās kvalifikācijas, savukārt reģistrēto jauniešu bezdarbnieku vidū šis rādītājs ir 68%;
 3. vairāk nekā 36% bezdarbnieku pārsnieguši 50 gadu sliekšni;
 4. 76% bezdarbnieku nesaņēma bezdarbnieka pabalstu.
- (138) Saskaņā ar Eurostat datiem Latvijā jauniešu bezdarba līmenis 2012.gadā bija 28,4% (jeb 29,1 tūkst.) - par 5,6 procentu punktiem augstāks nekā vidēji ES. Īpaši augsts bezdarba līmenis ir personām vecumā no 15 līdz 19 gadiem, kur bez darba ir 58,8% jauniešu (ES – 28,2%), bet vecumā no 20 līdz 24 gadiem – 24,8% (ES – 21,3%). Saskaņā ar Eurostat datiem Latvijā pēdējos gados pieaudzis to jauniešu skaits, kuri nemācās un nestrādā (t.s. *NEET - not in education, employment or training*) -

⁴⁴ Minēto apstiprina CSP datubāzes dati par iedzīvotāju ilgtermiņa migrāciju (IBG10.); Latvijas Bankas pētījums „Iekšējā mobilitāte Latvijas darba tirgū 2005.-2011.gadā” (2013), Braukša I., Fadejeva L. 18.lpp.; VRAA pasūtītā pētījuma noslēguma ziņojums „Attīstības centru ietekmes areālu noteikšana un analīze. Plānošanas reģionu, republikas pilsētu un novadu pašvaldību attīstības raksturojums” (2013)

⁴⁵ NVA dati.

no 4,2% 2010.gadā līdz 7,1% 2012.gadā, bet ES-27 valstu vidējais rādītājs ir aptuveni divas reizes zemāks (2012.gadā – 3,3%).

- (139) Darba tirgus efektīva funkcionēšana ir viens no nozīmīgākajiem elementiem ekonomiskās attīstības nodrošināšanai un valsts konkurētspējas paaugstināšanai. Latvijā tiek īstenota aktīva darba tirgus politika saskaņā ar nodarbinātības pamatnostādņem, un kā vienu no galvenajiem neatliekami risinājumiem pasākumiem NRP izvirza aktīvās darba tirgus politikas pasākumu pilnveidošanu, kas savukārt atbilst ES Padomes 2013.gada rekomendācijai „Risināt situāciju saistībā ar ilgstošo un jauniešu bezdarbu, palielinot aktīvās darba tirgus politikas un mērķtiecīgu sociālo pakalpojumu darbības jomu un efektivitāti”. Kā liecina Pasaules Bankas veiktais un ar ESF atbalstu īstenotais ietekmes izvērtējums, dalība 2007.–2013.gada ietvaros notikušajos aktīvās nodarbinātības pasākumos nozīmīgi uzlabo bezdarbnieku situāciju darba tirgū gan īstermiņā, gan vidējā termiņā, efektam variējot pa dažādiem apmācību tipiem.⁴⁶
- (140) Latvijas tautsaimniecību nākamajās dekādēs skars būtiskas strukturālas pārmaiņas⁴⁷. Lai sagatavotos un pielāgotos šīm pārmaiņām, jāveic apsteidzoši pārkārtojumi darba tirgū. Līdzīgi kā citās jaunajās ES dalībvalstīs, arī Latvijā darba tirgus pārmaiņas apsteidzošos pasākumi grūti identificējami, biežāk tie ir „ad hoc” ieviesti pasākumi, nevis strukturēti pārkārtojumi. Tie nav sistēmiski, ar skaidru struktūru, rezultātā dažādu to sastāvdaļu mērķi ir, atšķirīgi, tie pārklājas un var būt pat savstarpēji pretrunīgi.⁴⁸ Darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu īstenošanā būtisks elements ir diskusijas gan pašu politikas veidotāju starpā, gan ar sociālajiem partneriem. Šādai pieejai – konkrētai informācijai un diskusijai – jāklūst par sistēmu politikas veidošanā.
- (141) NRP kā vienu no galvenajiem politikas virzieniem un pasākumiem uzņēmējdarbības vides uzlabošanai nosaka darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības normatīvā regulējuma un tā piemērošanas pilnveidošanu. Darba vietu kvalitātes pilnveide ir politikas virziens, ko stratēģijas “Eiropa 2020” īstenošanai izvirza ar Padomes lēmumu apstiprinātās valstu nodarbinātības politikas pamatnostādnes (7. pamatnostādne). Saskaņā ar Eiropas dzīves un darba apstākļu fonda veikto pētījumu „Darba vietu kvalitātes tendences Eiropā”,⁴⁹ Latvijā 2010.gadā 26,0% nodarbināto strādāja nepietiekamas kvalitātes darba vietās. Savukārt Valsts darba inspekcijas uzkrātās nelaiemes gadījumu statistikas analīze liecina, ka uzlabojumi nepieciešami bīstamo nozaru uzņēmumos, īpaši mikro un mazo saimnieciskās darbības veicēju grupā, kur pētījuma „Darba apstākļi un riski Latvijā, 2013” rezultāti uzrāda situācijas pasliktināšanos darba aizsardzības un darba tiesisko attiecību jomā. Latvijas darba tirgus kopumā ir vērtējams kā ļoti elastīgs, kas nozīmē, ka tiek izvēlētas darba formas, kas ir visefektīvākās konkrētā situācijā, ņemot vērā darba tirgus piedāvājuma un pieprasījuma elastību. Statistika par elastīgu darba formu dažādību un izplatību netiek apkopota, tomēr 2014.gada aprīlī publicētajā Eirobarometra aptaujā⁵⁰ 27% Latvijas respondentu norādījuši, ka izmanto kādu no elastīgā darba formām (ES vidēji – 26%). Vienlaikus aktuāls ir jautājums par darbinieku aizsardzību slēpto nodarbinātības formu (piemēram, viltus pašnodarbinātības) gadījumā un netipisko nodarbinātības formu izplatības ietekmi uz darbinieka sociālekonomisko situāciju,

⁴⁶ www.lm.gov.lv/upload/aktualitates/almp_presentation31.pdf

⁴⁷ Informatīvais ziņojums par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm; <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=4407>

⁴⁸ Sintēzes ziņojums. Sociālā partnerība pārmaiņu apsteidzošo pārkārtojumu un restrukturizācijas īstenošanai. Savstarpējā mācīšanās: Somijas un Baltijas valstis. 2011.gada novembris. <http://arenas.itcilo.org/anticipating-restructuring/synthesis-reports>

⁴⁹ Eurofound, Fifth European Working Conditions Survey,; <http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2012/28/en/1/EF1228EN.pdf>

⁵⁰ Flash Eurobarometer 398 „Working Conditions”, April 2014, 43.lpp., pieejams: http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_398_en.pdf

- cita starpā ietverot karjeras un mūžizglītības iespējas, kā arī atalgojumu, produktivitāti, labākas darba un ģimenes dzīves saskaņošanas iespējas, pēc iespējas ilgāku dalību darba tirgū.
- (142) Lauku novadu nodarbinātības struktūrā lielākais nodarbināto iedzīvotāju īpatsvars ir lauksaimniecībā, mezsaimniecībā un zivsaimniecībā – aptuveni 35%, un šajās nozarēs vērojama nodarbināto skaita samazināšanās tendence. Paaugstinoties lauksaimniecības ražošanas koncentrācijai un efektivitātei, nozarē iespējama aptuveni 80 tūkst. darba vietu samazināšanās tuvāko 10 gadu laikā.
- (143) Atbalsts jaunu uzņēmumu radīšanai un esošo attīstībai LAP 2007.–2013. plānošanas periodā nav sasniedzis mērķi tieši darbavietu radīšanas jomā, jo daudzi projekti netika realizēti kredītresursu trūkuma rezultātā, kā arī liela daļa atbalsta līdzekļu tika novirzīti enerģijas ražošanas uzņēmumiem, kas nav uz darbavietu radīšanu orientēta aktivitāte.
- (144) Ienākumu nevienlīdzība, nabadzība un sociālā atstumtība – tā ir problēma, kas jau daudzus gadus ir šķērslis gan tautas, gan ekonomiskajai attīstībai, t.sk. produktivitātes pieaugumam. T.i., nabadzības dēļ indivīds nespēj piekļūt nepieciešamajiem resursiem un pakalpojumiem, piemēram, izglītībai un veselības nozares pakalpojumiem, kas savukārt ierobežo un kavē veiksmīgu integrāciju darba tirgū.
- (145) Saskaņā ar Eurostat datiem,⁵¹ 36,6% Latvijas iedzīvotāju 2012.gadā bija pakļauti nabadzības vai sociālās atstumtības riskam, kas ir trešais augstākais rādītājs ES. Analizējot noteiktu iedzīvotāju grupu nabadzības risku, iezīmējas krasa izglītības līmeņa ietekme. Augstākās izglītības ieguve nozīmīgi samazina risku personai nokļūt zem nabadzības riska sliekšņa, savukārt personām ar pamatizglītību nabadzības riska indekss sasniedz 42%. Latvijā reģistrēti vieni no augstākajiem bērnu nabadzības rādītājiem ES un bērnu nabadzība korelē ar vecāku zemo izglītības līmeni.
- (146) Nozīmīgas atšķirības vērojamas arī starp lauku un pilsētu iedzīvotājiem – lauku iedzīvotāji ir vairāk pakļauti nabadzības riskam. Galvenās nabadzības riskam pakļautās iedzīvotāju grupas ir nepilnās un daudz bērnu ģimenes, vienas personas mājsaimniecības, zemas darba intensitātes un bezdarbnieku mājsaimniecības, kā arī bērni, jaunieši un pirmspensijas vecuma iedzīvotāji.⁵²
- (147) Sabiedrībā būtiski augusi profesionāla sociālā darba nepieciešamība to sociālo un psiholoģisko problēmu risināšanai, ko izraisījusi iedzīvotāju ilgstoša atrašanās bezdarba un nabadzības situācijā. Īpaša uzmanība pievēršama sociālajam darbam ar ģimenēm, kurās ir bērni, kā arī uzlabot darba metodes ar atšķirīgajām mērķa grupām un pilnveidot sociālā gadījuma vadības metodes lietojumu sociālā darba praksē. Saskaņā ar sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumu, lai sociālais dienests varētu pienācīgi veikt savus uzdevumus, tajā jābūt vismaz vienam sociālā darba speciālistam⁵³ uz 1 000 iedzīvotājiem. Atbilstoši pašvaldību sociālo dienestu sniegtajai informācijai 2012.gadā republikas pilsētu un novadu pašvaldību sociālajos dienestos strādāja 1 162 sociālā darba speciālisti, t.i., viens sociālā darba speciālists aptuveni uz 1 742 iedzīvotājiem. Redzams, ka sociālā darba speciālistu skaits ir nepietiekams, t.i., kopumā nodrošināts par 58% no normatīva.
- (148) Analizējot sociālo pakalpojumu sniegšanu, aktualizējas institucionālās aprūpes formu dominēšana un būtiskas reģionu atšķirības pakalpojumu nodrošināšanā. Saskaņā ar valsts statistisko datu apkopojumiem un LM apkopoto informāciju uz 2013.gada 1.janvāri institucionālajā aprūpē atradās 13 040 personu, turpretī aprūpi mājās 2012.gadā saņēma 9 739 personas. Rindā uz valsts apmaksāto

⁵¹ http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_peps01&lang=en

⁵² Pasaules bankas pētījums „Latvija: kurš ir bezdarbnieks, ekonomiski neaktīvais vai trūcīgais?”, Labor market and social conditions diagnostic, Poverty, inequality and the social impact of the financial crisis in Latvia, 29.-32.lpp.; http://www.lm.gov.lv/upload/aktualitates/lv_poverty_inequality.pdf

⁵³ Sociālā darba speciālists – sociālais darbinieks, karitatīvais sociālais darbinieks, sociālais aprūpētājs, sociālais rehabilitētājs, sociālās palīdzības organizators.

institucionālo aprūpi personām ar smagiem garīga rakstura traucējumiem uz 2012.gada 18.decembri gaidīja 335 personas, uz pašvaldību finansētu institucionālo aprūpi - 80 personu (dati uz 2013.gada 1.janvāri), turpretī rindā uz aprūpi mājās – tikai divas personas. Nepietiekamais veselības aprūpes un sociālo pakalpojumu klāsts, pakalpojumi, kuri tiek sniegti segregētā vidē (t.i., institūcijās), kā arī nepietiekama virzība uz katra pakalpojuma saņēmēja individuālajām vajadzībām uzskatāmi par galvenajiem šķēršļiem, kas pašlaik Latvijā ierobežo personu ar funkcionāliem traucējumiem un citu sociālās atstumtības riskam pakļauto personu vienlīdzīgas tiesības būt līdzvērtīgiem sabiedrības locekļiem. Minētā situācija ietekmē ne tikai personas, kurām nepieciešami sociālie pakalpojumi, bet arī viņu ģimenes locekļus, kuri nereti spiesti izstāties no darba tirgus un zaudēt kvalifikāciju, bieži pēc ilgstošas piespiedu prombūtnes vairs nespējot atgriezties darba tirgū.

- (149) 2012.gadā aprūpes iestādēs atradās 1 793 bērni, kuriem jānodrošina vieta ģimeniskā vidē. Latvijā alternatīvas vecāku aprūpei (aprūpei ģimenē) līdz brīdim, kad bērns varēs atgriezties pie saviem vecākiem, tiks adoptēts vai sasniegs pilngadību, ir aprūpe audžuģimenē, pie aizbildņa vai ārpusģimenes aprūpes iestādē. 2012.gada beigās Latvijā bija 4 083 aizbildņi, 325 adoptētāji un 582 audžuģimenes.⁵⁴ Saskaņā ar ANO 1989.gada 20.novembra Konvencijas par bērnu tiesībām 20.pantu bērnam, kuram uz laiku vai pastāvīgi nav savas ģimenes vides vai kuru, lai vislabāk ievērotu viņa paša intereses, nedrīkst atstāt šajā vidē, ir tiesības uz īpašu valsts aizsardzību un palīdzību.
- (150) Vienlīdzīgas iespējas nereti saistītas arī ar tiešu vai netiešu diskrimināciju, savukārt viens no diskriminācijas cēloņiem ir sabiedrībā pastāvošie aizspriedumi un stereotipi. Saskaņā ar pētījuma⁵⁵ datiem, kurā aptaujāti Latvijas iedzīvotāji, 63% respondentu uzskata, ka pastāv diskriminācija pret iedzīvotājiem, kas vecāki par 55 gadiem, un 50% respondentu uzskata, ka diskriminācija uz invaliditātes pamata Latvijā ir samērā izplatīta. „Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām īstenošanas pamatnostādnes 2014.–2020.gadam” konstatē, ka darba devēju vidū trūkst izpratnes par invaliditāti, tās sekām un radītajiem ierobežojumiem personas ar invaliditāti dzīvē un darba iespējām, kas attiecīgi kavē personas ar invaliditāti efektīvu iesaistīšanos darba tirgū.
- (151) Sabiedrībā pastāv dažādi stereotipi, kas rada barjeru starp ieslodzītajiem un viņu iekļaušanos sabiedrībā un darba tirgū. Šobrīd pastāvošā ieslodzīto resocializācijas sistēma ir fragmentāra. Nereti ir gadījumi, kad ieslodzītā noziedzīgās uzvedības problēmu novēršanai nepieciešams ilgāks laiks, turklāt bijušajam ieslodzītajam nav iespējams saņemt tādu specifisko palīdzību, kas pirmajā periodā pēc ieslodzījuma ļautu novērst atkārtota noziedzīga nodarījuma risku. Nonākot sabiedrībā pēc ilgstošas izolācijas papildus aktualizējas tie riski, kas saistās ar bijušā ieslodzītā stigmatu – dzīvesvietas trūkums, legālu ienākumu neesamība, grūtības atrast legālu nodarbošanos, atgriešanās vidē, kur noziedzīgais nodarījums izdarīts, krimināli draugi, ģimenes atbalsta zaudēšana utt. Tas viss rada nabadzības risku un risku notiesātā pilnvērtīgai iekļaušanai sabiedrības dzīvē un darba tirgū. Arī Ieslodzījuma vietu pārvaldes un Nodarbinātības valsts aģentūras statistikas dati norāda, uz to, ka varbūtības līmenis, ka ieslodzītais vai bijušais ieslodzītais veiksmīgi iesaistīsies darba tirgū un mazinās savus recidīva riskus, ir zems. Piemēram, tikai 29% no darbaspējīgajiem notiesātajiem ieslodzījuma laikā piedalās nodarbinātības pasākumos (2011.gada statistikas dati), savukārt, Nodarbinātības valsts aģentūrā pēc soda izciešanas 2011.gadā ir vērsušies 411 personas

⁵⁴ LM dati

⁵⁵ Speciālais Eirobarometrs Nr.393, ziņojums „Diskriminācija ES 2012.gadā”;
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_393_en.pdf

(salīdzinājumam – 2011.gadā no ieslodzījuma vietām 2211 (aptuveni 97% no tām ir darbaspējīgā vecumā) personas tika atbrīvotas pēc soda izciešanas). Statistika arī norāda, ka aptuveni 60% ar brīvības atņemšanu notiesāto sodu cietumā izcieš atkārtoti,⁵⁶ un liela daļa no viņiem ir personas ekonomiski aktīvajā vecumā.

- (152) Pastāvošā fragmentārā atbalsta sistēma nesniedz pilnvērtīgu atbalstu bijušajiem ieslodzītajiem. Šobrīd nevienai institūcijai nav noteikta kompetence sniegt atbalstu bijušajam ieslodzītajam atbilstoši tiem noziedzīgās uzvedības riskiem, kas nav novērsti soda izciešanas laikā, lai gan resocializācijas mērķa sasniegšanai, t.sk. integrācijai darba tirgū, ir nepieciešams turpināt bijušā ieslodzītā resocializāciju arī sabiedrībā.
- (153) Lai nodrošinātu ES Padomes rekomendācijas izpildi, likumā „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2014., 2015. un 2016.gadam” (izsludināts 2013.gada 27.novembrī) viens no būtiskākajiem vidēja termiņa budžeta politikas prioritārajiem attīstības virzieniem noteikts – darbaspēka nodokļu sloga pārskatīšana nolūkā mazināt iedzīvotāju ienākumu nevienlīdzību un paaugstināt dzīves kvalitāti, īpaši ģimenēm ar bērniem. Būtiskākie pasākumi šajā jomā ir iedzīvotāju ienākuma nodokļa neapliekamā minimuma paaugstināšana un atvieglojumu palielināšana par apgādībā esošajām personām, valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes samazināšana, valsts sociālā atbalsta sistēmas pilnveidošana ģimenēm ar bērniem un personām ar invaliditāti, kā arī kompensējoši pasākumi mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem saistībā ar elektroenerģijas izdevumu kāpumu. Latvijas valdība turpina izstrādāt priekšlikumus attīstības iespējām atsevišķās sociālās drošības sistēmas jomās. Priekšlikumu pārmaiņās viens no primārajiem uzdevumiem ir noteikt valstī jaunu minimālo nodrošinājuma līmeni. Tas būtu atskaites punkts atbalsta un politikas plānošanā Latvijas iedzīvotājiem, un no tā būtu atkarīga arī tālākā rīcība minētajās jomās. Priekšlikumi tiek izstrādāti, ņemot vērā pasaules un ES valstu kopīgi izstrādātās pieejas nabadzības mērīšanā un mazināšanā, Pasaules Bankas pētījuma „Latvija: kurš ir bezdarbnieks, ekonomiski neaktīvais vai trūcīgais?” rezultātus, LM veikto izpēti atsevišķos ar sociālās drošības sistēmas darbību saistītajos jautājumos, kā arī iedzīvotāju sociālo situāciju.
- (154) Analizējot nabadzības cēloņus,⁵⁷ konstatēts, ka cilvēku pakļautību nabadzības riskam ietekmē arī slikts fiziskās un garīgās veselības stāvoklis, kas ir par pamatu darbaspējīgo cilvēku nokļūšanai ekonomiski neaktīvo cilvēku vidū un priekšlaicīgai mirstībai. Atbilstoši statistikas datiem 70% personu ar pirmreizēju invaliditāti Latvijā nestrādā,⁵⁸ bet priekšlaicīga mirstība ir viena no augstākajām ES.⁵⁹
- (155) 2007.–2013.gadā ar ESI fondu ieguldījumu palīdzību tika atbalstīti sociālās iekļaušanas pasākumi un veicināta iekļaujoša darba tirgus attīstība, t.sk. sniegts atbalsts sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu nodarbinātības iespēju paaugstināšanai, kā arī pilnveidota darbaspēju vērtēšanas sistēma un attīstīti sociālie pakalpojumi. ESF atbalsts sociālo pakalpojumu attīstībai ļāvis īstenot 95 projektus, attīstot 131 sociālo pakalpojumu sniedzēju. Vairāk kā 90% finansējuma saņēmēju ir apliecinājuši pakalpojumu sniegšanas turpināšanu gadu vai ilgāk pēc projekta beigām. Lai gan ir būtiski pieaudzis reģistrēto sociālo pakalpojumu sniedzēju skaits, gandrīz 30% no reģistrētajiem sociālo pakalpojumu sniedzējiem vēl arvien ir ilgstošās aprūpes institūcijas. Ieguldījumi sociālajā infrastruktūrā 2007.–2013.gadā veikti atbilstoši labklājības nozarē apstiprinātiem vidēja termiņa plāniem valsts finansēto sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu optimizācijai un atspoguļoti 12.attēlā.

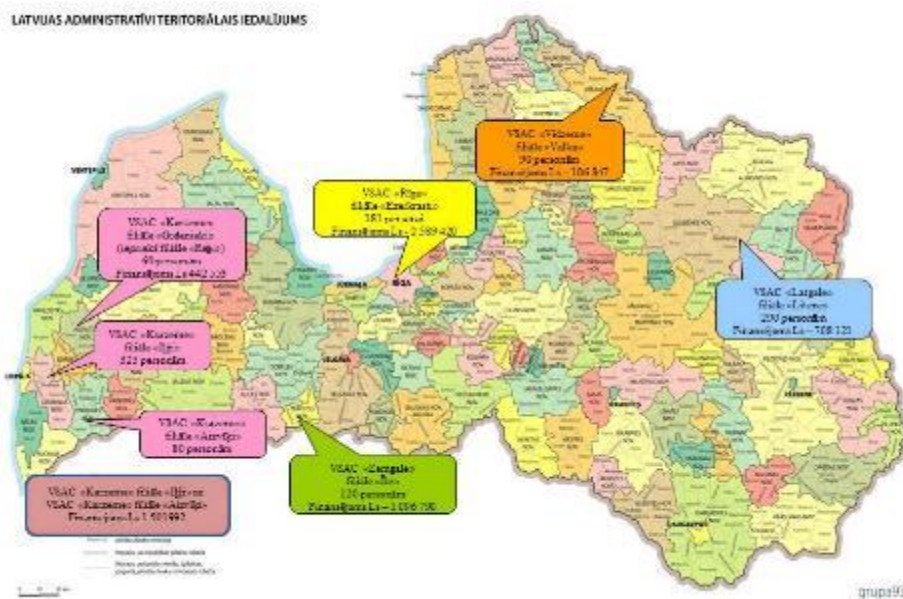
⁵⁶ Ieslodzījuma vietu pārvaldes gada publiskie pārskati (2010., 2011., 2012.gads)

http://www.ievp.gov.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=72&Itemid=75&lang=lv

⁵⁷ Social Investment Package, Commission Staff Working Document "Investing in Health", 20.02.2013, EC

⁵⁸ Veselības un darbaspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas dati

⁵⁹ Slimību profilakses un kontroles centra dati

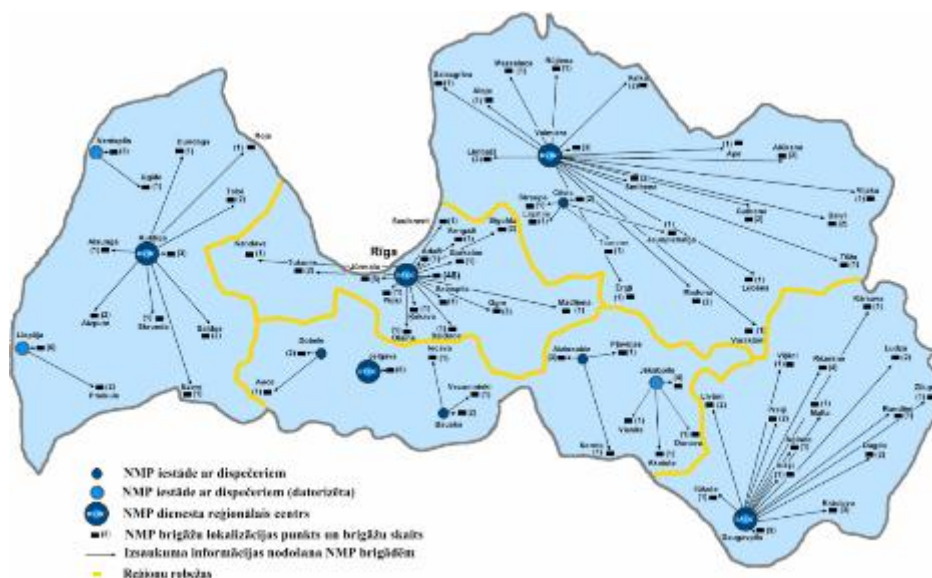

12. attēls „Ieguldījumi sociālo pakalpojumu infrastruktūrā 2007.-2013.gada ES fondu plānošanas periodā.
Avots: LM dati

- (156) 2007.–2013.gada plānošanas periodā pierādījies, ka ļoti liela nozīme lauku iedzīvotāju sociālo aktivitāšu veicināšanai ir vietējo rīcības grupu (VRG) izstrādātajām stratēģijām, visaktīvākie LEADER projektu ieviesēji bijušas biedrības (76% no visiem projektu ieviesējiem) un pašvaldības (17%), tādējādi tika nodrošināta vietējo iedzīvotāju maksimāla iesaistīšana pašu iniciētajās aktivitātēs un, izmantojot viņu potenciālu, tika īstenoti lauku iedzīvotāju izvirzītie mērķi, apmierinot viņu sadzīves un kultūras vajadzības.
- (157) 2007.–2013.gada plānošanas periodā veselības nozarē tika atbalstīti pasākumi cilvēkresursu attīstībai, infrastruktūras uzlabošanai ģimenes ārstu praksēs, slimnīcu pārprofilēšanai par ambulatorajām ārstniecības iestādēm, neatliekamās medicīniskās palīdzības attīstībai (sk. 13. attēlu), kā arī stacionāro veselības aprūpes pakalpojumu attīstībai, optimizējot veselības aprūpes sistēmu, nodrošinot racionālu un izmaksu efektīvu veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju izvietojumu valstī, kas ļautu optimizēt nozarei nepieciešamo finansējumu, tā paaugstinot pieejamību pakalpojumiem. Tādējādi ESI fondu finansējums ļāva veselības aprūpē iesaistītajiem profesionāļiem pilnveidot profesionalitāti, iegūt un atjaunot specializāciju atbilstoši jaunajai nozares struktūrai, kā arī veselības aprūpes pakalpojumu sniedzējiem sakārtot infrastruktūru, kas nepieciešama, lai sniegtu pakalpojumus jaunajos apstākļos. Tā, piemēram, atbalstu saņēma bijušās slimnīcas, kas reformu ietvaros tika pārprofilētas par ambulatorajiem centriem, Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienests īstenoja sistēmas centralizācijai nepieciešamos pasākumus (t.sk. dispečeru punktu centralizācija, vienotas IT sistēmas izveide, jaunu operatīvo medicīnas transporta līdzekļu iegāde), savukārt stacionārās ārstniecības iestādes attīstīja infrastruktūru, kas bija būtiski, ņemot vērā samazināto stacionāru skaitu valstī un stacionāro iestāžu sniegto pakalpojumu specifiskas izmaiņas. Analizējot veselības statistikas rādītājus,⁶⁰ var secināt, ka veiktās reformas

⁶⁰ (<http://www.spkc.gov.lv/veselibas-aprupes-statistika/>)

(t.sk. izmantojot KP fondu investīcijas) nodrošināja veselības nozares finansējuma restrukturizāciju pa aprūpes līmeņiem un ārstniecības iestādēm, savukārt ieguldījumi infrastruktūrā un cilvēkresursu attīstībā palīdzēja saglabāt pakalpojumu pieejamību un paaugstināt to kvalitāti.

13. attēls. NMP dienesta darbības teritorija no 2010.gada 1.jūlija.⁶¹

(158) Latvijā veselības jomā pastāv nevienlīdzība sociāli ekonomisko faktoru ietekmē, par ko liecina dažādu iedzīvotāju grupu atšķirīgie veselības rādītāji. Nabadzība ir būtisks faktors, kas nosaka sliktu veselību, jo finanšu līdzekļu trūkums ir ļoti nozīmīgs veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību ierobežojošais faktors. 2012.gadā EU SILC iedzīvotāju aptaujā 10,4% respondentu Latvijā atbildējuši, ka nevar atļauties medicīniskos izmeklējumus, - tas ir augstākais rādītājs starp ES valstīm.⁶² Respondenti ar zemiem ienākumiem (līdz 142 EUR uz ģimenes locekli) mājāsaimniecībā gandrīz divas reizes retāk vēršas pie ārstiem speciālistiem salīdzinājumā ar respondentiem, kuru mājāsaimniecību ienākumi ir vidēji vai augsti.⁶³ Tas liecina, ka zemākā ienākuma līmeņa mājāsaimniecības lielākā mērā pakļautas riskam nesaņemt nepieciešamo medicīnisko palīdzību nekā citas. Dzīve nabadzībā biežāk saistīta ar riska uzvedību – biežāku psihoaktīvo vielu (tabakas, alkohola) lietošanu, depresiju, antisociālu uzvedību un noziedzību, ar palielinātu nedrošas pārtikas lietošanas risku, plašu somatisko problēmu spektru.⁶⁴

(159) Veselības aprūpes pakalpojumu ierobežotā pieejamība pastarpināti ietekmē priekšlaicīgas mirstības rādītājus, kuru galvenie cēloņi ir sirds un asinsvadu slimības, ļaundabīgie audzēji un ārējie nāves cēloņi (t.sk. pašnāvības).⁶⁵ Salīdzinājumā ar situāciju ES 2010.gadā mirstība uz 100 000 iedzīvotājiem (vecumā no 0 līdz 64 gadiem) no sirds un asinsvadu slimībām Latvijā bija 140.2 (ES – 43,7), no ļaundabīgajiem audzējiem – 93.9 (ES – 71,2), no ārējiem nāves cēloņiem – 78,9 (ES – 27,9), t.sk. no pašnāvības – 16,8 (ES – 9,5).⁶⁶ Nevienlīdzība starp reģioniem un vietējām

⁶¹ NMP dienesta informācija.

⁶² EUROSTAT dati.

⁶³ G. Briģis „Iedzīvotāju veselības apsekojuma analīze”, 2008.

⁶⁴ PVO Health for All datu bāzes dati.

⁶⁵ SPKC Latvijas iedzīvotāju nāves cēloņu datu bāze.

⁶⁶ WHO Health for All database

pašvaldībām pastāv gan ienākumu un ekonomiskās aktivitātes ziņā, kas rada izteikti atšķirīgu dzīves kvalitāti, gan arī pakalpojumu, t.sk. veselības aprūpes pakalpojumu pieejamības ziņā. Analizējot datus par ārstniecības personu, īpaši ārstu, nodrošinājumu reģionālajā griezumā salīdzinājumā ar citām ES valstīm⁶⁷, secināms, ka Latvijā pastāv būtiskas atšķirības ārstu reģionālajā izvietojumā, kur ārsti lielākoties strādā galvaspilsētā. Piemēram, ja Latvijā kopumā vidējais ārstu skaits uz 100 000 iedzīvotāju ir 313,7, tad Rīgā šis rādītājs ir divreiz lielāks (651,1). Būtisks aspekts veselības aprūpes nodrošināšanai ir ārstniecības un ārstniecības atbalsta personāla profesionālās iemaņas specialitātes ietvaros. Sabiedrības veselības rādītāju tendences liecina, ka slimības (sirds un asinsvadu, onkoloģijas, garīgās un perinatālā un neonatālā perioda veselības jomās) netiek atpazītas, atklātas novēloti, ārstēšana netiek savlaicīgi uzsākta, kā arī ne vienmēr tiek pielietotas atbilstošas ārstniecības metodes, turklāt sabiedrības novecošanās, dzīvesveida paradumu maiņa un medicīnas tehnoloģiju attīstība rada nepieciešamību uzlabot ārstniecības un ārstniecības atbalsta personāla prasmes un zināšanas profesionālās kvalifikācijas ietvaros. Piemēram, 2012.gadā Veselības inspekcija izskatīja 993 gadījumus, kā rezultātā 193 ekspertīzēs un pārbaudēs iedzīvotāju iesniegumos minētās pretenzijas apstiprinājās vai ekspertīzes laikā tika konstatēti pārkāpumi, kas pagarināja ārstēšanas procesu vai darbnespēju, vai arī pacientam radās komplikācijas⁶⁸, norādot uz ārstniecības personas nekvalitatīvi sniegto pakalpojumu un nepietiekamo kvalifikāciju. **Šos izaicinājumus plānots risināt ar ieguldījumiem 8. un 9. tematiskā mērķa ietvaros.**

Nepietiekami kvalitatīvs un darba tirgus prasībām neatbilstošs izglītības piedāvājums

- (160) Izglītība ir viens no valsts konkurētspējas pamatiem. Atbilstoši Latvijas Viedās specializācijas stratēģijai un Latvijas vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm tautsaimniecības pārstrukturizāciju kavē atbilstoši sagatavotu speciālistu trūkums. Galvenās nākotnes problēmas ir nepietiekams kvalificētu speciālistu skaits, īpaši dabas un inženierzinātņu jomās (gan vidējās, gan augstākās izglītības līmenī), un augsti kvalificētu speciālistu trūkums ar nākotnei nepieciešamajām prasmēm – tehniskā specializācija, kas apvienota ar saimnieciskās darbības un problēmrisināšanas prasmēm.
- (161) Atbilstoši darba tirgus vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm, saglabājoties pašreizējai darbaspēka sagatavošanas struktūrai, identificētas četras galvenās darba tirgus disproporcijas:
- augstākajā izglītībā aptuveni 52% no kopējā uzņemto studentu skaita tika uzņemti humanitāro un sociālo zinātņu jomās. Vidējā termiņā pieprasījums pēc šiem speciālistiem būs par 10% jeb 19 tūkst. mazāks nekā piedāvājums;
 - dabaszinātņu un inženierzinātņu programmās tika uzņemti vien 25% no kopējā imatrikulēto studentu skaita. Latvijas augstākās izglītības iestāžu absolventu īpatsvars matemātikas, zinātnes un tehnoloģiju jomās (13%) ir viens no zemākajiem Eiropā (2008.gads). Eiropas salīdzināmo valstu vidū šādu absolventu skaita rādītājs pārsniedz 20%. Latvija ar šādu cilvēkkapitāla struktūru nespēj un arī turpmāk nespēs pietiekami atbalstīt tehnoloģiju attīstību.⁶⁹ Ņemot vērā arī vecumstruktūru, vidējā termiņā pieprasījums pārsniegs piedāvājumu par 27% jeb 22 tūkst.;
 - aptuveni 5% jauniešu, katru gadu beidzot pamatskolu, nonāk darba tirgū bez konkrētas specialitātes un prasmēm, savukārt šāda darbaspēka pieprasījums mazināsies;

⁶⁷VM analīze pamatojoties uz VI Ārstniecības personu un ārstniecības atbalsta personu reģistra datiem 2013.gada 1.janvārī/WHO/Europe European Health for All Database, VM dati

⁶⁸ Veselības inspekcijas dati

⁶⁹ Latvijas konkurētspējas novērtējums 2011, 2012. 132.lpp.

d. darba tirgū ir liels mazkvalificēto personu īpatsvars – līdz 2020.gadam pārkvalifikācija būs nepieciešama vairāk nekā 30 tūkst. ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaitam ar pamatizglītību vai pat zemāku izglītības līmeni.

- (162) Demogrāfijas iespaidā visu līmeņu izglītību 2014.-2020.gadā ietekmēs nozīmīgs skolēnu un studējošo skaita samazinājums. Saskaņā ar prognozi salīdzinājumā ar 2012.gadu 2020.gadā skolēnu skaits vispārējā vidējā izglītībā samazināsies par 11,6 tūkst., savukārt augstākajā izglītībā – saruks par 27,6 tūkst. studentu. Vienīgā izglītības pakāpe, kurā prognozējams izglītojamo vecumā no 7 līdz 15 gadiem pieaugums, ir pamatizglītība. Saskaņā ar CSP datiem, 2013.gadā Latvijā dzīvoja 308 tūkstoši jauniešu vecumā no 13 līdz 25 gadiem, no tiem 236 tūkst. bija vecumā no 15 līdz 24 gadiem. Aptuveni 71,1 tūkst. šajā vecumā bija nodarbināti, 27,1 meklēja darbu un 137 tūkst. tiek uzskatīti par ekonomiski neaktīvajiem (galvenokārt mācās vai studē)⁷⁰. No NVA reģistrēto bezdarbnieku skaita 9,5% bija jaunieši, t.sk. 71% nav kvalifikācijas vai ir darba tirgus vajadzībām nepietiekams izglītības līmenis.
- (163) **Augstākās izglītības** jomā Latvijas NRP noteiktais mērķis ir nodrošināt, ka 2020.gadā 34–36 % iedzīvotāju (30–34 gadu vecuma grupā) ir ar augstāko izglītību.
- (164) Galvenie politikas virzieni un pasākumi augstāko izglītību ieguvušo skaita palielināšanai NRP īstenošanai noteikti:
1. augstākās izglītības modernizācija, paaugstinot studiju un pētniecības efektivitāti, veicinot sadarbību ar komersantiem; paaugstinot kvalitāti un starptautisko konkurētspēju un nodrošinot iegūto kvalifikāciju un prasmju pilnīgāku atbilstību darba tirgus prasībām;
 2. AII materiāli tehniskās bāzes modernizēšanas un resursu izmantošanas efektivitātes paaugstināšana, uzlabojot nodrošinājumu ar mūsdienīgām iekārtām, aprīkojumu un tehnoloģiju tādos prioritāros studiju virzienos kā dabas zinātnes, matemātika un informācijas tehnoloģijas, inženierzinātnes, ražošana un būvniecība, kā arī racionāli izmantojot publisko un piesaistīto privāto finansējumu;
 3. studiju un zinātniskās darbības kvalitātes uzlabošana, paaugstinot augsti kvalificētu speciālistu īpatsvaru darba tirgū prioritārajās jomās (dabaszinātņu, matemātikas, informācijas tehnoloģiju, inženierzinātņu, veselības aprūpes, vides zinātņu un radošo industriju), t.sk. izstrādājot jaunas inovatīvas studiju programmas, palielinot docētāju un zinātnisko darbinieku skaitu.
- (165) Augstākās izglītības rezultātus raksturojošo rādītāju analīze un salīdzinājums ar citu ES dalībvalstu sniegumu⁷¹ liecina par nepieciešamību veikt uzlabojumus studiju kvalitātes, kā arī resursu koncentrācijas, sadarbības un ilgtspējas uzlabošanai. Novērtējumā uzsvērtas krasas kvalitātes atšķirības studiju virzienu ietvaros, nepietiekama integrācija ar zinātņi un industriju, kā arī secināts, ka Latvijas augstākās izglītības sistēmā pastāv studiju programmu dublēšanās un sadrumstalotība, īpaši augstākajos studiju līmeņos, kā arī nav attīstīta resursu koplietošana. Vājās starpaugstskolu sadarbības dēļ netiek veidotas starpaugstskolu studiju programmas un kopējie studiju priekšmeti, studiju un pētniecības vide nav pietiekami atvērta starptautiskajai sadarbībai un sadarbībai ar komersantiem, akadēmiskā personāla zinātniskā kvalitāte⁷², t.sk. svešvalodas zināšanas nav

⁷⁰ CSP dati 2013.gada 3.ceturksnī

⁷¹ Pārskats par augstākās izglītības studiju programmu izvērtēšanas rezultātiem un priekšlikumi turpmākai studiju programmu, sagrupētu studiju virzienos, pilnveidei, uzlabošanai, attīstīšanai, konsolidācijai, slēgšanai, resursu efektīvai izmantošanai un finansēšanai no valsts budžeta līdzekļiem; Augstākās izglītības padome, Rīga, 2013, http://www.aip.lv/ESF_par_projektu.htm

⁷² 2012.gadā 40% ievēlētā akadēmiskā personāla nebija doktora zinātniskā grāda, liecinot par šā personāla zinātniskās kvalifikācijas nepietiekamību.

pietiekamas salīdzinājumā ar ES attīstītāko valstu standartiem, jāsekmē akadēmiskā personāla atjaunināšana. Laboratoriju un pētniecības aprīkojums un IKT risinājumi STEM, t.sk. medicīnas un radošo industriju⁷³, studiju jomās joprojām neatbilst Eiropas standartiem.

- (166) Studiju programmu kvalitātes, sadarbības un ilgtspējas novērtējumā⁷⁴ konstatētas nepilnības AII studiju programmu kvalitātes novērtēšanas sistēmā, kas skar neregulāru atgriezenisko saiti starp ieinteresētajām pusēm.
- (167) IAP kā izaicinājums un risināmā problēma papildus uzsvērta neefektīva augstākās izglītības pārvaldība. Augstskolu stratēģiskajā vadībā maz iesaistītas ārējās ieinteresētās organizācijas un grupas, t.sk. pašvaldības un nozaru asociācijas.
- (168) Lai nodrošinātu studiju programmu atbilstību tautsaimniecības vajadzībām un Latvijas ekonomiskās attīstības interesēm, ir uzsākts darbs pie augstākās izglītības nozaru pārstrukturizācijas pasākumiem, kas vērsti uz studējošo skaita proporcijas maiņu atbilstoši darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm, pakāpeniski mainot no valsts budžeta finansēto studiju vietu sadalījumu par labu STEM jomām, t.sk. medicīna un radošās industrijas, ņemot vērā reģionu attīstības intereses.
- (169) 2013.gadā tika ieviesta studiju virzienu akreditācija atbilstoši Eiropas līmenī definētiem kvalitātes standartiem un principiem⁷⁵, sekmējot resursu tematisko konsolidāciju un samazinot birokrātisko slogu, un veicinot augstākās izglītības spēju elastīgi reaģēt uz darba tirgus pārmaiņām, attiecīgi periodā no 2013.gada 14.maija līdz 2014.gada 12.martam īstenojot visaptverošu studiju virzienu akreditāciju. 88% no izskatītajiem augstākās izglītības iestāžu studiju virzienu akreditācijas iesniegumiem (218 no 247) tika akreditēti uz 6 gadiem, 11% - uz 2 gadiem, 1% akreditācija tika atteikta. Nākamais apjomīgais akreditācijas posms būs 2019.gadā.
- (170) Globalizācija, ekonomikas integrācija un lielāka mobilitāte augstākās izglītības un profesionālajā jomā palielināja nepieciešamību profesionālās kvalifikācijas atzīšanai ārpus tās valsts robežām, kurā tā iegūta. Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.–2020.gadam paredz izveidot starptautiski konkurētspējīgu nacionālo augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas institūciju un atbalsta pasākumus tās iekļūšanai EQAR kā akreditācijas institūcijai ne vēlāk kā līdz 2018.gadam. Nacionālo aģentūru plānots izveidot 2015.gadā, izveides izmaksas sedzot no valsts budžeta līdzekļiem. EQAR aģentūras izmantošana akreditācijā veicinās augstākās izglītības kvalitātes kultūras⁷⁶ attīstību atbilstoši labākajiem standartiem EAIT, vienlaikus palielinās uzticamību Latvijas augstākajai izglītībai un tajā iegūtajiem diplomiem, kā arī palīdzēs veidot kontaktus ar partneriem ārvalstīs, tādējādi sekmējot starptautisko sadarbību.
- (171) Zināšanu bāze augstskolās augstākās izglītības, zinātnes, tehnoloģiju attīstības un inovācijas politikas analīzei un monitoringam nav attīstīta. Pašlaik ar šo politiku analīzi nodarbojas atsevišķi individuāli zinātnieki, kas nav pietiekami kvalitatīvai izglītības rīcībpolitikas ieviešanas un ietekmes izvērtēšanai.

⁷³ Atbilstoši MK 2014.gada 7.janvāra sēdes protokola Nr.1. 40.§ 2.punktā noteiktajam STEM skaidrojumam.

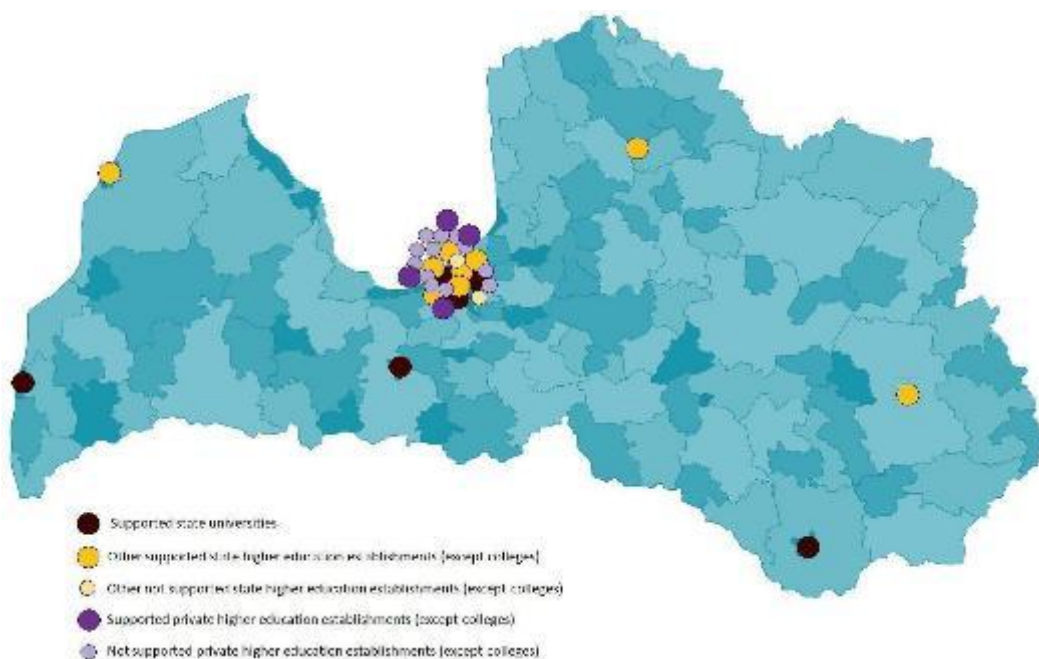
⁷⁴ Pārskats par augstākās izglītības studiju programmu izvērtēšanas rezultātiem un priekšlikumi turpmākai studiju programmu, sagrupētu studiju virzienos, pilnveidei, uzlabošanai, attīstīšanai, konsolidācijai, slēgšanai, resursu efektīvai izmantošanai un finansēšanai no valsts budžeta līdzekļiem; Augstākās izglītības padome, Rīga, 2013

⁷⁴http://www.aip.lv/ESF_par_projektu.htm

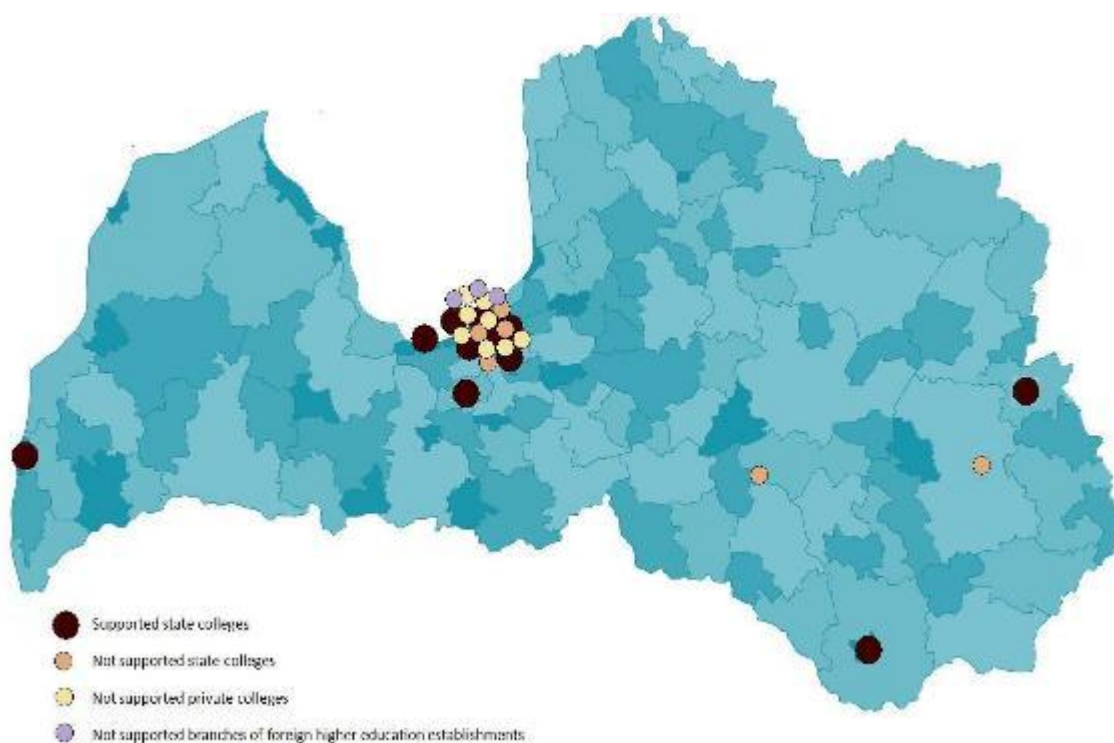
⁷⁵ "Standarti un vadlīnijas kvalitātes nodrošināšanai Eiropas augstākās izglītības telpā (ESG)" („ENQA standarti un vadlīnijas”, apstiprināti 2005.gada Bergenā ministru konferencē), [http://www.lu.lv/materiali/biblioteka/es/pilnieteksti/izglitiba/Standarti%20un%20vadlinijas%20kvalitates%20nodrosinasana%20Eiropas%20augstakas%20izglitibas%20telpa%20\(ENQUA.%202005\).pdf](http://www.lu.lv/materiali/biblioteka/es/pilnieteksti/izglitiba/Standarti%20un%20vadlinijas%20kvalitates%20nodrosinasana%20Eiropas%20augstakas%20izglitibas%20telpa%20(ENQUA.%202005).pdf)

⁷⁶ Berings, D. Reflection on quality culture as a substantial element of quality management in higher education. http://www.aic.lv/bologna/2010/Sem09-10/EUA_QUA_forum4/III.7_-_Berings.pdf

- (172) Norit darbs pie jauna augstākās izglītības finansēšanas modeļa izstrādes, kas veicinātu kvalitātes paaugstināšanu, internacionalizāciju, darba tirgus vajadzību ievērošanu, kā arī augstākās izglītības pieejamību un resursu koncentrēšanu. Jauno finansēšanas modeli plānots ieviest ar 2016.gadu.
- (173) KP fondu 2007.–2013.gada plānošanas periodā 31 AII, t.sk. 11 koledžām, kas īsteno prioritārās augstākās izglītības studiju programmas STEM, t.sk. medicīnas un radošās industrijas, studiju virzienos, piešķirts ERAF atbalsts 121,47 milj. EUR apmērā studiju infrastruktūras modernizēšanai. No 31 projekta noslēgušies 23 projekti, savukārt 8 projektu īstenošana turpinās līdz 2015.gada 31.augustam. Plānots, ka programmas noslēgumā 2015.gadā indikatīvi 80% no kopējā STEM, t.sk. medicīnas un radošās industrijas, studiju programmu skaita tiks pilnveidota materiāltehniskā bāze, attiecīgi KP fondu 2014.–2020.gada plānošanas perioda plānoto investīciju rezultātā nodrošinot, ka 100% STEM, t.sk. medicīnas un radošās industrijas, studiju programmām ir modernizēta materiāltehniskā bāze.

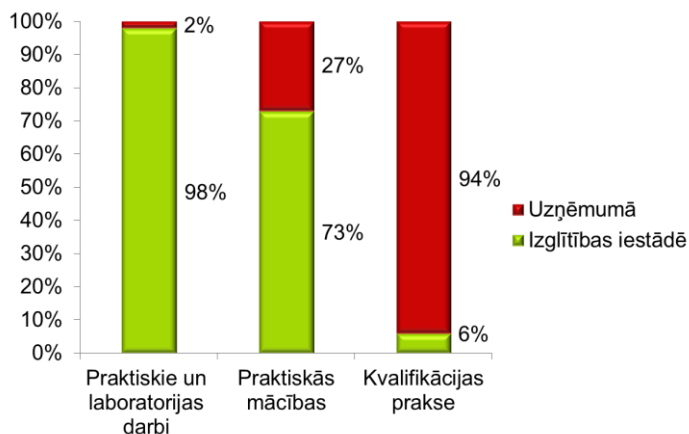

14. Attēls. Augstākās izglītības institūciju, neskaitot koledžu, tīkls. Avots: IZM dati

15.attēls. Koledžu tīkls. Avots: IZM dati

- (174) Lai gan iepriekšējos gados profesionālajās izglītības programmās vērojams izglītojamo īpatsvara pieaugums par 5,7%, vispārējā vidējā izglītībā un profesionālajā vidējā izglītībā iesaistīto izglītojamo īpatsvars nav līdzvērtīgs. 2012.gadā izglītojamo skaita attiecība vispārējā un profesionālajā izglītībā vidējās izglītības posmā bija aptuveni 61:39. Pastāv disproporcija starp vispārējās izglītības un profesionālās izglītības programmu izvēli pēc pamatskolas. Līdz 2020.gadam plānots mainīt izglītojamo skaita proporciju profesionālajā izglītībā un vispārējā izglītībā par labu profesionālajai izglītībai no attiecības 39/61 (2012.gadā) uz attiecību 50/50 (2020.gadā), tādējādi nodrošinot kvalificēta darbaspēka īpatsvara pieaugumu.
- (175) Saskaņā ar EM prognozēm, turpmākajos gados vislielākās problēmas atrast darbu būs iedzīvotājiem bez profesionālās kvalifikācijas – pieaug profesionālās izglītības loma jauniešu bezdarba mazināšanā.
- (176) Mācību prakses profesionālajā izglītībā pēc to satura tiek iedalītas trīs grupās: 1) praktiskie un laboratorijas darbi mācību priekšmetos saskaņā ar izglītības programmu, kas tiek organizēti visas izglītības programmas apguves laikā; 2) praktiskās mācības un 3) kvalifikācijas prakse, kas atbilstoši izglītības programmai parasti tiek organizēti 3. un 4.kursā. Saskaņā ar IZM datiem praktiskās mācības uzņēmumos tiek organizētas 27% gadījumu, kvalifikācijas prakses – 94% gadījumu (sk. attēlu Nr.16).

16.attēls. Mācību prakses norise IZM padotības profesionālajās izglītības iestādēs. Avots: IZM dati

- (177) Sākot ar 2013./2014.mācību gadu darba vidē balstītas mācības uzsākts īstenot 6 profesionālās izglītības iestādēs (Jelgavas tehnikums, Jelgavas Amatu vidusskola, Valmieras profesionālā vidusskola, Ogres tehnikums, Ventspils tehnikums, PIKC Rīgas Valsts tehnikums), kas paredz, ka vairāk nekā pusi no mācību programmas satura audzēkņi apgūst uzņēmumos. Pilotprojekts tiek īstenots 17 izglītības programmās, tā īstenošanā ir iesaistīti 140 audzēkņi un 29 uzņēmumi.
- (178) Darba vidē balstītu mācību ieviešana ir Latvijas izglītības un nodarbinātības politikas prioritāte. Profesionālo izglītību un nodarbinātību aplūko integrētā veidā kā vienota procesa neatņemamas sastāvdaļas, uzsverot darba devēju un sociālo partneru iesaistes nepieciešamību un nozīmību jau agrīnās profesionālās izglītības īstenošanas stadijās, tajā skaitā attiecībā uz profesionālās izglītības saturu un tā īstenošana formām. Izmantojot pilotprojektu pieredzi, plānots paplašināt darba vidē balstītu mācību īstenošanu citās PII⁷⁷ un attīstīt darba vidē balstītas mācības modeli.
- (179) 2014.gada aprīlī IZM ir izsludinājusi grozījumus Profesionālās izglītības likumā⁷⁸, ar kuriem tiek plānots nostiprināt darba vidē balstītu mācību īstenošanu kā vienu no mācību formām, kā arī informatīvo ziņojumu „Par darba vidē balstītu mācību īstenošanas iespējām Latvijas profesionālās izglītības attīstības kontekstā”⁷⁹, kurā sniegta analīze par darba vidē balstītu mācību ieviešanas iespējām Latvijas profesionālajā izglītībā, kā arī informācija par uzsāktajiem darba vidē balstītu mācību īstenošanas pasākumiem, potenciālajiem ieguvumiem un problemātiskajiem jautājumiem.
- (180) Demogrāfisko un jauniešu nodarbinātības procesu kontekstā īpaši aktuāli ir profesionālās izglītības pārvaldības jautājumi, ņemot vērā to, ka daudzi profesionālās izglītības jautājumi efektīvāk risināmi ciešā sadarbībā ar darba devējiem, reģionālajiem sadarbības partneriem, un it īpaši nelielām profesionālās izglītības iestādēm būtiski pieaug pašvaldības loma šo izglītība iestāžu darbības efektīvai nodrošināšanai racionālas līdzekļu izmantošanas un vietējo ekonomisko un nodarbinātības procesu kontekstā.
- (181) Profesionālās izglītības pievilcību negatīvi ietekmē tas, ka daļai profesionālās izglītības iestāžu mācību vide joprojām neatbilst mūsdienu prasībām, un vērojams visai zems profesionālās izglītības

⁷⁷ Saskaņā ar provizorisko izglītības iestāžu sniegto informāciju 2014./ 2015.mācību gadā ap 25 profesionālās izglītības iestādēm ir gatavas kopumā īstenot vairāk nekā 25 dažādas programmas sadarbībā ar vairāk nekā 100 uzņēmumiem, iesaistot 500 audzēkņus. IZM ir uzsākusi arī konsultācijas ar darba devēju organizācijām un kamerām, profesionālajām organizācijām un asociācijām, nozaru ekspertu padomēm, pašvaldībām un citiem sadarbības partneriem par to iespējām iesaistīties darba vidē balstītu mācību īstenošanā. Tiek īstenoti arī informācijas pasākumi, skaidrojot dažādus darba vidē balstītu mācību īstenošanas aspektus.

⁷⁸ <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40319532>;

⁷⁹ <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40319533>;

prestīžs, tāpēc lielākā daļa pamatskolas beidzēju izvēlas turpināt mācības vispārējās vidējās izglītības iestādēs, nevis profesionālās izglītības iestādēs.

- (182) Profesionālās izglītības programmu kvalitāti nosaka darba tirgus prasībām atbilstoši profesionālās izglītības programmu standarti, mācību vide un atbilstoša pedagogu un prakšu vadītāju kvalifikācija. Profesionālās izglītības iestādēs 2013./2014.mācību gadā strādā 4061 pedagogs, no kuriem 2318 ir profesionālās izglītības skolotāji (57,1%), 1011 (24,9%) – vispārējās izglītības skolotāji un 732 (18%) pārējie pedagogi. No kopējā pedagogu skaita profesionālās izglītības iestādēs pamatdarbā ar vidējo izglītību ir 8%, ar augstāko izglītību un tai pielīdzināto izglītību ir 91%, bet zinātņu doktori no kopējā skaita ir 1%. Vērtējot pedagogu vecuma struktūru, joprojām liela daļa pedagogu ir vecāki par 50 gadiem (no kopējā pedagogu skaita pamatdarbā profesionālās izglītības iestādēs vecumā līdz 34 gadiem ir 14,52%, vecuma grupā no 35 līdz 54 gadiem ir 46,53%, savukārt 55 gadīgi un vecāki pedagogi no kopējā skaita veido 38,94%). Izglītības jomā nodarbināto dzimumu sadalījums ir mainījies nebūtiski, joprojām pedagogu amatos dominē sievietes.
- (183) 2013.gada beigās noslēdzās KP fondu 1.2.1.1.2.apakšaktivitātes “Profesionālajā izglītībā iesaistīto pedagogu kompetences paaugstināšana” Valsts izglītības satura centra īstenotais projekts “Profesionālo mācību priekšmetu pedagogu un prakses vadītāju teorētisko zināšanu un praktisko kompetenču paaugstināšana”. Minētā projekta priekšizpētes rezultāti liecināja, ka visiem profesionālo mācību priekšmetu pedagogiem neatkarīgi no vecuma un dzimuma nepieciešams pilnveidot teorētiskās zināšanas, praktiskās iemaņas un profesionālās kompetences nozarē vai profesijā, kā rezultātā tika iegūta informācija par pedagogu nepieciešamību pilnveidot zināšanas šādās jomās: jaunākās iekārtas, tehnoloģijas un materiāli nozarē atbilstoši šī brīža darba tirgus aktualitātēm, pedagogija, psiholoģija, sazināšanās prasme, darba tiesiskās attiecības, darba vide, darba drošība un aizsardzība, uzņēmējdarbības uzsākšana un attīstīšana. Priekšizpētes rezultātā tika noteiktas 9 tautsaimniecībā prioritārās nozares un apakšnozares, kurās tika piedāvāta kompetenču pilnveide un stažēšanās.
- (184) Projekta ietvaros 1428 pedagogiem un prakšu vadītājiem tika nodrošināta teorētisko zināšanu kompetenču pilnveide, 1827 pedagogiem un prakšu vadītājiem praktisko kompetenču pilnveide, t.sk. 327 pedagogi un prakšu vadītāji stažējušies Latvijas uzņēmumos, profesionālajās organizācijās un profesionālās izglītības kompetences centros un 122 pedagogi un prakšu vadītāji stažējušies ES dalībvalstu uzņēmumos, profesionālajās organizācijās un profesionālās izglītības kompetences centros. Projekta ietvaros ne visiem pedagogiem un prakšu vadītājiem un ne visām nozarēm bija iespēja celt kvalifikāciju, t.sk. ierobežotā apjomā bija iespējams īstenot stažēšanās pasākumus. Lai nodrošinātu kompleksu profesionālās izglītības pedagogu un prakses vadītāju kompetenču paaugstināšanu, nepieciešams turpināt pedagogu un prakšu vadītāju profesionālās kompetences pilnveidi atbilstoši darba tirgus tendencēm un sekmīgai darba vidē balstītu mācību ieviešanai, t.sk. veicinot līdera spējas, radošumu, IKT un svešvalodu prasmes, un kapacitātes stiprināšanu pieaugušo izglītībā.
- (185) Kā viens no efektīvākajiem veidiem profesionālo iemaņu pilnveidē 2007.–2013.gada plānošanas perioda ietvaros ir atzīta pedagogu un prakšu vadītāju stažēšanās.
- (186) Papildus tam KP fondu 1.2.2.3.2.apakšaktivitātes “Atbalsts izglītības pētījumiem” Valsts izglītības attīstības aģentūras projekta ietvaros Latvija ir iesaistīta Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas 2013.gada izglītības pētījumā – Starptautiskais mācību vides pētījums TALIS - par skolotāju darba apstākļiem un mācību vidi skolā. Tā mērķis ir sniegt pētījuma dalībvalstīm nepieciešamo informāciju, lai izstrādātu izglītības politiku skolotāju darba kvalitātes un skolu efektivitātes paaugstināšanai. TALIS 2013 norisinās no 2011.–2014.gadam ar datu iegūvi 2013.gadā. Minētā starptautiskā pētījuma rezultāti tiks ņemti vērā, plānojot atbalstu skolu pārvaldības pilnveidei, pedagogu profesionālajai pilnveidei un skolēnu sasniegumu dinamikai.

Profesionālās izglītības programmu kvalitāti raksturo kvalifikācijas eksāmenu rezultāti. Lai kvalifikācijas eksāmens būtu nokārtots, audzēknim jāsaņem vismaz 5 balles. 2010./2011.mācību gadā 58% audzēkņi no kopējā audzēkņu skaita, kas kārtējuši kvalifikācijas eksāmenu, tā vērtējumā saņēma 7 balles un vairāk, t.i., virs vidējā⁸⁰. Mērķis 2023.gadā ir 66%. Lai iegūtu vai noturētu profesionālās izglītības kompetences centra statusu, izglītības iestādei jānodrošina, ka tās audzēkņu mācību sasniegumu vidējais vērtējums pēdējo divu mācību gadu laikā centralizētajos profesionālās kvalifikācijas eksāmenos nav zemāks par valsts profesionālās izglītības standartā noteikto optimālo apguves līmeni.

- (187) 2007.–2013.gada plānošanas perioda 1.2.1.1.apakšaktivitātes⁸¹ ietvaros tika uzsākta profesionālās izglītības satura reforma. 2011.gadā tika izveidotas 12 Nozaru ekspertu padomes (NEP) un attīstīta sadarbība starp profesionālajā izglītībā iesaistītajām institūcijām, valsts struktūrām, darba devējiem un darba ņēmējiem. Projekta rezultātā tika izveidoti nozaru apraksti⁸² un nozares kvalifikāciju struktūras (ietilpst profesijas vispārējais raksturojums un nozares saistīto profesiju karte), pamatojoties uz kuriem ir iespējams noteikt nozares pamatprofesijas, to specializācijas un saistītās profesijas. Nozares izpēte ir pamats, lai kopā ar nozares ekspertu padomēm izstrādātu vai aktualizētu profesijas standartus, izstrādātu profesionālās kvalifikācijas pamatprasības pārējām nozares saistīto profesiju kartes profesijām, pārstrukturizētu profesionālās izglītības saturu. ESF 1.2.1.1.apakšaktivitātes projekta ietvaros līdz 2014.gadam tiks izstrādāti vai aktualizēti 60 profesijas standarti un 20 profesionālās kvalifikācijas pamatprasības. 2014.gada aprīlī IZM ir izsludinājusi grozījumus Profesionālās izglītības likumā, ar kuriem likumdošanā iekļauts regulējums NEP darbībai.
- (188) Lai veicinātu jauniešu nodarbinātību un ātrāku iekļaušanos darba tirgū, 2007.–2013.gadā pilnveidots profesionālo programmu piedāvājums, attīstot profesionālās kvalifikācijas līmeņa iegūvi viena līdz pusotra mācību gada laikā.
- (189) Atbilstoši IZM rīcībā esošajiem datiem 2011./2012.mācību gadā no profesionālās izglītības iestādēm tika atskaitīti 14% audzēkņi no kopējā audzēkņu skaita, no tiem 16% tika atskaitīti, pārējot uz citu izglītības iestādi, 2% slimības dēļ, 16% nepietiekama mācību sasniegumu vērtējuma dēļ, 31% mācību iestādes neapmeklēšanas dēļ, 6% dzīvesvietas maiņas dēļ, 15% ģimenes apstākļu dēļ, 14% citu iemeslu dēļ⁸³. Liela daļa audzēkņu profesionālās izglītības iestādēs ir no maznodrošinātām vai sociāli nelabvēlīgām ģimenēm.
- (190) Profesionālās izglītības attīstība nepieciešama Latvijas tautsaimniecības izaugsmei. 2007.–2013.gada plānošanas perioda ietvaros, veicot investīcijas profesionālās izglītības infrastruktūrā, tās tika paredzētas prioritāro profesionālās izglītības programmu īstenošanai saskaņā ar Profesionālās izglītības iestāžu tīkla optimizācijas pamatnostādņem 2010.–2015.gadam⁸⁴ (prioritārās izglītības tematiskās jomas un programmu grupas tika nosauktas arī DP papildinājumā⁸⁵ un MK noteikumos par aktivitātes īstenošanu⁸⁶). Kopā valstī periodā no 2007. līdz 2013.gadam tika izveidoti un 2014.gada 1.martā pastāvēja 11 profesionālās izglītības kompetenču centri, kas īsteno 66 prioritārās profesionālās izglītības programmas, un 18 nacionālas nozīmes profesionālās

⁸⁰ VISC dati: <http://visc.gov.lv/profizglitiba/eksameni/statistika.shtml>;

⁸¹ “Nozaru kvalifikāciju sistēmas izveide un profesionālās izglītības pārstrukturizācija”

⁸² Pētāmās nozares robežas, nozares attīstības tendences ES un Latvijā, mazo un lielo uzņēmumu īpatsvars, tirgus apjoms, investīcijas, nozares darba spēka raksturojums un prognozes, ietekmējošie faktori, skaitliskās izmaiņas, darba spēka kompetences un prasmes, profesionālās izglītības raksturojums un

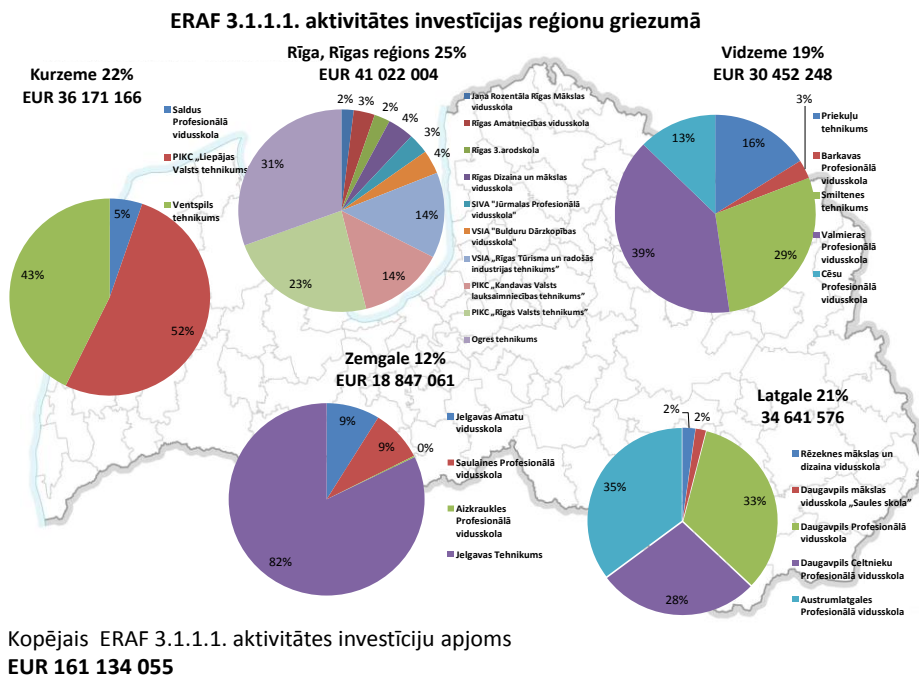
⁸³ <http://izm.izm.gov.lv/registri-statistika/statistika-profesionala.html>

⁸⁴ <http://izm.izm.gov.lv/nozares-politika/izglitiba/profesionala-izglitiba/7187.html>

⁸⁵ <http://www.esfondi.lv/page.php?id=546>

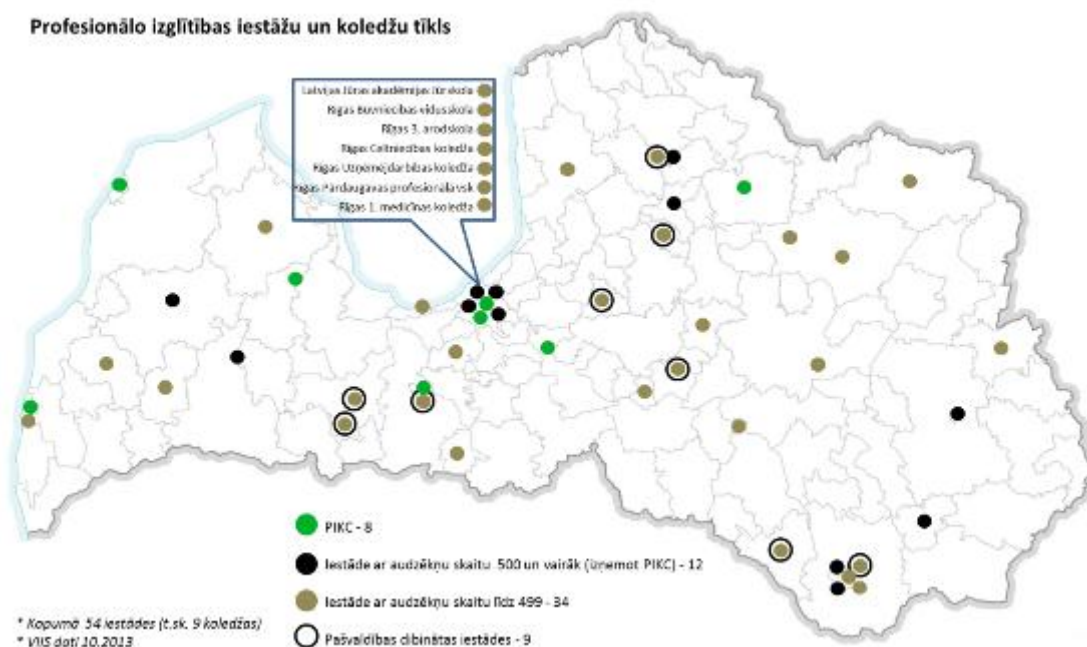
⁸⁶ <http://likumi.lv/doc.php?id=184629>, <http://likumi.lv/doc.php?id=254593>

izglītības iestādes ar specializāciju kādā noteiktā jomā, kas īsteno 27 prioritārās PI programmas. Šobrīd 3.1.1.1.aktivitātes 1. un 2.kārtas ietvaros īstenotajos projektos tiek nodrošināta četru profesionālās izglītības kompetenču centru īstenojamo prioritāro programmu pilna pabeigtība jeb 81% no kopējā prioritāro programmu skaita un trīs nacionālas nozīmes PI programmas jeb 37% no prioritāro programmu skaita, attiecīgi KP fondu 2014.–2020.gada plānošanas perioda plānoto investīciju rezultātā tiks nodrošināts, ka prioritārajās tematiskajās jomās un programmu grupās 100% profesionālās izglītības programmām ir modernizēta gan mācību vide, gan mācību aprīkojums.

17. attēls. ERAF 3.1.1.1.aktivitātes investīcijas reģionu griezumā. Avots: IZM dati.

Profesionālo izglītības iestāžu un koledžu tīkls

17.a. attēls. Profesionālo izglītības iestāžu un koledžu tīkls, 01.10.2013. Avots: IZM dati

(191) NRP nosaka, ka strukturālo pārmaiņu profesionālajā izglītībā mērķis ir paaugstināt profesionālās izglītības kvalitāti, nodrošinot tās atbilstību darba tirgus prasībām, kā arī veicināt pieejamo resursu efektīvāku izmantošanu. Attiecīgi pastāv šādi izaicinājumi:

1. nodrošināt mūsdienu prasībām atbilstošu profesionālās izglītības materiāli tehnisko nodrošinājumu;
2. veicināt sadarbību ar darba devējiem, lai nodrošinātu prakses vietas;
3. samazināt audzēkņu skaitu profesionālajās vidējās izglītības iestādēs, kuri atskaitīti nesekmības vai nodarbību neapmeklēšanas dēļ
4. uzlabot profesionālās izglītības pieejamību, kas rada nodarbinātības iespējas un ir būtiska tautsaimniecības struktūras pilnveidošanai.

(192) Vispārējā izglītība, priekšlaicīga skolas pamešanas prevencija un iekļaujošā izglītība: Saskaņā ar NRP Latvijas izglītības sistēma piedāvā pietiekami plašas un daudzveidīgas izglītības ieguves iespējas un programmas, tomēr daļa bērnu un jauniešu, kuri uzsākuši savam vecumam atbilstošas izglītības ieguvī, izglītības procesā sastopas ar dažādām problēmām, īpaši sociālekonomiskajām, un pamet mācības, turklāt bērniem un jauniešiem no sociāli nelabvēlīgas vides ir ierobežotāka pieeja ārpuskolā un interešu izglītības nodarbībām. 2013.gadā atbilstoši Eurostat datiem skolu nepabeigušo iedzīvotāju īpatsvars (vecuma grupā 18–24 gadi) Latvijā bija 9,8%.⁸⁷ Latvijas nacionālais mērķis ir nodrošināt, ka 2020.gadā skolu nepabeigušo iedzīvotāju īpatsvars ir ne vairāk kā 10%. Papildus tam, saskaņā ar CSP datiem Latvijā 2013.gadā bija gandrīz 30000 jauniešu, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu, jeb 12,1% no kopējā jauniešu skaita vecumā 15-24 gadi⁸⁸.

(193) Izglītības kvalitātes valsts dienests apkopo datus par obligātā izglītības vecumā esošajiem bērniem, kuri nav reģistrēti nevienā izglītības iestādē. Minētie dati tiek ievietoti Valsts izglītības informācijas sistēmā, kur pašvaldības aktualizē informāciju par to teritorijās esošajiem bērniem. Dati ļauj secināt par izglītības pārtraukšanas iemesliem, kas tiek grupēti šādās kategorijās: ilgstoši

⁸⁷ http://ec.europa.eu/europe2020/targets/eu-targets/index_lv.htm

⁸⁸ CSP dati 2013.gada 4.ceturksnī

slimojošie, bezvēsts prombūtnē, persona ar invaliditāti, adoptēts uz ārzemēm, izbraucis no valsts, anulēta deklarēta dzīvesvieta, pašvaldībai nav informācijas, nav norādīts statuss, un citu iemeslu dēļ. Esošā priekšlaicīgi skolas pamešanas monitoringa sistēma nav visaptveroša, tajā trūkst pilnīgas analīzes par priekšlaicīgi skolas pamešanas (*early school leaving*) un skolēnu atbiršanas (*drop-out*) iemesliem, kā arī par preventīvo pasākumu efektivitāti un atbilstību.

- (194) Atbilstoši Eurostat 2013.gada datiem 2011.gadā nabadzības un sociālās atstumtības risks Latvijā apdraud 43,6% bērnu un jauniešu vecumā līdz 18 gadiem, kas ir trešais augstākais rādītājs ES valstu vidū.⁸⁹ Visvairāk Latvijas iedzīvotāju, kas nav sasnieguši 18 gadu vecumu, vidū nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļauti bērni, kuru vecākiem ir zems izglītības līmenis (52%).
- (195) OECD 2012.gada PISA pētījumu rezultāti liecina, ka bērniem skolās ārpus pilsētām ir sliktāki sociālekonomiskie apstākļi nekā pilsētu bērniem, kā arī skolēnu sasniegumi matemātikā, dabaszinātnēs un lasīšanā augstāki ir Rīgas skolu skolēniem, bet zemāki – lauku skolu skolēniem. Latvijas 15gadīgo skolēnu mācību sasniegumu atkarība no ģimenes materiālās labklājības, mājās pieejamajiem izglītības un kultūras resursiem, vecāku izglītības un profesijas pēdējos gados ir kļuvusi izteiktāka. Pirmo reizi kopš Latvijas dalības PISA pētījumos konstatēta sociāli ekonomiskās situācijas negatīvā ietekme uz izglītības kvalitāti. Pētnieki īpaši akcentē nepieciešamību nodrošināt vienlīdzīgu pieeju izglītībai. Saskaņā ar izglītības izmaksu ietekmes uz skolēnu atbiršanu pamatskolās pētījuma⁹⁰ datiem pārāgri skolu pametušā jaunieša portretā līdztekus ekonomiskiem iemesliem minami arī psiholoģiski iemesli, kas izriet no ģimenes struktūras un ģimenes sociālā kapitāla.
- (196) Viens no skolas agrīnas pamešanas iemesliem ir nepietiekami attīstīta iekļaujošā izglītība. 2012.gadā vispārējās izglītības iestādēs bijuši integrēti 28% bērnu no kopējā bērnu ar speciālām vajadzībām skaita, kas apgūst vispārējo izglītību. Izglītojamo skaits, kas centralizētajos eksāmenos izmantojuši atbalsta pasākumus 2009./2010.mācību gadā, bija 30, bet 2012./2013.gadā tas pieauga līdz 53 audzēkņiem. Savukārt to skolēnu īpatsvars, kuri kārtēja valsts pārbaudes darbus ar atbalsta pasākumiem 2008./2009.gadā, bija 0,9%–3,03%, bet 2012./2013.gadā – 0,05%–3,46% (atkarībā no klases un priekšmeta). EK pasūtītajā pētījumā par personām ar speciālām vajadzībām un izglītību ES secināts, ka, neraugoties uz nepieciešamību izglītības sistēmām reaģēt uz dažādību un nodrošināt visu iedzīvotāju veiksmīgu iekļaušanu izglītības sistēmā, bērni un jaunieši ar speciālām vajadzībām ES bieži vien tiek ievietoti nošķirtās izglītības iestādēs vai arī vispārīzglītojošās skolās, kurās netiek nodrošināts atbilstošs pedagoģiskais atbalsts.⁹¹
- (197) ESI fondu 2007.–2013.gada plānošanas periodā ar ESI fondu ieguldījumu palīdzību atbalsts sociālās atstumtības un priekšlaicīgas mācību pamešanas mazināšanai⁹² tika sniegts atbalsta sistēmas izveidei izglītojamo ar funkcionāliem traucējumiem (speciālām vajadzībām) iekļaušanai izglītībā, kā rezultātā izveidoti 8 pašvaldību iekļaujošās izglītības atbalsta centri, un atbalsta sistēmas izveidei sociālās atstumtības riska mazināšanai visiem bērniem un jauniešiem skolās, kā rezultātā izstrādāta un aprobēta atbalsta sistēma 15 pašvaldībās. Atbalsta sistēmas ietvaros veiktais pētījums liecina, ka priekšlaicīgas mācību pamešanas risks ir ne tikai bērniem un jauniešiem ar speciālām vajadzībām, bet arī bērniem un jauniešiem ar uzvedības problēmām, sociāli ekonomiskām problēmām, kuriem trūkst ģimenes atbalsta un ir mācīšanās grūtības.

⁸⁹ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

⁹⁰ Baltic Institute of Social Sciences, "Izglītības izmaksu ietekme uz skolēnu atbiršanu pamatskolās", 2007

⁹¹ „Education and Disability/Special Needs. Policies and practices in education, training and employment for students with disabilities and special education needs in the EU”, (2012).

⁹² IZM pārziņā esošās DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” papildinājuma 1.2.2.4.1.apakšaktivitātes "Iekļaujošas izglītības un sociālās atstumtības riskam pakļauto jauniešu atbalsta sistēmas izveide, nepieciešamā personāla sagatavošana, nodrošināšana un kompetences paaugstināšana” ietvaros

- (198) 2007.–2013.gada plānošanas perioda ietvaros, veicot ieguldījumus izglītības infrastruktūrā, tika paredzēts atbalsts 63 speciālo izglītības iestāžu infrastruktūras un mācību vides uzlabošanai un 36 vispārīzglītojošo skolu pielāgošanai skolēniem ar funkcionāliem traucējumiem, kā arī, pilnveidojot profesionālās izglītības iestādes, tika paredzēts atbalsts arī infrastruktūras pielāgošanai izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām. Lai veicinātu iekļaujošās izglītības attīstību, nepieciešams nodrošināt ne tikai infrastruktūru, kas veido fiziski pieejamas mācību iestādes, bet arī izglītēt un nodrošināt ar metodisko un konsultatīvo atbalstu pedagogus darbā ar izglītojamajiem ar īpašām vajadzībām, kā arī attīstīt atbilstošus mācību līdzekļus. Lai veicinātu cilvēku ar speciālām vajadzībām integrāciju sabiedrībā un darba tirgū, ar atbalstu vispārējā izglītībā nepietiek. Ir nepieciešams radīt atbilstošu vidi un priekšnoteikumus arī profesijas apguvei.
- (199) Liela nozīme ir arī bērnu individuālo spēju atklāšanai un izkopšanai. OECD PISA 2006., 2009. un 2012.gada rezultāti parāda, ka Latvijā ir salīdzinoši neliels skolēnu ar augstiem sasniegumiem lasītprasme, matemātikā un dabaszinātnēs īpatsvars, un šis skaits turpina samazināties.
- (200) Aktuāla ir OECD PISA pārbaudes darbos vāju sniegumu uzrādījušo jauniešu īpatsvara samazināšana. Kaut arī Latvija panākusi būtisku progresu dabaszinātnēs, aktuāla ir lasītprasmes un matemātikas kompetenču pilnveide, stratēģijas “Eiropa 2020” uzstādīto mērķu sasniegšana - līdz 2020.gadam nodrošināt, ka šajās trijās kompetencēs vājš sniegums ir tikai 15% attiecīgās grupas jauniešu.
- (201) Kopumā jauniešu līdzdalības aktivitāte Latvijā nav augsta – tikai aptuveni 1/4 jauniešu regulāri piedalās kādās sociālās, sabiedriskās vai interešu aktivitātēs. Nedaudz augstāka ir līdzdalība kultūras un izklaides pasākumos (koncerti, festivāli, kino, teātris, sporta sacensības u.tml.) – kopumā 35% jauniešu tādās piedalās vismaz reizi mēnesī, 24% jauniešu regulāri piedalās interešu aktivitātēs, 10% jauniešu ir aktīvi skolas aktivitātēs un tikai 6% – sabiedriskās un sociālās aktivitātēs⁹³. Zema dalības motivācija dažādos brīvā laika pasākumos ir skaidrojama ar jauniešu uzvedības un sociālizācijas problēmām, zemu izglītības līmeni⁹⁴.
- (202) Demogrāfijas ietekmē vidējā izglītībā 2014.–2020.gadā gaidāms nozīmīgs skolēnu skaita samazinājums, kas ietekmēs institucionālā tīkla pilnveidi, kurā svarīga loma ir pašvaldību, plānošanas reģionu un IZM sadarbībai. Saskaņā ar Izglītības attīstības pamatnostādņem 2014.–2020.gadam pirmsskolas izglītības un sākumskolas izglītības (1.–6.klase) iestādei jāatrodas iespējami tuvāk dzīvesvietai, savukārt vispārējā vidējā izglītība un profesionālā vidējā izglītība būtu koncentrējama reģionālas nozīmes pilsētās un novadu centros.
- (203) Būtiskākais izaicinājums izglītības sistēmai, sevišķi pamatizglītībā un vidējā izglītībā, ir 21.gs. prasmju attīstīšana un individualizēts mācību process, kas ilgtermiņā veicinās tautsaimniecības izaugsmi un Latvijas intelektuālā kapitāla konkurētspēju globālajā darba tirgū. Šobrīd, vērtējot pedagogu prasmju atbilstību 21.gadsimta mācību procesa vajadzībām, novērojams, ka lielāks uzsvars tiek likts uz dažādām starpdisciplinārām prasmēm un zināšanām, tai skaitā skolēnu

⁹³ Sociālās prasmes (*soft skills*) var iedalīt vairākās jomās, uz ko tās attiecas:

1) personīgās prasmes – paškontrolē un stresa noturība, pašapziņa, elastība, radošums, mūžizglītība;

2) attiecību un pakalpojuma prasmes – starppersonu sapratne, komunikācija, sadarbība, tai skaitā prasme strādāt komandā, prasme būt klientu orientētam;

3) ietekmēšanas prasmes – prasme ietekmēt, organizēt, līderība, citu virzība uz attīstību;

4) sasniegumu prasmes – prasme virzīties uz sasniegumiem, nodrošināt kvalitāti un precizitāti, aktivitātes un iniciatīvas prasme, prasme risināt problēmas, plānot un organizēt, izpētīt jaunu informāciju, būt autonomam;

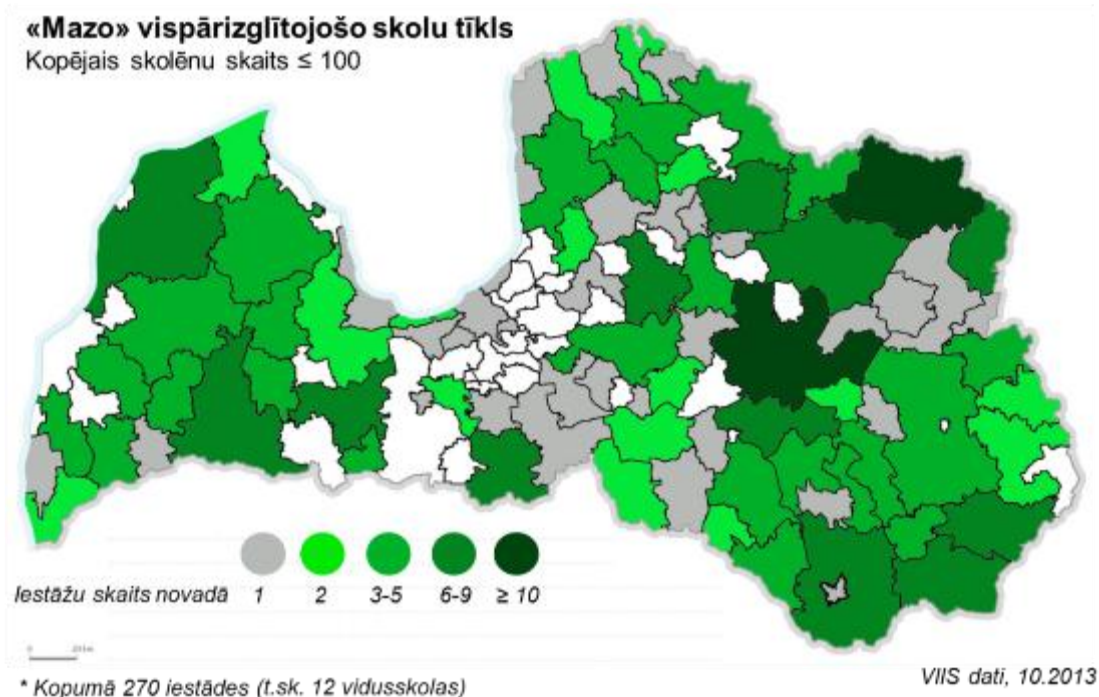
5) kognitīvās prasmes – analītiskā domāšana, konceptuālā domāšana.

⁹⁴ Ikgadējā (2013.gada) aptauja jaunatnes politikas monitoringa ietvaros – “Jauniešu dzīves kvalitāte, iesaistīšanās brīvprātīgajā darbā, jaunatnes organizāciju darbībā, piekļuve jauniešiem aktuālai informācijai”. Pieejams:

http://izm.izm.gov.lv/upload_file/jaunatne/2013/IZM_Monitorings_2013.pdf

motivācijas prasmes, starpdisciplināra mācību satura veidošanas prasmes, problēmrisināšanas prasmes, kritiskā domāšana, praktiska mācību satura veidošanas prasmes, komunikācijas prasmes ir tās, kuru nepieciešamība attīstīt tiek vērtēta visaugstāk. Šobrīd kā zemas tiek vērtētas tādas pedagogu prasmes kā skolēnu motivācijas prasmes (kopumā 23% uzskata, ka tās ir drīzāk vai ļoti sliktas), prasmes veidot starpdisciplināru mācību saturu (19%), problēmrisināšanas prasmes (19%), svešvalodu prasmes (19%) un kritiskā domāšana (18%)⁹⁵. Kā liecina 2007.–2013.gada plānošanas perioda ietvaros īstenotā projekta „Pedagogu konkurētspējas veicināšanas izglītības sistēmas optimizācijas apstākļos” rezultāti, visvairāk pedagogiem ir nepieciešams attīstīt tieši svešvalodu, IKT, projektu vadības un pedagoģisko stratēģijas prasmes. Pedagogu kvalifikācijas paaugstināšanas nepieciešamība tiek pamatota arī nacionālās likumdošanas prasībām⁹⁶, saskaņā ar kurām pedagogiem jāpaaugstina sava kompetence vismaz reizi trijos gados.

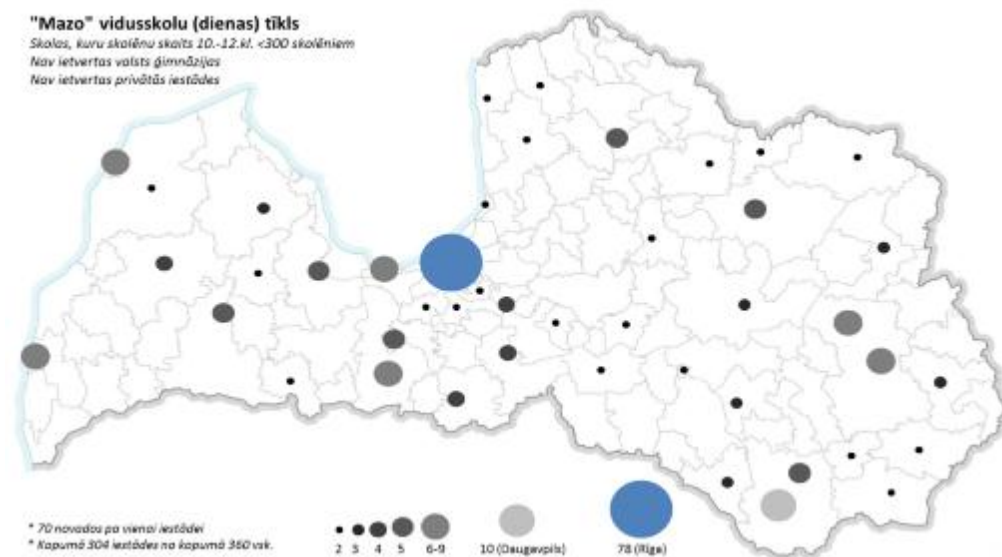
- (204) Papildus esošajiem starptautiskajiem OECD vispārējās izglītības kvalitātes indikatoriem, uzsākta valsts mērogā vienotu vispārējās izglītības kvalitātes indikatoru izstrāde. Minēto indikatoru analīze, t.i., izglītības kvalitātes monitoringa sistēma, ļaus skolas līmenī iegūt salīdzināmus datus par sniegtās izglītības procesa stiprajām un vājajām pusēm, kā arī attiecīgi pilnveidot izglītības procesu kopumā, pilnveidot valsts pārbaucēju datu bāzi, nodrošinot izglītības rezultātu pārskatāmību katrā izglītības posmā, sekojot katra skolēna mācību sasniegumu dinamikai.
- (205) Nākamajos attēlos atspoguļots esošo izglītības iestāžu tīkls 2013.gadā, kas demogrāfijas iespaidā liecina par nepieciešamību pilnveidot Latvijas vispārīzglītojošo skolu tīklu, uzlabojot resursu pārvaldības efektivitāti, attīstot izglītības iestāžu institucionālo izcilību un resursu konsolidāciju.

18. attēls. Mazo vispārīzglītojošo skolu tīkls. Avots: IZM dati

⁹⁵ Pedagogu tālākizglītības vajadzību izpēte, Fieldex, 2011

⁹⁶ MK 2013.gada 2.jūlija noteikumi Nr.363 „Noteikumi par pedagogiem nepieciešamo izglītību un profesionālo kvalifikāciju un pedagogu profesionālās kvalifikācijas pilnveides kārtību”

19. attēls. Mazo vidusskolu (dienas) tīkls. Avots: IZM dati

- (206) Viena no izglītības kompetencēm ir karjeras izglītība.
- (207) 2007.gadā izveidota Nacionālā izglītības iespēju datubāze „NIID.LV”, kuras mērķis ir sniegt informāciju par izglītības iespējām Latvijā. Datubāzē pieejama informācija par studiju programmām augstākās izglītības, profesionālās izglītības, kā arī pieaugušo izglītības iestādēs.
- (208) Izglītības politikas īstenošanas ietvaros aktīvi strādāts, lai nodrošinātu to cilvēku skaita pieaugumu, kas ieguvuši karjeras konsultanta kvalifikāciju. 2009.–2012.gadā karjeras konsultanta kvalifikāciju ieguva vismaz 110 cilvēku (pārsniegts rezultatīvais rādītājs par 46%). Rezultatīvā rādītāja sasniegšanu spēcīgi ietekmēja valsts nodrošinātais finansiālais atbalsts studentiem, kas izvēlējās iegūt karjeras konsultanta kvalifikāciju.
- (209) Tika nodrošināta pedagogu – karjeras konsultantu darbība vispārējās izglītības iestādēs. 2013.gadā 66 pedagogi – karjeras konsultanti tika nodarbināti 807 vispārīzglītojošajās mācību iestādēs. Vispārējās izglītības iestādes viena karjeras konsultanta un izglītojamo skaita attiecība veidoja viens pret 700 izglītojamiem, savukārt profesionālajās izglītības iestādēs uz vienu karjeras konsultantu bija 500 audzēkņu.
- (210) Tomēr 2012.gadā nav izdevies sasniegt noteikto mērķi: lai gan 3 800 skolotāju apguvuši profesionālās pilnveides kursus karjeras izglītības īstenošanā, nav izveidoti plānotie 48 karjeras informācijas centri profesionālajās un vispārējās vidējās izglītības iestādēs. Nav bijis iespējams iesaistīt karjeras izglītības pasākumos 500 000 bērnu un jauniešu, kā bija plānots.
- (211) Ņemot vērā, ka 2007.–2013.gada KP fondu plānošanas periodā netika sniegts atbalsts karjeras izglītībai, vērojams kvalitatīvas karjeras izglītības trūkums, jo īpaši, pamata vispārējā un profesionālajā izglītībā visā Latvijā. Jau 2008.gada 21.novembra Eiropas Padomes rezolūcijā par politikas nostādņu, sistēmu un prakses uzlabošanu karjeras atbalsta jomā uzsvērts, ka visiem Eiropas pilsoņiem jānodrošina piekļuve karjeras atbalsta pakalpojumiem, īpašu uzmanību pievēršot riska grupām un cilvēkiem ar speciālām vajadzībām.
- (212) Balstoties uz ESI fondu 2007.–2013.gada plānošanas perioda veiktajām investīcijām augstākās izglītības, vispārējās izglītības un profesionālās izglītības infrastruktūrā, tiek plānotas investīcijas izglītības infrastruktūras turpmākā modernizācijā ESI fondu 2014.-2020.gada plānošanas periodā. Lai nodrošinātu ERAF investīciju izmantošanas efektivitāti un mērķtiecīgumu, tika izstrādāts Rīcības plāns izglītības infrastruktūras kartējuma izstrādei, kas tiek iekļauts 11.pielikumā.

Kartējuma izstrādes ietvaros tiks nodrošināta visu izglītības līmeņu ieguldījumu infrastruktūrā analīze, sniedzot vajadzību izvērtējamu.

- (213) Mūžizglītībā iesaistījušos iedzīvotāju skaits, tāpat kā nodarbināto iedzīvotāju skaits, kas pilnveido savu profesionālo kompetenci tālākizglītībā, joprojām saglabājas zems. 2012.gadā pieaugušo (vecumā no 25–64 gadiem) dalība izglītības procesā palielinājusies, sasniedzot 7% (2011.gadā – 5,0%)⁹⁷. Tomēr Latvijas sasniegums joprojām atpaliek no Eiropas vidējā rādītāja – 8,9%. Saskaņā ar Pieaugušo izglītības apsekojuma datiem 2011.gadā iedzīvotāji, kuri vēlējas piedalīties izglītības aktivitātēs, kā kavējošus minēja šādus faktoros: pārāk lielas izmaksas - 53,3% nevarēja tās atļauties, 35,0% nevarēja savienot mācības ar darbu un 30,8% - ar ģimenes apstākļiem. Papildus tam, atbilstoši CSP datiem⁹⁸ kā galvenie šķēršļi, kas kavē iesaistīšanos pieaugušo neformālajā izglītībā, tiek norādīti augsta mācību maksa – 11,4%, laika grafiks – 7,1%, nav piemērotas programmas – 4%, ģimenes apstākļi – 3,6%, prasības attiecībā uz iepriekšējo izglītību – 2,6% un mācību attālumš – 1,3% .
- (214) Kā liecina CSP dati, būtiskas atšķirības vērojamas reģionālajā griezumā – 35,7% Rīgas reģiona un 17,3% Pierīgas reģiona pieaugušie iesaistījušies dažādos formālās un neformālās izglītības pasākumos, savukārt zemākā līdzdalība pieaugušo izglītībā vērojama Kurzemes reģionā – 10%, Vidzemes reģionā – 10,9%, Zemgales reģionā – 12,6% un Latgales reģionā – 13,5%. Pastāv arī atšķirības dzimumu, vecuma un iegūtās izglītības griezumā. Saskaņā ar CSP datiem 37,4% sieviešu un tikai 26,9% vīriešu iesaistās formālās un neformālās izglītības pasākumos. Otrā atšķirība vērojama iegūtās izglītības līmenī - ja 54,3% personu ar augstāko izglītību iesaistījušies mūžizglītībā, tad tikai 10,6% personu ar pamatzglītību vai bez tās iesaistījušies formālās un neformālās izglītības pasākumos. Tāpat arī jāatzīmē izmaiņas personu iesaistē mūžizglītībā pēc to vecuma: vecumā no 25 līdz 34 gadiem –38% personas, vecumā no 35 līdz 54 gadiem – 34.6% un vecumā no 55 līdz 64 gadiem –19.9%.

PIEDALĪŠANĀS PIEAUGUŠO IZGLĪTĪBĀ PĒC DZIMUMA, VECUMA, IZGLĪTĪBAS LĪMEŅA UN NODARBINĀTĪBAS STATUSA								
2011 (Pieaugušo izglītības apsekojums = dati par visu gadu)								
	Piedalīšanās formālajā un/vai neformālajā izglītībā		Piedalīšanās formālajā izglītībā		Piedalīšanās neformālajā izglītībā		Nepiedalīšanās pieaugušo izglītībā	
	skaits, tūkst.	% no iedzīvotāju skaita attiecīgajā grupā	skaits, tūkst.	% no iedzīvotāju skaita attiecīgajā grupā	skaits, tūkst.	% no iedzīvotāju skaita attiecīgajā grupā	skaits, tūkst.	% no iedzīvotāju skaita attiecīgajā grupā
PAVISAM	396.1	32.4	52.6	4.3	367.5	30.0	827.5	67.7
vīrieši	158.2	26.9	23.5	4.0	142.4	24.3	429.1	73.1
sievietes	237.9	37.4	29.1	4.6	225.1	35.4	398.4	62.7
25-34 gadi	126.1	38.0	29.7	8.9	109.4	33.1	202.8	62.0
35-54 gadi	218.0	34.6	21.3	3.4	207.7	32.9	414.9	65.4
55-64 gadi	52.0	19.9	1.6		50.4	19.3	209.8	80.1
augstākā izglītība	210.4	54.3	29.8	7.7	196.5	50.8	176.8	45.7
vidējā izglītība	169.8	24.7	20.0	2.9	152.6	22.8	517.3	75.3
zemāka par vidējo vai nav formālās izglītības	15.9	10.6	2.8		18.4	9.5	133.4	89.4
nodarbinātie	338.2	40.3	44.0	5.2	314.5	37.5	501.1	59.7
darba meklētāji	35.5	19.8	3.3		34.2	19.1	143.9	80.2
ekonomiski neaktīvi	22.4	10.9	5.3	2.6	18.8	9.2	182.5	89.1

20. attēls. Līdzdalība pieaugušo izglītībā; Avots: CSP dati, Pieaugušo apsekojums, 2011.gads

⁹⁷ IZM dati

⁹⁸ Centrālās statistikas pārvaldes dati 2013.gads

- (215) Atbilstoši EM vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm vidējā termiņā saglabāsies jūtamas disproporcijas starp darbaspēka pieprasījumu un piedāvājumu. Dažās profesijās jau pašlaik vērojams atbilstošas kvalifikācijas darbaspēka trūkums, un vienlaikus ir jomas, kur pastāv būtisks darbaspēka pārpalikums. Saglabājoties pašreizējai darbaspēka sagatavošanas struktūrai, ir identificētas četras galvenās darba tirgus disproporcijas:
- liels speciālistu pārpalikums humanitāro un sociālo zinātņu jomās;
 - saglabāsies neatbilstība starp formālās izglītības piedāvājumu un darba tirgus pieprasījumu. Piemēram, pieprasījums pēc inženierzinātņu speciālistiem būs ievērojami lielāks nekā piedāvājums;
 - liels jauniešu īpatsvars, kas nonāk darba tirgū bez konkrētas specialitātes un prasmēm, savukārt pieprasījums pēc šāda darbaspēka samazināsies;
 - liels mazkvalificēto īpatsvars. Darba tirgū ir salīdzinoši liels iedzīvotāju īpatsvars ar pamatizglītību, turklāt nav sagaidāms, ka tuvākajā nākotnē to īpatsvars varētu ievērojami sarukt.
- (216) Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits 25-64 gadu vecumā 2012.gadā bija 779,3 tūkst. cilvēku. Atbilstoši EM rīcībā esošajai informācijai, saglabājoties pašreizējai darbaspēka sagatavošanas struktūrai, līdz 2020.gadam pārkvalifikācija būs nepieciešama 120 tūkst. personu.
- (217) ESI fondu 2007.–2013.gada plānošanas perioda ietvaros lielākais atbalsts mūžizglītībai tika nodrošināts, īstenojot bezdarbnieku un darba meklētāju apmācības, līdz 2013.gada beigām iesaistot 133 tūkst. bezdarbnieku un 5800 bezdarba riskam pakļautas personas. ESF atbalstītos mūžizglītības pasākumos nodarinātām personām⁹⁹, piedāvājot iespēju papildināt un pilnveidot darbam nepieciešamās prasmes un zināšanas profesionālās pilnveides un neformālās izglītības programmās, 2013.gadā piedalījās 6376 nodarbinātas vai pašnodarbinātas personas (izņemot valsts civildienesta ierēdņus), savukārt kopumā no projekta īstenošanas sākuma (2010.gada jūlija) mūžizglītībā ar ESF atbalstu piedalījās 24914 nodarbinātas personas. 2013.gada sākumā tika precizēti atbalsta nosacījumi¹⁰⁰, nosakot, ka uz atbalstu var pretendēt personas no 45 gadu vecuma vai personas, kam ir noteikta invaliditāte, vai personai ir divi vai vairāk nepilngadīgi bērni, vai persona ir atzīta par trūcīgu. Grozījumu rezultātā 42% no personām, kas 2013.gadā piedalījās ESF atbalstītajos mūžizglītības pasākumos, bija vecākas par 45 gadiem. ESF atbalstīto mūžizglītības pasākumu atbilstība darba tirgus vajadzībām nodrošināta, 2012.gadā¹⁰¹ uzdodot LM apmācību komisijai lemt par apmācību programmām bezdarba riskam pakļauto personu iesaistei mūžizglītībā.
- (218) Papildus tam, ESF atbalsts sniegts nodarbināto apmācībām komersantu konkurētspējas veicināšanai, individuāli un partnerībās organizētās apmācībās līdz 2013.gada beigām apmācībās iesaistot 20 615 personas. Atbalsta ietvaros tiek veidots komplekss nepieciešamo apmācību piedāvājums, zinot konkrētās nozares attīstības tendences tuvāko gadu laikā, kā rezultātā palielināta darbinieku atbildība un lojalitāte, produktivitāte konkrētā darba vietā. Sākot no 2012.gada noteikta prasība vismaz 20% finansējuma novirzīt jauniešu un 20% – reģionos ārpus Rīgas nodarbināto personu apmācībai.
- (219) Tāpat ESF atbalsts nodrošināts pedagogu profesionālās kompetences un kvalifikācijas paaugstināšanai saistībā ar jaunākajām tehnoloģijām un darba metodēm kādā konkrētā nozarē,

⁹⁹ DP „Cilvēkresursi un nodarbinātība” papildinājuma 1.2.2.1.2.apakšaktivitātes „Atbalsts mūžizglītības politikas pamatnostādņu īstenošanai” ietvaros.

¹⁰⁰ MK 26.02.2013.noteikumi Nr.106 „Grozījumi Ministru kabineta 2011.gada 25.janvāra noteikumos Nr.75 "Noteikumi par aktīvo nodarbinātības pasākumu un preventīvo bezdarba samazināšanas pasākumu organizēšanas un finansēšanas kārtību un pasākumu īstenošanu izvēles principiem”

¹⁰¹ MK 24.07.2012. noteikumi Nr.511 „Grozījumi Ministru kabineta 2011.gada 25.janvāra noteikumos Nr.75 "Noteikumi par aktīvo nodarbinātības pasākumu un preventīvo bezdarba samazināšanas pasākumu organizēšanas un finansēšanas kārtību un pasākumu īstenošanu izvēles principiem”

kopumā apmācot 6263 vispārējās izglītības pedagogu un 20138 profesionālā izglītības pedagogus, kā arī 28 000 pedagogi saņēmuši atbalstu izglītības kvalitātes nodrošināšanai un profesionālās un sektorālās mobilitātes paaugstināšanai izglītības sistēmas optimizācijas apstākļos.

- (220) Papildus augstākminētajam, lai veicinātu pieaugušo iedzīvotāju prasmju un kompetenču pilnveidi, IZM īsteno EK finansiālu atbalstītu ES Mūzizglītības programmas projektu „Eiropas programmas īstenošana pieaugušo izglītības jomā”, kā ietvaros tiek izstrādāts mūzizglītības modelis. Projekta mērķis ir sekmēt sadarbību un izveidot vienotu koordināciju starp augstskolām, privātajiem partneriem, valsts, pašvaldību un nevalstiskajām institūcijām ar nolūku palielināt to pieaugušo iedzīvotāju skaitu, kuri savas dzīves laikā pilnveido savas prasmes, iemaņas un kvalifikāciju. Projekta ietvaros iedzīvotāji var saņemt arī individuālas karjeras konsultācijas, lai uzlabotu savu nodarbinātības statusu un mērķtiecīgi plānotu savu turpmāko dzīvi un karjeru.
- (221) Ņemot vērā 2007.–2013.gada plānošanas periodā apmācībām un konsultāciju pasākumiem iedalīto salīdzinoši nelielo ELFLA finansējumu, kā arī ekonomisko krīzi, šie pasākumi nav devuši vēlamo rezultātu darba tirgus prasībām atbilstošu, kvalificētu speciālistu sagatavošanā.
- (222) Nozīmīgākie pasākumi, kas raksturo mūzizglītības attīstību Latvijā, ir Nacionālās kvalifikāciju ietvarstruktūras izstrādes process un tās līmeņu pielīdzināšana Eiropas kvalifikāciju struktūrai, nodrošinot sistēmas pārēju uz mācīšanās rezultātiem balstītu izglītības modeli, ārpus formālās izglītības sistēmas apgūto zināšanu, prasmju un profesionālās kompetences novērtēšanas nodrošināšanu, kā arī otrās iespējas izglītības piedāvājums kā kompensējošs mehānisms izglītību priekšlaicīgi pametušo skaita samazināšanai un atbalsts darbinieku kvalifikācijas pilnveidošanai atbilstoši darba devēju prasībām, kas nepieciešams nodarbināto apmācībām nozaru ietvaros.
- (223) **Šos izaicinājumus plānots risināt ar ieguldījumiem 10. tematiskā mērķa ietvaros.**

Teritoriāli nesabalansēta ekonomiskā attīstība

- (224) Latvijas reģionālās politikas ilgtermiņa mērķi, kas noteikti stratēģijā „Latvija 2030”, ir:
1. radīt līdzvērtīgus dzīves un darba apstākļus visiem iedzīvotājiem neatkarīgi no dzīvesvietas, veicinot saimniecisko darbību reģionos, attīstot kvalitatīvu transporta un komunikāciju infrastruktūru un publiskos pakalpojumus;
 2. stiprināt Latvijas un tās reģionu starptautisko konkurētspēju, palielinot Rīgas kā Ziemeļeiropas metropoles un citu valsts lielāko pilsētu starptautisko lomu. Lai samazinātu pārmērīgās disproporcijas reģionu starpā, stratēģija „Latvija 2030”, NAP 2020 un Reģionālās politikas pamatnostādnes 2013.–2019.gadam kā risinājumu izvirza policentriskas attīstības veicināšanu, definējot nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru (9+21 pilsēta) tīklu kā policentriskas apdzīvojuma struktūras pamatu;
 3. saglabāt Latvijas savdabību – daudzveidīgo dabas un kultūras mantojumu, tipiskās un unikālās ainavas.
- (225) Latvijā līdzīgi kā citās valstīs ir teritorijas ar augstiem attīstības rādītājiem un teritorijas, kuras attīstībā atpaliek un līdz ar to pastāv būtiskas reģionālās attīstības atšķirības. Taču Latvijā pastāv pārāk lielas disproporcijas teritoriju attīstības rādītājos, kas ir ievērojamas arī ES mērogā. Saskaņā ar *Eurostat* datiem pēc reģionālā IKP uz vienu iedzīvotāju dispersijas¹⁰² NUTS 3 statistisko reģionu grupā Latvijai 2009. gadā bija ceturtais sliktākais rezultāts starp ES valstīm (43,3%). Līdzīgas tendences vērojamas arī citos teritoriju sociālekonomiskās attīstības rādītājos. Iedzīvotāju skaits 2000.–2011.gadā audzis tikai teritorijās ap galvaspilsētu, pārējā valsts teritorijā tas samazinājies;

¹⁰² Variācijas koeficients, izteikts %. Raksturo reģionu novirzi % no valsts vidējā IKP līmeņa. Ja skaitlis ir 0, atšķirības starp reģioniem neeksistē, t.i., valstī pilnīgi visos reģionos tiek sarāžots vienāds IKP.

atsevišķās attālākās pašvaldībās kritums sasniedz pat 25–30% (Tautas skaitīšanas dati). Īpaši negatīvi ekonomiskās attīstības rādītāji vērojami Latgales reģionā.¹⁰³

- (226) Galvaspilsētas Rīgas un tās apkārtnes attīstības rādītāji ir krasi augstāki nekā pārējā valsts teritorijā. Rīgas plānošanas reģiona IKP 2010.gadā veidoja divas trešdaļas jeb 66,9% no valsts kopējā IKP, pārējo reģionu daļas IKP bija robežās no 6,7 līdz 10,3%.¹⁰⁴ Monocentriskā attīstība rada nelabvēlīgu vidi saimnieciskajai darbībai reģionos, veicina teritoriju depopulāciju un neefektīvu reģiona resursu izmantošanu. Turpinoties monocentriskai attīstībai, mazināsies Latvijas konkurētspēja, jo pieaugs darbaspēka un infrastruktūras izmaksas Rīgā, bet netiks izmantotas izaugsmes iespējas reģionos. Būtiski atšķirīgā ekonomiskā aktivitāte, pakalpojumu pieejamība un sasniedzamība rada atšķirīgus dzīves kvalitātes standartus un attīstības iespējas teritoriju iedzīvotājiem un veicina iedzīvotāju aizplūšanu no mazāk attīstītām uz attīstītākajām teritorijām, kas vēl vairāk samazina mazāk attīstīto teritoriju izaugsmes iespējas.
- (227) Lai mazinātu pārmērīgās disproporcijas reģionu starpā, stratēģija „Latvija 2030”, NAP 2020 un Reģionālās politikas pamatnostādnes 2013.–2019.gadam kā risinājumu izvirza policentriskas attīstības veicināšanu, definējot nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru (9+21 pilsēta) tīklu kā policentriskas apdzīvojuma struktūras pamatu. Jau pašlaik lielākā daļa valsts iedzīvotāju, saimnieciskās darbības aktivitāte, publiskie pakalpojumi, t.sk. izglītības iestādes, koncentrējas nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centros jeb pilsētās. 30 attīstības centru pašvaldībās raksturīga augsta valsts iedzīvotāju koncentrācija (71%), absolūta augstākās izglītības iestāžu koncentrācija (100%), liels ekonomiski aktīvo komersantu skaits (84% no visām valstī reģistrētajām komercsabiedrībām), augsts strādājošo īpatsvars (81% pamatdarbā strādājošo nodarbināti šajās pašvaldībās), tajās piesaistīta lielākā daļa ārvalstu tiešo investīciju apjoma (vairāk nekā 80%).
- (228) 2014.–2020.gada plānošanas periodā plānotie ieguldījumi ilgtspējīgā pilsētu attīstībā ir pēctecīgi 2007.–2013.gada plānošanas perioda investīcijām DP „Infrastruktūra un pakalpojumi” prioritātes „Policentriska attīstība” ietvaros ar mērķi paaugstināt attīstības centru konkurētspēju, ekonomisko un sociālo potenciālu, veicināt pakalpojumu pieejamību un sasniedzamību, attīstīt dzīves un darba vides pievilcības faktorus, kā arī veicināt iedzīvotāju mobilitāti. Prioritāte „Policentriska attīstība” tika veidota kā papildinoša visu trīs KP fondu 2007.–2013.gada plānošanas perioda DP ietvaros plānotajiem pasākumiem un aktivitātēm. Prioritātes ietvaros līdz 2014.gadam tika pabeigti vai atradās īstenošanas procesā 68 projekti, kuru atlase notika saskaņā ar pašvaldību integrētajām attīstības programmām (vietējām stratēģijām) un *bottom-up* principu. Šādas pieejas rezultātā ieguldījumi tika veikti pašvaldību publiskajā infrastruktūrā tādās vietās un jomās, kas vietējai pašvaldībai deva vislielāko efektu tās darbības optimizēšanā un attīstībā un ko pašvaldība nespētu īstenot, ja nebūtu pieejams ESI fondu finansējums. Gūtā pieredze, izmantojot *bottom-up* principu, tiks izmantota arī 2014.–2020.gada plānošanas periodā. Papildus 2014.–2020.gada plānošanas periodā pastiprināti tiks veicināti integrēti ieguldījumi, kas attīstīs saikni starp pilsētām un lauku rajoniem.
- (229) Pilsētas kalpo kā apkārtējo lauku teritoriju atbalsta centri, noieta tirgus lauksaimniecības produkcijai un dažādu pakalpojumu saņemšanas vietas lauku iedzīvotājiem. Ievērojama daļa lauku iedzīvotāju ikdienā dodas strādāt uz tuvējo pilsētu, savukārt lauki – kā lauksaimnieciskās un mežsaimnieciskās produkcijas ražošanas vieta, teritorija, kas sniedz rekreācijas iespējas pilsētu

¹⁰³ Saskaņā ar Eurostat datiem Latgales plānošanas reģiona IKP uz vienu iedzīvotāju pēc pirktspējas līmeņa (PSL) 2010.gadā veidoja tikai 6 990 (Latvijā – 13 200, ES-27 valstīs – 24 500), t.i., mazāk nekā 30% no ES-27 valstu vidējā rādītāja.

¹⁰⁴ CSP. *Iekšzemes kopprodukts statistiskajos reģionos*. Pieejams:

<http://data.csb.gov.lv/DATABASE/ekfin/Ikgad%C4%93jie%20statistikas%20dati/Iek%C5%A1zemes%20kopprodukts/Iek%C5%A1zemes%20kopprodukts.asp>

iedzīvotājiem, kvalitatīva dzīves telpa pilsētās strādājošajiem un teritorijas nelauksaimnieciskai uzņēmējdarbībai. Lauku teritorijas valstij nodrošina nozīmīgus resursus (energoresursus u.c.). Pilsētu un lauku savstarpējās saiknes un teritoriju abpusēji izdevīgas mijiedarbības iespējas nepieciešams izmantot pēc iespējas efektīvāk, tādējādi sekmējot gan pilsētu, gan lauku teritoriju pilnvērtīgu attīstību.

- (230) LAP 2014.–2020. pasākumā „Investīcijas materiālajos aktīvos”, kas ir nozīmīgākās investīcijas, lauku reģionos plānots novirzīt arī pēc reģionālā principa, lai nodrošinātu vienmērīgu teritorijas attīstību. SVAA finansējumu LAP LEADER pieejas pasākumiem plānots proporcionāli vairāk novirzīt VRG, kuru teritorijā ir zemāks iedzīvotāju blīvums, lai veicinātu uzņēmējdarbības attīstību.
- (231) Vienlaikus jāuzsver, ka pilsētu – lauku mijiedarbība mazāk ir no augšas vadīts process, daudz lielākā mērā – vietējās (bottom-up) iniciatīvas jautājums. Papildus dabiski pastāvošajām funkcionālajām saitēm starp pilsētu – lauku teritorijām, dziļāka pilsētu – lauku partnerība ir pašvaldību sadarbības jautājums, t.sk. tā ir atkarīga no to spējas saskatīt kopīgas intereses, izaicinājumus un savstarpējo atkarību attīstības procesos, gatavības vienoties par saskaņotām/kopīgām rīcībām utt. (t.i., tā ir pašvaldību sadarbības forma). Pilsētu – lauku partnerība faktiski aptver funkcionālu teritoriju, kurā pastāv nozīmīgas savstarpējas saites (svārstmigrācija no darba uz dzīvesvietu utt.). Pilsētu – lauku partnerības centrā ir dažādu teritoriju esošā attīstības potenciāla pilnvērtīga izmantošana un savienošana vietējās attīstības sekmēšanai, tādējādi veicinot straujāku ekonomisko izaugsmi un augstāku dzīves kvalitāti.
- (232) Lai palielinātu Latvijas pilsētu ieguldījumu visas valsts teritorijas attīstībā, mazinātu iedzīvotāju aizplūšanu no pārējiem reģioniem uz Rīgu un tās apkārtnē pašvaldībām (kā arī uz citām valstīm), veicinātu pašu pilsētu izaugsmi un risinātu pilsētu attīstību kavējošās problēmas un īstenotu ESSBJR noteiktos mērķus, jāīsteno koordinētu pasākumu kopums, kas aptver iepriekš identificētos **ekonomiskos, vides, klimata, demogrāfiskos un sociālos aspektus**. Papildus jāveicina reģiona ar viszemākajiem attīstības rādītājiem – Latgales – attīstība, kā arī Reģionālās politikas pamatnostādņēs 2013.–2019.gadam noteiktās specifiskās mērķteritorijas - Baltijas jūras piekrastes – integrētu attīstību, efektīvāk izmantojot Latgales reģiona un piekrastes attīstības potenciālu un resursus. Atbalsta plānošanā tiek ievērots publisko pakalpojumu klāsts (jeb pakalpojumu „grozs”), kas paredz pakalpojumu teritoriālo diferenciaciju atbilstoši apdzīvoto vietu rangam, ievērojot principu, ka biežāk saņemamie pakalpojumi jānodrošina pēc iespējas zemākā apdzīvoto vietu grupā pēc ranga apdzīvojamā struktūrā, pakalpojumu raksturu, nozaru politiku prioritātes un kritērijus pakalpojumu apjomam un izvietojumam reģionos (piemēram, iedzīvotāju – pakalpojumu saņēmēju skaits, lai nodrošinātu optimālu pakalpojuma pieejamību un iestādes uzturēšanas rentabilitāti). Publisko pakalpojumu klāsts tiks pielietots kā viens no priekšnoteikumiem visa veida publisko investīciju teritoriālai plānošanai.
- (233) Teritoriālās investīcijas tiks īstenotas, balstoties uz vietējo pašvaldību attīstības programmās ietvertu integrētu teritorijas attīstības redzējumu.
- (234) Īpaša loma valsts ilgtspējīgā teritoriālajā attīstībā ir deviņiem nacionālas nozīmes attīstības centriem (deviņām lielajām pilsētām), kuru attīstības izaicinājumu risināšanai plānots izmantot ITI pieeju atbilstoši ERAF regulas 7.pantam. Izvērtējot pilsētu attīstības programmās un to projektos analizētos izaicinājumus un attīstības redzējumu, secināts, ka tie aptver visas pašvaldību autonomās funkcijas. Kopumā lielo pilsētu attīstības programmās tiek aptverti ekonomiskie, demogrāfiskie, vides, klimata un sociālie, un citi izaicinājumi, tādi kā sabiedriskā kārtība, iedzīvotāju līdzdalība, u.c.. Daļa no pilsētu vajadzībām ir risināmas pilsētvides ITI atbalsta pasākumu ietvaros, bet citas mērķtiecīgāk tiks risinātas, izmantojot nacionāla līmeņa nozaru atbalsta programmas ESI fondu ieguldījumu ietvaros. Jāuzsver, ka tikai daļa no pašvaldību izaicinājumiem ir risināmi ESI fondu 11 tematisko mērķu ietvaros, līdz ar to nozīmīgu vajadzību daļu tiek plānots finansēt no citiem

finanšu avotiem (valsts budžets, pašvaldības budžets u.c.). Pilsētu vajadzības un plānotās rīcības ietver gan investīciju pasākumus, gan ar investīcijām nesaistītus pasākumus (piemēram, nekustamā īpašuma nodokļa atlaides, sadarbības stiprināšana ar valsts un nevalstiskajām organizācijām u.c.). Daļa pilsētu attīstības programmās ietvērto rīcību prasa minimālus izdevumus, vienlaikus nepieciešamas arī lielāka apjoma investīcijas dažādos objektos.

- (235) Pašvaldību integrētajās attīstības programmās tiek norādīts arī uz vajadzībām, kuru risināšana ir ārpus pašvaldības kompetences, bet kas ir būtiski svarīgas pašvaldības attīstībai (piemēram, nacionālas nozīmes infrastruktūras attīstība, u.c.). Pilsētu attīstības programmās tiek ietverts redzējums par funkcionālajām saitēm ar blakus pašvaldībām (pakalpojumu nodrošinājums u.tml.).
- (236) Kopumā izvērtējot pilsētu analizētos izaicinājumus un piedāvātos risinājumus, tos nosacīti var iedalīt piecās grupās.
- (237) **Ekonomiskie izaicinājumi:** būtiskākie lielo pilsētu izaicinājumi saistās ar nepieciešamību samazināt bezdarbu un radīt jaunas darbavietas pilsētās, kas ir īpaši izteikta problēma Daugavpilī, Rēzeknē, Liepājā un Jēkabpilī, kur izteikti vērojama nepieciešamība uzlabot uzņēmējdarbības vidi un infrastruktūru, īpaši tādu, kas veicinātu ražojošu uzņēmumu attīstību un investīciju piesaisti jaunu darba vietu radīšanai. Visu pilsētu attīstības stratēģijās iezīmētas attīstības teritorijas, kuru potenciāls šobrīd dažādu iemeslu dēļ netiek pilnvērtīgi izmantots. Lielā daļā gadījumu tie ir nesakārtotas un neapsaimniekotas agrākās industriālās teritorijas, kas ne tikai netiek saimnieciski izmantotas, bet nereti ir arī piesārņotas un rada apdraudējumu videi vai ir ar ievērojamu kultūrvēsturisko vērtību. Kā īpaši spilgtus piemērus šajā ziņā var minēt Daugavpili, Liepāju, Rēzekni un Rīgu. Tāpat būtiski izaicinājumi ir nepietiekama sadarbība starp augstskolām un uzņēmējiem, darbaspēka kvalifikācijas nepietiekama atbilstība darba tirgus prasībām un kvalificēta darbaspēka trūkums, mazs iekšējais tirgus un zema pirktspēja, u.c. Daudzās pilsētās, t.sk. Rīgā, konstatēta jaundibināto uzņēmumu skaita krišanās, kas liecina par attīstības tendenci iespējamo palēnināšanos.
- (238) Ekonomisko izaicinājumu risināšanai ir tikuši analizēti un piedāvāti vietējo iespēju un potenciāla stiprināšanai piemērotākie specifiskie risinājumi. Rīgas gadījumā tiek īpaši analizēts neizmantotais darījumu un kultūras metropoles potenciāls, Jūrmalā un Liepājā – kūrortu un veselības tūrisma industrijas potenciāls, Ventspilī, Liepājā un Rīgā uzsvērts ostas potenciāls. Ventspils gadījumā analizēts arī pilsētas kā reģionāla zinātnes un pētniecības centra attīstības potenciāls.
- (239) Biežāk minētās idejas šo izaicinājumu risināšanai un pilsētu potenciāla attīstīšanai ietver publiskās infrastruktūras uzlabošanu attīstāmajās teritorijās un to pieejamības uzlabošanu, lai piesaistītu uzņēmējus, kvalitatīvu investīciju piedāvājumu sagatavošanu, degradētās vides sakārtošanu industriālajās teritorijās, ostu attīstību pilsētās, kurās atrodas ostas, veselības tūrisma infrastruktūras attīstību pilsētās, kuru ekonomiskā specializācija ietver kūrortu attīstību, biznesa atbalsta institūciju attīstīšanu/stiprināšanu (informatīvais un konsultatīvais atbalsts uzņēmējiem), izglītības iestāžu piedāvājuma pielāgošanu darba tirgus vajadzībām (pašvaldības kompetences ietvaros) un aktīvāku sadarbību ar darba devējiem, nodrošinot profesijas standartam atbilstošas prakses vietas, iesaistot darba devējus izglītības programmu satura pilnveidošanā un īstenošanas kvalitātes uzraudzīšanā, tādējādi nodrošinot kvalificētu speciālistu sagatavošanu atbilstoši darba tirgus pieprasījumam un pilsētas attīstības tendencēm, ciešāku sadarbību starp uzņēmējiem, mācību iestādēm un pētnieciskajām institūcijām, nekustamā īpašuma nodokļa atlaižu piemērošanu uzņēmumiem, mārketinga aktivitāšu nodrošināšanu, vietējo produktu atpazīstamības sekmēšanu u.c.
- (240) **Demogrāfiskie izaicinājumi:** būtiskākie izaicinājumi saistās ar iedzīvotāju skaita samazināšanos (viziteiktāk novērojams Rēzeknē, Daugavpilī), t.sk. bērnu un jauniešu skaita samazināšanos un kvalificēta darbaspēka aizplūšanu, ar ko saskaras visas lielās pilsētas, izņemot Jūrmalu. Īpaši augsta

demogrāfiskā slodze ir Valmierā, Liepājā un Jēkabpilī. Tiek norādīts uz nepieciešamību pārskatīt pašvaldības pakalpojumu tīklu, lai pielāgotos iedzīvotāju skaita samazinājumam, vienlaikus arī pilnveidojot pakalpojumu kvalitāti, iedzīvotāju novecošanos, atsevišķos gadījumos (Rīga, Liepāja) arī nepietiekamu vietu nodrošinājumu pirmsskolas izglītības iestādēs atsevišķās pilsētās.

- (241) Pilsētu piedāvātie risinājumi ietver pasākumus efektīvākai jauniešu iekļaušanai darba tirgū-izglītības kvalitātes paaugstināšanai un piedāvājuma pilnveidošanai/paplašināšanai (piemēram, interešu izglītības piedāvājuma paplašināšana, materiāltehniskās bāzes uzlabošana, pedagogu kvalifikācijas paaugstināšana u.c.), lai piesaistītu pilsētu un apkārtējo teritoriju bērnus un jauniešus pašvaldības izglītības iestādēm, kā arī sadarbības paplašināšana ar blakus esošajām pašvaldībām citu pakalpojumu nodrošināšanā. Būtiski ir ne tikai nacionālā, bet arī vietējā līmenī īstenot pasākumus izglītības iestāžu piedāvājuma pielāgošanai darba tirgus vajadzībām, nodrošinot darba tirgū nepieciešamo speciālistu sagatavošanu (pašvaldības kompetences ietvaros), pirmsskolas izglītības pieejamības uzlabošanu.
- (242) **Vides izaicinājumi:** būtiskākie izaicinājumi saistās ar degradētām un piesārņotām teritorijām bijušajās industriālajās zonās, novecojušiem ūdenssaimniecības tīkliem daļā pilsētu teritoriju, nepilnīgu centralizēto ūdenssaimniecības pakalpojumu izmantošanu, jo ne visiem pilsētas privātmāju sektora iedzīvotājiem ir finanšu resursi, lai pievienotos pie maģistrālajiem tīkliem, kā arī atsevišķos gadījumos noteiktās pilsētu daļās trūkst centralizētas ūdensapgādes un kanalizācijas, nepietiekami sakārtotu meliorācijas sistēmu, vāji organizētu atkritumu šķirošanas sistēmu, nepilnīgu lietus ūdeņu kanalizācijas sistēmas darbību, applūšanas draudiem palu laikā un stipru lietusgāžu laikā, krasta eroziju pilsētās, kas atrodas piekrastē. Kā papildus kavējošs faktors degradēto teritoriju attīstībai jāatzīmē ierobežota elektrisko jaudu pieejamība novecojušo sadales tīklu dēļ. Degradēto teritoriju revitalizācija veicama ne tikai vides problēmu risināšanai, bet arī, lai radītu priekšnoteikumus mazo un vidējo uzņēmumu attīstībai un konkurētspējas paaugstināšanai, t.sk. ņemot vērā, ka tiem trūkst līdzekļu apkārtējās vides sakārtošanai.
- (243) Piedāvātie risinājumi paredz pilsētas degradēto teritoriju sakārtošanu un atgriešanu ekonomiskajā apritē, piemērojot šīs vietas uzņēmējdarbības attīstības vajadzībām, piesārņoto un potenciāli piesārņoto teritoriju augšņu izpēti un sanāciju, mazinot vides piesārņojuma ietekmi, pilsētas ūdensapgādes un kanalizācijas tīklu atjaunošanas un modernizēšanas turpināšanu, t.sk. nodrošinot iespēju robežās visiem pilsētas mājokļiem pieslēgumu centralizētajiem ūdensapgādes un kanalizācijas tīkliem, pasākumus meliorācijas sistēmas un lietus ūdens novadīšanas sistēmas sakārtošanai, atkritumu šķirošanas sistēmas pilnveidošanu, savākšanas infrastruktūras pilnveidošanu un paplašināšanu, pasākumus krasta erozijas procesu un plūdu draudu mazināšanai. Ūdenssaimniecības pakalpojumu nodrošināšana un uzlabošana ne tikai iedzīvotājiem, bet arī uzņēmējiem.
- (244) **Klimata izaicinājumi:** būtiskākie izaicinājumi saistīti ar zemu pašvaldības ēku energoefektivitāti, vāju dzīvokļu īpašnieku aktivitāti daudzdzīvokļu māju energoefektivitātes pasākumos, īpaši Rīgā, Jēkabpilī un Jūrmalā, sliktu siltumtrašu stāvokli, kas rada lielus siltuma zudumus, zemu ražošanas ēku energoefektivitāti, zemu energoefektīvu gaismekļu īpatsvaru pašvaldības publiskajās teritorijās.
- (245) Plānotās rīcības izaicinājumu risināšanai ietver pašvaldības sabiedrisko ēku renovēšanu, paaugstinot energoefektivitāti, individuālo siltuma skaitītāju uzstādīšanu daudzdzīvokļu mājās, iedzīvotāju iesaistes dzīvojamā fonda energoefektivitātes paaugstināšanas pasākumos veicināšanu, nodrošinot pašvaldības līdzfinansējumu, energoauditu veikšanu, paaugstināt centralizētās siltumapgādes sistēmas efektivitāti, izmantojot vietējos energoresursus un turpināt siltumtrašu rekonstrukciju, pašvaldības publisko teritoriju apgaismojuma infrastruktūras energoefektivitātes uzlabošanu, efektīvas energoresursu izmantošanas un enerģijas patēriņa samazināšanas veicināšanu ražojošos uzņēmumos, alternatīvās enerģijas avotu risinājumu izmantošanu.

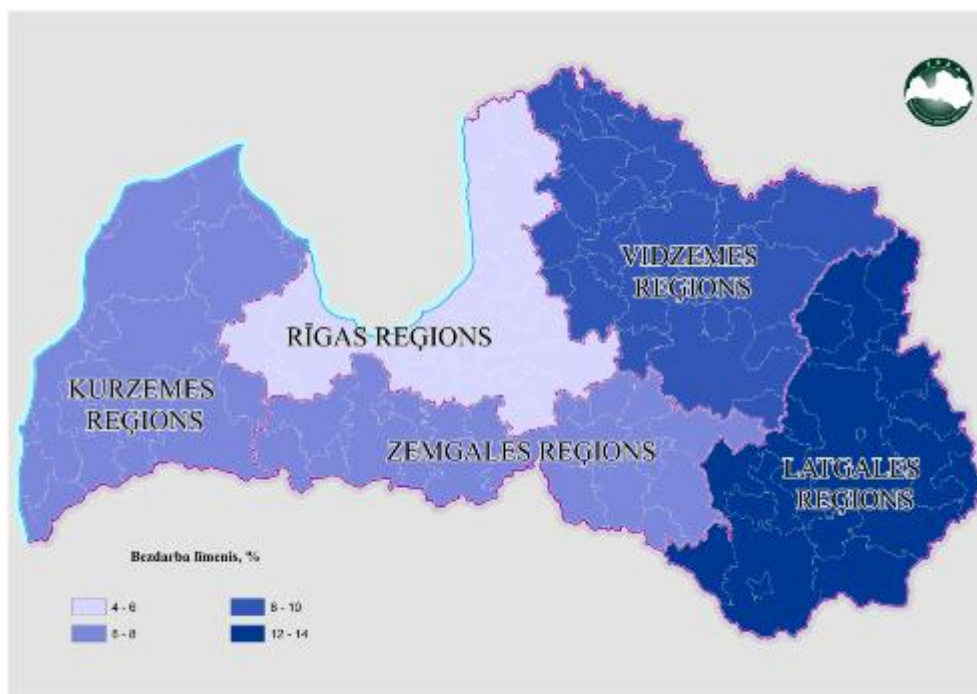
- (246) **Sociālie izaicinājumi:** Būtiskākie pilsētu izaicinājumi ietver bezdarbu, kā arī augstos un nereti pieaugošos nabadzības rādītājus, īpaši Latgales pilsētās un Jēkabpilī. Tāpat izicinājumi saistīti ar nepietiekamu sociālo pakalpojumu nodrošinājumu dažādām mērķa grupām atbilstoši to vajadzībām, salīdzinoši nelielu pakalpojumu klāstu atsevišķām mērķa grupām, piemēram, personām ar garīga rakstura traucējumiem, ģimenēm ar bērniem, kuriem ir funkcionāli traucējumi, u.c., nepietiekamu sociālo dienestu materiāltehnisko bāzi dažādu sociālo pakalpojumu sniegšanai, t.sk. personām ar funkcionāliem pakalpojumiem (piemēram, Jūrmalā un Jēkabpilī). Tāpat pastāv problēmas ar nepietiekamu telpu pieejamību sociālo pakalpojumu attīstīšanai, vienlaikus veco cilvēku īpatsvara pieauguma dēļ pieaug pieprasījums pēc ilgstošas sociālās aprūpes un aprūpes mājās pakalpojumiem, nozīmīgu nabadzīgu iedzīvotāju skaitu, kura pieaugumu sekmējusi ekonomiskās krīzes ietekme, un lieliem izdevumiem pašvaldības budžetā sociālajai aizsardzībai, nepietiekamu sociālā darba speciālistu skaitu ar atbilstošu kvalifikāciju gan pašvaldībā, gan darba tirgū (īpaši Rēzeknē un Daugavpilī)..
- (247) Piedāvātie risinājumi paredz sociālo pakalpojumu klāsta attīstīšanu noteiktām mērķa grupām atbilstoši to vajadzībām, pietuvinot pakalpojumus iedzīvotāju dzīves vietām, t.sk. ilgstošo un īslaicīgo aprūpi, sociālās rehabilitācijas pakalpojumus, dažādu speciālistu konsultācijas, tehnisko palīgīdzekļu nomu, u.c., sociālo pakalpojumu iestāžu infrastruktūras un materiāltehniskās bāzes uzlabošanu, institūcijām alternatīvu sociālo pakalpojumu izveidošanu un esošo sociālo pakalpojumu pilnveidošanu, sadarbības ar blakus esošo novadu pašvaldībām paplašināšanu sociālo pakalpojumu sniegšanas jomā, stiprināt sociālo pakalpojumu institūciju darbinieku kapacitāti.
- (248) Vērtējot līdzsvarotas teritoriālās attīstības izaicinājumus kopumā, jāpiemin, ka 2014.–2020.gada periodā sagaidāms izglītojamo skaita samazinājums¹⁰⁵. Vispārējās izglītības ietvaros izglītojamo skaits 2020.gadā salīdzinājumā ar 2014.gadu samazināsies par 11,6 tūkstošiem cilvēku, savukārt augstākās izglītības ietvaros – par 27,6 tūkst. cilvēku. Vienīgi pamatzglītības līmenī plānots izglītojamo skaita palielinājums. Vispārējās un profesionālās vidējās izglītības iespējas tiks nodrošinātas reģionālajos centros, tādējādi izglītības pieejamība ir saistīta ar attiecīgās infrastruktūras pieejamību (ceļi, transports, dienesta vietas).
- (249) Izglītībā plānotais atbalsts vērsts uz izglītojamajiem un pedagogiem visos Latvijas reģionos, pamatā ņemot vērā tur esošo izglītojamo skaitu. Attiecībā uz izglītības pakalpojumiem reģionālajā griezumā, VARAM plānotā pētījuma „Publisko individuālo un valsts administratīvo pakalpojumu klāsta izvērtējums atbilstoši apdzīvojumam” ietvaros plānots izvērtēt izglītības pakalpojuma atbilstību reģiona demogrāfiskajām tendencēm, iedzīvotāju blīvumam, kā arī darba tirgus prasībām.
- (250) Nozīmīgs reģionālās attīstības atšķirību cēlonis ir **zema saimnieciskās darbības aktivitāte** reģionos un nepilnīgi priekšnoteikumi tās paaugstināšanai, īpaši Latgales pašvaldībās. Lielākā daļa piesaistīto investīciju, uzņēmumu un darba vietu koncentrējas galvaspilsētā Rīgā un tās apkārtnē. 2011.gadā Rīgas plānošanas reģionā nefinanšu investīciju apjoms bija 2 227 EUR, bet Latgales plānošanas reģionā – vairāk nekā divas reizes mazāks – 1 074 EUR uz vienu iedzīvotāju.¹⁰⁶ 2012.gadā 68% aizņemto darba vietu atradās Rīgas plānošanas reģionā. Latgales plānošanas reģionā salīdzinājumā ar pārējiem reģioniem ir būtiski augstāks pašnodarbināto īpatsvars (52%) nekā valstī kopumā (34%) un citos reģionos (24-40%),¹⁰⁷ liecinot, ka reģionā trūkst darba devēju. LIAA dati apstiprina, ka 2011.gadā interesi veikt investīcijas Latvijā izrādījuši 348 ārvalstu investori, taču pozitīvu lēmumu no tiem pieņēmuši tikai 17 (0,5%). 2011.-2013.gadā 65-70% Latvijā piesaistīto ārvalstu investoru izvēlējušies savu uzņēmumu izvietot kādā no nacionālas

¹⁰⁵ Izglītības attīstības pamatonstādnes 2014.-2020.gadam

¹⁰⁶ CSP 2011.gada provizorisks dati.

¹⁰⁷ CSP 2011.gada dati.

nozīmes attīstības centriem, t.sk. 2011.gadā un 2012.gadā spēcīgi dominējot galvaspilsētai Rīgai. No 21 reģionālas nozīmes attīstības centra pašvaldības investori šajā periodā izvēlējušies tikai piecas – Dobeles, Ogres, Gulbenes, Saldus un Smiltenes novadu. Secināts, ka investoriem trūkst pašvaldību kvalitatīvu piedāvājumu. Viena no problēmām, kāpēc vairāki investīciju projekti nav īstenoti Latvijā, bet gan citās valstīs, ir rūpnieciska zonējuma zemesgabalu trūkums ar atbilstošu infrastruktūru.¹⁰⁸ 2010.gadā mazāk par 20% pašvaldību bija aktīvas industriālo teritoriju attīstīšanās.¹⁰⁹ Pašvaldību sniegtā informācija liecina, ka to esošajās vai perspektīvajās industriālajās zonās būtiskākie trūkumi ir nesakārtoti pievadceļi un nepilnīgas inženierkomunikācijas (ūdensapgāde, kanalizācija, siltumapgāde, gāze, nepietiekamas elektroenerģijas jaudas, interneta pieejamība u.tml.). Iepriekšminētais ļauj secināt, ka nozīmīga problēma saimnieciskās darbības attīstībā ir nepilnīga pašvaldību infrastruktūra saimnieciskās darbības veicēju piesaistei. Jāuzlabo attīstības centru un Latgales reģiona pievilcība saimnieciskās darbības veikšanai un ar publisko ieguldījumu palīdzību jāveicina attīstības centru un Latgales reģiona pašvaldību teritoriju salīdzinošo priekšrocību veiksmīgāka izmantošana ekonomiskās aktivitātes sekmēšanā un tādējādi arī nodarbinātības iespēju uzlabošanā iedzīvotājiem Latvijas reģionos, īpaši Latgales reģionā, kurā ir visaugstākais bezdarba līmenis – 12–14% (sk. 21. attēlu).

21. attēls. Bezdarba līmenis Latvijas plānošanas reģionos. Avots: VRAA pētījums „Plānošanas reģionu attīstības raksturojums un attīstības centru ietekmes areālu noteikšana un analīze”; 2013.

(251) Aplūkojot Latvijas teritoriju reģionālā griezumā, īpaši būtiska ir ekonomiskās aktivitātes veicināšana Latgales plānošanas reģionā, kurā pašlaik raksturīgi zemākie rādītāji valstī. Saskaņā ar Eurostat datiem Latgales plānošanas reģiona IKP uz vienu iedzīvotāju pēc pirktspējas līmeņa (PSL) 2010.gadā veidoja tikai 6 990 (Latvijā – 13 200, ES-27 valstīs – 24 500). Latgales plānošanas reģiona IKP veido mazāk nekā 30% no ES-27 valstu vidējā rādītāja. 2011. gadā Latgales plānošanas

¹⁰⁸ Latvijas preču un pakalpojumu eksporta veicināšanas un ārvalstu investīciju piesaistes pamatnostādņu 2013.-2019.gadam 4. pielikums, sadaļa „Konstatētie šķēršļi ārvalstu tiešo investīciju (ĀTI) ienākšanai Latvijā”.

¹⁰⁹ RAPLM veiktā pašvaldību aptauja 2010.gada aprīlī-maijā.

reģions piesaistīja vismazāk nefinanšu investīciju valstī – 1074,27 EUR uz vienu iedzīvotāju (2011.gada salīdzināmajās cenās), kas ir vairāk nekā divas reizes mazāks rādītājs par Kurzemes plānošanas reģiona piesaistītajām institūcijām, kas 2011.gadā piesaistīja visvairāk nefinanšu investīciju – 2 390,43 EUR. Latgales plānošanas reģionā uz 100 iedzīvotājiem ir divas reizes mazāk individuālo komersantu un komercsabiedrību (17,0) nekā Latvijā kopumā (36,2). Latgales plānošanas reģionā salīdzinājumā ar pārējiem reģioniem ir būtiski augstāks pašnodarbināto īpatsvars (52%) nekā valstī kopumā (34%) un citos reģionos (24-40%), liecinot, ka reģionā trūkst darba devēju. Dati arī apstiprina, ka Latgalē ir mazs to cilvēku īpatsvars, kuri ir gatavi uzsākt savu saimniecisko darbību. Tirgus un sociālo pētījumu centra SKDS 2011.gada pētījums liecina, ka 54% iedzīvotāju, lai nodrošinātu sev darba iespējas un ienākumus ilgtermiņā, vēlas strādāt kā darba ņēmēji (Latvijā vidēji – 39%), savukārt veidot savu uzņēmumu plānojuši tikai 6% (Latvijā vidēji – 9%). Ņemot vērā Latgales reģionā pastāvošos augstos bezdarba rādītājus (2013.gada sākumā Latgales plānošanas reģionā bezdarba līmenis joprojām bija ievērojami augstāks nekā citos reģionos – 13,7%), jaunu uzņēmumu izveide reģionā, radot jaunas darba vietas, ir izšķiroši svarīga.

- (252) Latgales plānošanas reģionam raksturīgs nozīmīgs neizmantotais potenciāls transporta un loģistikas pakalpojumu attīstībā, ņemot vērā tā ģeogrāfisko novietojumu – valsts robežas tuvumu un divu nozīmīgu transporta koridoru atrašanos šajā teritorijā. Transporta un loģistikas pakalpojumu attīstības iespējas austrumu pierobežā saistās ar preču transportēšanu un uzglabāšanu noliktavās starp ES un austrumu valstīm, kas neietilpst ES, un autopārvadātāju attīstību, izmantojot reģionu kā bāzi, kā arī loģistikas centru attīstību, primāri nacionālas nozīmes centru – Daugavpils un Rēzeknes – tuvumā, kā arī tiešā robežas tuvumā pie robežas šķērsošanas punktiem. Gan Latgales reģiona galveno automaģistrāļu caurlaides spēja, gan dzelzceļa infrastruktūras noslodze ļauj vismaz divkārtot kravu apgrozījumu. Ir apzinātas 15 teritorijas visā Latgales reģionā, kas to ģeogrāfiskā novietojuma dēļ piemērotas transporta un ar to saistīto pakalpojumu projektu attīstīšanai, t.sk. sagatavots tehnoloģisko parku un loģistikas centru objektu/vietu attīstības iespēju izvērtējums un atbilstošās vietas pamatojums un izpētīti priekšnosacījumi transporta un loģistikas pakalpojumu attīstībai. Lai risinātu Latgales reģiona izaicinājumus un veicinātu tā attīstības potenciāla pilnvērtīgāku izmantošanu, Latgales plānošanas reģiona pašvaldībām tiks paredzēts finansējums teritoriālai attīstībai 6.tematiskā mērķa ietvaros, kā arī Latgales reģiona pašvaldības varēs pretendēt uz atbalstu pārējos specifiskajos atbalsta mērķos, kuros pašvaldības ir plānotas kā tiešie labuma guvēji.
- (253) Pārējo reģionu, kuri arī saskaras ar nozīmīgiem attīstības izaicinājumiem, ņemot vērā iedzīvotāju un ekonomiskās aktivitātes koncentrēšanos ap galvaspilsētu, atbalstam nozīmīgu ieguldījumu sniegs specifiskie atbalsta mērķi, kuru ietvaros iespēju robežās tiks paredzēti teritoriāli atbalsta ieviešanas principi.
- (254) Teritoriālo atbalsta pasākumu ietvaros tiks risināti izaicinājumi, kas ir izšķiroši nozīmīgi, lai veicinātu līdzsvarotu teritoriju attīstību, un kas skar vairākas nozares. Šie pasākumi tiks balstīti uz *bottom-up* pieeju, ietvers pārnozaru skatījumu un tiks īstenoti, balstoties uz vietējām attīstības prioritātēm, kas identificētas pašvaldību integrētajās attīstības programmās. Vienlaikus arī nozaru atbalsta pasākumi veicinās teritoriju attīstību, kaut arī tie primāri vērsti uz nozaru problēmjauditājumu risināšanu. Ieguldījumi uzņēmējdarbības attīstībai ITI ietvaros tiks īstenoti ciešā sasaistē ar prioritāro virzienu „Pētniecība, tehnoloģiju attīstība un inovācijas”, prioritāro virzienu „IKT pieejamība, e- pārvalde un pakalpojumi”, prioritāro virzienu „Mazo un vidējo komersantu konkurētspēja”, prioritāro virzienu „Vides aizsardzība un resursu izmantošanas efektivitāte” un prioritāro virzienu „Izglītība, prasmes un mūžizglītība” atbilstoši Viedās specializācijas stratēģijā noteiktajam. Kā papildinošas darbības būs arī 2014.–2020.gada periodā ETS un Norvēģijas finanšu instrumenta ietvaros īstenoto pasākumu kopums, kas vērsts uz vietējo komersantu un ārvalstu

investoru piesaistes sekmēšanu pašvaldībās, kā arī ELFLA DP ietvaros paredzētais atbalsts vietējo ceļu tīklam.

- (255) Izteikti nevienmērīgā saimnieciskās darbības aktivitātē valsts teritorijā ietekmē arī citus attīstības aspektus – **tā veicina iedzīvotāju aizplūšanu no teritorijām** ar ļoti ierobežotām nodarbinātības iespējām, īpaši lauku teritorijām un attālākām pašvaldībām, un tādējādi sekmē teritoriju depopulāciju, **radot nozīmīgus demogrāfiskos izaicinājumus**. Saskaņā ar CSP datiem Latgales plānošanas reģiona pašvaldības aizņem 22,5% Latvijas teritorijas, **taču tajās dzīvo tikai 14,5% Latvijas iedzīvotāju**. No 2000.gada sākuma līdz 2013.gada sākumam iedzīvotāju skaits Latgales plānošanas reģiona pašvaldībās sarucis par 24,1%. Laukos dzīvo **32,3% visu valsts iedzīvotāju**, pēdējās desmitgades laikā lauku iedzīvotāju skaits samazinājies par 13,2%. Lauku teritorijā ir zems apdzīvotības blīvums, un tā spēcīga samazināšanās vērojama, attālinoties no galvaspilsētas, īpaši, virzienā uz austrumiem. Latvijas austrumu daļā, kā arī vairākas vietās Kurzemē, sevišķi piekrastē, apdzīvotības blīvums novados nav lielāks par 10 cilv./km², bet Pierīgā tas nav mazāks par 50 cilv./km², kaut dažviet pat lielāks par 100 cilv./km².¹¹⁰
- (256) Iedzīvotāju koncentrēšanās ap galvaspilsētu un bezdarbs reģionos ir vieni no būtiskākajiem izaicinājumiem, kas rada šķēršļus gan reģionu, gan visas valsts izaugsmei kopumā. Šo problēmu rezultātā nepilnvērtīgi tiek izmantots reģionu izaugsmes potenciāls. Šo problēmu galvenais cēlonis ir darbavieta trūkums reģionos, ņemot vērā, ka nodarbinātības iespēju pieejamība tiešā veidā ietekmē apdzīvojumu (cilvēki pārceļas dzīvot uz vietām, kur ir plašākas iespējas atrast darbu, lai nodrošinātu sev iztiku). Darbavieta trūkums reģionos ir saistīts ar augstākām uzņēmumu darbības izmaksām attālākās atrašanās vietas dēļ, mazu vietējo tirgu un augstākām transporta izmaksām uz lielākiem tirgiem¹¹¹.
- (257) Bez tam, galvaspilsētas reģions uzņēmumiem piedāvā labāku infrastruktūru, visu nozīmīgo transporta mezglu pieejamību, lielāku tirgu, līdz ar to uzņēmēji/investori daudz biežāk izvēlas savus uzņēmumus izvietot galvaspilsētas tuvumā, nevis reģionos, par ko liecina arī iepriekš apskatītie statistikas dati. Industriālā infrastruktūra un ar to saistītā publiskā infrastruktūra reģionu pilsētās lielākoties ir nepietiekami attīstīta. Nepieciešams uzlabot pašvaldību, kas atrodas ārpus galvaspilsētas apkārtnes, pievilcību uzņēmējdarbības veikšanai, veicot ieguldījumus uzņēmējiem/investoriem nepieciešamajā publiskajā infrastruktūrā, lai tādējādi risinātu reģionu bezdarba un apdzīvojuma koncentrēšanās ap galvaspilsētu problēmu.
- (258) Atbilstoši veiktajai investoru aptaujai 2013.gadā¹¹², viena no problēmām, kādēļ vairāki investīciju projekti nav īstenoti Latvijā, bet gan citās valstīs, ir rūpnieciskā zonējuma zemesgabalu ar atbilstošu infrastruktūru trūkums. Kamēr vien ir izvēle, investors izvēlas zemes gabalu ar gatavu infrastruktūru, nevis zemes gabalu ar neatbilstošu zonējumu vai bez infrastruktūras, tomēr tikai 17% no brīvajām teritorijām ir tādas, kurā nav infrastruktūras trūkumu. Atbilstoši VARAM veiktajai pašvaldību aptaujai¹¹³ kopumā 7 365,97 ha tika novērtēti kā platība, kuru varētu piedāvāt

¹¹⁰ CSP DSA dati.

¹¹¹ Šī vispārējā tendence reģionu attīstībā aprakstīta pētījumā: Hervik, A., Rye, M., Molde, M. (2014) An empirical and theoretical perspective on regional differentiated payroll taxes in Norway. Dati, kas parāda, ka šī tendence ir attiecināma arī uz Latviju (darbavietas un uzņēmumi visvairāk koncentrējas Rīgā un tās apkārtnēs pašvaldībās u.tml.), pieejami ikgadējos VRAA izdotajos pārskatos "Reģionu attīstība Latvijā". Atrašanās vietas nozīme un ietekme uz izmaksām ārvalstu investoru vērtējumā aprakstīta arī Latvijas Preču un pakalpojumu eksporta veicināšanas un ārvalstu investīciju piesaistes pamatnostādņu 2013.-2019.gadam (apstiprinātas ar MK 2013.gada 17.jūnija rīkojumu Nr. 249) 4.pielikumā.

¹¹² Latvijas preču un pakalpojumu eksporta veicināšanas un ārvalstu investīciju piesaistes pamatnostādņu 2013.-2019.gadam 4.pielikums, sadaļa „Konstatētie šķēršļi ārvalstu tiešo investīciju (ĀTI) ienākšanai Latvijā”.

¹¹³ VARAM 2012.gada jūlijā – novembrī veiktā 30 attīstības centru pašvaldību aptauja par brīvajām platībām esošajās industriālajās zonās un perspektīvajām industriālajām zonām (īss apkopojums iekļauts Reģionālās politikas pamatnostādņēs 2013.-2019.gadam nodaļā „5.1.1.1.Atbalsts starptautiskas, nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centriem”.

komersantiem komercdarbībai. Vienlaikus 6 104,66 ha platībai bija nepieciešama publiskās infrastruktūras sakārtošana (attiecīgi pārējos 83% gadījumos piedāvājums ir vērtējams kā uzņēmēju vajadzības neapmierinošs). Kā galvenie trūkumi ir pieslēgumu infrastruktūra – ceļu, elektrības, gāzes, ūdens pieslēgumi pie pilsētas vai pašvaldības pamatīkļiem. No kopējām nefinanšu investīcijām, 2012.gadā tikai 4% veido investīcijas būvniecībā un tikai 0,9% inženierkomunikācijās, kas skaidrojams ar to, ka komersantiem trūkst brīvu līdzekļu kapitāla investīcijām publiskajā infrastruktūrā. Šāda infrastruktūra prasa lielus kapitālieguldījumus, kas uzņēmējiem nav, vai to atmaksāšanās ir pārāk ilga. Kaut arī ieguldījumi uzņēmējdarbības attīstībai paredzēti, galvenokārt, 3.prioritārā virziena „Mazo un vidējo komersantu konkurētspēja” ietvaros, VARAM veiktās pašvaldību aptaujas analīze liecina, ka Latvijā ar tiešu atbalstu uzņēmējdarbībai finanšu instrumentu veidā nepietiek – nepieciešams nodrošināt uzņēmējdarbības atbalsta infrastruktūras izveidi, t.sk., investējot inženiertehniskajās komunikācijās (elektrība, gāze, ūdensapgāde un kanalizācija, siltumapgāde), pretējā gadījumā teritorijās, kur stratēģiskā un publiskā infrastruktūra nav attīstīta, nav iespējama arī efektīva uzņēmējdarbības attīstība. Plānoti tādi publiskās infrastruktūras projekti, kas precīzi atbilst pašvaldību vietējām stratēģijām attiecībā uz industriālajām teritorijām un paredzēti tikai un vienīgi uzņēmējdarbības atbalstam, precīzi identificējot komersantu vajadzības.

- (259) Šādus projektus deviņos nacionālas nozīmes attīstības centros paredzēts ieviest kā ITI (skat. 3.1.3.sadaļu „Pilsētvides ilgtspējīga attīstība”), bet 21 reģionālas nozīmes attīstības centram un 89 pašvaldībām atbalsts tiks sniegts 3.tematiskā mērķa ar teritoriālo atbalstu saistīto SAM ietvaros.
- (260) Publiskās infrastruktūras projekti uzņēmējiem tiks ieviesti uzņēmēju interesēs un kā papildinoši projekti uzņēmēju projektiem, kurus tie īsteno vai plāno īstenot jebkurā no citām programmām ESI fondu ietvaros.
- (261) Veicinot uzņēmējdarbības attīstību, atbalsts sniedzams ne tikai industriālo teritoriju attīstībai, bet arī cita veida publiskajai infrastruktūrai, kas ir nepieciešama uzņēmējiem to darbības uzsākšanai vai paplašināšanai nozarēs, kas atbilst pašvaldības ekonomiskajai specializācijai. Atbildīgā ministrija (Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija) jau ir apzinājusi pašvaldībās identificētās investīciju vajadzības uzņēmēju atbalstam. Ar ieviešanas nosacījumiem tiks nodrošināts, ka tiks atbalstīti tikai tādi projekti, kas ir tiešā veidā saistīti ar uzņēmēju pieprasījumu. Par papildinošo projektu uzskata tādu, kur rezultāti ir savstarpēji saistīti starp pašvaldības infrastruktūras projektiem un komersanta projektiem. Šādiem publiskās infrastruktūras projektiem nepieciešams demonstrēt:
- pozitīvu attīstību pēc atbalsta saņemšanas;
 - darba vietu skaita pieaugumu vai apgrozījuma pieaugumu, komersanta gatavību uzlabot savu darbību pēc publiskās atbalsta infrastruktūras saņemšanas – biznesa plāns vai pieteikums uz citām atbalsta programmām, vai bankas aizņēmums uzņēmuma attīstībai;
 - infrastruktūras trūkumu kā būtisku traucējumu uzņēmuma darbībai vai attīstībai.
- (262) Zemā ekonomiskā aktivitāte reģionos ārpus galvaspilsētas apkārtnes tiešā veidā ietekmē iedzīvotāju labklājību un tādējādi rada **sociāla rakstura izaicinājumus**. Pēdējo desmit gadu laikā augstākais bezdarba līmenis valstī saglabājies Latgales reģionā, savukārt jauno darbavietu koncentrācija pārsvarā veidojusies Rīgas reģionā un Rīgas pilsētā. Ņemot vērā laiku un resursus, kas nepieciešams, lai notiktu vispārīga reģionālā izlīdzināšanās, darba tirgus reģionālās atšķirības visdrīzāk saglabāsies kā ilgtermiņa problēma. Lauku teritorijās iedzīvotāju rīcībā esošie ienākumi uz vienu mājsaimniecības personu ir par 22,7% zemāki nekā pilsētās.¹¹⁴ 2013.gada sākumā Rīgas

¹¹⁴ CSP DSA dati.

reģionā bezdarba līmenis bija 4,9%, pārējos reģionos – 7,4-13,7%.¹¹⁵ Lielākais ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars ir vērojams Latgales reģionā (54,0%), mazākais - Rīgas reģionā (20,9%)¹¹⁶. Novadu nodarbinātības struktūrā lielākais nodarbināto iedzīvotāju īpatsvars ir lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un zivsaimniecībā – aptuveni 35%,¹¹⁷ un šajās nozarēs vērojama nodarbināto skaita samazināšanās tendence. Līdz ar lauksaimniecības ražošanas koncentrācijas un efektivitātes paaugstināšanos nozarē iespējama aptuveni 80 tūkst. darba vietu skaita samazināšanās tuvāko 10 gadu laikā. Tāpēc jāatbalsta lauksaimniecībai alternatīvu MVK attīstība un izveidošana, lai novērstu iedzīvotāju migrāciju no lauku teritorijām un nodrošinātu alternatīvus ienākumu avotus, kā arī augstāku lauku iedzīvotāju labklājības līmeni. Tāpat mērķēts atbalsts nepieciešams, lai veicinātu darbaspēka mobilitāti ap ekonomiskajiem centriem un palielinātu darba atrašanas iespējas tiem, kuru dzīvesvietas tuvumā nav viņu prasmēm un spējām atbilstošu brīvu darba vietu, finansiāli atbalstot bezdarbniekus, kuri ir gatavi tuvināties darbavietām un strādāt Latvijā, un sedzot viņiem transporta un dzīvošanas izdevumus, uzsākot darbu. Papildus kā nozīmīgs izaicinājums izceļams prognozējamā skolēnu skaita samazināšanās, kas apdraud lauku skolu pastāvēšanu, kas, savukārt, var izraisīt vēl lielākas negatīvās sekas tādos sociālekonomiskos rādītājos kā nodarbinātība un demogrāfija.

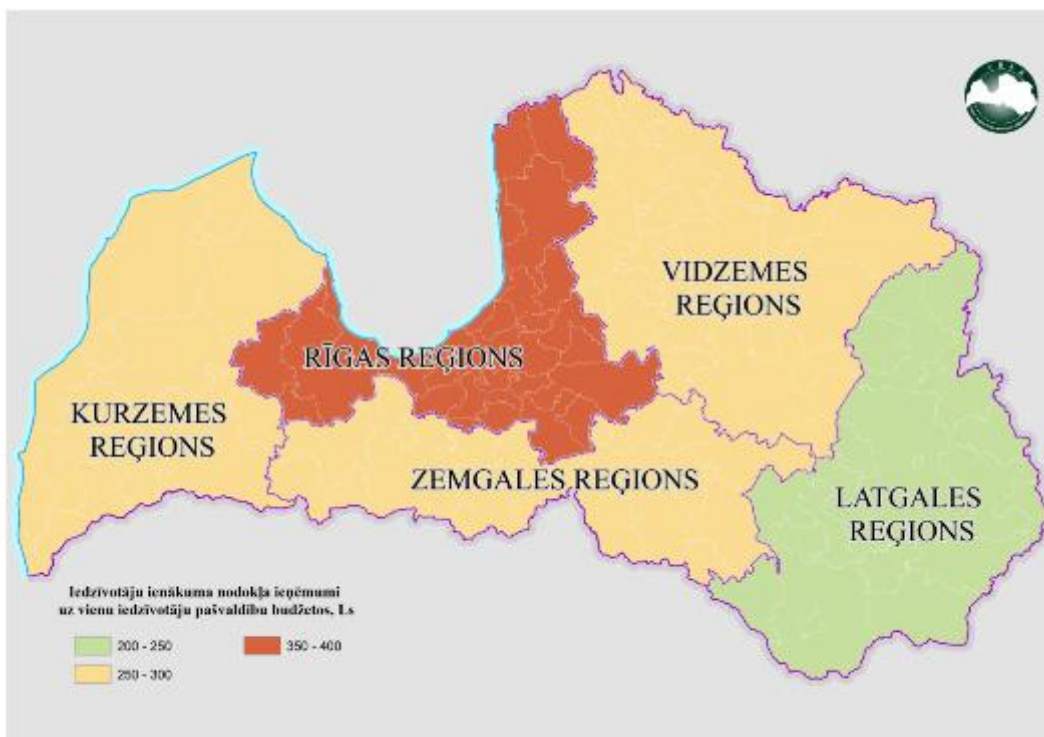
- (263) Ekonomisko aktivitāšu nozīmīgās atšķirības tiešā veidā ietekmē pašvaldību budžetu apjomu, jo pašvaldībās, kurās ir zemāka ekonomiskā aktivitāte (lielāks bezdarbs u.c.), ir mazāki nodokļu ieņēmumi (īpaši iedzīvotāju ienākuma nodoklis). Tādējādi pašvaldību rīcībā ir ļoti atšķirīgs līdzekļu apjoms, ko tās var ieguldīt attīstībā un pakalpojumu nodrošināšanā iedzīvotājiem, kas tāpēc vēl vairāk samazina retāk apdzīvoto teritoriju attīstības iespējas. Rēķinot uz vienu iedzīvotāju, 2013.gadā pašvaldību vērtētie ieņēmumi¹¹⁸ būtiski atšķiras – no 1 207,45 EUR Garkalnes novadā līdz 202,53 EUR Riebiņu novadā (2013.gada dati). Latgales reģionā iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi uz vienu iedzīvotāju pašvaldību budžetos vidēji ir 285-356 EUR uz cilvēku, savukārt pārējā Latvijas teritorijā, izņemot Rīgu, kur iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi ir visaugstākie, iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi uz vienu iedzīvotāju pašvaldību budžetos vidēji ir 356-4269 EUR uz cilvēku (sk. 22. attēlu). Reģionālās un pilsētu-lauku teritoriju atšķirības atspoguļo arī nabadzības riska indeksa analīze (3.1.5.sadaļā „Teritorijas, kurās ir visaugstākais nabadzības līmenis, vislielākais diskriminācijas vai sociālās atstumtības risks, it sevišķi riska grupās”).

¹¹⁵ VRAA aprēķins.

¹¹⁶ NVA dati uz 28.02.2014.

¹¹⁷ CSP DSA dati.

¹¹⁸ Pašvaldību vērtētie ieņēmumi (prognoze) atbilstoši MK 2012.gada 18.decembra noteikumu Nr.874 "Noteikumi par pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda ieņēmumiem un to sadales kārtību 2013.gadā" 3.pielikumam. Tie ietver IIN, NĪN par ēkām, NĪN par zemi, NĪN par inženierbūvēm un NĪN par mājokļiem prognozi. Šis rādītājs ir objektīvāks par pašvaldību pamatbudžetu ieņēmumiem, jo tajā neietilpst valsts budžeta transferti, t.sk. pašvaldību budžetā saņemtie valsts budžeta transferti ES struktūrfondu finansēto projektu īstenošanai. Atbilstoši iepriekšminētajiem MK noteikumiem ieņēmumi uz vienu iedzīvotāju rēķināti, ņemot vērā iedzīvotāju skaitu pašvaldībās uz 2012.gada 1.janvāri.

22. Attēls. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi Latvijas plānošanas reģionos. Avots: VRAA pētījums „Plānošanas reģionu attīstības raksturojums un attīstības centru ietekmes areālu noteikšana un analīze”; 2013.

- (264) Iedzīvotāju skaita sarukums daudzās pašvaldībās un tādējādi nodokļu ieņēmumu samazināšanās un pašvaldību ierobežotie finanšu resursi apgrūtina pašvaldību iespējas nodrošināt iedzīvotājiem sociālos, kultūras, izglītības, u.c. pakalpojumus un rada nepieciešamību samazināt pašvaldību izdevumus pakalpojumu sniegšanai. **Šajā kontekstā būtiski uzlabot pašvaldību ēku, kurās tiek nodrošināti pakalpojumi, energoefektivitāti, vienlaikus samazinot arī to negatīvo ietekmi uz klimata pārmaiņām.** Publisko ēku un citu nedzīvojamo ēku sektors ietver būtisku potenciālu enerģijas ietaupījumam – pēc piederības statusa Valsts kadastra IS reģistrētas 4 967 pašvaldībām piederošas ēkas 6,29 milj.m² platībā, t.sk. izglītības un veselības aprūpes iestāžu ēkas. Izvērtējot Valsts kadastra informācijas sistēmas datus par publiskajām (valsts un pašvaldību) ēkām, gadā renovējamās platības (3%) veido 280 tūkst. m². Daudzām ēkām, kas celtas pirms vairākām desmitgadēm, ir zema energoefektivitāte, ņemot vērā, ka to būvniecības laikā energoefektivitātes aspektiem tika pievērsta maza uzmanība un izpratne par klimata pārmaiņu negatīvo ietekmi bija niecīga. Pašvaldību nepietiekamie budžeta līdzekļi ierobežo to iespējas uzlabot publisko ēku energoefektivitāti, tāpēc vērojams liels enerģijas patēriņš un tādējādi - arī lielas siltumnīcefekta gāzu emisijas. Energoefektivitātes pasākumu finansēšana bez finanšu atbalsta varētu izraisīt tarifu paaugstināšanos.
- (265) Iedzīvotāju un ekonomiskās aktivitātes koncentrācija attīstības centros un plānotā saimnieciskās darbības aktivitātes paaugstināšana nozīmē, ka, **plānojot attīstību, īpaša uzmanība jāpievērš arī vides kvalitātes aspektam.** Pašvaldību sniegtā informācija¹¹⁹ liecina, ka specifiska problēma ir Padomju Savienības laikā darbojušās industriālās teritorijas, kas pašlaik ir pamestas, kurās atrodas

¹¹⁹ VARAM 2013.gadā veiktā nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru aptauja par plānoto industriālo zonu attīstību.

ēku drupas, kuras var būt bīstamas iedzīvotājiem un kurās izveidojies vides piesārņojums, dažādām ķīmiskām vielām nonākot augsnē. Šīs teritorijas degradē pilsētvidi un netiek produktīvi izmantotas. VARAM 2013.gadā veiktajā nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru pašvaldību analīzē aptaujā konstatēti 5 826 ha degradētas jeb perspektīvas platības. No 5 826 ha degradētajām platībām plānots revitalizēt 500-700 ha jeb vidēji 12% degradēto teritoriju, šīs teritorijas labiekārtojot. Degradētās teritorijas efektīva izmantošana nav uzsākama bez mērķtiecīgas intervences un ieguldījumiem tās revitalizācijā. Veicot ieguldījumus, īpaša uzmanība tiks pievērsta vides kvalitātes veidošanai un uzturēšanai, kā arī kultūras vērtību iedzīvināšanai (plašākā nozīmē). Teritorijas reģenerācijas procesā tiks nodrošināts līdzsvars starp sociālajiem, vides un ekonomiskajiem attīstības faktoriem ņemot vērā ilgtermiņa un īstermiņa vajadzības.

- (266) Ņemot vērā, ka jau 2007.–2013.gada plānošanas periodā sāka veiksmīga sadarbība ar privātā sektora komersantiem, kuras ietvaros „pēdējās jūdzes” pakalpojumi tiek nodrošināti izveidoto platjoslu tīkla ietvaros, prognozējams, ka arī 2014.–2020.gada plānošanas periodā tiks veicināta Latvijas teritorijas līdzsvarota attīstība un mazināta nošķirtība (digitālā plaisa) starp zemas ekonomiskās intereses un augstas ekonomiskās intereses teritorijām. Latvijā ilgstoši pastāv ievērojamas reģionālās attīstības atšķirības, un tautsaimniecības un tehnoloģiju attīstības radītās pārmaiņas ļoti krasi skārušas tieši lauku teritorijas. IKT jomā valstī pastāv nošķirtība jeb digitālā plaisa starp pilsētām un lauku teritorijām, jo pilsētās tiek piedāvāti konkurētspējīgi platjoslas interneta piekļuves pakalpojumi par pieņemamu cenu, savukārt lielākajā daļā lauku teritoriju šādi pakalpojumi nav pieejami, jo elektronisko sakaru komersantiem to nodrošināšana nav ekonomiski izdevīga. Situācijā, kad komersanti neattīsta maģistrālos tīklus vietās, kur nākotnē nesaskata infrastruktūras konkurences rašanās iespējamību, kā arī komersantiem nav plānu vidējas un zemas ekonomiskās intereses teritorijās attīstīt optiskās abonentlīnijas (saskaņā ar pētījuma¹²⁰ datiem) (sīkāka esošās situācijas analīze un novērtējums iekļauta “Nākamās paaudzes platjoslas elektronisko sakaru tīklu attīstības koncepcija 2013.–2020.gadam¹²¹”), ja tiks konstatēts, ka no komersantu puses netiek nodrošināti „pēdējās jūdzes” pakalpojumi pietiekamā apmērā¹²² stratēģijā „Eiropa 2020” noteikto mērķu¹²³ sasniegšanai, ieguldījumi „pēdējās jūdzes” nodrošināšanā tiks veikti no valsts budžeta finansējuma¹²⁴ vai citiem resursiem.
- (267) Ņemot vērā iepriekš minētos faktoros, iedzīvotājiem un saimnieciskās darbības veicējiem vide kļūst nekonkurētspējīga, tiek kavēta reģionu attīstība un veicināta to noslēgtība. Lai to risinātu, integrētajās pašvaldību attīstības programmās nepieciešams veikt vajadzību analīzi un integrētu starpnozaru skatījumu, vienlaikus nepieciešams veidot mehānismu integrētu projektu īstenošanai, kas ļautu dažādu specifisko atbalsta mērķu ietvaros kompleksi īstenot savstarpēji saistītus projektus.
- (268) Transporta infrastruktūras sliktais stāvoklis ierobežo iedzīvotāju mobilitāti pakalpojumu sasniedzamībai, kā arī vērš tālāk no Rīgas atrodošās teritorijas nepievilcīgākas dzīvesvietas izvēlei un saimnieciskās darbības veikšanai. Ņemot vērā to, ka iedzīvotāju pārcelšanās uz pilsētām un

¹²⁰ Pēc SM pasūtījuma 2011.gada vasarā SIA „Corporate Solutions” veica pētījumu par nākamās paaudzes tīklu pieejamību un attīstību, http://www.sam.gov.lv/satmin/content/?cat=451&art_id=2384

¹²¹ <http://polsis.mk.gov.lv/LoadAtt/file47307.doc>

¹²² Ņemot vērā 2007.–2013.gada plānošanas periodā veiktos ieguldījumus platjoslas infrastruktūrā, SM plāno 2014./2015.gadā veikt atkārtotu pētījumu par Latvijas administratīvo teritoriju dalījumu „melnajās”, „pelēkajās” un „baltajās” teritorijās, tādējādi iegūstot aktuālu informāciju par „baltajām” teritorijām, kurās nepieciešams veikt ieguldījumus.

¹²³ Stratēģijas „Eiropa 2020” iniciatīva „Digitālā programma Eiropai”: nodrošināt, lai visiem ES iedzīvotājiem būtu iespēja abonēt interneta piekļuves pakalpojumus ar datu pārraides ātrumu ne mazāku par 30 Mbit/s

¹²⁴ Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādnes 2014.–2020.gadam sadaļā „Turpmākās rīcības plānojums” ir iezīmēts valsts budžeta finansējums 30.6 milj. LVL apmērā „2.2.Platjoslas infrastruktūras attīstība – pēdējās jūdzes pieslēguma izveide” <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=4518>

ārvalstīm ir būtiska problēma un vienlaikus laukos dzīvo aptuveni puse Latvijas iedzīvotāju (Latvijas pilsētās 2010.gadā dzīvoja 49%, laukos – 38% un pilsētlaucos – 13% iedzīvotāju), ir būtiski nodrošināt publiskā sektora spēju sniegt kvalitatīvu atbalstu attīstībai un investīcijām lauku teritorijās, nodrošinot pēc iespējas vairāk pakalpojumu saņemšanu attālināti jebkurā Latvijas vietā. Kvalitatīvi un pieejami saimnieciskās darbības veikšanas, izglītības, sociālie un veselības aprūpes pakalpojumi, izmantojot mūsdienīgas e-iespējas, ir svarīgs priekšnosacījums cilvēku piesaistei un saimnieciskās darbības attīstībai lauku teritorijās.

- (269) Kultūrpolitikas pamatnostādnēs „Radošā Latvija” 2014.–2020.gadam (projekts), Piekrastes telpiskās attīstības pamatnostādnēs 2011.–2017.gadam, Reģionālās politikas pamatnostādnēs 2013.–2019.gadam un Latvijas tūrisma attīstības pamatnostādnēs 2014.–2020.gadam (projekts) secināts, ka Latvijas bagātais dabas un kultūras mantojums pašlaik ir saimnieciskās darbības un reģionu attīstībai nepietiekami izmantots resurss, jo nav nodrošināta kultūras un dabas mantojuma pieejamība atbilstoši pieprasījumam. Latvija ir valsts ar bagātu kultūras un dabas mantojumu, kas nodrošina pamatu gudras un radošas sabiedrības veidošanai un sniedz izšķirošu lomu noturīgai ekonomiskajai izaugsmei.
- (270) Latvijas kultūras mantojumam ir izcils, bet samērā maz izmantots potenciāls, kas līdz šim lielā mērā ticis ignorēts. Saskaņā ar Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas datiem 2012. gadā kultūras pieminekļu objektu skaits Latvijā bija 8 651 objekts, t.sk. valsts nozīmes ir 5 228 un vietējas nozīmes – 3423. Labā stāvoklī atrodas 27% un apmierinošā stāvoklī – 61% kultūras pieminekļu.
- (271) 2007.–2013.gada plānošanas periodā 3.4.3.pasākuma “Kultūrvides sociālekonomiskā ietekme” ietvaros atbalstīti 17 projekti, veicot ieguldījumus kultūrvides sakārtošanā un kultūras mantojuma objektu atjaunošanā, attīstot teritoriju ekonomisko rosību, tai skaitā, nodrošinot uzņēmējdarbībai labvēlīgus apstākļus, palielinot iedzīvotāju līdzdalību kultūras dzīvē un palielinot kultūras pakalpojumu klāstu. 2007.–2013.gada plānošanas perioda ietvaros veikti ieguldījumi pilsētu un novadu mērogā, gan arhitektūras, gan sociālajā aspektā īstenojot projektus 3.4.2.1.1.apakšaktivitātes „Valsts nozīmes pilsētībūvniecības pieminekļu saglabāšana, atjaunošana un infrastruktūras pielāgošana tūrisma produkta attīstība” ietvaros. Konkursā „Eiropas izcilākie tūrisma galamērķi” (European Destinations of Excellency- EDEN) 3.4.2.1.1.apakšaktivitātes „Valsts nozīmes pilsētībūvniecības pieminekļu saglabāšana, atjaunošana un infrastruktūras pielāgošana tūrisma produkta attīstība” projekta Nr.3DP/3.4.2.1.1/09/APIA/LIAA/003 „Līgatnes papīrfabrikas ciemata kultūrvēsturiskās tūrisma takas izveide” īstenošanas noslēguma fāzē Līgatnes papīrfabrikas ciemata vēsturiskais centrs, t.sk. projekta ietvaros izveidotās tūrisma takas, 2011.gadā tika atzīts par Latvijas uzvarētāju.¹²⁵
- (272) Atbilstoši Reģionālās politikas pamatnostādnēs 2013.–2019.gadam un Piekrastes telpiskās attīstības pamatnostādnēs 2011.–2017.gadam noteiktajam, Baltijas jūras piekrastes teritorija sastāv no pašvaldībām, kas robežojas ar jūru, jo NUTS 3 piekrastes reģioni nav pietiekoši reprezentatīvi, lai parādītu piekrastes sociālos un ekoloģiskos procesus. Piekrastes pašvaldību¹²⁶ izaicinājumi ir zemais iedzīvotāju blīvums, iedzīvotāju un darba vietu skaita samazināšanās, kā arī ierobežojumi saimnieciskajai aktivitātei, kas saistīti ar novietojumu pie jūras. Iedzīvotāju skaits 7 no 13 piekrastes novadiem pēdējos piecos gados samazinājās straujāk nekā vidēji Latvijas pašvaldībās (CSP, 2013). Līdz ar savvaļas zivju resursu samazināšanos, samazinās arī darba vietu skaits zivsaimniecībā. Nodarbinātība piekrastes komerczvejas sektorā no 1300 nodarbinātajiem 2005.gadā ir samazinājusies līdz 108 nodarbinātajiem 2012. gadā (CSP, 2013). Lauksaimniecības

¹²⁵ Detalizētāka informācija par projektu, foto un video pieejami šeit: <http://www.visitligatne.lv/>.

¹²⁶ 13 novadi un 4 republikas nozīmes pilsētas, kas robežojas ar Baltijas jūras akvatoriju

attīstību piekrastē ierobežo zemas kvalitātes augsnes, turklāt ekonomiskā darbība, t.sk. mežsaimniecība un būvniecība, piekrastē jāsaskaņo ar stingrām dabas un vides aizsardzības prasībām. Klimata pārmaiņu sekas piekrastes pašvaldībās ir izteiktākas nekā iekšzemē. Pēc KALME¹²⁷ pētījumu datiem krasta erozija Latvijas teritorijā nākamajos 15 gados ietekmēs 258 km (jeb 51,5%) no krasta līnijas. Turklāt aptuveni 60% piekrastes teritoriju no 1945.gada līdz 1991.gadam bija Padomju Savienības pierobežas zona ar ierobežotu civilpersonu mobilitāti un saimniecisko aktivitāti, tāpēc infrastruktūra piekrastē ir nepietiekami attīstīta¹²⁸. Mērķteritoriju izaicinājumu risināšanai, īpaši piekrastē un Latgales reģionā, nepieciešami koordinēti risinājumi, investīcijas no ESI fondiem, kas savstarpēji papildinot viena otru veicinās stratēģijas “Eiropa 2020”, ESSBJR un Integrētās jūrlietu politikas (ieskaitot Zilās izaugsmes stratēģiju un integrēto piekrastes pārvaldību) mērķu sasniegšanu, kā arī sekmēs integrētu piekrastes attīstību.

(273) Pēc ETS programmas ESPON projekta ESaTDOR datiem jūras sektora nozīmīgums Latvijas ekonomikā ir augsts, tāpēc īpaši jāfokusējas uz piekrastes - jūras funkcionālo sasaisti, īstenojot Zilās izaugsmes stratēģijā un Eiropas stratēģijā lielākai izaugsmei un darbvietām piekrastes un jūras tūrisma nozarē (COM (2014) 86 final) projektā noteiktos mērķus.

(274) Tūrisma attīstības pamatnostādņēs 2014.–2020.gadam¹²⁹ ir identificētas teritorijas ar augstu tūrisma eksporta potenciālu, iekļaujot visu Baltijas jūras piekrasti. Nakšņojumu skaits piekrastes pašvaldībās (neskaitot Rīgu) ir ievērojami pieaudzis – vidējais pieaugums gadā no 2010. līdz 2012.gadam bija 15068 nakšņojumi¹³⁰. Pēc aprēķiniem aptuveni 60 000 apmeklētāju Slīteres Nacionālajā parkā pienesums vietējā ekonomikā 2011. gadā ir 996 000 – 1 138 300 EUR gadā¹³¹. Piekrastes apmeklētību veicina dabas un kultūras mantojums, kas ietver tādas vērtības kā 42 ES nozīmes biotopi un Natura 2000 teritorijas¹³², kas aizņem 49% no 498 km krasta līnijas kopgaruma, 330 km garās smilšainās pludmales un 1303 kultūras pieminekļi¹³³. Tas ir vērtīgs ilgtspējīga tūrisma un rekreācijas resurss. Viens no risinājumiem ir dabas un kultūras mantojuma un ar to saistītās infrastruktūras¹³⁴ attīstība, kas veicinās uzņēmējdarbības diversifikāciju, uzlabos piekļuvi šīm vietām, samazinās apmeklētāju radīto antropogēno slodzi uz biotopiem un Natura 2000 teritorijām, kā arī mazinās klimata pārmaiņu ietekmi. Ņemot vērā minēto plānoti uz integrētajām attīstības programmām balstīti ieguldījumi, starptautiski nozīmīga kultūras un dabas mantojuma objektu un saistītās infrastruktūras renovācijai, rekonstrukcijai un izbūvei, kā arī kultūras un dabas mantojuma objektā nodrošināto pakalpojumu pilnveidošanai, jaunu pakalpojumu izveidei, veicinot reģionālo attīstību un pakalpojumu attīstību dažādās ekonomikas nozarēs attiecīgajā teritorijā, tādējādi nodrošinot vietējās uzņēmējdarbības attīstību un radot jaunas darbavietas atbalstāmajās teritorijās.

(275) Indikatīvi šos izaicinājumus plānots risināt ar ieguldījumiem 2., 3., 4., 6., 8., 9. un 10. tematiskā mērķa ietvaros.

¹²⁷ KALME – Valsts pētījumu programma klimata maiņas ietekmei uz Latvijas ūdeņu vidi <http://kalme.daba.lv/>

¹²⁸ Piekrastes telpiskās attīstības pamatnostādņēs 2011.- 2017.gadam, pieejamas <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=3634>

¹²⁹ Tūrisma attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam 3.pielikums

¹³⁰ Aprēķināts izmantojot CSP datubāzi TUG091. „VIESNĪCAS UN CITAS TŪRISTU MĪTNES LATVIJAS REĢIONOS, REPUBLIKAS PILSĒTĀS - Teritoriālā vienība, Gads un Rādītāji”

¹³¹ LIFE valsts fakto lapa, Latvija, 2013 http://ec.europa.eu/environment/life/countries/documents/latvia_lv_oct13.pdf

¹³² dati no LIFE projekta „Piekrastes biotopu aizsardzība un apsaimniekošana Latvijā”, LIFE02NAT/LV/008498, 2004 <http://piekraste.daba.lv/LV/>

¹³³ Dati no Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas

¹³⁴ Dabas un kultūras mantojuma un ar to saistītā infrastruktūra- dabas un kultūras mantojuma saglabāšanai un ilgtspējīgai attīstībai nepieciešamais materiālo objektu kopums, kas ietver ieguldījumus infrastruktūras saglabāšanā, atjaunošanā, radīšanā, kā arī jaunu darba vietu rašanās veicināšanā identificētajās teritorijās, vienlaikus attīstot to potenciālu atbilstoši integrētajām attīstības stratēģijām.

1.2. EX-ANTE NOVĒRTĒJUMU KOPSAVILKUMS

- (276) *Ex-ante* novērtējumi tiek organizēti visām trim DP. DP „Izaugsme un nodarbinātība” (ERAF, KF, ESF) *ex-ante* novērtējumu veic „KPMG Baltics”, bet LAP 2014–2020 (ELFLA) un „Rīcības programmas Zivsaimniecības attīstībai 2014–2020” (EJZF) novērtēšanu nodrošina „Latvijas Valsts agrārās ekonomikas institūts”.
- (277) DP „Izaugsme un nodarbinātība” ir sagatavots *ex-ante* novērtējuma ziņojums par tās gala versiju. Kopumā novērtētāji secina, ka:
- Identificētie nacionālie vai reģionālie izaicinājumi un vajadzības atbilst stratēģijas „Eiropa 2020” mērķiem un sasniedzamajiem rezultātiem, ES Padomes rekomendācijām un NRP.
 - Stratēģiskā saikne starp identificētajām vajadzībām un programmas ietvaros identificētajiem pasākumiem to risināšanai DP „Izaugsme un nodarbinātība” sagatavošanas procesa gaitā ir līdzsvarota visu tematisko mērķu ietvaros.
 - Astoņu prioritāro virzienu specifiskie atbalsta mērķi ir saskaņoti sava starpā, kā arī tie ir pienācīgi definēti un konsekventi.
 - Intervences loģika specifisko atbalsta mērķu līmenī ir noteikta atbilstoši. Būtisku trūkumu nav. Tomēr atsevišķos gadījumos nav sniegta detalizēta informācija.
 - Katra specifiskā atbalsta mērķa paredzamie rezultāti ir pienācīgi un skaidri formulēti, tie atbilst attiecīgajai ieguldījumu prioritātei, vairums rezultātu rādītāju ir detalizēti, izmērāmi, piemērojami, reālistiski, kā arī tiem ir noteikts izpildes datums. Paredzams, ka izvirzītie rādītāji ļaus efektīvi izmērīt sagaidāmos rezultātus.
- (278) Vienlaikus no DP „Izaugsme un nodarbinātība” *ex-ante* novērtējuma secinājumiem programmas izstrādes procesā ir iestrādātas vairākas būtiskas rekomendācijas. Izrietoši no novērtētāju analīzes pilnveidoti apraksti un precizētas atbalstāmās darbības lielākajai daļai prioritāro virzienu specifisko atbalsta mērķu. Balstoties uz ekspertu ieteikumiem, nozīmīgi pilnveidota DP „Izaugsme un nodarbinātība” rādītāju sadaļa un kopējo rādītāju lietojums atbilstoši fondu regulās un vadlīniju dokumentos noteiktajām prasībām (piemēram, 1., 3. un 7. prioritārajam virzienam).
- (279) Attiecībā uz finansējuma sadalījumu *ex-ante* novērtētāji secina, ka piedāvātais finansējuma izlietojums 2014.–2020. gadam liecina par konsekventu pieeju DP „Izaugsme un nodarbinātība” noteikto mērķu sasniegšanai un identificēto nacionālo un reģionālo vajadzību un problēmu risināšanu. Atbilstoši *ex-ante* novērtējuma starpversijas rekomendācijām ir papildināts pamatojums DP „Izaugsme un nodarbinātība” multi-fondu prioritāro virzienu nepieciešamībai (3., 4., 6., 7. un 8. prioritārajam virzienam), kā arī atvēlētā finansējuma sadalījumam starp visiem prioritārajiem virzieniem. Saskaņā ar rekomendācijām, kas izriet no vajadzību analīzes, nozīmīgi palielināts finanšu piešķirums P&A, pārdalot 127 milj. Euro (38,7% pieaugums) prioritārajam virzienam „Pētniecība, tehnoloģiju attīstība un inovācijas”. Ņemot vērā novērtētāju secinājumus par 9. prioritārā virziena specifisko atbalsta mērķu pārklāšanos ar citiem prioritārajiem virzieniem, no plānošanas dokumentiem dzēsts 9. prioritārais virziens, tā specifiskos atbalsta mērķus un darbības integrējot 3., 4. un 7. prioritārajā virzienā.
- (280) Attiecībā uz vides pārskatu novērtētāji secina, ka DP „Izaugsme un nodarbinātība” ietvertie tematiskie mērķi un ieguldījumu prioritātes ir atbilstošas hierarhiski augstākos plānošanas dokumentos izceltajam un norādītajam. Neviena no minētajiem tematiskajiem mērķiem un ieguldījumu prioritātēm nav uzskatāms par Latvijai apgrūtinošu un vides apstākļus būtiski ietekmējošu, un to īstenošana ir neitrāla attiecībā pret pašreizējo vides kvalitāti Latvijā. Vienlaicīgi tās ir iespējas, jo vairāki tematiskie mērķi ir paredzēti tieši vides kvalitātes uzlabošanai un veicinās ilgtspējīgu attīstību (piemēram, tādi tematiskie mērķi un ieguldījumu prioritātes kā pāreja uz

ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni visās nozarēs, vides aizsardzība un resursu izmantošanas efektivitāte, daļēji arī ilgtspējīga transporta sistēma).

- (281) Novērtētāji arī norāda, ka plānošanas procesā nepieciešams pievērst uzmanību atsevišķiem aspektiem, kas, iespējams, ir nepietiekoši skaidri izklāstīti DP „Izaugsme un nodarbinātība”, kā arī tiem specifiskiem atbalsta mērķiem, kuru īstenošana var radīt negatīvu ietekmi uz vidi – lokālā vai nacionālā mērogā.
- (282) Vides pārskata sākotnējās redakcijas paredzēja vairākus ieteikumus DP „Izaugsme un nodarbinātība” pilnveidei negatīvās ietekmes novēršanai un samazināšanai. DP „Izaugsme un nodarbinātība” ir ņemti vērā ieteikumi un attiecībā uz specifisko atbalsta mērķi 5.1.2. pielāgoties klimata pārmaiņām, samazinot plūdu riskus lauku teritorijās, ir skaidri noteikti ierobežojumi un nosacījumi (piemēram, plānotās darbības nemazina Natura 2000 teritoriju dabas vērtību). Ņemta vērā arī rekomendācija pozitīvās ietekmes uz vidi pastiprināšanai paplašināt „Horizontālā principa: Ilgtspējīga attīstība” aprakstu par tā piemērošanas veidiem, kā arī šo horizontālo principu iestrādājot KP fondu vadības un kontroles sistēmas koncepcijā (un attiecīgi MK noteikumos) 2014.–2020.gada periodam. Līdzīgi, horizontālā principa praktiskas pielietošanas veicināšanai DP „Izaugsme un nodarbinātība” gala redakcijā ir iekļauta norāde, ka atsevišķos specifiskajos atbalsta mērķos iekļauto darbību realizēšanai var tik paredzēta zaļā publiskā iepirkuma prasību piemērošana. Līdzīgi atbalstāmajās darbībās 4.1.1., 4.2.1. un 4.2.2. specifiskajiem atbalsta mērķiem ir iekļautas norādes par minimālo sasniedzamo enerģijas resursu ietaupījumu attiecībā pret publisko investīciju atbalstu, kā arī ir norādīta siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana.
- (283) Noslēgumā novērtētāji atzīmē, ka DP „Izaugsme un nodarbinātība” paredzētas darbības pašreizējā detalizācijas līmenī (t.sk. neietverot plānoto darbību teritoriālo piesaisti) nav tieši vērtējamas pēc to ietekmes uz vides kvalitāti, tas jāveic nākošajā posmā, vērtējot iecerēto saimniecisko darbību ietekmi pēc valstī noteiktās ietekmes uz vidi novērtēšanas procedūras.
- (284) LAP 2014–2020 (ELFLA) *ex-ante* neatkarīgie novērtētāji (Latvijas Valsts agrārās ekonomikas institūts) ir iesnieguši gala ziņojuma projektu, kurā sniegtie secinājumi un rekomendācijas tiek izvērtētas ZM ekspertu līmenī.
- (285) Kopējā novērtējuma sadaļā eksperti norāda, ka LAP 2014–2020 ir veiksmīgi līdzsvarotas ilgtspējīgas attīstības aspektu komponentes un programmu var izmantot izvirzīto mērķu sasniegšanai. Veicot *ex-ante* novērtējuma atskaitē ieteiktos pilnveidojumus, LAP 2014–2020 varētu tikt pilnveidots un iesniegts EK.
- (286) *Ex-ante* novērtētāji secina, ka situācijas raksturojuma un vajadzību sadaļa sagatavota profesionāli, gandrīz visas nozīmīgākās risināmās problēmas apskatītas pietiekami vispusīgi un aptver ES lauku attīstības prioritāšu virzienus. Kopējo konteksta rādītāju lietojums vairākās jomās ir korekts, jo situācijas aprakstā izmantoti nepieciešamie konteksta rādītāji un norādītas to vērtības. SVID analīzē pielietota atbilstoša metodika, iekšējie un ārējie faktori ir ranžēti pēc nozīmīguma. LAP 2014–2020 SVID analīze ir savstarpēji papildinoša ar citām PL aptvertajām VSS programmām, stratēģijas „Eiropa 2020” horizontālajām prioritātēm un SIVN. Novērtētāji secina, ka izvirzītās risināmās vajadzības galvenokārt atbilst SVID analīzes rezultātiem un situācijas aprakstā izklāstītajam pamatojumam.
- (287) Sadaļā par ELFLA DP atbilstību, iekšējo un ārējo saskaņotību konstatēts, ka LAP 2014–2020 ietvertā intervences loģika nodrošina stratēģijas „Eiropa 2020” mērķu sasniegšanu, ņemot vērā programmas teritorijā identificētās vajadzības. *Ex-ante* eksperti pozitīvi novērtē plaša, samērā līdzsvarota ieinteresēto pušu loka iesaistīšanu programmas projekta izstrādē un sabiedriskajā apspriešanā. Visiem piedāvātajiem LAP 2014–2020 pasākumiem piedāvātās atbalsta formas ir piemērotas, taču eksperti konstatējuši un atskaitē izklāstījuši virkni pilnveidojumu iespēju, nosakot atbalsta likmes dažādos pasākumos. LAP 2014–2020 budžeta dalījumā pa prioritātēm *ex-ante*

- eksperti ierosina izvērtēt iespēju palielināt līdzekļu apjomu 1. prioritātes īstenošanai. Šo rekomendāciju ZM ņemusi vērā, un 1. prioritātes īstenošanas finansējums ir ievērojami palielināts.
- (288) Programmas progress un rezultātu noteikšanas sadaļā atbilstoši ekspertu secinājumiem ietverti visi nepieciešamie LAP 2014–2020 kopējie rādītāji. Novērtētais ES kopējo un Latvijai specifisko programmas rādītāju kopums, kas, galvenokārt, ietver ieguldījuma, iznākuma un rezultāta rādītājus, veido daļu no nepieciešamā apjoma. *Ex-ante* eksperti pārskatā ietvēruši priekšlikumus esošo rādītāju aizstāšanai, precizēšanai, kā arī jaunu rādītāju ieviešanai. Šie priekšlikumi attiecas gan uz visiem pasākumiem. Novērtētāji ierosina politikas veidotājiem formulēt ne vien rādītāja nosaukumu, mērvienību un prognozēto vērtību, bet arī izvērstu definīciju vai aprēķinu formulu, datu ieguves avotu.
- (289) LAP 2014–2020 Programmas ieviešanas sadaļā ietverts pietiekami detalizēts vadības un kontroles sistēmas apraksts. *Ex-ante* novērtētāji, izmantojot LAP 2014–2020 tekstu, kā arī papildinošo informāciju no dažādiem citiem avotiem, secina, ka programmas vadībā iesaistītie cilvēkresursi un administratīvā kapacitāte ir pietiekami LAP 2014–2020 ieviešanai. *Ex-ante* eksperti rosina pievērst uzmanību ZM kapacitātes pilnveidošanai programmas specifisko rādītāju noteikšanā un sasniedzamo vērtību aprēķināšanā. Lai gan apmierinātība ar LAD darbu ir augsta, arī turpmāk dienesta darbinieku apmācībai ir jāpievērš liela uzmanība un paredzami atbilstoši resursi.
- (290) *Ex-ante* ziņojuma izstrādes ietvaros tika veikts arī LAP 2014–2020 SIVN. SIVN procesā secināts, ka LAP 2014–2020 atbilst ES un nacionālajiem vides politikas plānošanas dokumentiem. Noteiktie pasākumi kopumā nav pretrunā ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem, principiem un nacionālo vides politiku, kā arī veicina Latvijas starptautisko saistību izpildi vides jomā.
- (291) Gandrīz visi LAP 2014–2020 ietvertie pasākumi var tieši vai netieši sekmēt vides aizsardzības problēmu risināšanu (ūdeņu piesārņojums, SEG emisijas, gaisa piesārņojums). Ietekmes mērogu noteiks projektu atlases kritēriji, t.i. cik striktas prasības noteiks, piemēram, SEG emisiju samazinājumam jaunas tehnikas iegādei (vai tas būs normatīvos noteiktajās robežās dzinēju energoefektivitātes klasei vai tiks atbalstītas iniciatīvas tehnikas parka optimizācijai, lai samazinātu kopējo degvielas patēriņu).
- (292) SIVN konstatēts, ka LAP 2014–2020 ieviešanas rezultātā nozīmīgākās ietekmes uz vidi saistītas ar bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, tomēr programmas īstenošana vairumā pozīciju atstās pozitīvu ietekmi uz vidi un mazinās līdzšinējās nozares attīstībā vērojamos vides risku pieaugumus. Pozitīvās ietekmes attiecināmas uz pasākumiem un rīcībām, kuru tieši vērsti uz vides problēmu risināšanu gan kompensāciju veidā, gan kā tiešais atbalsts.
- (293) Pasākumi ir vērtēti pozitīvi un konstatētas dažādas lietas, kas tiks uzlabotas ieviešot pasākumus gan raugoties no bioloģiskās daudzveidības, gan ainavas, gan gaisa un ūdens kvalitātes, augsnes erozijas, klimata pārmaiņām un kultūrvēsturisko mantojumu.
- (294) „Rīcības programmas Zivsaimniecības attīstībai 2014–2020” (EJZF) *Ex-ante* novērtēšanas aktivitātes ir uzsāktas un neatkarīgie novērtētāji iesnieguši starpposma pārskatu. Ņemot vērā EJZF normatīvo aktu kavēšanos, ZM nav iespējams pilnvērtīgi sagatavot un nodot EJZF DP projektu novērtēšanai *ex-ante* ekspertiem. Pilnvērtīga *ex-ante* galaziņojuma projekta sagatavošana notiks pēc EJZF DP projekta izstrādes.

1.3. IZVĒLĒTIE TEMATISKIE MĒRĶI UN IEGULDĪJUMU PRIORITĀTES

Nostiprināt pētniecību, tehnoloģiju attīstību un inovāciju

Stratēģijas „Eiropa 2020” mērķi Ieguldījumi P&A 3.0% no IKP	Nacionālie Stratēģijas „Eiropa 2020” mērķi Ieguldījumi P&A 1.5% no IKP	ES Padomes 2013.gada rekomendācija Veikt turpmākus pasākumus, lai modernizētu pētniecības iestādes, pamatojoties uz neatkarīgo novērtējumu, kas pašlaik tiek veikts

- (295) Lai risinātu identificētos izaicinājumus un sasniegtu stratēģijas „Eiropa 2020” Latvijai izvirzītā nacionālā mērķa sasniegšanu P&A jomā, **tiks veikti ieguldījumi atbilstoši Viedās specializācijas stratēģijā noteiktajam**, nodrošinot aktuālo un nākotnes problēmu risināšanu un komercdarbības atklājumu procesā identificēto iespēju izmantošanu. Stratēģijas īstenošanas mērķis ir tautsaimniecības transformācija un eksporta struktūras maiņa uz augstākas pievienotās vērtības produktiem un pakalpojumiem. Tā paredz attīstīt plašu un dziļu zināšanu bāzi un cilvēkresursus ar Viedo specializāciju saistītajās zināšanu jomās, stiprināt tautsaimniecības inovāciju kapacitāti, palielināt valsts un privāto ieguldījumu apjomu P&A un inovācijās, kā arī radīt inovāciju sistēmu, kas veicina tehnoloģiju attīstību. Tautsaimniecības transformācijas atbalstam ir jāveido tāda Latvijas inovāciju sistēma, kas veicina mijiedarbību starp visiem inovācijas sistēmas subjektiem – uzņēmējdarbību, zinātni un izglītību atbilstoši Viedās specializācijas stratēģijā noteiktajam.
- (296) Jārada inovāciju kapacitāte, kuras pamatā ir plaša un dziļa zināšanu bāze, starptautiska sadarbība, sadarbība ar industriju, cilvēkresursi, atbilstoša infrastruktūra P&A un inovatīvu projektu īstenošanai, t.sk. publiskā infrastruktūra, un pieejams finanšu kapitāls.
- (297) Pamatojoties uz 1.1.sadaļā un minētajās pamatnostādņēs ietvertu vajadzību un attīstības potenciāla analīzi, 2014.–2020.gada plānošanas periodā paredzētas ERAF investīcijas šādu mērķu sasniegšanai:
1. **lai palielinātu Latvijas zinātnisko institūciju spēju piesaistīt ārējo finansējumu**, jāatjauno un jāattīsta zinātnes un tehnoloģiju nozares cilvēkkapitāls, jāveicina P&A nodarbināto cilvēkresursu koncentrācija, tādējādi stiprinot starptautisko sadarbību un zinātnisko sasniegumu starptautisko publicitāti, jāveicina sadarbība ar industriju, t.sk. būtiski palielinot tehnoloģiju attīstības un pārneses kapacitāti, kā arī ieguldījumus infrastruktūrā P&A un inovatīvu projektu īstenošanai, t.sk. publiskā infrastruktūra, un dalībai zinātnes un industrijas sadarbības programmās. Priekšnoteikums ESI fondu ieguldījumiem ir zinātnisko institūciju konsolidācijas īstenošana un konkurētspējīgāko zinātnisko institūciju rīcībspējas uzlabošana, kas veikta, pamatojoties uz Ziemeļu ministru padomes izvērtējumā gūtajiem secinājumiem un Izglītības un zinātnes ministrijas ziņojumu par Latvijas zinātnes strukturālo reformu īstenošanu, ko plānots apstiprināt 2014.gadā.
 2. **lai veicinātu tautsaimniecības transformāciju**, jāstiprina Latvijas inovācijas sistēma, novēršot tās nepilnības, veicot ieguldījumus infrastruktūrā P&A un inovatīvu projektu īstenošanai, t.sk. publiskajā infrastruktūrā, un veicinot sadarbību starp komersantiem, zinātnes un izglītības sektoriem, līdz ar to arī jaunu produktu un tehnoloģiju attīstību un privātā sektora ieguldījumus P&A un inovācijās;
 3. **lai veicinātu inovāciju sistēmas efektivitāti**, īpaši svarīgs ir atbalsts komersantu motivācijas palielināšanai un inovāciju izstrādei, tai skaitā nodrošinot saimnieciskās darbības uzsācējus ar finansējumu agrīnā attīstības stadijā, kā arī atbalstot investīcijas inovatīvajai uzņēmējdarbībai nepieciešamajā infrastruktūrā, cilvēkresursu un prasmju attīstībā un iekārtās, tādējādi veicinot arī inovatīvu uzņēmējdarbību un **konkurētspēju**.
- (298) Ņemot vērā iepriekšminētos ieguldījumus tematiskā mērķa „Nostiprināt pētniecību, tehnoloģiju attīstību un inovāciju” ietvaros, ar ERAF finansējuma atbalstu plānots sasniegt šādus rezultātus:
1. zinātnē un pētniecībā strādājošo skaita pieaugumu un jaunu darba vietu radīšanu (ERAF);

2. zinātnisko publikāciju skaita gadā uz vienu zinātniskā personāla pilna darba laika ekvivalentu pieaugumu (ERAF);
 3. inovatīvo komersantu īpatsvara kāpumu Latvijas tautsaimniecībā (ERAF);
 4. privāto un ārējo investīciju P&A ievērojamo palielinājumu (ERAF).
- (299) Lai gan ESI fondu finansējums sniegs nozīmīgu ieguldījumu, šo rezultātu sasniegšana nav atkarīga tikai no ESI fondu finansējuma, bet arī no citiem pasākumiem un veiktajiem ieguldījumiem, lai sasniegtu noteiktos politikas rezultātus.
- (300) ELFLA ietvaros tiek plānots atbalsts sadarbības veicināšanas pasākumiem, tai skaitā, caur Eiropas Inovāciju partnerību lauksaimniecības ražībai un ilgtspējai, sekmējot konkurētspējas palielināšanu lauksaimniecības, mežsaimniecības un pārtikas ražošanas nozarēs, attīstot un praksē pielietojot jaunas, inovatīvas metodes un tehnoloģijas, un radot iespēju jaunu zināšanu apmaiņai iepriekš minētajās nozarēs.
- (301) Lai sasniegtu līdz 2020.gadam izvirzīto mērķi, ir nepieciešams izveidot sabalansētu zinātnes, tehnoloģiju attīstības un inovāciju finansējuma struktūru, kuru veido gan nacionālais, gan konkursa kārtībā piesaistītais ārvalstu finansējums, t.sk. palielinot valsts budžeta līdzfinansējumu. Nozīmīgs stratēģiskais mērķis ir privātā sektora ieguldījumu īpatsvara būtisks palielinājums kopējā finansējuma struktūrā, ko plānots sasniegt, gan īstenojot dažādus atbalsta pasākumus, kas veicina privātā sektora un ārvalstu, t.sk. ES ietvarprogrammas "Horizonts2020" finansējuma piesaisti (specifisko atbalsta mērķu ietvaros paredzēto pasākumu īstenošanai nepieciešamais privātais līdzfinansējums veidos līdz pat 65%), gan ieviešot atbalstu nodokļa atvieglojuma veidā, ļaujot noteiktas uzņēmumu P&A izmaksas norakstīt tajā gadā, kad tās radušās, piemērojot vērtību palielinošu koeficientu – 3. Tāpat svarīgi ir regulāri veikt instrumentu efektivitātes novērtējumu.
- (302) Plānotie ieguldījumi 2014.-2020.gadam sniegs ieguldījumu arī ESSBJR īstenošanā, uzlabojot Latvijas kā Baltijas jūras reģiona valsts globālo konkurētspēju un inovatīvo kapacitāti un sniegumu, kā arī sadarbību pētniecības aktivitātēs reģiona ietvaros. Ieguldījumi P&A un inovācijas kapacitātes stiprināšanā nodrošina sinerģiju un papildinātību ar ES programmu pētniecības atbalstam – „Horizonts 2020”, ELFLA, EJZF līdzfinansētajām aktivitātēm un ETS mērķa programmām, Norvēģijas finanšu instrumenta un Latvijas un Šveices sadarbības programmas aktivitātēm pētniecības atbalstam, kā arī „Erasmus +” programmas atbalstu, vērstu uz akadēmiskā personāla kvalifikācijas celšanu pārrobežu mobilitātes ietvaros.

Uzlabot IKT pieejamību, izmantošanu un kvalitāti

Stratēģijas „Eiropa 2020” iniciatīva „Digitālā programma Eiropai”: nodrošināt, lai visiem ES iedzīvotājiem būtu iespēja abonēt interneta piekļuves pakalpojumus ar datu pārraides ātrumu ne mazāku par 30 Mbit/s un 50% vai vairāk ES mājsaimniecību abonētu interneta pieslēgumu ar ātrumu ne mazāku par 100 Mbit/s līdz 2020. gadam.	ES Padomes 2013.gada rekomendācija pabeigt reformas, lai uzlabotu tiesu iestāžu efektivitāti un kvalitāti un samazinātu neiztiesāto lietu skaitu un tiesvedības ilgumu, t.sk. attiecībā uz maksātnespēju. Ieviest visaptverošu cilvēkresursu politiku un veikt pasākumus, lai īstenotu mediācijas tiesības un racionalizētu šķīrējtiesu sistēmu.

- (303) Nacionālā līmeņa stratēģiskais dokuments „Nākamās paaudzes platjoslas elektronisko sakaru tīklu attīstības koncepcija 2013.–2020.gadam”¹³⁵ sniedz ieskatu Latvijas elektronisko sakaru tīklu

¹³⁵ Pieejama <http://polsis.mk.gov.lv/LoadAtt/file47307.doc>

(maģistrālo, „vidējās jūdzes” un „pēdējās jūdzes”) attīstības novērtējumā, pielietojot stratēģijas plānošanas instrumentu SVID analīzi un norāda uz nepieciešamajiem pasākumiem un investīcijām platjoslas tīklu attīstībai, lai sasniegtu stratēģijas „Eiropa 2020” vadošās iniciatīvas „Digitālā programma Eiropai” kopējos mērķus attiecībā uz platjoslas internetu”.

- (304) Informācijas sabiedrības pamatnostādnes 2014.–2020.gadam¹³⁶ paredz investīcijas platjoslas elektronisko sakaru transporta tīkla („vidējās jūdzes”) attīstībai, e-pakalpojumu attīstībā, pārvaldes procesu optimizācijā un elektronizācijā un digitālā satura veidošanā ar mērķi pilnvērtīgi izmantot IKT potenciālu publiskās pārvaldes efektivitātes celšanā, pakalpojumu pieejamības veicināšanā, inovatīvas un uz zināšanām balstītas ekonomikas veidošanā, valsts konkurētspējas paaugstināšanā un darba vietu radīšanā.
- (305) Pamatojoties uz 1.1.sadaļā un minētajās pamatnostādnēs ietverto vajadzību un attīstības potenciāla analīzi, 2014.–2020.gada plānošanas periodā paredzētas ERAF investīcijas šādu mērķu sasniegšanā:
1. uzlabot elektroniskās platjoslas sakaru infrastruktūras pieejamību lauku teritorijās;
 2. uzlabot un pilnveidot publiskās pārvaldes datu apmaiņas, datu publicēšanas un uzturēšanas infrastruktūru, datu pieejamību un to izmantošanas iespējas, padarot pieejamus publiskos datus un nodrošinot to atkalizmantošanu komercdarbībai, t.sk. jaunu inovatīvu biznesa ideju un produktu, biznesa automatizācijas produktu radīšanai, tādejādi veicinot Viedās izaugsmes stratēģijā aprakstītos ekonomikas transformācijas procesus un radot pamatu inovatīvu un eksportspējīgu produktu un jaunu darba vietu radīšanai;
 3. lai nodrošinātu Latvijas iekļaušanos Eiropas vienotajā tirgū un nodrošinātu pārrobežu sadarbību, plānots nodrošināt nacionālo e-risinājumu sadarbību ar ES risinājumiem, tai skaitā izveidojot tehnoloģisko mašintulkošanas bāzi;
 4. Izmantot IKT rīku potenciālu reformu veicināšanai un pārmaiņu radīšanai ekonomiskajai izaugsmei un valsts konkurētspējai būtiskās jomās (piemēram, e-veselība, e-tiesas u.c.);
 5. balstoties uz izsvērtu iedzīvotāju un uzņēmēju vajadzību un pieprasījuma analīzi, turpināt attīstīt kvalitatīvus un resursu efektīvus publiskos e-pakalpojumus, nodrošinot attiecīgo darbības procesu īstenošanu elektroniskā vidē;
- (306) Ņemot vērā iepriekšminētos ieguldījumus tematiskā mērķa „Uzlabot IKT pieejamību, izmantošanu un kvalitāti” ietvaros, ar ERAF finansējuma atbalstu plānots sasniegt šādus rezultātus:
1. iedzīvotāju un uzņēmumu īpatsvara, kas izmanto e-pārvaldes pakalpojumus, pieaugums (ERAF);
 2. publiskā sektora atvērto datu izmantošanas kāpums privātajā, nevalstiskajā un zinātniskajā sektorā uz publiskajiem datiem bāzētu IKT produktu attīstībai un inovāciju radīšanai (ERAF);
 3. mājsaimniecību skaita pieaugums ar piekļuvi ātrgaitas internetam (ERAF).
- (307) Lai gan ERAF finansējums būs nozīmīgs ieguldījums šo rezultātu sasniegšanā, to sasniegšana nav atkarīga tikai no ERAF finansējuma, bet arī no citu darbību veikšanas un investīcijām, lai sasniegtu noteiktos politikas rezultātus. Minētā prioritārā virziena ietvaros veiktie pasākumi tiks veikti savstarpējā sinerģijā ar Viedās specializācijas stratēģijā, Izglītības attīstības pamatnostādnēs 2014.–2020.gadam noteiktajām prioritātēm, piesaistot arī nacionālā finansējuma ieguldījumus, EEZ finanšu instrumenta 2009.–2014. gadam programmas līdzekļus.
- (308) Prioritārā virziena ietvaros veiktie ieguldījumi veicinās arī ESSBJR noteiktos uzdevumus: likvidēt šķēršļus iekšzemes tirgum Baltijas jūras reģionā, t.sk. uzlabot sadarbību muitas un nodokļu jomā; samazināt pārrobežu noziedzības apjomu un nodarīto kaitējumu.

¹³⁶ Pieejamas <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=4518>

Uzlabot MVK, kā arī lauksaimniecības nozares (attiecībā uz ELFLA) un zvejniecības un akvakultūras nozares (attiecībā uz EJZF) konkurētspēju

ES Padomes 2012.gada rekomendācija

Izstrādāt un īstenot efektīvu zinātniskās izpētes un inovācijas politiku, kas paredz veicināt uzņēmumu inovācijas, t.sk. izmantojot nodokļu atvieglojumus, modernizēt infrastruktūru un racionalizēt zinātniskās izpētes iestādes.

- (309) ESI fondu ieguldījumi MVK konkurētspējas stiprināšanai plānoti, pamatojoties uz NAP 2020, NRP, NIP un sasaistē ar Viedās specializācijas stratēģiju, ņemot vērā tās ietvaros definētos tautsaimniecības transformācijas virzienus, izaugsmes prioritātes un identificētās specializācijas jomas.
- (310) Pamatojoties uz 1.1.sadaļā un minētajās pamatnostādņēs ietverto vajadzību un attīstības potenciāla analīzi, 2014.–2020.gada plānošanas periodā paredzētas ESI investīcijas šādu mērķu sasniegšanai:
1. **Nepieciešams veicināt jaunu, inovatīvu un dzīvotspējīgu MVK veidošanos un attīstību, t.sk.** nodrošinot tos ar saimnieciskās darbības attīstības sākuma fāzē nepieciešamajiem konsultatīvajiem pakalpojumiem, valsts atbalsta programmām ar neatmaksājamās palīdzības daļu, sekmētu **finanšu pieejamību**, īstenojot finanšu instrumentu aktivitātes atbilstoši tirgus nepilnību analīzei;
 2. lai turpmāk **veicinātu MVK eksportspējas palielināšanos**, nepieciešami ieguldījumi produktu noieta stimulēšanai ārvalstu tirgos (t.sk. pakalpojumu eksports) un komersantu sadarbības veicināšanai, komersantu motivācijas palielināšanai un inovāciju izstrādei, kā arī nodarbināto prasmju atbilstībai darba tirgus prasībām;
 3. lai uzlabotu MVK konkurētspēju un veicinātu līdzsvarotu teritoriālo attīstību un mazinātu iedzīvotāju aizplūšanu no reģioniem, būtiski radīt priekšnosacījumus privātajām investīcijām, jaunu uzņēmumu un darba vietu radīšanai ārpus Rīgas, īpaši, nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centros, tai skaitā attīstot ražošanai un investīciju piesaistei nepieciešamo maza mēroga infrastruktūru sadarbībā ar vietējām pašvaldībām, pamatojoties uz to attīstības stratēģijām, prioritāri viedās specializācijas jomās un jomās, kurās eksistē industrijas pieprasījums, vienlaicīgi sekmējot videi draudzīgu un resursu efektīvu jauninājumu radīšanu;
 4. Atbalsts lielajās pilsētās (izņemot Rīgu) tiks īstenots, izmantojot ITI pieeju, savukārt atbalsts pārējā teritorijā būs papildinošs SVVA pasākumiem ELFLA un EZJF ietvaros (SVAA pieejas aprakstu skat. 3.1.1.sadaļā).
 5. Nepieciešams uzlabot lauku saimniecību, īpaši mazo un vidējo, konkurētspēju, atbalstot to specializāciju, restrukturizāciju, kā arī lauksaimniecības, pārtikas nozarē un mežsaimniecībā atbalstīt inovatīvu produktu attīstību un tehnoloģisko atjaunošanu, t.sk. vidi saudzējošu un energoefektīvāti nodrošinošu tehnoloģiju ieviešanu. Nepieciešamas arī investīcijas mūsdienīgās tehnoloģijās, ražošanas būvēs un saimniecībām, mežu īpašniekiem, publiskās infrastruktūras uzturētājiem nepieciešams investīciju atbalsts esošo meliorācijas sistēmu renovācijai un rekonstrukcijai. Lauksaimniekiem un uzņēmējiem nepieciešams atbalsts pievadceļu izbūvei, rekonstrukcijai un remontam, lai nodrošinātu vienu no saimnieciskās darbības pamatnosacījumiem – piekļūšanu ražošanas objektam, izejvielu un produkcijas loģistiku.

6. Lai nodrošinātu zivsaimniecības nozares konkurētspēju un paaugstinātu tās produktivitāti, atbalsts nepieciešams akvakultūras, zvejniecības un zvejas un akvakultūras produktu apstrādes sektorā un saistītajās jomās, tostarp inovāciju, jaunu vai uzlabotu produktu, procesu un tehnoloģiju, tirdzniecības pasākumu, kā arī zināšanu pārneses un informācijas pasākumu īstenošanai (apmācības), konsultāciju pasākumiem attiecīgo zināšanu padziļināšanai, kā arī sadarbības veicināšanai.
- (311) Nodrošinot iepriekš minēto mērķu un attiecīgo rezultātu sasniegšanu, tematiskā mērķa ietvaros atbalsts tiks sniegts, ievērojot pasākumu kopumu (*policy mix*), proporcionāli sniedzot gan tiešo MVK atbalstu, gan piedāvājot atbalstošo pakalpojumu klāstu, gan atbalstot infrastruktūras attīstību.
- (312) Ņemot vērā iepriekšminētos ieguldījumus tematiskā mērķa „Uzlabot MVK, kā arī lauksaimniecības nozares (attiecībā uz ELFLA) un zivsaimniecības un akvakultūras nozares (attiecībā uz EJZF) konkurētspēju” ietvaros, ar ERAF, ELFLA un EJZF finansējuma atbalstu plānots sasniegt šādus rezultātus:
1. mikro un mazajiem komersantiem izsniegto aizdevumu apjoma palielināšana (ERAF);
 2. palielināta jaunu uzņēmumu izveidošana (ERAF);
 3. apstrādes rūpniecības izlaides apjoma palielināšana (ERAF);
 4. produktivitātes (IKP) palielinājums uz vienu nodarbināto (ERAF);
 5. Latvijas preču un pakalpojumu eksporta apjoma palielinājums (ERAF);
 6. lauksaimniecības nozares bruto pievienotās vērtības uz vienu pilna laika nodarbināto pieaugums (ELFLA);
 7. zivsaimniecībā bruto pievienotās vērtības uz nodarbināto kāpums (EJZF).
- (313) Lai gan ESI fondu finansējumam būs nozīmīgs ieguldījums, šo rezultātu sasniegšana nav atkarīga tikai no ESI fondu finansējuma, bet arī no citu darbību veikšanas un ieguldījumiem, lai sasniegtu noteiktos politikas rezultātus.
- (314) MVK konkurētspēja cieši saistīta ar P&A un inovāciju tematiskā mērķa sasniegumiem. Inovāciju vides veidošana sniegs ieguldījumu dažādu nozaru attīstībai, īpaši konkurētspējīgajām nozarēm, kas noteiktas Viedās specializācijas stratēģijas ietvaros.
- (315) Ieguldījumi publiskajā uzņēmējdarbības infrastruktūrā tiks sasaistīti ar komersantu vajadzībām. Publiskās infrastruktūras projekti, kas tiks īstenoti, papildinot komersantu veiktos ieguldījumus, tiks ieviesti integrētā veidā, iekļaujot tos pašvaldību attīstības programmās, kas sniegs atbilstošu vajadzību analīzi. Papildinātība tiks nodrošināta ar projektiem, kur saņēmēji ir komersanti no ERAF (1.tematiskais mērķis – 4.tematiskais mērķis) un no ELFLA. Privātais līdzfinansējums tiks nodrošināts atbilstoši valsts atbalsta nosacījumiem.
- (316) Tematiskā mērķa īstenošana veicinās tādu ESSBJR mērķu un prioritāšu sasniegšanu, kā piemēram, sadarbības veicināšana, komercdarbības atbalsta veicināšana (t.sk. ekoinovāciju veicināšana), kā arī identificēto problēmu risināšanu, piemēram, finansējuma pieejamības nodrošināšana MVK, un ESSBJR noteikto rādītāju – izaugsme, darbaspēka produktivitāte, starpvalstu tirdzniecība un sadarbība – sasniegšanu. Īpaši tas attiecināms uz pasākumiem saimnieciskās darbības veicēju eksportspējas un sadarbības veicināšanai (piemēram, pakalpojumu eksporta un Latvijas kā starptautiska tūrisma ieguldījumu galamērķa veicināšanai).

Atbalstīt pāreju uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisijas līmeni visās nozarēs

Latvijas mērķi Stratēģijas „Eiropa 2020” kontekstā Ierobežot SEG emisijas nozarēs ārpus ETS tā, lai pieaugums nepārsniegtu 17%	ES Padomes 2013.gada rekomendācija Arī turpmāk uzlabot energoefektivitāti, īpaši attiecībā uz dzīvojamajām ēkām un centrālā apkures tīkliem, nodrošināt stimulus enerģijas izmaksu

salīdzinājumā ar 2005.gadu, un ierobežot valsts kopējās SEG emisijas, lai 2020.gadā tās nepārsniegtu 12.19 Mt CO2 ekvivalenta; 40% no kopējā galapatēriņa veido AER; 0.670 Mtoe primārās enerģijas ietaupījums.	samazināšanai un novirzīt patēriņu uz energoefektīviem produktiem. Uzlabot savienojamību ar ES enerģētikas tīkliem un veikt pasākumus, lai liberalizētu dabasgāzes tirgu, t.sk. paredzēt skaidrus noteikumus par trešo personu piekļuvi uzglabāšanas iespējām.

- (317) Tematiskā mērķa ietvaros īstenojamie pasākumi ir saskaņā ar Latvijas Enerģētikas ilgtermiņa stratēģijā 2030 – konkurētspējīga enerģētika sabiedrībai (Stratēģija 2030) noteikto un virzīti uz sabalansētām ekonomiskajām un sociālajām interesēm, uz tirgus principiem balstītu atbilstošu enerģētikas politiku. Stratēģijā „Latvija 2030” identificēto rīcības virzienu īstenošanai tiks noteiktas konkrētas darbības, ko plānots noteikt Enerģētikas politikas pamatnostādnēs 2014.–2020.gadam. Plānotās investīcijas sniegs būtisku ieguldījumu vairāku stratēģijā „Latvija 2030” noteikto rīcības virzienu īstenošanā, tai skaitā veicinot energoefektivitātes pasākumus un AER izmantošanu enerģijas galapatēriņa sektoros – mājokļos, komersantos un publiskajās ēkās, t.sk. nodrošinot publiskā sektora parauglomu energoefektivitātes pasākumu veikšanā, kā arī atbalstot AER izmantošanu centralizētajā siltumapgādē, samazinot siltuma zudumus centralizētās siltumapgādes sistēmās, un veicinot AER izmantošanu transportā.
- (318) NIP identificētais rīcības virziens – energoresursu patēriņa izmaksu mazināšana apstrādes rūpniecībā – veicinās arī Stratēģijas “Eiropa 2020” pamatiniciatīvas „Resursu ziņā efektīva Eiropa” mērķu sasniegšanu, radot papildinātību ar komersantu konkurētspējas veicināšanas pasākumiem, kā arī veicinās Viedās specializācijas stratēģijā noteiktā virziena – energoefektivitāte – sasniegšanu, un veicinās tautsaimniecības transformāciju ar ilgtermiņa efektu.
- (319) Ņemot vērā, ka pilsētas mērogā sabiedriskajam transportam ir daudz lielāka pārvadājumu kapacitāte nekā privātajām automašīnām, ir būtiski attīstīt iedzīvotājiem ērtu un videi draudzīgu transporta sistēmu. Sliežu transporta kustību neietekmē laika apstākļi un sastrēgumi, tāpēc tā ir pievilcīgāka alternatīva autotransportam, tomēr sliežu transporta infrastruktūra sabiedriskajam transportam pieejama tikai trīs republikas pilsētās — Rīgā, Liepājā un Daugavpilī. Lai mazinātu gaisa piesārņojumu un attīstītu videi draudzīgu transporta infrastruktūru arī pārējās republikas pilsētās, līdztekus tramvaju maršrutu tīklu attīstībai, jāveicina AER izmantošana sabiedriskajā transportā.
- (320) Tematiskā mērķa īstenošana sekmēs arī patērētāju attieksmes maiņu un izpratni par resursu efektivitāti un resursu, īpaši enerģijas, taupīšanu un palielinās to ekonomisko ieguvumu no uzlabotas energoefektivitātes. Jāveicina pārdomāta un mērķtiecīga meža apsaimniekošana, t.sk. ģenētiski augstvērtīga meža stādāmā materiāla izmantošana un jaunaudžu kopšana, kas palielina mežaudžu ražību un tādējādi arī CO₂ piesaistes apjoma palielināšanos par 20-30%.
- (321) Kopumā, ņemot vērā iepriekšminēto, kā arī 1.1.sadaļā minētās investīcijas CEF ietvaros, iespējams identificēt nepieciešamos investīciju virzienus tematiskā mērķa ietvaros šādu mērķu sasniegšanai:
1. palielināt energoefektivitāti un AER izmantošanu industriālajās, publiskajās un dzīvojamās ēkās;
 2. veicināt energoefektivitāti un AER izmantošanu centralizētajā siltumapgādē, vienlaikus nodrošinot siltumenerģijas cenas samērojamību ar iedzīvotāju maksātspēju;
 3. veicināt videi draudzīga transporta attīstību;
 4. veicināt CO₂ piesaisti lauksaimniecībā un mežrūpniecībā.
- (322) Ņemot vērā iepriekšminētos ieguldījumus tematiskā mērķa „Atbalstīt pāreju uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisijas līmeni visās nozarēs” ietvaros, ar ERAF, KF un ELFLA finansējuma atbalstu plānots sasniegt šādus rezultātus:

1. uzlabota energoefektivitāte apstrādes rūpniecībā, nodrošinot energoresursu ilgtspējīgu izmantošanu (KF);
 2. uzlabota energoefektivitāte un samazināts primārās enerģijas patēriņš publisko un dzīvojamo ēku sektorā, nodrošinot energoresursu ilgtspējīgu izmantošanu (ERAF);
 3. uzlabota energoefektivitāte un veicināta AER izmantošana centralizētās siltumapgādes sistēmās (KF);
 4. veicināta videi draudzīga sabiedriskā transporta izmantošana – pieaudzis sabiedriskā transporta pasažieru skaits (KF);
 5. palielinājusies CO₂ piesaiste uz meža hektāru (ELFLA).
- (323) Lai gan ESI fondu finansējums dos nozīmīgu ieguldījumu šo rezultātu sasniegšanā, to sasniegšana nav atkarīga tikai no ERAF, KF un ELFLA fonda finansējuma, bet arī no citu darbību veikšanas un investīcijām, lai sasniegtu kopējos politikas rezultātus.
- (324) Investīcijas tematiskā mērķa ietvaros ir savstarpēji papildinošas ar ieguldījumiem pētniecībā un inovācijās, jo P&A&I virziena ietvaros plānots sniegt atbalstu arī pētniecības un inovācijas darbībām „zaļajās” industrijās un jomās, t.sk. videi draudzīgāku un resursu efektīvu produktu, t.sk. materiālu, un tehnoloģiju izstrādi un attīstību. Ieguldījumi komersantu energoefektivitātes uzlabošanā papildinās prioritāro virzienu „MVK konkurētspējas veicināšana”.

Veicināt pielāgošanos klimata pārmaiņām, risku novēršanu un pārvaldību

- (325) Neraugoties uz to, ka Latvija ir starp tām ES valstīm, kam ir samērā neliela negatīva ietekme uz klimata pārmaiņām, tomēr ir būtiski veikt vairākus pasākumus ar klimata pārmaiņām saistītu risku pārvaldības kontekstā. Viens no īstenojamiem virzieniem ir **pasākumi plūdu un krastu erozijas risku mazināšanai**. Lai gan Latvijā vēl notiek plūdu riska karšu izstrāde, uz kuru pamata tiks izstrādāti rīcības plāni, jau pašlaik ir spēkā Nacionālo plūdu riska novēršanas un samazināšanas programma 2008.–2015.gadam, ko Latvija izmanto kā plūdu riska sākotnējo novērtējumu Plūdu direktīvas 2007/60/EK izpratnē un kas satur informāciju par plūdu apdraudētajām teritorijām un pasākumiem plūdu riska samazināšanai, un uz kura pamata veiktas investīcijas pretplūdu pasākumu ieviešanai 2007.–2013.gada plānošanas periodā. Plūdu riska pārvaldības plāni tiks izstrādāti un integrēti upju baseinu apsaimniekošanas plānos atbilstoši Ūdens struktūrdirektīvai laika periodam 2016.–2021.gadam. Pretplūdu aizsardzības pasākumi, arī hidrotehnisko būvju būvniecība un rekonstrukcija, tiks aprakstīti upju baseinu apsaimniekošanas plānos. Turpinot līdzšinējo pieredzi, pretplūdu pasākumu īstenošanas ietvaros paredzamajām darbībām atbilstoši likumam „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” tiks piemērots SIVN, neatkarīgi no projektu lieluma un ietekmētās teritorijas. Ietekmes samazināšanas pasākumu īstenošana būs viens no priekšnosacījumiem projektu izvēlei. Klimata adaptācijas galvenie virzieni ir ietverti arī VPP 2014–2020¹³⁷.
- (326) Galvenās prioritātes klimata jomā, kas identificētas VPP 2014–2020, ir:
- ieviest plūdu aizsardzības pasākumus, izvērtējot klimata pārmaiņu adaptāciju teritorijās, kur pastāv plūdu riska draudi;
 - atbalsts esošo pretplūdu sistēmu renovācijai un rekonstrukcijai (investīcijas identificētas iestādēm, kas pārvalda publisko infrastruktūru).
- (327) Vienlaikus, VPP 2014–2020 paredz arī klimata pārmaiņu pielāgošanas politikas integrāciju citu nozaru politikā un stratēģijās, SEG emisiju samazinājumu visās nozarēs, efektīvu klimata pārmaiņu

¹³⁷ VPP 2014–2020 apstiprinātas MK 2014.gada 18.marta sēdē (protokols Nr.17, 31.§)

adaptācijas rādītāju ieviešanu un iedzīvotāju izglītošanas pasākumu klimata pārmaiņu kontekstā nodrošināšanu.

(328) 2014.–2020.gada plānošanas perioda investīcijas paredzētas šādiem mērķiem:

1. īstenot pasākumus jūras krastu eroziju samazināšanai sabiedriski nozīmīgu infrastruktūras objektu aizsardzībai un pielāgošanās darbībām klimata pārmaiņām plūdu apdraudēto teritoriju aizsardzībai, primāri izvērtējot zaļās infrastruktūras risinājumu piemērošanu. Lai nodrošinātu plānoto pasākumu ilgtspēju un draudzīgumu videi, projektu pieteikumu izvērtēšanas gaitā priekšroka tiks dota tādiem projektiem, kas paredzēs arī zaļās infrastruktūras izmantošanu. Šāda kritērija izmantošana sabalansēs civilās aizsardzības un ekoloģiskās vajadzības. Zaļās infrastruktūras piemērošana tiks izvērtēta arī tajās teritorijās, kur ir nepieciešama bioloģiskās daudzveidības aizsardzība;
2. ražošanas resursu ilgtspējīgai izmantošanai un plūdu risku mazināšanai ir svarīgi arī ieguldījumi hidrotehnisko būvju un potomālo upju regulēto posmu rekonstrukcijā. Plānots sniegt atbalstu arī preventīvo drošības pasākumu nodrošināšanai, kā arī izvērtēt zaļās infrastruktūras piemērošanas iespējas, cik tālu tās būs tehniski un ekoloģiski pielietojamas, t.sk. saistībā ar ietekmi uz Natura 2000 teritorijām.

(329) Ievērojot ekosistēmu un to sniegto pakalpojumu lomu plūdu un erozijas riska mazināšanā, zaļās infrastruktūras izveide būs primārais risinājums iepriekš minēto vides risku mazināšanai vietās, kur to pielietošana ir tehniski un ekonomiski iespējama un efektīva. Zaļās infrastruktūras risinājumi tiks piemēroti atbilstoši teritoriālajā plānojumā plānotajiem pasākumiem.

(330) Tematiskā mērķa ietvaros tiks risinātas arī bioloģiskās daudzveidības un tādu dabas resursu kā ūdens un augsne aizsardzības problēmas. Pretplūdu pasākumi aplūstošajās teritorijās samazinās piesārņojuma izplatību augsnē (piemēram, no notekūdeņu attīrīšanas iekārtām), kas preventīvi samazinās arī apdraudējumu iespējas biotopiem un sugām, kā arī aizsargājamām teritorijām.

(331) Ņemot vērā iepriekšminētos ieguldījumus tematiskā mērķa „Veicināt pielāgošanos klimata pārmaiņām, riska novēršanu un pārvaldību” ietvaros, ar ERAF finansējuma atbalstu plānots sasniegt šādus rezultātus:

1. novērst iespējamus plūdu un jūras krasta erozijas riskus klimata pārmaiņu vai pavasara palu ietekmē, kā rezultātā tiks samazināts plūdu apdraudēto iedzīvotāju skaits Latvijā;
2. samazināt plūdu apdraudējumu hidrobūvju aizsargātās platībās un potomālo upju regulētos posmos.

(332) Lai gan ESI fondu finansējums dos nozīmīgu ieguldījumu šo rezultātu sasniegšanā, to sasniegšana nav atkarīga tikai no ERAF finansējuma, bet arī no citu darbību veikšanas un investīcijām, lai sasniegtu noteiktos politikas rezultātus. Rīcības plūdu risku apdraudējuma gadījumā Latvijā ir noteiktas Valsts civilās aizsardzības plānā, kuru apstiprina MK un kurš tiek regulāri precizēts. Plānā aprakstīti valstī iespējamie apdraudējumi, civilās aizsardzības mērķi un uzdevumi, kā arī noteiktas atbildības un rīcības konkrētu apdraudējumu gadījumā. Cita starpā plānā analizēti tādi apdraudējumu veidi kā ārkārtēji laika apstākļi un plūdi, un ir noteiktas rīcības, kas jāveic valsts un pašvaldību institūcijām, kā arī glābšanas dienestiem. Plānā ietvertas arī iedzīvotāju apziņošanas shēmas. Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests sadarbībā ar pašvaldībām izstrādā pašvaldību civilās aizsardzības plānus, kas ietver preventīvos, gatavības, reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumus. Valsts iestādes plānos noteikto civilās aizsardzības uzdevumu izpildi finansē no tām iedalītajiem valsts budžeta līdzekļiem, pašvaldības – no saviem budžetiem, komersanti – no saviem līdzekļiem. Papildus pasākumiem, kas tiek nodrošināti saskaņā ar civilās aizsardzības plāniem, tiks veikts visaptverošs risku novērtējums, kura ietvaros tiks veikta risku analīze, izstrādāti priekšlikumi risku novēršanai, un identificēti citi iespējamie finansējuma avoti, t.sk., operatīvo dienestu atbalstam.

(333) Ieguldījumi tiks veikti sinerģijā ar EEZ finanšu instrumenta 2009.–2014.gada programmas LV02 „Nacionālā klimata politika” ietvaros īstenoto klimata pārmaiņu ietekmes novērtēšanas sistēmas izveidi un ar klimata pārmaiņām saistīto datu apstrādi Latvijas pārvaldes iestādēs. Vienlaikus plānotie pasākumi, kas vērsti uz klimata pārmaiņu seku mazināšanu un novēršanu, sniegs ieguldījumu ESSBJR apakšmērķa „Pielāgošanās klimata pārmaiņām, risku novēršana un pārvaldība” sasniegšanā. Vienlaikus plānotie pasākumi, kas vērsti uz klimata pārmaiņu seku mazināšanu un novēršanu, sniegs ieguldījumu ESSBJR mērķa „Palielināt labklājību” sasniegšanā, it īpaši, attiecībā uz adaptāciju klimata pārmaiņām, riska novēršanu un pārvaldību.

Saglabāt un aizsargāt vidi un uzlabot resursu izmantošanas efektivitāti

(334) Neraugoties uz to, ka Latvija ir viena no zaļākajām un videi draudzīgākajām ES valstīm, vides aizsardzības, resursu ilgtspējīga izmantošanas, kā arī to ekonomiskā potenciāla paaugstināšanas ziņā joprojām pastāv virkne izaicinājumu. 1.1.sadaļā aprakstīto problēmu risināšanai un mērķu sasniegšanai investīcijas jāplāno vairākos virzienos.

Atkritumu apsaimniekošana

(335) Latvijas normatīvajos aktos ir pārņemti ES normatīvajos aktos noteiktie mērķi dažādu atkritumu plūsmu savākšanai un pārstrādei. Ir arī noteikti atkritumu apsaimniekošanā iesaistīto iestāžu un komersantu pienākumi un atbildība. Atkritumu apsaimniekošanas mērķu izpildi veicina arī dažādi ekonomiskie instrumenti, piemēram, dabas resursu nodoklis par atkritumu apglabāšanu poligonos vai par videi kaitīgo preču realizāciju, kā arī ražotāja atbildība par atsevišķu veidu preču atkritumu savākšanas, pārstrādes un reģenerācijas nodrošināšanu (piemēram, elektriskās un elektroniskās iekārtas, baterijas un akumulatori, riepas, smēreļļas un eļļas filtri),

(336) Tomēr laika posmā līdz 2020.gadam varētu būt sarežģīti sasniegt dalītas savākšanas un pārstrādes mērķus atsevišķām atkritumu plūsmām¹³⁸. Tāpēc atbilstoši Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānā 2013.–2020.gadam noteiktajam un ievērojot atkritumu pārstrādes un apglabāšanas mērķi - palielināt atkritumu sagatavošanu dažādu materiālu otrreizējai lietošanai un citu atkritumos esošo materiālu pārstrādei, nodrošinot, ka atkritumi pēc iespējas tiek atgriezti atpakaļ ekonomiskajā apītē, Latvijā ir nepieciešams tālāk attīstīt dalītās atkritumu savākšanas sistēmu, kā arī nodrošināt iespējas un jaudas dalīti savākt atkritumu turpmākai sagatavošanai atkārtotai izmantošanai, kā arī attiecīgo atkritumu pārstrādei un reģenerācijai Latvijā, palielinot esošo atkritumu pārstrādes iekārtu jaudas vai veidojot jaunas iekārtas, ja tas ir tehniski un ekonomiski pamatoti.

(337) Lai sasniegtu direktīvu prasības atkritumu saimniecības jomā, nepieciešams palielināt bioloģiski noārdāmo atkritumu pārstrādes apjomu no kopējā savāktā atkritumu daudzuma, sadzīves atkritumu pārstrādes apjomu, iepakojuma pārstrādes apjomu, tādējādi samazinot apglabāto atkritumu apjomu un palielinot atkritumu pārstrādes apjomu. Tiks noteikti kvalitātes kritēriji komposta/fermentācijas atliekām, lai to varētu izmantot citur tautsaimniecībā, kā arī izvērtētas iespējas noteikt ierobežojumu vai aizliegumu apglabāt poligonos bioloģiski noārdāmos atkritumus vai atkritumus, kuriem pastāv pārstrādes iespējas. Vienlaikus ir jāizvērtē arī no atkritumiem iegūta kurināmā ražošanas un turpmākās izmantošanas iespējas un jānovērtē bioloģisko atkritumu izmantošanas potenciāls, t.sk. to izmantot enerģijas ražošanai, ja tas ir tehniski un ekonomiski pamatoti atkritumu apsaimniekošanas sistēmas turpmākās attīstības kontekstā. Labāks sistēmas darbības sniegums var

¹³⁸ It īpaši attiecībā uz mājāsaimniecību un tiem līdzīgo atkritumu, iepakojuma un izlietotā iepakojuma, elektrisko un elektronisko iekārtu, kā arī bioloģiski noārdāmo atkritumu plūsmām atbilstoši Direktīvās 2008/98/EK, 94/62/EK, 2012/19/EK un 1999/31/EK noteiktajām prasībām

tikt nodrošināts, pašvaldībām savstarpēji sadarbojoties un ņemot vērā reģionālās attīstības nosacījumus.

(338) Lai uzlabotu un pilnveidotu situāciju atkritumu saimniecības sektorā, īpaši, palielinātu atkritumu pārstrādes un reģenerācijas apjomu un šīs darbības veiktu pēc iespējas tuvu atkritumu radīšanas avotam, kā arī, lai sasniegtu direktīvu prasības atkritumu saimniecības jomā, 2014.–2020. gada plānošanas perioda ietvaros plānots atbalstīt prioritārā secībā:

1. visu veidu atkritumu sagatavošanu atkārtotai izmantošanai;
2. visu veidu atkritumu sagatavošanu pārstrādei vai reģenerācijai (it īpaši attiecībā uz mājsaimniecības vai tiem līdzīgu atkritumu dalīto vākšanu visos atkritumu apsaimniekošanas reģionos, lai nodrošinātu pakalpojumus visiem atkritumu radītājiem);
3. pārstrādes vai reģenerācijas uzņēmumu jaudu palielināšanu;
4. atkritumu pārstrādi vai reģenerāciju atbalstošās infrastruktūras veidošanu (it īpaši attiecībā uz mājsaimniecības vai tiem līdzīgu atkritumu dalīto vākšanu visos atkritumu apsaimniekošanas reģionos, lai nodrošinātu pakalpojumus visiem atkritumu radītājiem).

Augstākminētās darbības attieksies uz šādām atkritumu plūsmām šādā prioritārajā secībā:

- 1) mājsaimniecības un tiem līdzīgiem atkritumiem, t.sk., tajos esošais papīrs, metāls, stikls un plastmasa;
- 2) bioloģiski noārdāmie atkritumi;
- 3) elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumi;
- 4) izlietotais iepakojums;
- 5) nolietoti transportlīdzekļi;
- 6) būvniecības un būvju nojaukšanas atkritumi.

1.3.1. tabula

Papildus pārstrādājamo atkritumu apjoms 2022.gadā salīdzinājumā ar 2010.gadu. Avots: VARAM.

Atkritumu veids	2010.gads			2022.gads			
	Radīts (tonnas)	Pārstrādāts (tonnas)	Pārstrādāts no radītā, % (esošā situācija)	Radīts (tonnas)	Pārstrādāts (tonnas)	Papildus jāpārstrādā salīdzinājumā ar 2010.gadu (tonnas)	Pārstrādāts no radītā, % (mērķis)
Bioloģiski noārdāmie atkritumi	382 099	153 292	40.11%	461 228	299 798	146 506	65%
Sadzīves (mājsaimniecības) un tiem līdzīgie atkritumi	649 485	105 216	16,2%	647 284	323 642	218 426	50%
Iepakojums, tai skaitā:	213 906	104 644	48.92%	251 646	138 405	33 761	55%
Plastmasa	35 192	8 447	24%	43 787	9 825	1 378	22,5%
Stikls	51 896	24 703	47,6%	58 888	35 333	10 630	60%
Metāls	10 818	8 070	74,6%	12 664	10 117	2 047	80%
Nolietotie transportlīdzekļi ¹³⁹	10 640	9 044	85%	13 794	13 104,3	4 060,3	95%
Elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumi ¹⁴⁰	5 020	4 267	85%	9 036	7 680,6	1 355,4	85%

¹³⁹ Savāktais atkritumu apjoms

¹⁴⁰ Savāktais atkritumu apjoms

(339) Jānorāda, ka atkritumu sektorā tiek plānots īstenot vairākas nacionālās iniciatīvas, lai tuvotos noteiktajiem atkritumu saimniecības mērķiem un ievērotu atkritumu apsaimniekošanas hierarhiju.¹⁴¹

(340) Lai nodrošinātu atkritumu saimniecības jomas infrastruktūras trūkumu un vajadzību analīzi un detāli izvērtētu 2014.–2020.gada finanšu plānošanas perioda potenciāli atbalstāmās darbības un to apjomu, VARAM ir iepirkusi pakalpojumu „2014.–2020.gada finanšu plānošanas perioda potenciāli atbalstāmo vides aizsardzības aktivitāšu ekonomisko ieguvumu novērtējums”. Šī līguma ietvaros paredzēts:

- sagatavot novērtējumu par atkritumu apjomu dinamiku, tajā skaitā prognozes laika posmam līdz 2020.gadam;
- apkopot informāciju par izveidoto atkritumu savākšanas punktu un atkritumu šķirošanas laukumu skaitu;
- sagatavot izvērtējumu par esošām iekārtām atkritumu sagatavošanai apglabāšanai vai reģenerācijai, atkritumu reģenerācijai un pārstrādei, un to jaudām, iekļaujot informāciju par attiecīgajās iekārtās notiekošo procesu efektivitāti un esošo iekārtu potenciālām jaudām, kā arī sagatavot priekšlikumus par nepieciešamajiem uzlabojumiem un iespējamo atbalstu no ESI fondiem;
- Izvērtēt NAIK ražošanas un izmantošanas iespējas Latvijā un tuvākajās ārvalstīs;
- Novērtēt enerģijas ražošanā izmantojamo bioloģiski noārdāmo atkritumu daudzumu un pieejamību, kā arī esošās un papildus nepieciešamās jaudas;
- Novērtēt ekonomiskos ieguvumus;
- Sniegt priekšlikumus par prioritāri atbalstāmām darbībām no ESI fondu 2014. -2020.gada plānošanas perioda līdzekļiem un projektu vērtēšanas kritērijiem.

Šis pētījums tiks veikts līdz 2014.gada beigām. Šī pētījuma rezultāti tiks atspoguļoti PL starpposma ziņojumā, kas tostarp aprakstīs, kā tiks risinātas identificētās vajadzības, un ņems vērā arī 2007.–2013.gada plānošanas perioda ietvaros īstenoto projektu sasniegtos rezultātus.

Ūdenssaimniecības pakalpojumu attīstība

(341) Lai nodrošinātu **ūdenssaimniecības pakalpojumu** atbilstību ES direktīvu prasībām¹⁴², jāiegulda investīcijas kanalizācijas tīklu paplašināšanā, notekūdeņu savākšanā un novadīšanā līdz notekūdeņu attīrīšanas iekārtām, kvalitātes prasībām neatbilstošu tīklu rekonstrukcijā, kā arī māju pievadu izbūvē. Šā apakšmērķa sasniegšanai, cita starpā, nepieciešams izpildīt Ūdens struktūrdirektīvas un Komunālo notekūdeņu direktīvas prasības, samazinot biogēno vielu nonākšanu jūrā no notekūdeņu attīrīšanas iekārtām, paredzot veikt uzlabojumus notekūdeņu attīrīšanas iekārtu darbībā.

(342) Ievērojot to, ka lielākās aglomerācijas rada būtiskāko kopējo vides slodzi, plānots, ka ar pieejamo finansējuma apjomu prioritāri tiks atbalstīta ūdenssaimniecības pakalpojumu attīstība aglomerācijās ar iedzīvotāju skaitu virs 10 000, kurās centralizēto ūdensapgādes pakalpojumu pieejamība nesasniedz 100%, un aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu no 2 000 līdz 10 000, katrā no šīm aglomerāciju grupām panākot, ka notekūdeņu savākšanas tīklu pieejamība nodrošināta vidēji 97% iedzīvotāju (sk. 8.pielikumu). Uzsvars 2014.–2020.gada plānošanas periodā tiks likts

¹⁴¹ [Vides politikas pamatnostādnes](#) 2014.-2020. gadam un Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2013.-2020.gadam.

¹⁴² ES direktīva 91/271/EEC "Par pilsētu notekūdeņu attīrīšanu" <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:31991L0271&qid=1402302475285&from=EN>,

ES direktīva 98/83/EC "Par dzeramā ūdens kvalitāti" <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:31998L0083&qid=1402302475285&from=EN>

uz faktisko pieslēgumu un to pieejamības nodrošināšanu, kā arī uz ūdenssaimniecības pakalpojumu saņemšanas iespēju uzlabošanu tieši tajās aglomerācijās, kurās ir zemākā atbilstība ES direktīvu prasībām. Uzmanība tiks pievērsta arī kanalizācijas tīklu un sistēmas elementu rekonstrukcijai, vidē novadītā piesārņojuma samazināšanai un atbilstošas jaudas nodrošināšanai. Tāpat vietās, kur konstatētas dzeramā ūdens kvalitātes neatbilstības direktīvai EC 98/83/EC, tiks veikti nelieli ieguldījumi dzeramā ūdens infrastruktūrā tiktāl, cik tas nepieciešams kvalitātes uzlabošanai.

(343) Izvērtējot situāciju ūdenssaimniecības sektorā, atbalsts ūdenssaimniecības jomā tiks sniegts šādiem ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstības pasākumiem šāda prioritārajā secībā:

- a. Notekūdeņu tīklu pieejamības veicināšana, sasniedzot katrā aglomerāciju grupā (I grupa CE > 100 000, II grupa CE 10 000 – 100 000, III grupa CE 2000 – 10 000) vidēji 97% notekūdeņu savākšanas tīklu pieejamību pret attiecīgajā grupā dzīvojošo iedzīvotāju skaitu;
- b. Notekūdeņu attīrīšanas iekārtu darbības uzlabošana, nodrošinot trešējo attīrīšanu 13 aglomerācijās, kur CE > 2000;
- c. Pieslēgumu izveide notekūdeņu savākšanas tīkliem, sasniedzot 92% pakalpojumu lietotāju skaitu pret visu aglomerācijās dzīvojošo iedzīvotāju skaitu, īpašu atbalstu sniedzot nabadzības un sociālās atstumtības riska pakļautajām iedzīvotāju grupām;
- d. Papildu pasākumu veikšana notekūdeņu attīrīšanas iekārtu uzlabošanai apdzīvotās vietās, kur CE 200 – 2000, uzlabojot riska ūdens objekta vides stāvokli;
- e. Dzeramā ūdens infrastruktūras attīstība, lai nodrošinātu dzeramā ūdens kvalitāti atbilstoši direktīvai 98/83/EC.

(344) Lai veicinātu pieslēgumu palielināšanu pie centralizētām kanalizācijas un ūdensapgādes sistēmām, Latvijā tiek strādāts pie normatīvo regulējumu pārmaiņām. Izstrādātajā likumprojektā „Ūdenssaimniecības pakalpojumu likums”) ir noteikts, ka iedzīvotāju pieslēgumu pie centralizētām ūdenssaimniecības sistēmām – pieslēgumu izveidi pakalpojumu lietotājs varēs apmaksāt pa daļām, vienojoties par to ar pakalpojumu sniedzēju, un vietējā pašvaldība varēs lemt par līdzfinansējuma piešķiršanu pieslēgumu izveidei. Likumprojekts nosaka prasības pakalpojumu lietotājam nodrošināt ESI fondu, valsts budžeta, pašvaldības vai citu publisko finansēšanas avotu finansētā ūdenssaimniecības projektā plānoto pieslēgumu centralizētajai kanalizācijas sistēmai vai centralizētajai ūdensapgādes sistēmai izveidi atbilstoši projektā paredzētajam pieslēgumu nodrošinājuma plānam ne vēlāk kā piecu gadu laikā pēc projekta pabeigšanas. Likumprojektā ir dots deleģējums pašvaldības domei izdot saistošos noteikumus par ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmu ekspluatāciju, lietošanu un aizsardzību, tai skaitā noteikt arī prasības ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanai un lietošanai savā administratīvajā teritorijā, kā arī administratīvo atbildību par šo noteikumu pārkāpšanu. Tas dod iespēju noteikt, ka noteiktos gadījumos nekustamais īpašums ir jāpieslēdz, piemēram, pie jauniem vai renovētiem kanalizācijas tīkliem, kas ievērojami samazinātu neattīrītu notekūdeņu nonākšanu apkārtējā vidē. Lai veicinātu pieslēgumu izbūvi, likumprojekts paredz, ka pašvaldības dome, pamatojoties uz apstiprināto pašvaldības budžetu kārtējam gadam, varēs pieņemt lēmumu par līdzfinansējuma piešķiršanu potenciālo pakalpojumu lietotāju nekustamā īpašuma pieslēgšanai centralizētajai ūdensapgādes vai kanalizācijas sistēmai nepieciešamo būvju būvniecībai. Tādā gadījumā pašvaldības dome izdos noteikumus, kuros noteiks līdzfinansējuma apjomu un nosacījumus to saņemšanai. Papildus pieslēgumu izveide ne tikai ļaus pašvaldību iedzīvotājiem saņemt kvalitātes normatīviem atbilstošo dzeramo ūdeni un samazināt pazemes un virszemes ūdeņu piesārņošanu, bet arī palielinās pakalpojumu sniedzēju ieņēmumus par šo pakalpojumu sniegšanu, kas samazinātu iespējamo izmaksu segšanas slogu esošajiem attiecīgo pakalpojumu izmantotājiem. Savukārt, lai veicinātu ūdenssaimniecības pakalpojumu lietošanu, plānoti arī sabiedrības informēšanas pasākumi, kas veicinās pakalpojumu pieprasījumu.

- (345) Ievērojot paredzētos sekmīgus sagatavotā dzeramā ūdens kvalitātes rādītājus pēc ūdenssaimniecības projektu realizēšanas 2007.–2013.gada plānošanas perioda ietvaros, ievērojams finansējums no ESI fondiem 2014.–2020.gada plānošanas periodā netiek plānots, tomēr, nepieciešamības gadījumā ir paredzēts ieguldīt investīcijas dzeramā ūdens infrastruktūrā tiktāl, cik tas nepieciešams kvalitātes uzlabošanai. Kā arī nepieciešamības gadījumā investīcijas tiek paredzētas arī no ūdens piegādātāja privātiem finanšu līdzekļiem vai citiem finanšu avotiem.

Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un ekosistēmu aizsardzība

- (346) Lai nodrošinātu sugu un ekosistēmu labvēlīgu aizsardzības statusu un to ilgtspēju, būtiski veikt īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības plānu aktualizēšanu un atbilstošas investīcijas tādām tūristiem pievilcīgām aizsargājamām teritorijām kā nacionālie parki un dabas parki, kuros antropogēnās ietekmes radītās negatīvās sekas ir ievērojamas. Lai uzlabotu aizsardzības stāvokli īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem, tiks veikta ES biotopu (t.sk. zālāju, mitrāju, purvu biotopu) atjaunošana atbilstoši izstrādātajiem dabas aizsardzības plāniem.
- (347) Latvijā tiek noteiktas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas bioloģiskās daudzveidības, vides un ainavu aizsardzībai, sabiedrības atpūtai, izglītošanai, kurās noteikti dažādi saimnieciskās darbības ierobežojumi, par kuriem jānodrošina neiegūto ienākumu kompensācijas bioloģiskās daudzveidības un ainavas saglabāšanai Natura 2000 teritorijās un bioloģiski vērtīgos zālajos.
- (348) DP „Izaugsme un nodarbinātība” plānotie pasākumi bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai Natura 2000 teritorijās, kā arī kompensācijas par saimnieciskās darbības ierobežojumiem, ir paredzēti saskaņā ar Natura 2000 teritoriju prioritāro rīcību programmu (*Priority action framework – PAF*).
- (349) Lai nodrošinātu ilgtspējīgu zemes apsaimniekošanu un novērstu augsnes un ūdens piesārņojuma risku, kā arī eroziju, nepieciešams lietot tādas vidi saudzējošas lauksaimniecības metodes kā integrētu augu aizsardzības līdzekļu izmantošana, bioloģiskās lauksaimniecības saimniekošana, starpkultūru un uztvērējaugu audzēšana, optimāla augsnes mitruma režīma nodrošināšana, kā arī nodrošināt atbilstošu kūstmēslu apsaimniekošanu, u.c. Izmantojot integrētus augu aizsardzības līdzekļus, iespējams panākt efektīvāku minerālmēslu lietošanu, tādējādi plānots samazināt piesārņojumu virszemes un pazemes ūdeņos, augsnē un galaprodukcijā.
- (350) Vides aizsardzību un efektīvu resursu izmantošanu plānots veicināt ar dabas resursu kapitāla, piemēram, mežu, ūdens un zemes, ilgtspējīgu izmantošanu, palielinot ar ekosistēmu saistīto pakalpojumu piedāvājumu, diversificējot produkciju un kāpinot produktivitāti, vienlaikus attīstot gan intensīvo un zaļo ražošanu, gan arī zaļo patēriņu, t.sk. saglabājot Latvijas kā „zaļās valsts” tēlu. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un vides ilgtspēju zivsaimniecībā plānots veicināt ar ūdens vides pasākumiem akvakultūrā un ilgtspējīgu resursu izmantošanu sekmējošiem pasākumiem zvejniecībā, tostarp veicot zvejas rīku selektivitātes pasākumus. Zvejas kontroles un zivsaimniecības datu vākšanas pilnveide sekmēs zvejas resursu ilgtspējīgu un efektīvu izmantošanu.

Vides monitoringa sistēmas attīstība

- (351) Lai nodrošinātu vismaz 18 ES direktīvu un sešu konvenciju prasību izpildi, nepieciešams pilnveidot gaisa, arī meteoroloģiskās un klimata informācijas ieguves, ūdeņu, zemes un bioloģiskās daudzveidības monitoringa programmu īstenošanu, kā arī jāizpilda prasības, kas noteiktas direktīvās vides kontroles jomā. Monitoringa programmas aptver šādas četras jomas – 1) ūdens, 2) gaisa un klimata pārmaiņu, 3) bioloģiskās daudzveidības, 4) zemes.
- (352) Lai uzlabotu situāciju vides monitoringa un kontroles nodrošināšanā, 2014.–2020.gada plānošanas perioda ietvaros nepieciešams:

1. nodrošināt sabiedrību un kompetentās institūcijas ar savlaicīgu un kvalitatīvu informāciju, t.sk. kartogrāfisko, par vides kvalitāti un bioloģisko daudzveidību, lai izmantotu to ekonomisko potenciālu un lemtu par preventīvu aizsargpasākumu īstenošanu;
2. nodrošināt vides informācijas pieejamību, izmantojot arī interaktīvu vides datu atspoguļošanu un izveidojot un attīstot nacionālas nozīmes vides informācijas un izglītības centrus;
3. nodrošināt ES prasību ieviešanu un valsts Vides monitoringa programmas īstenošanu, aptverot visu valsts teritoriju, tai skaitā nodrošināt ūdeņu monitoringu (ķīmisko vielu, tai skaitā prioritāro vielu monitoringu ūdens vidē un biotā un bioloģiskās kvalitātes monitoringu) atbilstoši Ūdens struktūrdirektīvas un Jūras stratēģijas pamatdirektīvas prasībām un, izstrādājot upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plānus un pasākumu programmu laba jūras vides stāvokļa sasniegšanai, izmantot virszemes, jūras ūdeņu un pazemes ūdeņu ekoloģiskā stāvokļa novērtējuma vides monitoringa rezultātus;
4. nodrošināt vides kontroli.

Kultūras un dabas mantojuma ilgtspējīga attīstība

- (353) Veicot investīcijas saskaņā ar Tūrisma attīstības pamatnostādņem 2014.–2020.gadam, stratēģijas „Latvija 2030” telpiskās attīstības perspektīvu Latvijas kultūrpolitikas pamatnostādņem „Radošā Latvija” 2014.–2020.gadam un Reģionālās politikas pamatnostādņem 2013.–2019.gadam un pašvaldību integrētās attīstības programmām, tiks veicināta starptautiski nozīmīga kultūras un dabas mantojuma līdzsvarota attīstība un to izmantošana kā resurss uzņēmējdarbībai un reģionālajai attīstībai, radot jaunas darba vietas atbalstāmajās teritorijās. Veicot investīcijas uz pašvaldību integrētām attīstības programmām balstīta nacionāli un starptautiski nozīmīga kultūras un dabas mantojuma objektu attīstībā un infrastruktūras attīstīšanā, kā arī ar kultūras mantojuma izmantošanu saistīto pakalpojumu attīstībā, tiks rastas jaunas funkcijas pašlaik nepietiekami izmantotiem kultūras un dabas objektiem, attīstot ilgtspējīgus tūrisma produktus un pakalpojumus. Kultūras un dabas mantojuma objektu attīstība veicinās arī tūrisma pakalpojumu piedāvājumu ārpus aktīvākās sezonas, palielinot to ceļotāju skaitu, kas Latvijā uzturas vairākas diennaktis, tādējādi mazinot sezonālās sezonas efektu, t.sk. Baltijas jūras piekrastē.
- (354) Lai veicinātu Rīgas un citu pilsētu revitalizāciju, vides kvalitātes uzlabošanu, investīciju piesaistīšanu, uzlabotu nodarbinātību, sociālekonomisko situāciju, kā arī nodrošinātu integrētus ieguldījumus infrastruktūras attīstībā, nepieciešams revitalizēt un attīstīt pilsētu degradētās teritorijas, kurās tiktu atjaunota ekonomiskā un sociālā attīstība un novērsta turpmāka vides un sociālekonomiskā stāvokļa degradācija, kā arī tiktu rekonstruēta un attīstīta maza mēroga sabiedriskā infrastruktūra.
- (355) Investīcijas plānotas, lai nodrošinātu degradēto teritoriju revitalizāciju (funkcionālo aktivizēšanu, ieskaitot degradēto teritoriju komunikāciju pieslēgumus kopējam pilsētu komunikāciju tīklam) saskaņā ar integrētajām pašvaldību attīstības programmām, tādā veidā veicinot pašvaldību turpmākās sociāli ekonomiskās izaugsmes priekšnosacījumu veidošanu, kā arī risinot piesārņojuma problēmas.¹⁴³ Sekmējot pilsētu attīstību, svarīgi panākt līdzsvaru starp ekonomiskās darbības, kopienas attīstības un vides kvalitātes aspektiem, kas ir būtiski pilsētu pievilcības un iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanas priekšnoteikumi.

¹⁴³ Degradētā teritorija ir vieta (teritorija (ne visos gadījumos ar negatīvu ietekmi uz vidi), ēka vai ēku komplekss), kas iepriekš tikusi izmantota vai apbūvēta, bet pašlaik pamesta vai netiek pilnīgi izmantota. Tā var būt nolaista vai piesārņota, neapdzīvota vai daļēji apdzīvota vai citādi izmantota teritorija, kurai ir negatīva kumulatīva ietekme uz apkārtējām teritorijām, vidi un vietējiem iedzīvotājiem.

(356) Ņemot vērā iepriekšminētos ieguldījumus tematiskā mērķa „Saglabāt un aizsargāt vidi un uzlabot resursu izmantošanas efektivitāti” ietvaros, ar ERAF, KF un ELFLA finansējuma atbalstu plānots sasniegt šādus rezultātus:

1. nodrošināta normatīvo aktu prasībām atbilstošu centralizēto notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumu pieejamība iedzīvotāju aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2 000 (KF);
2. samazināts apglabājamo atkritumu daudzums un palielināta dažāda veida atkritumu atkārtota izmantošana, pārstrāde un reģenerācija, nodrošinot resursu efektīvu izmantošanu (KF);
3. pārstrādei un reģenerācijai nodoto sadzīves atkritumu daudzuma pieaugums no kopējā atkritumu daudzuma (KF);
4. nodrošināts Latvijas iekšzemes un jūras ūdeņu labs vides stāvoklis, kā arī ūdens resursu ilgtspējīga izmantošana, attīstot un uzlabojot ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas pakalpojumu kvalitāti, un paplašinot pieejamību atbilstoši ES direktīvu prasībām, galvenokārt, aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2 000 (KF);
5. pieaudzis labvēlīgs aizsardzības statuss ES nozīmes biotopiem un sugām (KF);
6. palielināts informācijas apjoms par vides stāvokli (KF);
7. pieaudzis apmeklētāju skaits kultūras un dabas mantojuma objektos (ERAF);
8. palielināts piesaistīto privāto investīciju apjoms un palielināts nodarbināto skaits atbalstītajās teritorijās Rīgā (ERAF);
9. nodrošināta pašvaldību degradēto teritoriju revitalizācija, tādējādi piesaistot privātās investīcijas un nodrošinot darba vietu izveidi (ERAF);
10. palielinājušās platības, kurās lauksaimnieki īsteno īpašas videi draudzīgas metodes (ELFLA);
11. pieaugušas produktīvi apsaimniekoto lauksaimniecībā izmantojamo zemju platības, palielinot gan lauksaimniecības produkcijas izlaides, gan vērtības apjomus (ELFLA).

(357) Lai gan ESI fondu finansējums dos nozīmīgu ieguldījumu šo rezultātu sasniegšanā, to sasniegšana nav atkarīga tikai no ERAF, KF, ELFLA un EJZF finansējuma, bet arī no citu darbību veikšanas un investīcijām, lai sasniegtu noteiktos politikas rezultātus. Lai integrēti risinātu aprakstītos izaicinājumus, vides jomā finansējums pieejams arī no vairākiem citiem ES un ārvalstu finanšu instrumentiem, t.sk. LIFE programmas, EEZ finanšu instrumenta un Norvēģijas finanšu instrumenta, kā arī Pārrobežu programmu ietvaros.

(358) ELFLA ietvaros lauku saimniecībām un pārtikas ražošanas uzņēmumiem tiks sniegts investīciju atbalsts modernu, standartiem atbilstošu un energoresursus taupošu, siltumnīcefekta gāzu un amonjaka emisiju samazinošu tehnoloģiju ieviešanai lauku saimniecībās un pārtikas ražošanas uzņēmumos, ar ieguldījumiem mežu attīstībā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā paredzēts paaugstināt meža potenciālu CO₂ piesaistei un uzlabot mežaudžu noturību sagaidāmajām klimata pārmaiņām, kā arī racionāli izmantot zemes resursus un palielināt CO₂ piesaistes apjomus. Atbalstot bioloģisko lauksaimniecības vai videi draudzīgu lauksaimniecības metožu izmantošanu, tiks veicināta lauksaimniecības radītā piesārņojuma samazināšanās virszemes un pazemes ūdeņos un gaisā, augu barību vielu saglabāšanās augsnē, augsnes virskārtas aizsardzība pret augsnes degradācijas procesiem.

(359) Tematiskā mērķa ietvaros plānotie pasākumi tiešā veidā sekmēs ESSBJR rīcības plāna stratēģisko mērķi „Glābt jūru” un tā apakšmērķus attiecībā uz komunālo notekūdeņu attīrīšanu – „Tīrs jūras ūdens”, kā arī „Saglabāt dabīgās zonas un bioloģisko daudzveidību, t.sk. zivsaimniecību”, „Nostiprināt reaģēšanas spēju jūras negadījumu laikā, lai pasargātu no lielām avārijām”, „Samazināt bīstamo vielu izmantošanu un ietekmi”, „Līdz pieņemamam līmenim samazināt barības vielu ielūdi jūrā”.

- (360) Būtiski atzīmēt, ka šī tematiskā mērķa virzieni skar arī ES Zilās izaugsmes ilgtermiņa stratēģijā (*Blue Growth*) izvirzītos mērķus, proti, darbības tiks vērstas uz labu jūras vides stāvokļa saglabāšanu, kā arī jūras un tās dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu. Ieguldījumi Natura 2000 teritoriju saglabāšanai un apmeklētāju plūsmu novirzīšanai uz tūrismam piemērotām dabas teritorijām, tur iekārtojot nepieciešamo infrastruktūru, perspektīvā veicinās eko-tūrisma attīstību. Savukārt, dabas mantojuma objektu attīstība veicinās arī tūrisma pakalpojumu piedāvājumu ārpus aktīvākās sezonas, tādējādi mazinot sezonālātes efektu, t.sk. Baltijas jūras piekrastē, un nodrošinās ilgtspējīgu piekrastes zonas attīstību.
- (361) Lai nodrošinātu ilgtspējīgu pieeju ekonomiskajai attīstībai, tiks nodrošināta multidisciplināra pieeja, kas atspoguļota sadaļā – horizontālā prioritāte Ilgtspējīga attīstība.

Veicināt ilgtspējīgu transportu un novērst trūkumus tīkla pamatinfrastruktūrā

Stratēģijas „Eiropa 2020” vadošās iniciatīvas „Resursu ziņā efektīva Eiropa” mērķis – ekonomiskās izaugsmes nodalīšana no resursu izmantošanas, atbalstīt pāreju uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisijas līmeni, palielināt atjaunojamu enerģijas avotu izmantošanu, modernizēt transporta nozari un veicināt energoefektivitāti, attīstot ilgtspējīgu transporta infrastruktūru.

- (362) Ņemot vērā 1.1.sadaļā sniegto vajadzību izvērtējumu un ESSBJR transporta prioritātē uzsvērto nepieciešamību pabeigt TEN-T pamattīklu un visaptverošo tīklu, kā arī uzlabot savienojumus ar ES kaimiņvalstīm, lai sasniegtu Transporta attīstības pamatnostādņēs 2014.-2020.gadam izvirzītos mērķus un atbalstītu efektīvu, integrētu, multimodālu, tautsaimniecības attīstību un pakalpojumu pieejamību veicinošu, videi draudzīgu un ilgtspējīgu transporta sistēmu, plānotas investīcijas vairākos virzienos.
- (363) Nepieciešamas būtiskas investīcijas TEN-T autoceļu tīklā, ņemot vērā, ka daudzi valsts galveno autoceļu posmi atrodas kritiskā stāvoklī.¹⁴⁴
- (364) Ievērojot stratēģijā „Latvija 2030” un Reģionālās politikas pamatnostādņēs 2013.–2019. gadam noteikto, teritoriāli Latvijas reģionālās politikas centrā ir policentriskas attīstības veicināšana kā instruments līdzsvarotai valsts attīstībai, kā arī reģionu un pilsētu konkurētspējas stiprināšanai starptautiskā mērogā. Šī mērķa sasniegšanai nepieciešamas investīcijas ceļu tīklā, kas nodrošina nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru (9+21) sasniedzamību un efektīvu sasaisti ar TEN-T tīklu. Plānojot investīcijas reģionālā autoceļu tīkla attīstībā, tiks veikts prioritizācijas process, kurā ņemts vērā ne tikai autoceļu posmu kvalitātes stāvoklis, bet arī šo ceļa posmu nozīmīgums līdzsvarotā teritoriālajā attīstībā, darbaspēka mobilitātē un pakalpojumu pieejamībā, investīciju ekonomiskā atdeve un potenciālais efekts, ceļa izmantošanas intensitāte un pastāvošie sezonālie kravu ierobežojumi.
- (365) Ņemot vērā lielo pilsētu noslogojumu ar tranzīta plūsmām un to teritorijā esošo vienlīmeņa dzelzceļa pārbrauktuvju skaitu ar augstu automašīnu un vilcienu satiksmes intensitāti, nepieciešams atbalstīt arī pilsētu savienojumus ar TEN-T tīkliem, ar mērķi novērst infrastruktūras pārrāvumus un radīt alternatīvu maršrutu tranzīta un kravas transportam, atdalot no vietējās nozīmes plūsmām un dzīvojamo zonu šķērsošanas, kā rezultātā samazināsies piesārņojumu un trokšņu līmenis pilsētās, īpaši Rīgas pilsētas un Pierīgas infrastruktūras sistēmā.

¹⁴⁴ Plašāks autoceļu stāvokļa apraksts un plānoto investīciju kartējums ietverts Transporta attīstības pamatnostādņēs 2014.-2020.gadam.

- (366) Lai nodrošinātu ES transporta politikai atbilstīgu un ar kaimiņvalstīm vienotu tehnoloģiju ieviešanu, tiks izstrādāta vienota vilcienu kustības plānošanas un vadības informācijas sistēma, pārskatot satiksmes organizāciju, kā arī uzlabotas vai modernizētas kontroles - vadības un signalizācijas iekārtas, ieviešot atbilstošu Eiropas vilcienu kustības vadības sistēmas (ETCS) līmeni un saskaņā ar noteikumiem ES tiesību aktos¹⁴⁵. Investīcijas TEN-T dzelzceļa tīkla attīstībā sniegs ieguldījumu CO₂ emisiju samazināšanā, veicinot vides aizsardzību un efektīvu resursu izmantošanu, un palielinot transporta sistēmas ilgtspēju.
- (367) Elektrificējot galvenās dzelzceļa līnijas, tiks samazināta slodze videi, nodrošinot dzelzceļa koridora ilgtspēju, samazinot tā kopējās izmaksas, nodrošināta atbilstība ES transporta politikas ilgtermiņa mērķiem, dodot ieguldījumu viena no ESSBJR mērķiem „Uzlabot iekšējos un ārējos transporta savienojumus” sasniegšanā, attīstot zaļāku transporta koridoru Austrumu-Rietumu virzienā.
- (368) Savukārt dzelzceļa pasažieru infrastruktūras modernizācija nodrošinās visu kategoriju, t.sk. pasažieru ar īpašām vajadzībām drošu un ērtu apkalpošanu uz pasažieru platformām un stacijas ēkās, kā arī piekļuvi pasažieru infrastruktūras objektiem, iekāpšanu un izkāpšanu no vilciena, kā arī drošu vilcienu satiksmi staciju robežās.
- (369) Investīcijas nepieciešamas arī lielo ostu efektīvai integrācijai transporta tīklā, nodrošinot pievadceļus un efektīvi nodalot kravu transporta plūsmu no dzīvojamo zonu šķērsošanas un vietējās satiksmes plūsmas, kā arī veicot investīcijas jūras ceļu pieejamībā. Veicot ostu koplietošanas infrastruktūras sakārtošanu, tiks rekonstruētas kritiskā stāvoklī esošās kopējās hidrotehniskās būves lielajās ostās un veikti ieguldījumi, kas paaugstinās kuģošanas drošību, uzlabos vides kvalitāti ostu teritorijās, un mazinās ostu darbības nelabvēlīgo ietekmi uz vidi, atļaujot kuģu kustību arī nelabvēlīgos laika apstākļos, ko šobrīd nav iespējams nodrošināt. Tādā veidā mazināsies kuģu dīkstāves, atrodoties reidā, kas samazinās kuģu dzinēju darbības rezultātā radītās emisijas un nelabvēlīgo ietekmi Baltijas jūrā, vienlaikus sniedzot ieguldījumu viena no ESSBJR mērķiem „Glābt jūru” sasniegšanā, veicinot emisiju samazināšanas mērķa sasniegšanu prioritārās joma „Kuģošana” ietvaros. No ESI fondiem tiks finansēts tikai atbalsts publiskai infrastruktūrai, un tikai gadījumos, kad nav pieejami citi finansēšanas avoti.
- (370) Ņemot vērā Rīgas pilsētas pieaugošo lomu reģionā un starptautiskās lidostas „Rīga” līdzšinējo straujo attīstību un tālākos attīstības plānus, un paredzamās privātās investīcijas, nepieciešams publiskais atbalsts investīcijām, kas saistītas ar vides prasību ievērošanu lidostā. No ESI fondiem plānots atbalstīt investīcijas starptautiskajā lidostā “Rīga” vides un drošības jomā, kas vērstas uz gaisa un trokšņu piesārņojuma samazināšanu, drošības uzlabošanu un lietus ūdens novadīšanu, izvairoties no applūšanas spēcīgu lietusegāžu laikā, gadījumos, kad nav pieejami citi finansēšanas avoti.
- (371) Ņemot vērā iepriekšminētos ieguldījumus tematiskā mērķa „Veicināt ilgtspējīgu transportu un novērst trūkumus tīkla pamatinfrastruktūrā” ietvaros, ar ERAF un KF finansējuma atbalstu plānots sasniegt šādus rezultātus:
1. samazinājies valsts reģionālo autoceļu sliktā un ļoti sliktā stāvoklī īpatsvars (ERAF);
 2. attīstīta TEN-T u.c. infrastruktūra, kas nodrošina ārējo sasniedzamību un vērsta uz resursefektīvas transporta sistēmas izveidi: labi ceļi, elektrificēts dzelzceļš, TEN-T sasaiste ar pilsētām, attīstīta ostu publiskās pieejamības infrastruktūra (KF);
 3. samazinājies valsts galveno autoceļu sliktā un ļoti sliktā stāvoklī īpatsvars (KF);
 4. CO₂ izmešu samazinājums gaisa kuģu manevrēšanas laikā (KF);
 5. CO₂ izmešu samazinājums dzelzceļa pārvadājumos (KF);

¹⁴⁵ Savstarpējās izmantojamības direktīvas un savstarpējās izmantojamības tehniskā specifikācija attiecībā uz Transeiropas dzelzceļu sistēmas vilcienu vadības iekārtu un signalizācijas apakšsistēmu (CCS SITS)

6. samazināta laika apstākļu ietekmētā kuģu dīkstāve (KF);
7. panākta Rīgas pilsētas efektīva integrācija TEN-T tīklā (KF).

Lai gan ESI fondu finansējums dos nozīmīgu ieguldījumu šo rezultātu sasniegšanā, to sasniegšana nav atkarīga tikai no ERAF un KF finansējuma, bet arī no citu darbību veikšanas un investīcijām, t.sk. valsts budžeta ieguldījumiem, lai sasniegtu noteiktos politikas rezultātus. No ESI fondiem plānotās investīcijas ceļu infrastruktūrā tiks papildinātas un to uzturēšana nodrošināta nacionālā finansējuma ietvaros atbilstoši Valsts autoceļu sakārtošanas programmai 2014.–2020.gadam. Atbilstoši likumam „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2014., 2015. un 2016.gadam” valsts autoceļu pārvaldīšanai, uzturēšanai un atjaunošanai SM budžetā tiek plānoti 377,8 milj. EUR.

Veicināt stabilas un kvalitatīvas darba vietas un atbalstīt darbaspēka mobilitāti

Nacionālie Stratēģijas „Eiropa 2020” mērķi 73% iedzīvotāju vecumā no 20 līdz 64 gadiem jābūt nodarbinātiem. Samazināt nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvaru līdz 21%¹⁴⁶ vai 121 000 cilvēku novērst nabadzības vai atstumtības risku. Samazināt skolu nepabeigušo jauniešu īpatsvaru līdz 13,4%.	ES Padomes 2013.gada rekomendācijas Stiprināt kvalitāti, pārklājumu un efektivitāti aktīvajiem nodarbinātības pasākumiem un apmācību komponentei. Risināt situāciju saistībā ar ilgstošo un jauniešu bezdarbu, palielinot aktīvās darba tirgus politikas un mērķtiecīgu sociālo pakalpojumu pārklājumu un efektivitāti. Uzlabot jauniešu nodarbinātību, piemēram, izmantojot Jauniešu garantijas mehānismu, izveidot visaptverošu profesionālo orientāciju, īstenot reformas profesionālās izglītības un mācību nozarē un uzlabot mācību kvalitāti un pieejamību.

- (372) Jau pašlaik Latvijā daļēji tiek diferencēta nodarbinātības veicināšanas pasākumu īstenošana dažādās vecuma grupās (lielākais bezdarbnieku īpatsvars ir jauniešu vidū vecumā no 20 līdz 24 gadiem, kā arī iedzīvotāju vidū vecumā no 45 līdz 59 gadiem), kuru integrēšanai darba tirgū būtu nepieciešamas atšķirīgas metodes. Jauniešu vidū būtiskākā nepieciešamība – izglītības un prasmju līmeņa paaugstināšana, profesionālās kvalifikācijas ieguve un praktisko iemaņu attīstība, savukārt gados vecāko bezdarbnieku integrācijai darba tirgū jānodrošina iegūto prasmju nepārtraukta papildināšana mūžizglītības ietvaros.
- (373) ES Padome 2013.gada 29.maijā izvirzījusi rekomendāciju Latvijai „Uzlabot jauniešu nodarbināmību, piemēram, izmantojot garantijas jauniešiem, izveidot visaptverošu karjeras atbalsta sistēmu, īstenot reformas profesionālās izglītības un mācību nozarē un uzlabot mācekļa prakses kvalitāti un pieejamību”. Garantijas jauniešiem mērķis ir nodrošināt, ka visi jaunieši, kas jaunāki par 25 gadiem, saņem kvalitatīvu darba, izglītības, mācekļības vai stažēšanās piedāvājumu. Latvija ir JINI 2014.–2015.gadam „atbilstīgais reģions”¹⁴⁷ un ir izstrādājusi plānu jauniešu garantijas īstenošanai.
- (374) Lai samazinātu augsta bezdarba un ekonomiskās neaktivitātes iestāšanās riskus (t.sk. jauniešiem) nākotnē, kā arī strukturālā bezdarba riskus saistībā ar bezdarbnieku zināšanu un prasmju

¹⁴⁶ Mērķis ietver divus rādītājus – nabadzības riska indekss un/vai personu īpatsvars zemas darba intensitātes māsaiimniecībās. Saskaņā ar Eurostat (EU-SILC) datiem 2012.gadā Latvijas sasniegtais rādītājs bija 22.1% jeb 448.5 tūkst. iedzīvotāju, kas bija pakļauti nabadzības riskam un/vai dzīvoja zemas darba intensitātes māsaiimniecībās.

¹⁴⁷ Saskaņā ar 2013.gada 17.decembra Eiropas Parlamenta un Padomes regulas (ES) Nr.1304/2013 par Eiropas Sociālo fondu un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr.1081/2006 16.pantu

- neatbilstību darba tirgus prasībām, ar ESI fondu atbalstu nepieciešams turpināt īstenot bezdarbnieku, īpaši jauniešu un personu ar zemu vai neatbilstošu prasmju un kvalifikācijas līmeni, aktivizēšanas un prasmju un kvalifikācijas pilnveides pasākumus, nodrošināt šo pasākumu mērķtiecību un efektivitāti, novēršot risku personām kļūt ekonomiski neaktīvām. ESI fondu atbalstu plānots sniegt arī darba drošības uzlabošanai un darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēmas ieviešanai, tādējādi atbalstot darbaspēka piedāvājuma un pielāgošanās procesu. Eiropas Nodarbinātības dienestu tīkla EURES uzsāktās reformas ietvaros ESF finansējums plānots arī EURES aktivitātēm ar darbaspēka mobilitāti saistītās informācijas un konsultāciju nodrošināšanai.
- (375) Lai atbilstoši ES Padomes rekomendācijām sekmētu stratēģijas „Eiropa 2020”, NRP un NAP 2020 mērķu sasniegšanu, ar ESI fondu atbalstu nepieciešams turpināt īstenot bezdarbnieku aktivizēšanas pasākumus, kā arī nodrošināt šo pasākumu mērķtiecību un efektivitāti.
- (376) Lai novērstu iedzīvotāju migrāciju no lauku teritorijām nodrošinātu alternatīvus ienākumu avotus, kā arī augstāku lauku iedzīvotāju labklājības līmeni un nodarbinātību, ELFLA ietvaros ieguldījumi tiks novirzīti jaunu uzņēmumu radīšanai lauku teritorijās un mazo lauksaimniecību pārstukturēšanai.
- (377) Rezultātā ar ESI fondu, līdztekus ar valsts investīciju palīdzību tiks sekmēts nodarbinātības līmeņa pieaugums, veicinot bezdarbnieku, īpaši, ilgstošo bezdarbnieku un jauniešu, integrēšanu darba tirgū un samazinot darbaspēka zināšanu un prasmju neatbilstību darba tirgus prasībām.
- (378) Nodarbinātība, t.sk. darbību dažādošana, un ar tās sekmēšanu saistītā teritorijas attīstība veicināma Baltijas jūras piekrastē, kas vienlaikus ir arī zivsaimniecībai nozīmīga teritorija (tajā atrodas vairāk nekā 78% zivsaimniecībā nodarbināto), lai nodrošinātu iespējas, t.sk. zivsaimniecībā iesaistītajiem, ES virzoties uz maksimālā zvejas ilgtspējīgas ieguves apjoma (MSY) mērķu sasniegšanu.
- (379) ELFLA ietvaros atbalsts tiek plānots jaunu uzņēmumu radīšanai un nelauksaimnieciskās darbības uzņēmumu attīstībai lauku teritorijās (sk. pielikumā „LAP 2014–2020 pasākumu īstenošanas karte”).
- (380) Ņemot vērā iepriekšminētos izaicinājumus, tematiskā mērķa ietvaros ar ESF, ELFLA un EJZF finansējuma atbalstu plānots sasniegt šādus rezultātus:
1. bezdarbnieki ar darba tirgus prasībām neatbilstošu kvalifikāciju un jaunieši, kuri nav ne mācībās, ne nodarbinātībā, ar ESF atbalstu iegūst darba tirgū pieprasītu kvalifikāciju, prasmes vai darba pieredzi (ESF);
 2. ar informācijas un finansiālu atbalstu ir palielināta bezdarbnieku un darba meklētāju, īpaši jauniešu, mobilitāte gan reģionālā, gan ES līmenī, mazinot darba tirgus reģionālās atšķirības (ESF);
 3. izveidota Darba tirgus apsteidzošo pārkārtojumu sistēma un uzlaboti aktīvās nodarbinātības politikas pasākumi atbilstoši darba tirgus prasībām, tādējādi nodrošinot sabalansētu darba tirgus attīstību ilgtermiņā (ESF);
 4. papildus nodarbinātības situācijas kvantitatīvajiem rādītājiem uzlabota darba tiesību un darba aizsardzības situācija bīstamo nozaru uzņēmumos (ESF);
 5. paildzināta gados vecāku cilvēku darbību saglabāšana un nodarbinātība (ESF);
 6. radīti jauni uzņēmumi nelauksaimnieciskai darbībai lauku teritorijās (ELFLA);
 7. palielināts pārstrukturizētu mazos lauku saimniecību skaits, stiprinot to konkurētspēju tirgū (ELFLA);
 8. sabiedrības virzītas vietējās attīstības pasākumu ietvaros palielināta nodarbinātība zivsaimniecībai nozīmīgajās teritorijās (EJZF).

Veicināt sociālo iekļaušanu, apkarot nabadzību un jebkādu diskrimināciju

Nacionālie stratēģijas “Eiropa 2020” mērķi Samazināt nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvaru līdz 21%¹⁴⁸ vai 121 000 cilvēku novērst nabadzības vai atstumtības risku. 73% iedzīvotāju vecumā no 20 līdz 64 gadiem jābūt nodarbinātiem.	ES Padomes 2013.gada rekomendācija Risināt situāciju saistībā ar ilgstošo un jauniešu bezdarbu, palielinot aktīvās darba tirgus politikas un mērķtiecīgu sociālo pakalpojumu darbības jomu un efektivitāti. Reformēt sociālās palīdzības sistēmu nodrošinot mērķētākus pasākumus iesaistīšanai darba tirgū.¹⁴⁹ Īstenot pasākumus bērnu nabadzības mazināšanai.

- (381) KP fondu 2014.–2020. gada plānošanas perioda nodarbinātības un sociālās iekļaušanas ieguldījumu stratēģija noteikta Pamatnostādņēs sociālo pakalpojumu attīstībai 2014.–2020. gadam, Profesionālā sociālā darba attīstības pamatnostādņēs 2014.–2020. gadam un Nodarbinātības un iekļaujošas izaugsmes pamatnostādņēs 2014.–2020. gadam. Nodarbinātības un sociālās iekļaušanas ietvars iekļauj sevī arī ieslodzīto un bijušo ieslodzīto resocializācijas komponenti, kas definēta „Ar brīvības atņemšanas sodu notiesāto personu resocializācijas koncepcijā”. „Informatīvais ziņojums par pasākumu plānu notiesāto resocializācijas pilnveidošanai ieslodzījuma laikā un pēc atbrīvošanas laika periodam no 2014. līdz 2020. gadam” iezīmēs valsts un pašvaldības institūciju, biedrību un nodibinājumu un citu sabiedrisko resursu pasākumus šīs īpašās mērķa grupas iekļaušanai sabiedriskajā dzīvē un darba tirgū. Latvijas valsts stratēģiskās politikas ietvars veselības jomā, kas, t.sk., nosaka sociālās atstumtības un nabadzības riskam pakļauto cilvēku piekļuves uzlabošanu veselības pakalpojumiem, tādējādi mazinot nabadzības risku, tiks noteikts aktualizētajās Sabiedrības veselības pamatnostādņēs 2014.–2020. gadam (pašlaik ietvars noteikts „Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2011.–2017. gadam”) atbilstoši plānotajam investīciju periodam. Plānotie ieguldījumi sociālajā un veselības infrastruktūrā atspoguļoti pielikumā „Plānotie ieguldījumi sociālo pakalpojumu infrastruktūrā 2014.–2020. gada ES fondu plānošanas periodā” (pielikums Nr. 4) un „Veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju tīkls” (pielikums Nr. 5).
- (382) ESI fondu atbalsts pārejai no institucionālās uz sabiedrībā balstītu aprūpi plānots, ievērojot Eiropas Kopējās vadlīnijas un Rokasgrāmatu par ES fondu izmantošanu, lai īstenotu pāreju no institucionālās uz sabiedrībā balstītu aprūpi.¹⁵⁰ Atšķirībā no iepriekšējā plānošanas perioda 2014.–2020. gada plānošanas periodā ERAF ieguldījumi plānoti tikai sabiedrībā balstītu pakalpojumu infrastruktūras izveidei, atsakoties no investīcijām ilgstošās aprūpes institūcijās, un deinstitucionalizācijas procesa mērķgrupas būs pilngadīgas personas ar garīga rakstura traucējumiem, ārpusģimenes aprūpē esošie bērni un jaunieši, kā arī bērni ar funkcionāliem traucējumiem. Deinstitucionalizācijas īstenošanai tiks izstrādāts rīcības plāns (2014. gadā) un reģionālie deinstitucionalizācijas plāni (līdz 2016. gadam), nodrošinot ESF un ERAF ieguldījumu sinerģiju, iespējami vienmērīgu sabiedrībā balstītu pakalpojumu pārklājumu visas valsts teritorijā,

¹⁴⁸ Mērķis ietver divus rādītājus – nabadzības riska indekss un/vai personu īpatsvars zemas darba intensitātes mąjsaimniecībās. Saskaņā ar Eurostat (EU-SILC) datiem 2012. gadā Latvijas sasniegtais rādītājs bija 22.1% jeb 448.5 tūkst. iedzīvotāju, kas bija pakļauti nabadzības riskam un/vai dzīvoja zemas darba intensitātes mąjsaimniecībās.

¹⁴⁹ Rekomendācijas īstenošana balstīsies uz nodokļu un pabalstu politikas pārmaiņām un sociālās drošības sistēmas pilnveidi, kā arī valsts budžeta atbalstītu pieejas paplašināšanu bērnu aprūpes pakalpojumiem un ar izglītības ieguvu saistīto izdevumu segšanu; ESF atbalsts tiek plānots profesionāla sociālā darba pilnveidei un nabadzības un sociālās atstumtības risku un situācijas monitoringam.

¹⁵⁰ Publicētas: <http://deinstitutionalisationguide.eu>

ievērojot publisko pakalpojumu klāstu jeb „grozu”, kā to nosaka Reģionālās politikas pamatnostādnes 2013.-2019.gadam.

- (383) Pētījums „ES fondu ieguldījumu un ietekmes uz plānošanas dokumentos noteiktās horizontālās prioritātes „Vienlīdzīgas iespējas” īstenošanu izvērtējums”¹⁵¹ iesaka veicināt nodarbinātības infrastruktūras attīstību, kas ir pamatnosacījums personu ar invaliditāti neatkarībai un vienlīdzībai ar citiem. Nodrošinot personu ar invaliditāti tiesības uz darbu un sniedzot iespēju pelnīt iztikas līdzekļus ar darbu, tiks sekmēta personu ar invaliditāti kā nepietiekami izmantotā darbaspēka resursa iekļaušana darba tirgū.¹⁵² Nabadzības līmeņa mazināšanas un diskriminācijas novēršanas ietvaros būtiski nodrošināt arī ekonomiski neaktīvo (darbspējīgas personas, kas nav reģistrētas nodarbinātības dienestos kā darba meklētāji) un dažāda veida diskriminācijai pakļauto sabiedrības grupu – invalīdu, pirmspensijas vecuma cilvēku, etnisko minoritāšu, cilvēku ar vājām valsts valodas zināšanām u.c. integrāciju sabiedrībā un to piesaistīšanu tautsaimniecībā, tos integrējot darba tirgū.
- (384) Lai risinātu notiesāto efektīvu iekļaušanos darba tirgū, būtiski pilnveidot ieslodzīto un bijušo ieslodzīto resocializācijas sistēmu ieslodzījuma vietās un Valsts probācijas dienestā (pilnveidojot esošos un radot jaunus resocializācijas instrumentus visu noziedzīgas uzvedības risku novēršanai soda izpildes laikā), kā arī veidot jaunu bijušo ieslodzīto atbalsta sistēmu sabiedrībā, kas vienlaikus būtu arī ieslodzījuma laikā uzsāktās resocializācijas turpinājums un iespēja sniegt atbalstu bijušā notiesātā integrācijai darba tirgū. Vienlaikus nepieciešama arī ieslodzījuma vietu un probācijas dienesta darbinieku un citu resocializācijā iesaistīto darbinieku apmācības sistēmas pilnveidošana, lai nodrošinātu kvalificētu personālu darbam ar ieslodzīto, atsevišķu riska novērtējuma instrumentu attīstība, kā arī pašvaldību, nevalstisko un reliģisko organizāciju personāla spēju attīstīšana bijušo ieslodzīto integrācijai sabiedrībā un darba tirgū pēc atbrīvošanas.
- (385) Veselību veicinoši pasākumi, veselības pakalpojumu pieejamības un to kvalitātes uzlabošana, kā arī atbilstošu sociālo pakalpojumu pieejamība (sociālā rehabilitācija) ir viens no galvenajiem faktoriem nabadzības novēršanai un sniedz lielu ieguldījumu ekonomiskās izaugsmes veicināšanā. OECD aprēķini liecina, ka ar katru sagaidāmā mūža gada kāpumu IKP pieaug par līdz pat 4%.¹⁵³ Tādējādi ekonomisko izaugsmi iespējams nodrošināt, mērķtiecīgi uzlabojot sabiedrības veselību un nodrošinot iedzīvotājiem iespēju palikt aktīviem un saglabāt labu veselību pēc iespējas ilgāk.
- (386) Svarīgi ir ne tikai tas, cik liels finansējums tiek ieguldīts veselībā, bet arī, kā tiek veikti ieguldījumi, nodrošinot veikto ieguldījumu efektivitāti¹⁵⁴ un pieejamību kvalitatīvai veselības aprūpei un izmantojot publisko finansējumu efektīvi.¹⁵⁵ Reformu pēctecība tiks īstenota, izstrādājot un ieviešot veselības tīklu attīstības vadlīnijas, lai samazinātu diagnostiskā darba pieejamības un kvalitatīva pakalpojuma nodrošināšanas problēmas valstī un lai būtiski samazinātu vidējo laiku līdz diagnozes noteikšanai. Ņemot vērā Latvijas iedzīvotāju augstos saslimstības, hospitalizācijas un mirstības rādītājus prioritāro (sirds un asinsvadu, onkoloģijas, perinatālā un neonatālā perioda aprūpe un garīgā veselība) veselības jomu ietvaros, būtiski pilnveidot primāro veselības aprūpi agrīnai slimību diagnostikai un ārstēšanai un uzlabot šo pakalpojumu pieejamību. Tādējādi samazinot iedzīvotāju saslimstības pieauguma tempu ilgtermiņā, invaliditāti un priekšlaicīgu mirstību, īpaši atbalstu sniedzot nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju

¹⁵¹ <http://www.esfondi.lv/page.php?id=1105>

¹⁵² Pētījums „ES fondu ieguldījumu un ietekmes uz plānošanas dokumentos noteiktās horizontālās prioritātes „Vienlīdzīgas iespējas” īstenošanu izvērtējums”, SIA „Projektu un kvalitātes vadība”, biedrība „Accipe!”, Rīga, 2011.

¹⁵³ [Social Investment Package, Commission Staff Working Document "Investing in Health", 20.02.2013, EC.](#)

¹⁵⁴ [Social Investment Package, Commission Staff Working Document "Investing in Health", 20.02.2013, EC.](#)

¹⁵⁵ Commission Communication, Annual Growth Survey 2013 – COM (2012) 750 final, 28.11.2012, and thematic summary on health and healthcare systems relevant for the Europe 2020 Strategy.

grupām. Lai ekonomētu resursus sekundārā un terciārajā veselības aprūpē un atslogotu šo aprūpes līmeņu pakalpojumu sniedzēju darbu, primārajā veselības aprūpes līmenī jānodrošina, lai konsultācijas slimību profilaksei ir pieejamas pie ģimenes ārsta, īpašu uzsvāru liekot uz ģimenes ārstu darbu ar sociālās un teritoriālās atstumtības, kā arī nabadzības riskam pakļautajiem iedzīvotājiem. Izstrādājot un ieviešot veselības tīklu attīstības vadlīnijas, tiks arī pievērsta liela uzmanība reģionālās nevienlīdzības mazināšanai kontekstā ar veselības aprūpes pieejamību, tai skaitā izvērtējot un nosakot optimālus risinājumus cilvēkresursu pieejamības uzlabošanai un mobilo veselības aprūpes pakalpojumu pieejamībai veselības aprūpes jomā. Risinājumu ietvaros nepieciešams noteikt prasības gan cilvēkresursu (kompetences un pieejamības), gan infrastruktūras (t.sk. IT infrastruktūras) attīstībai.

- (387) Latvijā daļa iedzīvotāju finansiālu apstākļu un teritoriālās nevienlīdzības dēļ nevar piekļūt veselības aprūpei, kad tā nepieciešama.¹⁵⁶ Lai uzlabotu esošo situāciju, nepieciešami mērķēti pasākumi īpaši tiem iedzīvotājiem, kas pakļauti sociālās vai teritoriālās atstumtības riskam, lai uzlabotu šo iedzīvotāju piekļuvi veselības aprūpes un veselības veicināšanas pasākumiem. Papildus ļoti svarīgi ir mērķtiecīgi uzlabot sadarbību starp sociālo un veselības jomu pakalpojumu sniedzējiem, īpaši, ņemot vērā pieaugošo sabiedrības novecošanu, kas ir būtisks vidēja un ilgtermiņa izaicinājums sociālo pakalpojumu un veselības aprūpes jomā visā ES. Iedzīvotāju vidējā mūža ilguma palielināšanās pati par sevi nav uzskatāma par sociālo pakalpojumu pieprasījumu ietekmējošu faktoru, tomēr hronisko saslimšanu pieaugums, vispārējais iedzīvotāju veselības stāvoklis, zemais veselīgi nodzīvoto dzīves gadu līmenis Latvijā (salīdzinot ar ES vidējo rādītāju)¹⁵⁷ rada risku, ka nākotnē ilgtermiņa aprūpes pakalpojumu pieprasījums palielināsies, tādējādi nepieciešams nodrošināt mērķtiecīgus veselības veicināšanas un slimību profilakses pakalpojumus, īpaši nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajiem iedzīvotājiem, veicinot veselīgu dzīvesveidu un nodrošinot aktīvu novecošanu.
- (388) Viens no svarīgākajiem instrumentiem mērķtiecīgai nevienlīdzības mazināšanai veselības jomā ir investīcijas iedzīvotāju, īpaši sociālās atstumtības un nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju veselības veicināšanā un slimību profilaksē. Veiktie pētījumi liecina, ka investīcijas veselības veicināšanas un profilakses pasākumos ir nozīmīgas no izmaksu efektivitātes viedokļa un ilgtermiņā nodrošina valstī finansiālu ietaupījumu gan ekonomikas jomā, gan vērtējot no sociālā aspekta.¹⁵⁸
- (389) Lai risinātu situāciju Latvijā, kur vērojama ārstniecības personāla novecošanās tendence un nevienmērīgs personāla, īpaši ārstu, reģionālais izvietojums (ārsti lielākoties strādā galvaspilsētā), tiks īstenoti pasākumi personāla piesaistei darbam reģionos,¹⁵⁹ kā arī tiks uzlabots nodrošinājums ar māsām veselības aprūpes iestādēs Latvijā, t.sk. sagatavojot augstas specializācijas ārstus, medmāsas, atbilstošas kvalifikācijas ārstniecības atbalsta personālu, sociālos darbiniekus un farmācijas speciālistus un paaugstinot ģimenes ārsta pieejamību reģionos, kur to pieejamība ir zema. Tāpat nepieciešams uzlabot ārstniecības un ārstniecības atbalsta personāla koordinētu darbību visos veselības aprūpes līmeņos, lai nodrošinātu pakalpojuma nepārtrauktību un kvalitāti.
- (390) Vienlaikus ir plānots veikt veselības veicināšanas un profilakses pasākumus (skrīnings, agrīnā diagnostika), kā arī informēšanas pasākumus par slimību profilakses un veselīga dzīvesveida

¹⁵⁶ Access to health care and the financial burden of out-of-pocket health payments in Latvia. WHO, 2009.

¹⁵⁷ EUROSTAT dati.

¹⁵⁸ The World Health Report 2002: Reducing Risks, Promoting Healthy Life, World Health Organization 2002; Global action plan for the prevention and control of NCDs 2013-2020, World Health Organization 2013.

¹⁵⁹ VM dati.

nozīmi veselības saglabāšanā, īpaši sociālās atstumtības un nabadzības riskam pakļautajiem iedzīvotājiem, veselības veicināšanas koordinatoru un atbildīgo amatpersonu apmācības.¹⁶⁰

- (391) Tiks uzlabota veselības aprūpes personāla sniegto pakalpojumu teritoriālā pieejamība lauku iedzīvotājiem, īpaši sociālās atstumtības un nabadzības riskam pakļautajiem iedzīvotājiem, kuri zemu ienākumu vai fiziskā stāvokļa dēļ nav spējīgi saņemt savlaicīgu veselības aprūpi, kā arī mobilo brigāžu pakalpojumu pieejamību un nepieciešamo mājas aprūpi šādiem pacientiem reģionos. Lai pārorientētu veselības aprūpes sistēmu no ārstēšanas slimnīcā uz primāro un ambulatoro līmeni, veselības tīklu attīstības vadlīniju prioritārajās (sirds un asinsvadu, onkoloģijas, perinatālā un neonatālā perioda un garīgās veselība) veselības jomu ietvaros jādefinē stacionāro un ambulatoro pakalpojumu plānošanas principi, izstrādājot veselības aprūpes sistēmas attīstības plānu veselības tīklu attīstības vadlīniju ietvaros, teritoriālā izvietojuma un sniedzamā pakalpojuma apjoma plānošanas kritēriji, kā arī kritēriji sniegto pakalpojumu kvalitātei, t.sk. jādefinē ārstniecības procesā iesaistīto mediķu kompetences visos aprūpes līmeņos, attiecīgi nodrošinot veselības aprūpes un veselības veicināšanas pakalpojumu pieejamību, cilvēkresursu attīstību veselības jomā un infrastruktūras uzlabošanu efektīvas veselības aprūpes sistēmas kontekstā.
- (392) Lai izlīdzinātu reģionālās atšķirības un nodrošinātu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību, ņemot vērā reģionālās politikas un sabiedrības veselības plānošanas principus, ESF atbalsta ietvaros tiks detalizēti izvērtēta veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība (tai skaitā no cilvēkresursu nodrošinājuma, no infrastruktūras pieejamības, gan no izmaksu efektivitātes viedokļa) un izstrādāts detalizēts kartējums nepieciešamo pakalpojumu nodrošināšanai veselības sistēmas pieejamības un kvalitātes uzlabošanai, kas noteiks ESF un ERAF investīciju ieguldījumus veselības jomā.
- (393) Lai nodrošinātu vienmērīgu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību valstī kopumā, nepieciešams uzlabot primārās veselības aprūpes komandas (ģimenes ārsts, māsa, ārsta palīgs, vecmāte) un citu veselības aprūpes pakalpojumu un speciālistu teritoriālo pieejamību, īstenojot pasākumus veselības aprūpes pakalpojumu kvalitātes uzlabošanai, īpaši teritoriālās, sociālās atstumtības un nabadzības riskam pakļautajiem iedzīvotājiem reģionos, sevišķu uzmanību pievēršot teritorijām ar zemu iedzīvotāju blīvumu, nepietiekamu veselības aprūpes speciālistu pieejamību¹⁶¹ un lielāku sociālās atstumtības un nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvaru.
- (394) Tiks īstenoti veselības veicināšanas un slimības profilakses pasākumi, liekot uzsvāru uz vietējās sabiedrības (community based) mērķētiem pasākumiem, attīstot slimību profilakses pakalpojumu sniegšanas iespējas, kur svarīga ir ģimenes ārsta loma agrīnajā posmā, informējot par veselīga dzīvesveida nozīmi veselības saglabāšanā.
- (395) ESF un ERAF ieguldījumi līdztekus valsts un pašvaldību investīcijām, ko paredz NAP 2020, palīdzēs paplašināt institūcijām alternatīvu aprūpes pakalpojumu pieejamību, attīstot infrastruktūru un cilvēkresursus, lai stiprinātu indivīdus un ģimenes, un nodrošinātu uz personu vērstus pakalpojumus, tādējādi sekmējot iepriekšminētās ES Padomes rekomendācijas īstenošanu.
- (396) Lauku iedzīvotāju sociālo aktivitāšu veicināšanai ELFLA un EJZF ietvaros plānots izmantot LEADER vai SVVA pieeju, kā arī ELFLA ietvaros plānoti atbalsta pasākumi mazo saimniecību attīstībai.
- (397) Ņemot vērā iepriekšminētos ieguldījumus tematiskā mērķa „Veicināt sociālo iekļaušanu un apkarot nabadzību un diskrimināciju” ietvaros, ar ERAF, ESF un ELFLA finansējuma atbalstu plānots sasniegt šādus rezultātus:

¹⁶⁰ Social Investment Package, Commission Staff Working Document "Investing in Health", 20.02.2013, EC.

¹⁶¹ Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2011.-2017.gadam.

1. palielināta uz personu vērstu pakalpojumu pieejamība, attīstīta infrastruktūra un izveidoti ģimeniskai videi pietuvināti aprūpes pakalpojumi ārpusģimenes aprūpē esošiem bērniem un jauniešiem (ERAF);
2. attīstīta infrastruktūra personu ar garīga rakstura traucējumiem aprūpes nodrošināšanai dzīvesvietā, attīstīts ārstniecības iestāžu tehniskais nodrošinājums, kas palielina pakalpojumu pieejamību mērķa grupām, izveidots asistīvo tehnoloģiju (tehnisko palīglīdzekļu) apmaiņas fonds bērniem ar funkcionāliem traucējumiem (ERAF);
3. uzlabota infrastruktūra kvalitatīvu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamībai, īpaši sociālās, teritoriālās atstumtības un nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju grupām, t.sk. attālinātajos reģionos (ERAF);
4. palielināta ilgstošo bezdarbnieku un citu nelabvēlīgākā situācijā esošo (t.sk. ieslodzīto un bijušo ieslodzīto u.c. veida diskriminācijas un sociālā atstumtības riskam pakļauto) darbaspējīgā vecuma iedzīvotāju integrācija darba tirgū (ESF);
5. paaugstināta sociālo dienestu darba efektivitāte un darbinieku profesionalitāte darbam ar riska situācijā esošām personām (ESF);
6. palielināta cilvēku ar funkcionāliem traucējumiem un bērnu pāreja no institucionālās uz sabiedrībā balstītu aprūpi (ESF);
7. uzlabota savlaicīga piekļuve ārstniecības un ārstniecības atbalsta personālam, sociālās, teritoriālās atstumtības un nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju grupām, t.sk. tiem, kuri dzīvo attālinātajos reģionos (ESF);
8. uzlaboti iedzīvotāju veselīga dzīvesveida paradumi, uzlabojot pieejamību slimību profilakses pasākumiem, t.sk., reģionos (ESF);
9. uzlabota ārstniecības, ārstniecības atbalsta personu un veselības aprūpes speciālistu kvalifikācija un iemaņas atbilstoši identificētajām cilvēkresursu veselības jomā attīstības vajadzībām (ESF);
10. Ar LEADER pieeju palielinājusies lauku iedzīvotāju sociālā iekļaušana (ELFLA).

Ieguldīt izglītībā, apmācībā un arodizglītībā prasmju apguvei un mūžizglītībā

Nacionālie „Eiropa 2020” mērķi	Stratēģijas	ES Padomes 2013.gada rekomendācijas
Skolu nepabeigušo iedzīvotāju īpatsvars (vecuma grupā 18–24 gadi; %) ir 13.4%. Iedzīvotāju īpatsvars 30-34 gadu vecumā ar augstāko izglītību ir 34–36%.		Uzlabot jauniešu nodarbinātību, izveidot visaptverošu karjeras atbalsta sistēmu, īstenot reformas profesionālās izglītības un apmācības nozarē un uzlabot mācekļības kvalitāti un pieejamību. Īstenot plānotās augstākās izglītības reformas, īpaši attiecībā uz tāda finansēšanas modeļa izveidi, kas stimulē kvalitāti, akreditācijas sistēmas reformu, iestāžu konsolidāciju un internacionalizācijas veicināšanu.

- (398) Darba tirgus disproporcijas nevēršanai ir nepieciešami izglītības sistēmas uzlabojumi kopumā, kas veicina tautsaimniecības transformāciju un Viedās specializācijas stratēģijas prioritāšu īstenošanai nepieciešamo kompetenču, uzņēmējspējas un radošuma attīstību visos izglītības līmeņos.
- (399) Demografiskās situācijas dēļ nepieciešami pārdomāti risinājumi resursu koncentrācijai un izglītības pakalpojumu pieejamības pārstrukturizācijai, vērtējot katra novada un plānošanas reģiona īpatnības un attīstības modeļus.

Augstākā izglītība

- (400) Lai veicinātu studiju vienota attīstības procesa realizāciju un stratēģisko plānošanu, t.sk. novērstu studiju programmu pārklāšanos, veicinātu AII mērķtiecīgu savstarpējo sadarbību un sadarbību ar uzņēmējdarbības sektoru, pieejamo akadēmisko un materiālo resursu koplietošanu un starptautiskās sadarbības veicināšanu, plānots stiprināt augstākās izglītības iestāžu stratēģisko specializāciju, attīstot tematiskus AII konsorcijs un veicinot funkcionālu un ģeogrāfisku resursu konsolidāciju un koplietošanu, AII stratēģisko partnerību.
- (401) AII konsorcijs plānoti kā stratēģiskās partnerības starp vairākām AII, t.sk. koledžām, to darbībā iesaistot arī zinātniskās institūcijas un darba devējus. Attīstot augstākās izglītības iestāžu stratēģisko specializāciju, tiks ņemtas vērā Viedās specializācijas stratēģijas noteiktās izaugsmes prioritātes un specializācijas jomas, kā arī nodrošināta sinerģija ar valsts nozīmes pētniecības centru (VNPC) zinātnes jomām, kā arī jāparedz šo centru zinātniskās infrastruktūras izmantošana mācību procesā.
- (402) Jāveicina augstskolu iekšējās kvalitātes sistēmu izstrāde, to pilnveidošana atbilstoši Eiropas līmenī atzītiem kvalitātes standartiem.
- (403) Augstākās izglītības kvalitātes un atbilstības darba tirgus un tautsaimniecības izaugsmes vajadzībām stiprināšanai nepieciešams uzlabot studiju programmu saturu sadarbībā ar darba devējiem, veicināt studiju programmu atpazīstamību ES valstīs, tādējādi veicinot ārvalstu studējošo piesaisti. Vienlaikus nepieciešams atbalsts arī AII īstenoto studiju programmu konsolidēšanai un zinātniskās darbības kvalitātes pilnveidei, īpaši STEM, t.sk. medicīnas un radošās industrijas, studiju virzienos, studiju programmu satura pilnveidei un ES valodās izstrādei un aprobācijai.
- (404) Savukārt, lai veicinātu konkurētspējīgu studiju programmu nodrošināšanu un pasniegšanu, nepieciešams atbalsts pasniedzēju, t.sk. ārvalsts, piesaistei darbam augstākajā izglītībā, kā arī esošā AII personāla kvalifikācijas paaugstināšanai.
- (405) Lai veicinātu augstākās izglītības kvalitātes kultūras attīstību atbilstoši labākajiem standartiem EAIT, kā arī veicinātu Latvijas augstākās izglītības atpazīstamību, vienlaikus palielinot uzticamību Latvijas augstākajai izglītībai, ESF finansējumu plānots novirzīt nacionālās augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas aģentūras sākotnējās darbības kvalitātes atbalsta pasākumiem un kapacitātes stiprināšanai ar mērķi iekļūt EQAR. Lai veicinātu augstākās izglītības studiju programmu starptautisko konkurētspēju, ESF atbalsts plānots AII kopīgo studiju programmu un studiju programmu ES valodās izstrādei un aprobācijai, un šo studiju programmu starptautiskajai akreditācijai.
- (406) Lai nodrošinātu kvalitatīvu augstākās izglītības, zinātnes, tehnoloģiju attīstības un inovācijas politikas veidošanu, ieviešanu un izvirzīto mērķu sasniegšanu, augstākās izglītības institūcijās nepieciešams attīstīt politikas analīzes un monitoringa kompetenci.
- (407) Mūsdienīgu studiju un pētniecības apstākļu nodrošināšanai nepieciešams turpināt modernizēt augstskolu studiju un pētniecības bāzi, lai veicinātu AII tīkla resursu koncentrāciju un izglītības pieejamību, t.sk. radot vairāk STEM, t.sk. medicīnas un radošajās industrijas, jomās studiju vietas. Atbalstu STEM, t.sk. medicīnas un radošās industrijas, jomu studiju programmu infrastruktūras modernizācijai plānots piešķirt, nodrošinot studiju un zinātniskā darba teritoriāli telpisko koncentrēšanos.

Profesionālā izglītība

- (408) Lai paplašinātu izglītojamo spēju elastīgi reaģēt konkurences apstākļos un veicinātu dzīves līmeņa paaugstināšanos, ir meklējami kompleksi risinājumi profesionālās izglītības pievilcības sekmēšanai, palielinot audzēkņu skaitu profesionālajās vidējās izglītības programmās, kā arī mazinot to audzēkņu skaitu profesionālajās vidējās izglītības iestādēs, kuri ir atskaitīti nesekmības vai nodarbību neapmeklēšanas dēļ.
- (409) 2014.–2020.gada plānošanas periodā tiks uzlabota profesionālās izglītības pieejamība, kas rada nodarbinātības iespējas un ir būtiska tautsaimniecības struktūras pilnveidošanai. Atbalsts plānots profesionālās izglītības iestāžu infrastruktūras izveidei un uzlabošanai, mācību līdzekļu un tehniskā aprīkojuma iegādei, t.sk., lai nodrošinātu jaunu profesionālo izglītības programmu izveidi un īstenošanu. Plānots nodrošināt visu profesionālās izglītības programmu prioritārajās izglītības tematiskās jomās un programmu grupās mācību infrastruktūras modernizēšanu, kā arī profesionālās izglītības pedagogu kvalifikācija tiks celta atbilstoši jaunajam profesionālās izglītības saturam un uzlabotajai mācību infrastruktūrai. Ņemot vērā, ka profesionālās izglītības iestādes atbilstoši Izglītības attīstības pamatnostādņem 2014.–2020.gadam plānots izvietot reģionālas nozīmes centros, kā arī plānoto izglītojamo skaitu sadalījumā 50:50 profesionālās izglītības programmās un vispārējās izglītības programmās, to izglītības funkciju nodrošināšanai nepieciešama arī dienesta viesnīcu modernizācija, kas daudzos projektos 2007.–2013.gada plānošanas perioda ietvaros tika atlikta.
- (410) Lai optimizētu profesionālās izglītības programmu piedāvājumu saskaņā ar Viedās specializācijas stratēģiju, īstermiņa darba tirgus pieprasījumu, pārmaiņām strauji mainīgajās tehnoloģijās, kā arī, lai nodrošinātu to pieejamību dažādām mērķa grupām, profesionālās izglītības programma tiks pārstrukturēta elastīgajos mācību moduļos – profesionālās izglītības programmu sastāvdaļās ar noteiktu mācīšanās mērķi, uzdevumiem un mācību rezultātiem. Sadarbībā ar sociālajiem partneriem nepieciešams turpināt profesionālās izglītības sistēmas reformas, ieviešot jaunas vai uzlabojot esošās praktiskās apmācības shēmas. Tiks nodrošināta darba pieredzē un praksē balstīta mācību attīstība profesionālajā izglītībā, attīstot sadarbību ar uzņēmumiem un pilnveidojot personāla prasmes un mācību saturu. Nepieciešams stiprināt profesionālās izglītības iestāžu kapacitāti darbam ar pieaugušajiem un sadarbību ar darba devējiem, t.sk. izstrādājot pieaugušo izglītības programmas, lai nodrošinātu darba tirgu ar attiecīgām prasībām atbilstošu darbaspēku.
- (411) Ņemot vērā mainīgās darba tirgus prasības un tehnoloģiju attīstību, profesionālās izglītības pedagogiem un prakšu vadītājiem ir nepieciešams pilnveidot arī profesionālās iemaņas profesionālā mācību priekšmeta mācīšanai darba tirgus tendencēm un darba devēju prasībām atbilstošas izglītības nodrošināšanai PII audzēkņiem.
- (412) Plānoti atbalsta pasākumi iekļaujošas un individuālo spēju attīstošas izglītības attīstībai, t.sk. jauniešu ar speciālām un īpašām vajadzībām iekļaušanas pasākumiem un pasākumiem izglītojamo mācību grūtību un mācīšanās traucējumu diagnosticēšanā, nepieciešamā pedagoģiskā personāla un atbalsta personāla nodrošināšanā. Atbalsts tiks sniegts profesionālās izglītības satura pilnveidei, kas nodrošinās EQAVET kvalitātes prasību un Nacionālās kvalifikāciju ietvarstruktūras ieviešanu Latvijā.
- (413) Lai paaugstinātu profesionālās izglītības programmu kvalitāti, jāturpina uz sasniedzamajiem rezultātiem balstīta modulāro profesionālās izglītības programmu izstrāde (līdz 2020.gadam tiks izstrādātas atlikušās 184 no 240 programmām), līdz 2020.gadam tiks izstrādātas 16 nozaru kvalifikācijas struktūras (2007.–2013.gada periodā veikta 14 nozaru izpēte)¹⁶².
- (414) Lai paplašinātu izglītojamo spēju elastīgi reaģēt konkurences apstākļos un veicinātu dzīves līmeņa paaugstināšanos, sevišķi specifiskām izglītojamo grupām, piemēram, priekšlaicīgi mācības

¹⁶² VISC dati

pārtraukušajiem, migrantiem, personām ar invaliditāti, nepieciešami kompleksi risinājumi profesionālās izglītības pievilcības sekmēšanai, palielinot audzēkņu skaitu profesionālajās vidējās izglītības programmās, kā arī mazinot to audzēkņu skaitu profesionālajās vidējās izglītības iestādēs, kuri atskaitīti nesekmības vai nodarbību neapmeklēšanas dēļ. Nozīmīga loma būs atbalstam karjeras izglītības pasākumiem profesionālās izglītības iestādēs sadarbībā ar darba devējiem.

Vispārējā izglītība

- (415) Lai mazinātu vispārējās izglītības iestāžu tīkla sadrumstalotību un vienlaikus nodrošinātu vispārējās izglītības piedāvājumu atbilstoši Izglītības attīstības pamatnostādņiem 2014.-2020.gadam, atbalsts plānots izglītības iestāžu tīkla optimizācijai reģionālā līmenī, t.sk. mācību līdzekļu un tehniskā aprīkojuma iegādei, kā arī mācību vides modernizēšanai.
- (416) Izglītības iestāžu tīkla sakārtošana plānota, veidojot jaunu pieeju iestāžu pakalpojumu piedāvājumam:
1. sākumskolas izglītība (1.–6.klase) – pēc iespējas tuvāk dzīvesvietai, nodrošinot pakalpojumu pieejamību vietējas nozīmes autoceļu tuvumā. Nozīmīgi vērtēt arī pirmsskolas (5–6 gadus vecu bērnu) izglītības integrāciju šajās iestādēs;
 2. vispārējā vidējā izglītība (10.–12.klase) – pamatā koncentrēta reģionālas nozīmes pilsētās un novadu centros. Pakalpojuma pieejamība nodrošināta reģionālas nozīmes autoceļu tuvumā, nodrošinot izglītības iestādes optimālu sasniedzamību un iegūstamās izglītības kvalitāti. Atbilstoši katra reģiona attīstības scenārijiem vērtējama arī profesionālo izglītības programmu integrācija vispārējā izglītībā.
- (417) Lai mainītu mācību procesu, tas tiks pielāgots bērnu vajadzībām, kas ietvers individuālo plānu īstenošanu, metodisko atbalstu pedagogiem, pedagogu kompetenču pilnveidi (t.sk., pedagoģiski diagnosticēt problēmu), atbalsta speciālistu iesaistīšanu, sadarbību ar vecākiem un bērnu iesaisti ārpusklašu aktivitātēs. Tiks pievērsta pastiprināta uzmanība mācību rezultātu monitoringam un cēloņsakarību starp mācību rezultātu ietekmējošajiem faktoriem un izglītojamo mācību sasniegumiem noteikšanai, lai uz kompetencēm balstītajā izglītības saturā paredzētu pasākumus mācību sasniegumu uzlabošanai.
- (418) Līdz 2020.gadam plānots nodrošināt kvalitatīvas pamatizglītības un vidējās izglītības pieejamību, kā arī plašākas un daudzveidīgas iespējas tādām nodarbībām ārpus formālās izglītības, kas paplašina pieredzi, rada iespējas atklāt un attīstīt individuālās spējas. Atbalsts tiks sniegts kompetenču pieejā pilnveidota vispārējās izglītības satura izstrādei un aprobācijai, tai skaitā sniedzot atbalstu metodisko un mācību materiālu izstrādei un pasākumu veikšanai iekļaujošas izglītības īstenošanai vispārējā izglītības sistēmā un izglītojamo spēju attīstībai, kā arī visaptveroša izglītības kvalitātes monitoringa izstrādei un īstenošanai mācību kvalitātes uzlabošanai, karjeras izglītības attīstībai, pedagogu, kā arī atbalsta personāla, profesionālās kompetences pilnveidei izglītojamo iekļaujošas un individuālo spēju veicinošas izglītības attīstībai, īstenojot izglītojamo individuālo spēju veicinošas izglītības attīstību un izglītojamo ar speciālām vajadzībām iekļaušanu izglītības sistēmā.
- (419) Ievērojot to, ka uz 2013.gadu Latvijā identificēts 30 000 jauniešu vecumā no 15 līdz 24 gadiem, kas nestrādā, nemācās vai neapgūst arodu, kas no jauniešu kopskaita attiecīgajā vecumā veido aptuveni 12.1%, ir būtiski sniegt atbalstu preventīviem un kompensējošiem pasākumiem, kas novērš priekšlaicīgu izglītības sistēmas pamešanu. Plānots atbalsts jauniešu, kas nestrādā, nemācās vai neapgūst arodu apzināšanas, motivēšanas un aktivizēšanas pasākumiem to atgriešanai izglītības sistēmā vai iesaistīšanai darba tirgū, nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajiem bērniem un jauniešiem, trūcīgajiem un maznodrošinātajiem bērniem un jauniešiem interešu un

ārpusklases aktivitāšu kvalitātes un pieejamības paaugstināšanai, tādējādi mazinot šo bērnu un jauniešu sociālo atstumtību un priekšlaicīgu skolas pamešanu.

- (420) Ņemot vērā bērnu un jauniešu zemu līdzdalību neformālajās aktivitātēs, ir būtiski paplašināt atbalsta veidus un jauniešu neformālās izglītības programmu nozīmi jaunu prasmju un pieredzes apgūšanā, veicinot jauniešu uzņēmīgumu un iniciatīvas.

Karjeras izglītība

- (421) ESI fondu plānošanas periodā 2014.–2020.gadam plānots atbalsts karjeras atbalsta pasākumiem visos izglītības līmeņos, t.sk. integrējot tos izglītības sistēmā, nodrošinot sadarbību ar darba devējiem, kā arī sadarbībā ar augstskolām īstenojot pasākumus skolēnu motivācijas un intereses par dabaszinātnēm palielināšanai, lai kāpinātu nākotnes STEM, t.sk. medicīnas un radošās industrijas, jomu studentu plūsmu.
- (422) Karjeras atbalsta pasākumu ietvaros tiks nodrošināta informatīvās un metodiskās bāzes attīstība, lai nodrošinātu atbalstu karjeras izglītības īstenošanas jautājumos, nodrošinātas karjeras konsultācijas izglītojamajiem izglītības iestādēs, kā arī tiks īstenoti citi karjeras atbalsta pasākumi. Karjeras attīstības pasākumu īstenošanā īpaši tiks veicināta sadarbība ar nozares uzņēmumiem, tehniskas un intelektuālas jaunrades pasākumu īstenošana saistībā ar dabaszinātnēm, matemātiku un informācijas tehnoloģijām, inženierzinātnēm un tehnoloģijām, ražošanu un būvniecību, veselības aprūpi un vides aizsardzību, kā arī profesiju stereotipu mazināšana un jauniešu motivācijas paaugstināšana apgūt profesijas, kurās vērojams darbaspēka trūkums.

Mūžizglītība

- (423) Lai veicinātu mūžizglītības pieejamību un izmantošanu, plānots paplašināt kvalitatīvu izglītības piedāvājumu, pilnveidot normatīvo regulējumu, kā arī nodrošināt efektīvu resursu (t.sk. finanšu) pārvaldi, t.sk. izmantojot esošās infrastruktūras iespējas. Lai sekmētu pilnvērtīgu personības attīstību un ļautu cilvēkam veiksmīgāk pielāgoties jaunajam laikmeta pārmaiņām, kā arī savlaicīgi novērstu darbaspēka kvalifikācijas neatbilstību darba tirgus pieprasījumam, veicinātu nodarbināto personu konkurētspēju un darba produktivitātes pieaugumu, tiks nodrošināta iespēja nodarbinātām personām pilnveidot kompetences, t.sk. apgūstot neformālās izglītības programmas, paaugstināt profesionālo kvalifikāciju vai iegūt citu kvalifikāciju atbilstoši darba tirgus prasībām, savām interesēm un vajadzībām, kā arī tiks sniegts atbalsts karjeras konsultēšanas pakalpojumiem.
- (424) Lai mazinātu darba tirgus disproporcijas, problēmas jārisina kompleksi. Pieaugušo izglītības ietvaros prasmju neatbilstības mazināšanai nepieciešams nodrošināt kvalifikācijas paaugstināšanu un pārkvalifikāciju nodarbinātajiem, ievērojot vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozes un mainīgās darba tirgus vajadzības.
- (425) Plānojot pieaugušo izglītības atbalstu, tiks nodrošināta papildinātība un mērķa grupas demarkācija ar atbalstu nodarbinātajiem specifiskās nozarēs, t.sk. pedagogiem, veselības personālam, sociālajiem darbiniekiem, atbalstu gados vecākiem cilvēkiem kvalifikācijas pilnveidei, kā arī plānoto atbalstu bezdarbniekiem un darba meklētājiem, t.sk. jauniešiem profesionālās kvalifikācijas ieguvei viena līdz pusotra gada laikā. Ievērojot minēto, atbalsts profesionālās kvalifikācijas un kompetences pilnveidei tematiskā mērķa „Ieguldīt izglītībā, mācībās un arodizglītībā prasmju apguvei un mūžizglītībā” ietvaros plānots nodarbinātiem iedzīvotājiem vecumā no 25 līdz 50 gadiem, apmācību ieviešanā paredzot atbalsta mehānismu arī sociālai atstumtībai pakļauto personu iesaistei. Darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozes, kas tiek aktualizētas katru gadu, parāda darba tirgus tendences tautsaimniecības nozaru, profesiju grupu un izglītības griezumā (tajā skaitā definējot specialitātes, kurās vērojams darbaspēka trūkums, un profesijas, kurās sagaidāms darbaspēka pārpalikums) un tiks ņemtas vērā, izstrādājot nodarbināto apmācību un pārkvalifikāciju plānu tematiskā mērķa „Ieguldīt izglītībā, mācībās un arodizglītībā

prasmju apguvei un mūžizglītībā” ietvaros, tādējādi mērķtiecīgi plānojot atbalstu darba tirgus disproporciju mazināšanai.

- (426) Vienotai mūžizglītības sistēmas attīstībai Latvijā tiek ievērots dalītas atbildības un nozaru politikas mijiedarbības princips, kas izpaužas arī atbalsta pieaugušajiem neformālās izglītības nodrošināšanā, t.sk. izmantojot ESF finansējumu. Papildus tam, nodrošinot visu līmeņu izglītības starpresoru koordināciju mūžizglītības attīstībā, tiek iesaistīta konsultatīvā padome „Izglītība visiem” , kuras mērķis ir veicināt ministriju un citu valsts pārvaldes iestāžu, pašvaldību, privātā sektora, sabiedrisko un starptautisko organizāciju sadarbību, lai sekmētu mūžizglītības attīstību Latvijā un izglītības pieejamību visiem iedzīvotājiem neatkarīgi no vecuma, dzīvesvietas, dzimuma, etniskās piederības un ienākumu līmeņa, sekmējot viņu iekļaušanos sabiedrībā un konkurētspēju darba tirgū.
- (427) Balstoties uz pieredzi, plānošanas periodā 2014.–2020.gadam apmācībām un konsultācijas pasākumiem lauksaimniecības un zivsaimniecības jomā ir atvēlēts ievērojami lielāks finansējuma īpatsvars. Turklāt LAP atbalstam jābūt saistītam ar apmācībām un konsultāciju pakalpojumu pieejamību, īpaši komersantiem, kuri tos apgūst pirmoreiz, paredzot elastīgu pieeju uzņēmumam risināt savas konkrētās vajadzības, izmantojot konsultanta pakalpojumus.
- (428) Ņemot vērā iepriekšminētos ieguldījumus tematiskā mērķa „Ieguldīt izglītībā, mācībās un arodizglītībā prasmju apguvei un mūžizglītībā” ietvaros, ar ERAF, ESF un ELFLA finansējuma atbalstu plānots sasniegt šādus rezultātus:
1. uzlabota vispārējās un profesionālās izglītības mācību vides atbilstība darba tirgus prasībām (ERAF);
 2. attīstīta teritoriāli koncentrēta STEM, t.sk. medicīnas un radošās industrijas, studiju un pētniecības bāze un izveidoti tematiskie doktorantūras studiju centri (ERAF);
 3. modernizēta pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības mācību vide STEM, t.sk. medicīnas un radošās industrijas, studiju virzienos, t.sk. koledžās (ERAF);
 4. palielināts doktorantu skaits kopīgajās doktorantūras studiju programmās (ESF);
 5. mazinātas augstākās izglītības studiju programmu skaits un stiprināta studiju programmu kvalitāte un atbilstība tautsaimniecības izaugsmei (ESF);
 6. paaugstināts Latvijas skolēnu sniegums (STEM un lasītprasme) starptautiski salīdzināmos pētījumos (ESF);
 7. palielinājies skolēnu/audzēkņu skaits, kas ir agrīnas skolas pamešanas riska grupā un saņēmuši ESF atbalstu, turpina izglītību (ESF);
 8. palielināts nodarbināto iedzīvotāju skaits, kas paaugstinājuši kvalifikāciju vai pārkvalificējušies atbilstoši vidēja un ilgtermiņa darba tirgus prognozēm un mainīgajām darba tirgus vajadzībām (ESF);
 9. palielināts audzēkņu īpatsvars, kas apguvuši darba vidē balstītas mācības (ESF);
 10. paaugstināts lauksaimniecības, mežsaimniecības un pārtikas ražošanas nozaru speciālistu profesionālās kvalifikācijas līmenis (ELFLA).
- (429) Lai gan ESI fondu finansējums dos nozīmīgu ieguldījumu šo rezultātu sasniegšanā, to sasniegšana nav atkarīga tikai no ERAF, ESF un ELFLA finansējuma, bet arī no citu darbību veikšanas un investīcijām, lai sasniegtu noteiktos politikas rezultātus.

Uzlabot publisko iestāžu un ieinteresēto personu institucionālās spējas un efektīvu valsts pārvaldi

ES Padomes 2013.gada rekomendācija. Pabeigt reformas, lai uzlabotu tiesu iestāžu efektivitāti un kvalitāti un samazinātu neiztiesāto lietu skaitu un tiesvedības ilgumu, t.sk. attiecībā uz maksātnespēju. Ieviest visaptverošu cilvēkresursu politiku un veikt pasākumus, lai īstenotu mediācijas tiesības un racionalizētu šķīrējtiesu sistēmu

- (430) Lai nodrošinātu tiesu varas efektivitāti un neatkarību Latvijā, nepieciešams nodrošināt tiesu varas institūciju cilvēkresursu profesionālā kvalifikācijas paaugstināšanu, organizējot to nošķirti no valsts pārvaldes cilvēkresursu organizēšanas un apmācību nodrošināšanas. Lai risinātu ES Padomes rekomendācijās identificētās problēmas, tiks izstrādātas Tiesu varas un tiesībaizsardzības iestāžu darbinieku cilvēkresursu kapacitātes stiprināšanas un kompetenču attīstības pamatnostādnes 2014.–2020.gadam.
- (431) Lai veicinātu ātrāku lietu izskatīšanu un lietu atlikuma (neizskatīto lietu) skaita samazināšanos, nepieciešams nodrošinot darbiniekiem profesionālās kvalifikācijas celšanas pasākumus un ieviest alternatīvos strīdu risināšanas veidus, kā rezultātā ne tikai samazinātos „iesaldēto” līdzekļu apjoms, kuri atgriezti tautsaimniecībā, bet arī tiktu veicināta administratīvā sloga mazināšana publisko pakalpojumu saņēmējiem, iedzīvotājiem.
- (432) Piedāvātie risinājumi tiesu sistēmas efektīvizēšanai veicinās gan tiesvedības procedūru efektīvāku attīstību, gan lēmumu kvalitātes uzlabošanu, tādējādi veidojot tautsaimniecības attīstību atbalstošu uzņēmējdarbības vidi, mazinot korupcijas riskus un nodrošinot ES finanšu līdzekļu likumīgu izmantošanu. Lai mazinātu pēdējo gadu finanšu krīzes negatīvo ietekmi, uzlabotu valsts pārvaldes efektivitāti, t.sk. korupcijas noteiktības un novēršanas jomā, un panāktu, ka tā darbojas kā vienots darba devējs un nodrošina uz rezultātu orientētu darbību, pakalpojumu sniegšanu un normatīvā regulējuma izstrādi, sniedzot ieguldījumu saimnieciskās darbības vides sakārtošanā, administratīvā sloga un korupcijas risku mazināšanā ir jāattīsta stratēģiska cilvēkresursu vadība ar mērķtiecīgu profesionālo kompetenču attīstīšanas programmu izstrādes un ieviešanas palīdzību, kas veicinātu valsts pārvaldes profesionālo pilnveidi ar profesionāliem, motivētiem un godīgiem nodarbinātajiem. Programmas ietvaros tiks nodrošināta mācībspēku piesaiste no valsts pārvaldes, akadēmiskās vides, privātā sektora un ārvalstīm, lai spētu iespējami aptverošākā veidā reaģēt uz jaunajiem izaicinājumiem valsts pārvaldes kapacitātes saglabāšanā un nodarbināto profesionālajā pilnveidē.
- (433) Paralēli jau uzsāktajām reformām valsts pārvaldes efektivitātes celšanas jomā, ir plānots īstenot nodarbināto profesionālās pilnveides pasākumus, kas nepieciešami, lai kvalitatīvi realizētu deleģētās funkcijas un sniegtu valsts pārvaldes pakalpojumus sabiedrībai. 2014.–2020.gadā ir plānota mērķtiecīga un sistematizēta zināšanu un profesionālo prasmju pilnveide, kas balstīta uz mācību stratēģijas bāzes izstrādātiem mācību moduļiem un programmām, ceļot valsts pārvaldē nodarbināto kapacitāti saimnieciskās darbības vides sakārtošanā, administratīvā sloga un korupcijas risku mazināšanā.
- (434) Tematiskā mērķa ietvaros, veicinot tautsaimniecības attīstībai atbalstošu uzņēmējdarbības vidi, mazinot korupcijas riskus un attīstot uzņēmējdarbībai draudzīgas pārvaldes pakalpojumu sniegšanas kvalitātes līmeni, risinot ar tiesu noslodzi un lietu izskatīšanas termiņiem saistītās problēmas, ar ESF finansējuma atbalstu plānots sasniegt šādus rezultātus:
1. tiesu un tiesībsargājošo iestāžu un citu juridisko profesiju nodarbinātie paaugstinājuši profesionālo kompetenci, t.sk. parādu un zaudējumu piedziņas strīdu izskatīšanā un piedziņā (ESF);

2. valsts pārvaldē nodarbinātie paaugstinājuši profesionālo kompetenci labāka regulējuma izstrādē, t.sk. mazo un vidējo uzņēmumu atbalsta un korupcijas novēršanas jomās (ESF).

1.3.2. tabula. ERAF, ESF un KF DP ietvaros izvēlēto tematisko mērķu un investīciju prioritāšu pamatojuma apkopojums.

Tematiskais mērķis	Ieguldījumu prioritāte	Pamatojums
1. Nostiprināt pētniecību, tehnoloģiju attīstību un inovāciju.	Uzlabojot pētniecības un inovāciju (P&I) infrastruktūru un spēju attīstīt P&I izcilību, kā arī veicinot kompetences centru, it īpaši Eiropas nozīmes centru izveidi.	NRP mērķis: līdz 2020.gadam palielināt ieguldījumus P&A līdz 1,5% no IKP. NRP identificētie Latvijas izaicinājumi ieguldījumu P&A jomā: - mazs nodarbināto skaits P&A (P&A strādājošo skaits PLE 2010.gadā – 0,57% no nodarbināto skaita, savukārt, piemēram, Lietuvā – 0,88%, Somijā – 2,28%, vidēji ES -1,15%); - zinātnieku novecošanās (42% no Latvijas akadēmiskā personāla ir vecāki par 50 gadiem) un jauno speciālistu piesaiste nenodrošina akadēmiskā un zinātniskā personāla ataudzi; - nepieciešams novērst izcilu prātu aizbraukšanu un piesaistīt jaunus akadēmiskos spēkus augstākajā izglītībā un zinātnē; - mazattīstīta infrastruktūra P&A un inovatīvu projektu īstenošanai, nepietiekams moderni aprīkoti laboratoriju skaits tehnoloģiskas ievirzes projektu īstenošanai; - nepietiekams bāzes finansējums P&A no valsts budžeta; - liela disproporcija starp publiskā un privāta sektora investīcijām salīdzinājumā ar attīstītajām valstīm; samērā liels zinātnisko institūtu skaits (88), kas sadrumstalo pieejamo atbalstu. ES padomes rekomendācijas: nepieciešams izstrādāt un īstenot efektīvu pētniecības un inovācijas politiku, kas paredz veicināt uzņēmumu inovācijas, t.sk. izmantojot nodokļu atvieglojumus, modernizēt infrastruktūru un racionalizēt pētniecības iestādes (2012.gads); īstenot pasākumus, lai modernizētu pētniecības iestādes, pamatojoties uz neatkarīgo novērtējumu, kas pašlaik tiek veikts (2013.gads). Atbilstoši stratēģijas „Eiropa 2020” pamatiniciatīvai „Inovāciju savienība” dalībvalstīm ir jānodrošina tāda P&A un inovāciju politika, kas veicina gudru specializāciju, stiprina ekselences sasniegšanas potenciālu, veicina izglītības, zinātnes un biznesa sadarbību un starptautisku sadarbību ES ietvaros. Pamatojoties uz iepriekšminēto, ieguldījumi P&A un inovācijās tiks koncentrēti atbilstoši Viedās specializācijas stratēģijā noteiktajam, kas paredz vīzijas izstrādi, konkurētspējas priekšrocību atrašanu, stratēģisku prioritāšu izvēli un tādas politikas izvēli, kas maksimāli atraisa reģiona uz zināšanām balstīto attīstības potenciālu, un tādējādi nodrošina tautsaimniecības izaugsmi, noteiktajam, kā arī ņemot vērā ESSBJR noteiktos mērķus, lai visefektīvāk veicinātu stratēģijas „Eiropa 2020” īstenošanu.
	Sekmējot uzņēmumu ieguldījumu inovācijā un	NRP mērķis: līdz 2020.gadam palielināt ieguldījumus P&A līdz 1,5% no IKP. NRP identificētie Latvijas izaicinājumi ieguldījumu P&A jomā:

Tematiskais mērķis	Ieguldījumu prioritāte	Pamatojums
	pētniecībā un veidojot saiknes un sinerģiju starp uzņēmumiem, P&I centriem un augstākās izglītības sektoru, īpaši sekmējot preču un pakalpojumu attīstību, tehnoloģiju apmaiņu, sociālās inovācijas un sabiedrisko pakalpojumu lietotnes, pieprasījuma stimulēšanu, tīklošanu, kopu izveidi un tiešu inovāciju ar Viedās specializācijas palīdzību, atbalstot tehnoloģisko un lietišķo pētniecību, pilotiekārtas, produktu validēšanu agrīnās tā izstrādes stadijās, palielinātas ražošanas spējas un svarīgāko pamattehnoloģiju pirmo ražošanu, kā arī universālo tehnoloģiju izplatīšanu.	- vāja sadarbība starp zinātnes un rūpniecības sektoriem un tehnoloģiju pārnese; - vājš pētījumu rezultātu komercializācijas potenciāls; - Latvijas biznesa struktūru, galvenokārt, veido mazie un vidējie komersanti, kuriem nav kapacitātes investēt P&A, un vidēji zems augsto tehnoloģiju sektors; - nepietiekams P&A veikto gan privāto, gan publisko resursu ieguldījumu apjoms. ES padomes rekomendācijas: nepieciešams izstrādāt un īstenot efektīvu pētniecības un inovācijas politiku, kas paredz veicināt uzņēmumu inovācijas, tostarp izmantojot nodokļu atvieglojumus, modernizēt infrastruktūru un racionalizēt pētniecības iestādes (2012.gads); īstenot pasākumus, lai modernizētu pētniecības iestādes, pamatojoties uz neatkarīgo novērtējumu, kas pašlaik tiek veikts (2013.gads). Atbilstoši stratēģijas „Eiropa 2020” pamatiniciatīvai „Inovāciju savienība” valstīm jānodrošina tāda P&A un inovāciju politika, kas veicina gudru specializāciju, stiprina ekselences sasniegšanas potenciālu, veicina izglītības, zinātnes un biznesa sadarbību un starptautisku sadarbību ES ietvaros. Atbilstoši EK padomes 2012.gada viedoklim Latvija tiek raksturota kā valsts ar ļoti vāju inovāciju aktivitāti, tiek raksturots zems sadarbības līmenis starp izglītību, zinātni un biznesu. Latvijai ir viszemākie izdevumi P&A jomā starp ES valstīm, tāpēc nepieciešamas investīcijas šajā sfērā. Vienlaikus Finanšu pieejamības tirgus nepilnību analīzes (2014.gads) rezultātā secināts, ka būtiskākā tirgus nepilnība inovatīvu MVK attīstībai Latvijā ir pieeja riska kapitāla finansējumam. Saskaņā ar NIP identificētajiem izaicinājumiem, rūpniecības modernizācija, kuras pamatā ir jauno tehnoloģiju attīstība, izvirza lielākas prasības darbaspēka kvalitātei un profesionālajai mobilitātei. Komersantus ir nepieciešams nodrošināt ar atbilstošas kvalifikācijas darbaspēku, kas sekmētu zināšanu pārnesi un jaunu vai uzlabotu produktu un tehnoloģiju izstrādi un ieviešanu ražošanā. Pamatojoties uz iepriekšminēto, ieguldījumi P&A un inovācijās tiks koncentrēti atbilstoši Viedās specializācijas stratēģijā noteiktajam, kas paredz vīzijas izstrādi, konkurētspējas priekšrocību atrašanu, stratēģisku prioritāšu izvēli un tādas politikas izvēli, kas maksimāli atraisa reģiona uz zināšanām balstīto attīstības potenciālu, un tādējādi nodrošina tautsaimniecības izaugsmi, noteiktajam, kā arī ņemot vērā ESSBJR noteiktos mērķus, lai visefektīvāk veicinātu stratēģijas „Eiropa 2020” īstenošanu.
2. Uzlabot IKT	Paplašināt platjoslas	Atbilstoši NRP noteiktajam, platjoslas elektronisko sakaru tīkla attīstība tiks īstenota, ņemot vērā ES ieteikumus un tajās

Tematiskais mērķis	Ieguldījumu prioritāte	Pamatojums
pieejamību, izmantošanu un kvalitāti	pakalpojumu izvietojumu un sekmēt ātrgaitas tīklu attīstību un atbalstīt jauno tehnoloģiju un tīklu ieviešanu digitālās ekonomikas vajadzībām.	ģeogrāfiskajās teritorijās, kurās neeksistē efektīva konkurence un kurās nākamās paaudzes tīkli bez publiskā atbalsta (ESI fondu vai valsts) tuvākajā laikā netiktu īstenoti. Projektu realizācija tiks veikta tādā intensitātē, lai negatīvi neietekmētu konkurenci un nedotu kādam elektronisko sakaru komersantam konkurences priekšrocības. Atbilstoši stratēģijas „Eiropa 2020” pamatiniciatīvā „Digitālā programma Eiropai” noteiktajam mērķim 2020.gadā jebkuram ES iedzīvotājam jābūt iespējai abonēt interneta piekļuves pakalpojumu ar lejupielādes ātrumu ≥ 30 Mbit/s un vismaz 50% no ES mājsaimniecībām abonēs interneta piekļuves pakalpojumus ar lejupielādes ātrumu ≥ 100 Mbit/s. Atbilstoši Nākamās paaudzes elektronisko sakaru tīkla attīstības koncepcijai 2013.–2020.gadam galvenais mērķis ir likvidēt šaurās vietas, kas kavē digitālā vienotā tirgus pabeigšanu. Ir jāveic visa platjoslas tīkla vispārēja uzlabošana un jāizveido digitālo pakalpojumu infrastruktūras platformas, kas ļauj saskaņoti un digitāli izmantot Eiropas sabiedriskos pakalpojumus, tādējādi uzlabojot Eiropas ekonomikas, t.sk. MVK konkurētspēju, veicinot valstu tīklu savstarpēju savienošana un pārrobežu sadarbību.
	Stiprināt IKT lietojumprogrammas e-pārvaldes, e-mācību, e-iekļaušanas, e-kultūras un e-veselības jomā.	Stratēģijas „Eiropa 2020” pamatiniciatīvā „Digitālā programma Eiropai” uzsvērts, ka ES valstīm jāveicina pilnībā sadarbspējīgu e-pārvaldes pakalpojumu izvēšanu un izmantošanu, pārvarot organizatoriskos, tehniskos un semantiskos šķēršļus. Digitālais vienotais tirgus saglabājas kā Digitālās programmas Eiropai vadmotīvs. Eiropadome 2013.gada oktobra secinājumos uzsvērusi Digitālā tirgus, atvērto datu un IKT risinājumu nozīmīgumu Eiropas konkurētspējas izaugsmei. ES padomes rekomendācija 2013.gadam Nr.6 vērsta uz nepieciešamību pabeigt reformas, lai uzlabotu tiesu iestāžu efektivitāti un kvalitāti, un samazinātu neiztiesāto lietu skaitu un tiesvedības ilgumu, t.sk. attiecībā uz maksātnespēju. Attiecīgi nepieciešami pilnveidojumi arī attiecībā uz IKT izmantošanu tiesu sistēmas jomā. NRP minētais izaicinājums: - informācijas un komunikāciju tehnoloģiju (IKT) attīstība un digitālā vienotā tirgus ieviešana. Atbilstoši Informācijas Sabiedrības pamatnostādņem 2014.-2020.gada publisko pakalpojumu sniegšana elektroniskā vidē, ietverot pārvaldes darbības procesu maiņu, ir viens no ekonomiskā potenciāla celšanas stūrakmeņiem. E-pārvaldes pakalpojumi jāattīsta, dodot uzņēmējiem iespēju veidot un vadīt uzņēmējdarbību jebkur Eiropā neatkarīgi no to atrašanās vietas un ļaujot iedzīvotājiem studēt, strādāt, apmesties uz dzīvi un iet pensijā jebkur ES. Lai to pilnvērtīgi īstenotu, Latvijai jānodrošina e-pārvaldes nacionālo risinājumu sadarbspēja ar ES risinājumiem, kā arī jāizveido saturs pārrobežu pakalpojumu sniegšanai un risinājums informācijas apmaiņai dažādās nozarēs, kā arī jānodrošina, lai valsts pārvaldes dati būtu tehniski un tiesiski pieejami,

Tematiskais mērķis	Ieguldījumu prioritāte	Pamatojums
		tie būtu publiski pieejami, kā arī tiktu sekmēta to izmantošana jaunu risinājumu radīšanā.
3. Uzlabot MVK, kā arī lauksaimniecības nozares (attiecībā uz ELFLA) un zvejniecības un akvakultūras nozares (attiecībā uz EJZF) konkurētspēju	Skmējot uzņēmējdarbību, īpaši veicinot jaunu ideju izmantošanu ekonomikā un jaunu uzņēmumu izveidošanu, t.sk. ar uzņēmējdarbības inkubatoru palīdzību.	NRP mērķis (kontekstā ar stratēģiju „Eiropa 2020”) ir sniegt finansiālu atbalstu komercdarbības attīstībai, atvieglot piekļuvi kredītiem un sniegt atbalstu riska investīcijām, kā arī sniegt atbalstu inovatīviem komersantiem jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādei un ieviešanai ražošanā un palielināt inovatīvo uzņēmumu skaitu. NRP izaicinājumi: uzņēmējdarbības vides uzlabošana, komersantu pieejas finansēm nodrošināšana ar mērķi atbalstīt produktīvās investīcijas. Finanšu pieejamības tirgus nepilnību analīzes (2014.gads) rezultātā secināts, ka būtiskākās tirgus nepilnības MVK Latvijā ir pieeja finansējumam uzņēmējdarbības uzsākšanai, mikrokredītiem, eksporta darījumu un aizdevumu garantijām. Lai nodrošinātu mērķtiecīgu un visaptverošu inovatīvu un produktīvu ideju un uzņēmumu attīstību, finanšu pieejamības instrumenti efektīvi jākombinē ar cita veida pakalpojumiem un atbalstu, nodrošinot sabalansēto politikas pasākumu kopumu (<i>policy mix</i>).
	Atbalstot MVK spēju iesaistīties izaugsmes un inovācijas procesos.	NRP mērķis ir piesaistīt ārvalstu tiešās investīcijas uz ārējo pieprasījumu orientētām nozarēm, lai nodrošinātu nepieciešamo finanšu resursu pieejamību Latvijas ekonomikas attīstībai un sasniegtu augstāku produktivitātes līmeni. NRP izaicinājumi: Neliela ārvalstu investīciju plūsma, īpaši uz eksportu orientētās apstrādes rūpniecības nozarēs, iekšējā tirgus nespēja nodrošināt pieprasījumu. Saskaņā ar NIP identificētajiem izaicinājumiem, rūpniecības modernizācija, kuras pamatā ir jauno tehnoloģiju attīstība, izvirza lielākas prasības darbaspēka kvalitātei un profesionālajai mobilitātei. Attiecīgi šīs prioritātes ietvaros investīcijas jākoncentrē, lai veicinātu Latvijas preču un pakalpojumu pieprasījumu ārvalstīs, komersantu sadarbību ārvalstu pasūtījumu iegūšanā un izpildē un iekļaušanos piegādes ķēdēs, kā arī, cita starpā, komersantu nodrošināšanu ar atbilstošas kvalifikācijas darbaspēku, tādējādi stiprinot MVK konkurētspēju un sekmējot kā ESSBJR ieviešanu tā arī stratēģijas “Eiropa 2020” stratēģijas mērķu sasniegšanu.

Tematiskais mērķis	Ieguldījumu prioritāte	Pamatojums
	Atbalstot uzlabotu spēju radīšanu un paplašināšanu produktu un pakalpojumu attīstībai.	NRP izaicinājumi: uzņēmējdarbības vides uzlabošanā viens no būtiskākajiem komersantu attīstības kapacitātes un spēju ierobežojošiem faktoriem ir ierobežots industriālo zonu un telpu piedāvājums, kā arī atbilstošas infrastruktūras trūkums - pievedceļi, elektrība, gāze, komunikācijas u.c. pakalpojumi. Atbilstoši NIP un Viedās specializācijas stratēģijā noteiktajiem attīstības virzieniem, kā arī ņemot vērā stratēģijas „Eiropa 2020” mērķus, investīcijas šīs prioritātes ietvaros nepieciešams koncentrēt atbalstam jaunu, dzīvotspējīgu komersantu veidošanai un attīstībai ārpus Rīgas – kvalitatīviem un vietējā attīstības potenciālā (pašvaldību stratēģijās) bāzētiem integrētiem uzņēmējdarbības atbalsta risinājumiem, t.sk. infrastruktūras risinājumiem t.sk. atvērta tipa tehnoloģijas attīstības un inovācijas infrastruktūrai, modernu un vajadzībām atbilstošu industriālo zonu un telpu pieejamība, apstrādes rūpniecības komersantiem darbības attīstīšanai un paplašināšanai. Tiks ieviesta atbilstoši NIP, Viedās specializācijas stratēģijā un Reģionālās politikas pamatnostādņēs 2013.–2019.gadam noteiktajam.
4. Atbalstīt pāreju uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisijas līmeni visās nozarēs,	Veicināt energoefektivitāti un atjaunojamo energoresursu izmantošanu uzņēmumos (KF).	ES padomes 2013.gada rekomendācija: arī turpmāk uzlabot energoefektivitāti, īpaši attiecībā uz dzīvojamajām ēkām un centrālapkures tīkliem, nodrošināt stimulus enerģijas izmaksu samazināšanai un novirzīt patēriņu uz energoefektīviem produktiem. NRP izaicinājumi: zema energoefektivitāte enerģijas izmantošanas galapatēriņa sektoros. NRP mērķi: kopējais primārās enerģijas ietaupījums 2020.gadā 0,670 Mtoe un palielināt atjaunojamās enerģijas īpatsvaru bruto enerģijas galapatēriņā līdz 40%. Rūpniecība un būvniecība ir trešais lielākais enerģijas galapatērētājs Latvijā. Būtiski gan samazināt industrijas enerģijas patēriņu, gan veicināt AER izmantošanu enerģijas ražošanā komersantu vajadzībām. Energoresursu tālāka sadārdzināšanās var ietekmēt ekonomikā būtiskas nozares, jo izejvielu izmaksas ietekmē gan vietējos, gan ārvalstu ražotājus vienādi, taču enerģijas izmaksas atšķiras atkarībā no valsts.
	Atbalstīt energoefektivitāti, viedu energovadību un atjaunojamo energoresursu izmantošanu sabiedriskajā infrastruktūrā, tostarp sabiedriskajās ēkās un mājokļa sektorā (ERAF).	ES padomes 2013.gada rekomendācija: arī turpmāk uzlabot energoefektivitāti, īpaši attiecībā uz dzīvojamajām ēkām un centrālapkures tīkliem, nodrošināt stimulus enerģijas izmaksu samazināšanai un novirzīt patēriņu uz energoefektīviem produktiem. NRP izaicinājumi: zema energoefektivitāte enerģijas izmantošanas galapatēriņa sektoros. Enerģētikas attīstības pamatnostādņēs 2007.–2016.gadam noteikts mērķis samazināt vidējo īpatnējo siltumenerģijas patēriņu ēkās no pašreizējā 220-250 kWh/m2/gadā uz 150 kWh/m2/gadā 2020.gadā. Direktīvā 2012/27/ES par energoefektivitāti noteikts pienākums. sākot no 2014.gada ik gadu renovēt 3 % no tām centrālās valdības īpašumā esošajām un izmantojamām ēkām, kas neatbilst minimālajām energoefektivitātes prasībām.

Tematiskais mērķis	Ieguldījumu prioritāte	Pamatojums
		Izmaksu efektīvā veidā var renovēt 60-70% no Latvijas ēku sektora – dzīvojamo ēku sektorā tie ir aptuveni 25 tūkst. daudzdzīvokļu māju kopplatībā 38 milj. m ² . Lielākā daļa mājokļu uzbūvēti, pirms tika būtiski paaugstinātas siltumtehnikās prasības ēku norobežojošām konstrukcijām un ir ar zemu energoefektivitātes līmeni. Ilgstošs investīciju atmaksāšanās periods kavē iedzīvotāju spēju vienoties par energoefektivitātes pasākumu veikšanu savās ēkās.
	Veicināt no atjaunojamiem enerģijas avotiem iegūtas enerģijas ražošanu un sadali (KF).	ES padomes 2013.gada rekomendācija: arī turpmāk uzlabot energoefektivitāti, īpaši attiecībā uz dzīvojamajām ēkām un centrālā apkures tīkliem, nodrošināt stimulus enerģijas izmaksu samazināšanai un novirzīt patēriņu uz energoefektīviem produktiem. NRP izaicinājumi: energoefektivitātes potenciāla apgūšana centralizētajā siltumapgādes sistēmā un lielo siltumenerģijas zudumu tīklos samazināšana. NRP mērķis: palielināt no AER saražotās enerģijas īpatsvaru kopējā bruto enerģijas galapatēriņā līdz 40% 2020.gadā. Lielākā daļa centralizētās siltumapgādes sistēmu ir būvētas vairāk nekā pirms 25 gadiem, tās ir novecojušas un ar lieliem zudumiem. Kopējais siltumtīklu garums Latvijā ir aptuveni 2 000 km un zudumi atsevišķos posmos var sasniegt līdz 30%. Daudzviet tiek izmantotas zemas energoefektivitātes un videi nedraudzīgas siltumenerģijas ražošanas tehnoloģijas un nepietiekami tiek izmantoti atjaunojamie energoresursi. Centralizētā siltumapgāde ir energoefektīvākais siltumapgādes veids, kuru plaši izmanto gan sabiedrisko, gan daudzdzīvokļu dzīvojamo ēku apsildei. Būtiska daļa kurināmā centralizētai siltumapgādei jāimportē – 2011.gadā 62,9% katlumāju izmantoja dabasgāzi.
	Veicināt zemu oglekļa emisiju stratēģijas visu veidu teritorijām, īpaši pilsētām, tostarp ilgtspējīgu multimodālo mobilitāti pilsētās un ar ietekmes mazināšanu saistītus pielāgošanās pasākumus (ERAF).	NRP izaicinājumi: pieaugošs gala enerģijas patēriņš transporta sektorā, īpaši autotransportā. Arī investīcijas transporta nozarē ir būtiskas pārejai uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisijas līmeni, gan palielinot atjaunojamu enerģijas avotu izmantošanu, gan veicinot energoefektivitāti. Ieviešot ETL, varēs tikt gan būtiski paaugstināta atjaunojamās enerģijas izmantošana transportā, gan samazināts piesārņojums.
	Veicināt zemu oglekļa emisiju stratēģijas visu veidu teritorijām, jo īpaši pilsētām, tostarp	NRP izaicinājumi: pieaugošs galaenerģijas patēriņš transporta sektorā, īpaši autotransportā. Oglekļa emisiju samazināšanā un energoefektīva patēriņa stimulēšanā ieguldījumu dos arī pilsētu sabiedriskā transporta sistēmas uzlabošana – jaunu videi draudzīga sabiedriskā transporta maršrutu izveidošana vai esošo maršrutu rekonstrukcija. Tādējādi tiks būtiski samazināts gan gaisa, gan trokšņu piesārņojums pilsētā, veicināts energoefektīva transporta patēriņš,

Tematiskais mērķis	Ieguldījumu prioritāte	Pamatojums
	ilgtspējīgu intermodālo mobilitāti pilsētās un ar ietekmes mazināšanu saistītus pielāgošanās pasākumus (KF).	vienlaikus attīstot ērtu un videi draudzīgu sabiedrisko transportu, veicinot sabiedriskā transporta izmantošanu kopumā.
5. Veicināt pielāgošanos klimata pārmaiņām, riska novēršanu un pārvaldību.	Atbalstīt investīcijas, kas paredzētas, lai pielāgotos klimata pārmaiņām, tostarp izmantojot uz ekosistēmām balstītas pieejas (ERAF).	Stratēģijas “Eiropa 2020” pamatiniciatīva „Resursu ziņā efektīva Eiropa” un ESSBJR stratēģiskā mērķa „Palielināt labklājību” apakšmērķis „Pielāgošanās klimata pārmaiņām, riska novēršana un pārvaldība” paredz pasākumu plūdu risku samazināšanai un novēršanai nepieciešamību, ņemot vērā, ka plūdi, kas varētu intensificēties un kļūt plašāki klimata pārmaiņu ietekmē vai pavasara palu ietekmē, t.sk. lietusgāžu izraisīti plūdi, apdraud iedzīvotājus, inženiertehniskās būves un infrastruktūru, kā arī lauksaimniecībā izmantojamās zemes izmantošanu pārtikas ražošanai. Plūdu gadījumā var tikt applūdināti uzņēmumi, kas veic piesārņojošas darbības, vai citi objekti, kas var radīt nozīmīgu vides piesārņojumu vai atstāt būtisku nelabvēlīgu ietekmi uz iedzīvotāju veselību.
6. Saglabāt un aizsargāt vidi un uzlabot resursu izmantošanas efektivitāti.	Investēt atkritumu apsaimniekošanā nozarē, lai ievērotu Savienības <i>acquis</i> noteiktās prasības vides jomā un nodrošinātu dalībvalstu identificētās vajadzības pēc investīcijām, kas pārsniedz minētās prasības (KF).	Saskaņā ar EK pētījumu „Izpēte par atkritumu apsaimniekošanas darbību ES dalībvalstīs” Latvija ir saņēmusi negatīvu vērtējumu vairākos kritērijos, t.sk. par atkritumu pārstrādes un reģenerācijas zemo apjomu, apglabāto atkritumu apjomu, kā arī par pārāk lielo apglabāto bioloģisko noārdāmo atkritumu apjomu.
	Investēt ūdensapgādes nozarē, lai ievērotu Savienības <i>acquis</i> noteiktās prasības vides jomā un nodrošinātu dalībvalstu	Lai nodrošinātu ūdenssaimniecības pakalpojumu atbilstību ES direktīvu prasībām, jāiegulda investīcijas dzeramā ūdens piegādes un kanalizācijas tīklu paplašināšanā, notekūdeņu savākšanā un novadīšanā līdz notekūdeņu attīrīšanas iekārtām, kvalitātes prasībām neatbilstošu tīklu rekonstrukcijā, kā arī māju pievadu izbūvē. Aglomerācijās ar CE>2000 nav nodrošināta ūdenssaimniecības centralizēto pakalpojumu pieejamība iedzīvotājiem 100% apmērā, kā arī esošie tīkli nav atbilstoši kvalitātē.

Tematiskais mērķis	Ieguldījumu prioritāte	Pamatojums
	identificētās vajadzības pēc investīcijām, kas pārsniedz minētās prasības (KF). Aizsargāt un atjaunot bioloģisko daudzveidību un augsni un veicināt ekosistēmu pakalpojumus, tostarp ar tīkla "Natura 2000" palīdzību, un zaļo infrastruktūru (KF).	Lai novērtētu dažādu pasākumu īstenošanas ietekmi uz vidi un nodrošinātu sabiedrībai un valsts institūcijām objektīvu informāciju par vides kvalitāti un bioloģisko daudzveidību, kā arī nodrošinātu vismaz 18 direktīvu un sešu konvenciju prasību izpildi, vides monitoringa programmu izpildes īstenošanai nepieciešams pilnveidot gaisa, meteoroloģiskās un klimata informācijas ieguves, ūdeņu, zemes un bioloģiskās daudzveidības monitoringa programmu izpildi. Lai nodrošinātu resursu efektīvu izmantošanu un saglabātu bioloģisko daudzveidību, nepieciešams palielināt teritoriju skaitu, kurās tiek novērsta antropogēnā slodze uz īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem, kā arī pilnveidot jau izbūvēto infrastruktūru. ES nozīmes sugu un biotopu aizsardzības stāvoklis Latvijā ir nepietiekams, ko raksturo tas, ka 87% Latvijā sastopamo ES nozīmes biotopu un 72% sugu aizsardzības statuss ir nelabvēlīgs.¹⁶³
	Saglabāt, aizsargāt, veicināt un attīstīt dabas un kultūras mantojumu. Veikt darbības, lai uzlabotu pilsētvidi, atdzīvinātu pilsētas, atjaunotu un attīrītu pamestas rūpnieciskās teritorijas (tostarp pārveidei paredzētās	Saskaņā ar kultūrpolitikas pamatnostādņēm „Radošā Latvija” 2014.–2020.gadam, Piekrastes telpiskās attīstības pamatnostādņēs 2011.–2017.gadam, Reģionālās politikas pamatnostādņēs 2013.–2019.gadam un Latvijas tūrisma attīstības pamatnostādņēs 2014.–2020.gadam dabas un kultūras mantojums pašlaik ir uzņēmējdarbībai un reģionālajai attīstībai nepietiekami novērtēts un izmantots resurss. Šīs investīcijas nepieciešams veikt, balstoties uz attiecīgo teritoriju integrētās attīstības stratēģijām un tūrisma pamatnostādņēs noteiktām tūrisma teritorijām ar augstāko tūrisma intensitāti, tādējādi nodrošinot ilgtspējīgu kultūras un dabas mantojuma izmantošanu tūrisma produktu, vietējo kopienu sociālā kapitāla attīstībai un vides kvalitātes pilnveidei. Atbilstoši Reģionālās politikas pamatnostādņēm 2013.–2019.gadam nepieciešams veicināt pilsētu revitalizāciju, vides kvalitātes uzlabošanu, investīciju piesaistīšanu, kā arī integrētus ieguldījumus infrastruktūras attīstībā.

¹⁶³ Ziņojums atbilstoši EP 1992.gada 21.maija direktīvas 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību 17.pantam, 2007.-2012.gads.

Tematiskais mērķis	Ieguldījumu prioritāte	Pamatojums
	zonas), samazinātu gaisa piesārņojumu un veicinātu trokšņu mazināšanas pasākumus.	
7. Veicināt ilgtspējīgu transportu un novērst trūkumus tīkla pamatinfrastruktūrā.	Atbalstīt multimodālu Eiropas vienoto transporta telpu, investējot TEN-T(KF).	NRP min kvalitatīvas un konkurētspējīgas loģistikas un tranzītpakalpojumu infrastruktūras nodrošināšanu kā vienu no valsts konkurētspējas celšanas būtiskākajiem faktoriem. Saskaņā ar stratēģijā „Eiropa 2020” ietverto pamatiniciatīvu „Resursu ziņā efektīva Eiropa” Eiropas transporta politikas galvenais mērķis ir palīdzēt izveidot sistēmu, kas atbalsta Eiropas ekonomikas attīstību, paaugstina konkurētspēju un nodrošina augstas kvalitātes pakalpojumus, vienlaikus efektīvāk izmantojot resursus. Valsts galveno autoceļu tehniskais stāvoklis kopumā ir neapmierinošs un neatbilst ekonomiskas, drošas, komfortablas un videi draudzīgas satiksmes vajadzībām, un tāpēc nevar tikt nodrošināta iekšējā sasniedzamība un mobilitāte labā kvalitātē, kas veicinātu līdzsvarotu valsts ekonomisko izaugsmi. Konkurētspējīgas un resursu efektīvas transporta sistēmas izveidei izvirzīti vairāki būtiski mērķi, kas paredz vilces sistēmu izstrādāšanu un ieviešanu, multimodālo loģistikas ķēžu veiktspējas optimizēšanu, tostarp plašāk izmantojot energoefektīvākus transporta veidus, transporta un infrastruktūras izmantošanas efektivitātes palielināšanu ar informācijas sistēmām un uz tirgu balstītām iniciatīvām. Ciktāl tas attiecas uz infrastruktūru, Baltajā grāmatā iecerēts līdz 2030.gadam izveidot pilnībā funkcionējošu ES mēroga multimodālu TEN-T „pamattīklu”, kam jānodrošina efektīvi multimodāli savienojumi starp ES valstu galvaspilsētām un citām svarīgākajām pilsētām, ostām, lidostām un nozīmīgākajiem sauszemes robežšķērsošanas punktiem, kā arī citiem galvenajiem ekonomikas centriem. Tam jābūt vērīgam uz trūkstošo posmu aizpildīšanu – galvenokārt pārrobežu posmiem un problēmvieta/ apkārtnēm, uz esošās infrastruktūras modernizēšanu un multimodālo termināļu izveidošanu jūras un upju ostās un uz pilsētu loģistikas konsolidācijas centriem. Pārvadājumiem lielos attālumos jāizveido labāki dzelzceļa/lidostu savienojumi. Jūras maģistrāles būs pamattīkla jūras dimensija.

Tematiskais mērķis	Ieguldījumu prioritāte	Pamatojums
	Attīstīt un atjaunot visaptverošu, kvalitatīvu un savstarpēji savietojamu dzelzceļa sistēmu un veicināt trokšņa mazināšanas pasākumus (KF)	Dzelzceļa infrastruktūrai ir būtiska loma kopējā transporta attīstībā. Dzelzceļa infrastruktūras attīstībai ir liela nozīme tranzīta attīstībā; kvalitatīvu un modernu dzelzceļa tehnoloģiju ieviešana veicinās Latvijas dzelzceļa konkurētspēju, palielinot dzelzceļa pakalpojumu īpatsvara pieaugumu IKP. Rīgas un Daugavpils dzelzceļa mezglu attīstība ļaus nodrošināt lielāku pārvadājumu jaudu un pārstrādes spējas pieaugumu. Latvijas dzelzceļa tīkla kopgarums ir 1 896.9 km un 257.4 km no tiem ir elektrificēti.¹⁶⁴ Galveno dzelzceļa līniju elektrifikācija samazinās dzelzceļa koridora kopējās izmaksas, paaugstinās konkurētspēju, piesaistīs papildu kravas, samazinās ārējās izmaksas un slodzi videi, kā arī nodrošinās atbilstību ES transporta politikai un ilgtermiņa mērķiem. Dzelzceļa pasažieru pārvadājumu infrastruktūras modernizācija ir būtiska iedzīvotāju mobilitātes veicināšanai, kā arī veicinās nodarbinātību, darba vietu sasniedzamību un palielinās videi draudzīga dzelzceļa transporta konkurētspēju iekšzemes pasažieru pārvadājumos.
	Palielināt reģionālo mobilitāti, pievienojotseku ndāros un terciāros transporta mezglus, tostarp multimodālos mezglus, TEN-T infrastruktūrai (ERAF).	NRP min kvalitatīvas un konkurētspējīgas loģistikas un tranzītpakalpojumu infrastruktūras nodrošināšanu kā vienu no valsts konkurētspējas celšanas faktoriem, t.sk. uzsverot valsts reģionālo autoceļu sakārtošanas būtiskumu. Ieguldījumu prioritātes ietvaros plānota reģionālo autoceļu sakārtošana, priekšroku dodot autoceļiem, kuri savieno nacionālās un reģionālās nozīmes attīstības centrus, kā arī nozīmīgāko transporta koridoru infrastruktūras nodrošināšana un attīstība (TEN-T), valsts galveno autoceļu seguma rekonstrukcija. Reģionālie ceļi nodrošina cilvēku un preču mobilitāti, veicinot reģiona ekonomisko izaugsmi, nodrošina reģiona iedzīvotājus ar pamatpakalpojumiem (veselības aprūpe, izglītība un sociālā palīdzība). Investīcijas reģionālajos ceļos plānotas reģionos, kuros ir sociālekonomiskais ieguldījums reģiona attīstībai un nodrošināta industriālo zonu sasniedzamība.
8.Veicināt stabilas un kvalitatīvas darba vietas un atbalstīt darbaspēka mobilitāti.	Nodarbinātības pieejamības nodrošināšana darba meklētājiem un neaktīvām personām, tostarp ilgstošiem bezdarbniekiem un no darba tirgus attālinātām	NRP mērķis: nodarbinātības līmenis 73% (20-64 gadu vecuma grupā). NRP mērķis: nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvars 21% vai 121 000 cilvēku novērsts nabadzības vai atstumtības risks. ES Padomes 2013.gada rekomendācija: „Risināt situāciju saistībā ar ilgstošo un jauniešu bezdarbu, palielinot aktīvās darba tirgus politikas un mērķtiecīgu sociālo pakalpojumu darbības jomu un efektivitāti.” NRP izaicinājumi: strukturālā un cikliskā bezdarba riska mazināšana, kvalifikācijas un prasmju neatbilstība darba tirgus prasībām. Nepieciešams īstenot bezdarbnieku aktivizēšanas pasākumus, nodrošinot uz konkrētu mērķa grupu orientētu piedāvājumu un veikto pasākumu efektivitāti.

¹⁶⁴ <http://data.csb.gov.lv/DATABASE/transp/Ikgadējie%20statistikas%20dati/Transports/Transports.asp>

Tematiskais mērķis	Ieguldījumu prioritāte	Pamatojums
	personām, arī izmantojot vietējās nodarbinātības iniciatīvas un atbalstu darbaspēka mobilitātei.	
	Jauniešu ilgtspējīga integrācija darba tirgū, īpašu uzmanību pievēršot nodarbinātībā, izglītībā vai apmācībā neiesaistītiem jauniešiem, tostarp jauniešiem, kuriem ir sociālās atstumtības risks, un jauniešiem no sociāli atstumtām kopienām, tostarp ar garantijas jauniešiem shēmas īstenošanu.	NRP mērķis: nodarbinātības līmenis 73% (20-64 gadu vecuma grupā). ES Padomes 2013.gada rekomendācija: „Uzlabot jauniešu nodarbinātību, piemēram, izmantojot garantijas jauniešiem, izveidot visaptverošu karjeras konsultāciju sistēmu, īstenojot reformas profesionālās izglītības un apmācības nozarē un uzlabot mācību prakses kvalitāti un pieejamību. Nepieciešams nodrošināt jauniešu iesaisti darba tirgū ar iniciatīvas „Jauniešu garantija” palīdzību, tādējādi jauniešiem nodrošinot 4 mēnešu laikā pēc skolas beigšanas iespēju saņemt kvalitatīvu piedāvājumu saistībā ar nodarbinātību, izglītības turpināšanu, mācekļa praksi vai stažēšanos.
	Darba ņēmēju, uzņēmumu un uzņēmēju pielāgošanās pārmaiņām.	NRP mērķis: nodarbinātības līmenis 73% (20-64 gadu vecuma grupā). NRP kā vienu no galvenajiem politikas virzieniem un pasākumiem uzņēmējdarbības vides uzlabošanai nosaka darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības normatīvā regulējuma un tā piemērošanas pilnveidošanu. Darba vietu kvalitātes pilnveide ir politikas virziens, ko stratēģijas “Eiropa 2020” īstenošanai izvirza ar Padomes lēmumu apstiprinātās valstu nodarbinātības politikas pamatnostādnes (7. pamatnostādne). Saskaņā ar Eiropas dzīves un darba apstākļu fonda veikto pētījumu „Darbavietu kvalitātes tendences Eiropā”¹⁶⁵ Latvijā 2010.gadā 26,0% nodarbināto strādāja nepietiekamas kvalitātes darba vietās. Savukārt

¹⁶⁵ Eurofond, Fifth European Working Conditions Survey, <http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2012/28/en/1/EF1228EN.pdf>

Tematiskais mērķis	Ieguldījumu prioritāte	Pamatojums
		Valsts darba inspekcijas uzkrātās nelaimes gadījumu statistikas analīze liecina, ka uzlabojumi nepieciešami bīstamo nozaru uzņēmumos, īpaši mikro un mazo saimnieciskās darbības veicēju grupā, kur pētījuma „Darba apstākļi un riski Latvijā 2013” rezultāti uzrāda situācijas pasliktināšanos darba aizsardzības un darba tiesisko attiecību jomā.
9. Veicināt sociālo iekļaušanu, apkārt nabadzību un jebkādu diskrimināciju .	Aktīva iekļaušana, tostarp lai veicinātu vienlīdzīgas iespējas un aktīvu līdzdalību un uzlabotu nodarbinātību.	NRP mērķis: nodarbinātības līmenis 73% (20-64 gadu vecuma Grupā). NRP mērķis: nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvars 21% vai 121 000 cilvēku novērsts nabadzības vai atstumtības risks. ES Padomes 2013.gada rekomendācija: „Risināt situāciju saistībā ar ilgstošo un jauniešu bezdarbu, palielinot aktīvās darba tirgus politikas un mērķtiecīgu sociālo pakalpojumu darbības jomu un efektivitāti.” NRP izaicinājumi: augsts bezdarba līmenis, nepietiekamas/neatbilstošas prasmes; pastāvošie aizspriedumi un diskriminācija; nepietiekama pakalpojumu pieejamība. Nepieciešams turpināt īstenot ilgstošo bezdarbnieku aktivizēšanas pasākumus, veicināt sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu integrāciju darba tirgū, izglītībā un sabiedrībā.
	Piekļuves uzlabošana cenās ziņā pieejamiem, ilgtspējīgiem un kvalitatīviem pakalpojumiem, tostarp veselības aprūpei un vispārējās nozīmes sociālajiem pakalpojumiem.	NRP mērķis: nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvars 21% vai 121 000 cilvēku novērsts nabadzības vai atstumtības risks. ES Padomes 2013.gada rekomendācija: „Risināt situāciju saistībā ar augstajiem nabadzības rādītājiem, veicot reformas sociālajā palīdzībā, lai tā attiektos uz lielāku iedzīvotāju skaitu, uzlabojot pabalstu adekvātumu un stiprinot pabalsta saņēmēju aktivizēšanas pasākumus. Pastiprināt īstenošanas mehānismus, lai efektīvi samazinātu bērnu nabadzību.” NRP izaicinājumi: nepietiekama pakalpojumu pieejamība, t.sk. sociālās aizsardzības pasākumi ģimenēm ar bērniem. Nepieciešams uzlabot sociālo pakalpojumu un sociālā darba pieejamību un kvalitāti, t.sk. īstenojot pāreju no institucionāliem uz sabiedrībā balstītiem aprūpes pakalpojumiem, uzlabot veselības aprūpes pakalpojumus un veicināt sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu integrāciju darba tirgū, izglītībā un sabiedrībā.
	Investējot veselības aprūpes un sociālajā infrastruktūrā, kas sniedz ieguldījumu valsts, reģionālajā un vietējā attīstībā, mazinot atšķirības veselības stāvokļa ziņā, veicinot sociālo	NRP mērķi: samazināt nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvaru līdz 21% vai 121 000 cilvēku novērsts nabadzības vai atstumtības risks. ES Padomes 2013.gada rekomendācija: „Risināt situāciju saistībā ar augstajiem nabadzības rādītājiem, veicot reformas sociālajā palīdzībā, lai tā attiektos uz lielāku iedzīvotāju skaitu, uzlabojot pabalstu adekvātumu un stiprinot pabalsta saņēmēju aktivizēšanas pasākumus. Pastiprināt īstenošanas mehānismus, lai efektīvi samazinātu bērnu nabadzību.” NRP izaicinājumi: nepietiekama pakalpojumu pieejamība un kvalitāte, t.sk. sociālās aizsardzības pasākumi ģimenēm ar bērniem. Nepieciešams uzlabot sociālo un veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību un kvalitāti, veicināt sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu integrāciju darba tirgū, izglītībā un sabiedrībā, samazināt ilgstošās aprūpes institūcijās mītošo klientu skaitu,

Tematiskais mērķis	Ieguldījumu prioritāte	Pamatojums
	iekļaušanu ar sociālo, kultūras un atpūtas pakalpojumu uzlabotas pieejamības palīdzību un veicinot pāreju no institucionāliem uz pašvaldību pakalpojumiem	nodrošinot neatkarīgai un patstāvīgai dzīvei nepieciešamos apstākļus un pakalpojumus.
10. Ieguldījumi izglītībā, mācībās un arodizglītībā prasmju apguvei un mūžizglītībā.	Priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšana un novēršana un vienlīdzīgas pieejas veicināšana kvalitatīvai pirmsskolas, pamatskolas un vidusskolas izglītībai, tostarp formālām, neformālām un ikdienējām mācību iespējām, kas ļauj mācības pametušajām personām atsākt izglītības iegūšanu un mācības;	NRP mērķis: līdz 2020.gadam panākt, lai mācību un apmācības priekšlaicīgas pārtraukšanas īpatsvars vecuma grupā no 18 līdz 24 gadiem būtu mazāks par 13,4%. ES Padomes 2013.gada rekomendācija: risināt situāciju saistībā ar ilgstošo un jauniešu bezdarbu, palielinot aktīvās darba tirgus politikas un mērķtiecīgu sociālo pakalpojumu pārklājumu un efektivitāti. Uzlabot jauniešu nodarbinātību, piemēram, izmantojot garantijas jauniešiem, izveidot visaptverošu karjeras atbalsta sistēmu, īstenojot reformas profesionālās izglītības un apmācības nozarē un uzlabot mācību prakses kvalitāti un pieejamību. NRP izaicinājumi: atbalsta trūkums (t.sk. pedagoģiskais) jauniešiem, uzsākot jaunu izglītības posmu; izglītības iestāžu novecojušī materiāltehniskā bāze, kas neveicina skolēnu motivāciju un interesi mācīties.
	Augstākās izglītības vai pielīdzināma līmeņa izglītības kvalitātes, efektivitātes un pieejamības uzlabošana nolūkā palielināt līdzdalības un sasniegumu līmeni, jo īpaši nelabvēlīgā	NRP mērķis: augstākajā izglītībā līdz 2020.gadam līdz 34-36% paaugstināt to iedzīvotāju īpatsvaru vecuma grupā no 30 līdz 34 gadiem, kuriem ir pabeigta augstākā izglītība. ES Padomes 2013.gada rekomendācija: īstenojot plānotās augstākās izglītības reformas, īpaši attiecībā uz tāda finansēšanas modeļa izveidi, kas stimulē kvalitāti, akreditācijas sistēmas reformu, iestāžu konsolidāciju un internacionalizācijas veicināšanu. NRP izaicinājumi: nepietiekams docētāju un zinātnisko darbinieku skaits; studiju programmas ir sadrumstalotas; apdraudēta studiju kvalitāte un kritiskās masas nodrošināšana; piedāvātās studiju programmas maz atbilst darba tirgus vajadzībām. Jāveicina starptautisko konkurētspēju.

Tematiskais mērķis	Ieguldījumu prioritāte	Pamatojums
	situācijā esošām grupām. formālas, neformālas un ikdienējas mūžizglītības vienlīdzīgas pieejamības uzlabošana visām vecuma grupām, darbaspēka zināšanu, prasmju un kompetenču uzlabošana un elastīgu mācību iespēju veicināšana, tostarp ar profesionālo orientāciju un iegūto kompetenču apstiprināšanu.	NRP mērķis: veicināt iedzīvotāju zināšanu, prasmju un kompetences nepārtraukto pilnveidošanu un attīstību, lai 2020.gadā 15% iedzīvotāju (25-64 gadu vecumā) būtu regulāri iesaistīti mācīšanās procesā. NRP mērķis: strukturālā bezdarba mazināšana, nodrošinot labāku kvalifikācijas un prasmju atbilstību darba tirgus prasībām. NRP izaicinājums: nav pilnībā nodrošināta ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju atzīšana; pastāv ierobežotas iespējas pieaugušajiem iegūt formālo izglītību pamatizglītības un vidējās izglītības pakāpē. Pastāv arī ierobežotas iespējas gados vecākiem cilvēkiem regulāri un bez lieliem pārtraukumiem uzturēt kvalifikāciju, apgūt jaunas zināšanas, iemaņas un prasmes mūžizglītības sistēmā.
	Darba tirgus nozīmes palielināšana izglītības un apmācības sistēmās, pārejas veicināšana no izglītības uz nodarbinātību un profesionālās izglītības un apmācības sistēmu un to kvalitātes uzlabošana, tostarp ar vajadzīgo prasmju prognozēšanas mehānismiem, studiju programmu pielāgošanu un uz darbu balstītu	NRP mērķis: veicināt iedzīvotāju zināšanu, prasmju un kompetences nepārtrauktu pilnveidošanu un attīstību, lai 2020.gadā 15% iedzīvotāju (25-64 gadu vecumā) būtu regulāri iesaistīti mācīšanās procesā. NRP mērķis: strukturālā bezdarba riska mazināšana, nodrošinot labāku kvalifikācijas un prasmju atbilstību darba tirgus prasībām. NRP izaicinājums: nav pilnībā nodrošināta ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu un prasmju atzīšana, kā arī pastāv ierobežotas iespējas pieaugušajiem iegūt formālo izglītību pamatizglītības un vidējās izglītības pakāpē.

Tematiskais mērķis	Ieguldījumu prioritāte	Pamatojums
	mācību programmu, tostarp duālu mācību programmu un mācekļības shēmu, izstrādi.	
	Investīcijas izglītībā un apmācībā, tostarp profesionālajā apmācībā, lai nodrošinātu prasmju apgūšanu un mūžizglītību, attīstot izglītības un apmācības infrastruktūru.	NRP mērķis: veicināt iedzīvotāju zināšanu, prasmju un kompetences nepārtraukto pilnveidošanu un attīstību, lai 2020. gadā 15% iedzīvotāju (25-64 gadu vecumā) būtu regulāri iesaistīti mācīšanās procesā. ES Padomes 2013.gada rekomendācija: īstenot plānotās augstākās izglītības reformas, īpaši attiecībā uz tāda finansēšanas modeļa izveidi, kas stimulē kvalitāti, akreditācijas sistēmas reformu, iestāžu konsolidāciju un internacionalizācijas veicināšanu. Turpmāk īstenot pasākumus, lai modernizētu pētniecības iestādes, pamatojoties uz neatkarīgo novērtējumu, kas pašlaik tiek veikts. NRP izaicinājumi: nepietiekami attīstīta augstākās izglītības institūciju materiāli tehniskā bāze. Nepieciešams turpināt izglītības infrastruktūras uzlabošanu un modernizāciju, lai veicinātu visu līmeņu izglītības atbilstību darba tirgus prasībām, kā arī veicinātu skolēnu motivāciju un interesi apgūt jaunas prasmes un iegūt kvalifikāciju.
11. Uzlabot publisko iestāžu un ieinteresēto personu institucionālās spējas un efektīvu valsts pārvaldi.	Investīcijas institucionālajās spējās un efektīvā valsts pārvaldē un publiskajos pakalpojumos valsts, reģionālajā un vietējā līmenī, lai panāktu reformas, labāku regulējumu un labu pārvaldību.	ES Padomes 2013.gada rekomendācija: pabeigt reformas, lai uzlabotu tiesu iestāžu efektivitāti un kvalitāti un samazinātu neiztiesāto lietu skaitu un tiesvedības ilgumu, tostarp attiecībā uz maksātnespēju. Ieviest visaptverošu cilvēkresursu politiku un veikt pasākumus, lai īstenotu mediācijas tiesības un racionalizētu šķīrējtiesu sistēmu. NRP izaicinājums: samazināt administratīvo slogu uzņēmumiem un uzlabot uzņēmējdarbības tiesību aktu kvalitāti, ko iespējams panākt ar tiesisku, efektīvu un kvalitatīvu valsts pārvaldi, kas nodrošina, lai tās sniegtie pakalpojumi atbilstu sabiedrības vajadzībām. NRP izaicinājumi: veicināt uzņēmējdarbībai labvēlīgas vides veidošanu. Stiprināt tiesībsargājošo iestāžu darbinieku kapacitāti.

1.4. INDIKATĪVAIS FINANSĒJUMA SADALĪJUMA APJOMS PA TEMATISKAJIEM MĒRĶIEM (EUR)

1.4.1. tabula Indikatīvais finansējuma sadalījuma apjoms pa tematiskajiem mērķiem fondu dalījumā (kopējais savienības finansējums, ieskaitot izpildes rezervi)

Tematiskais mērķis	ERAF	ESF	KF	ELFLA	EJZF	JNI	Kopā
1. Nostiprināt pētniecību, tehnoloģiju attīstību un inovāciju	467 519 706	0	0	15 037 764	n.a.	0	482 557 470
2. Uzlabot IKT pieejamību, izmantošanu un kvalitāti	172 783 829	0	0	0	n.a.	0	172 783 829
3. Uzlabot MVK, kā arī lauksaimniecības nozares (attiecībā uz ELFLA) un zvejniecības un akvakultūras nozares (attiecībā uz EJZF) konkurētspēju	296 191 300	0	0	368 295 317	n.a.	0	664 486 617
4. Atbalstīt pāreju uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisijas līmeni visās nozarēs	286 344 229	0	194 266 292	40 618 772	n.a.	0	521 229 293
5. Veicināt pielāgošanos klimata pārmaiņām, riska novēršanu un pārvaldību	65 819 321	0	0	201 868 009	n.a.	0	267 687 330
6. Saglabāt un aizsargāt vidi un uzlabot resursu izmantošanas efektivitāti	367 097 718	0	190 138 398	201 868 009	n.a.	0	759 104 125
7. Veicināt ilgtspējīgu transportu un novērst trūkumus tīkla pamatinfrastruktūrā	235 477 563	0	924 294 295	0	n.a.	0	1 159 771 858
8. Veicināt stabilas un kvalitatīvas darba vietas un atbalstīt darbaspēka mobilitāti	0	135 410 788	0	120 189 316	n.a.	29 010 639	284 610 743
9. Veicināt sociālo iekļaušanu, apkarot nabadzību un jebkādu diskrimināciju	193 377 447	225 160 750	0	68 487 718	n.a.	0	487 025 915
10. Ieguldīt izglītībā, apmācībā un arodizglītībā prasmju apguvei un mūžizglītībā	277 460 786	238 500 493	0	16 580 422	n.a.	0	532 541 701
11. Uzlabot publisko iestāžu un ieinteresēto personu institucionālās spējas un efektīvu valsts pārvaldi	0	18 063 357	0	0	n.a.	0	18 063 357
12. TP	39 180 553	21 420 040	40 715 710	41 631 455		0	142 947 758
Kopā	2 401 252 452	638 555 428	1 349 414 695	1 074 576 782	0	29 010 639	5 492 809 996

1.4.2. tabula. Jauniešu nodarbinātības iniciatīva tematiskā mērķa Veicināt nodarbinātību un atbalstīt darbaspēka mobilitāti

JNI finansējums	29 010 639 (EUR)
ESF atbilstošais finansējums	29 010 639 (EUR)
Kopējais pieejamais finansējums	58 021 278 (EUR)

1.4.3. tabula. Finansējums tehniskajai palīdzībai dalījumā pa reģionu kategorijām, kur attiecināms

Fonds	Reģionu kategorija, kur attiecināms	Tehniskās palīdzības finansējums (EUR)	Tehniskās palīdzības īpatsvars kopējā finansējuma ietvaros (dalījumā pa fondiem un reģionu kategorijām, kur attiecināms)
ERAF	Mazāk attīstīts reģions	39 180 553	1,6%
ERAF	Pārejas reģions	0	0,0%
ERAF	Attīstīts reģions	0	0,0%
ESF	Mazāk attīstīts reģions	21 420 040	3,4%
ESF	Pārejas reģions	0	0,0%
ESF	Attīstīts reģions	0	0,0%
KF	NA	40 715 710	3,0%
ELFLA	NA	41 631 455	3,9%
EJZF	NA	0	0,0%

1.4.4. tabula. ESF finansējuma īpatsvars kopējā ERAF un ESF finansējumā

ESF finansējuma īpatsvars ERAF un ESF 2007.-2013.gada plānošanas perioda darbības programmās konverģences, reģionu konkurētspējas un nodarbinātības mērķiem	19,50%
Dalībvalsts ESF minimālais īpatsvars	20,70%
ESF finansējuma īpatsvars kopējā ERAF un ESF finansējumā 2014.-2020.gada plānošanas periodā	21,01%

1.4.5. tabula. Indikatīvais atbalsts klimata pārmaiņu mērķiem sadalījumā pa tematiskajiem mērķiem (EUR)

Tematiskie mērķi	ERAF	ESF	KF	ELFLA	Kopā
1. Nostiprināt pētniecību, tehnoloģiju attīstību un inovāciju	0	0	0	0	0
2. Uzlabot IKT pieejamību, izmantošanu un kvalitāti	0	0	0	0	0
3. Uzlabot MVK, kā arī lauksaimniecības nozares (attiecībā uz ELFLA) un zvejniecības un akvakultūras nozares (attiecībā uz EJZF) konkurētspēju	0	0	0	0	0

Tematiskie mērķi	ERAF	ESF	KF	ELFLA	Kopā
4. Atbalstīt pāreju uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisijas līmeni visās nozarēs	282 088 670	0	129 156 231	40 618 772	451 863 673
5. Veicināt pielāgošanos klimata pārmaiņām, riska novēršanu un pārvaldību	65 819 321	0	0	201 868 009	267 687 330
6. Saglabāt un aizsargāt vidi un uzlabot resursu izmantošanas efektivitāti	0	0	71 755 273	201 868 009	273 623 282
7. Veicināt ilgtspējīgu transportu un novērst trūkumus tīkla pamatinfrastruktūrā	0	0	214 053 332	0	214 053 332
8. Veicināt stabilas un kvalitatīvas darba vietas un atbalstīt darbaspēka mobilitāti	0	0	0	0	0
9. Veicināt sociālo iekļaušanu, apkarot nabadzību un jebkādu diskrimināciju	0	0	0	27 395 087	27 395 087
10. Ieguldīt izglītībā, mācībās un arodizglītībā prasmju apguvei un mūžizglītībā	0	0	0	0	0
11. Uzlabot publisko iestāžu un ieinteresēto personu institucionālās spējas un efektīvu valsts pārvaldi	0	0	0	0	0
12. TP	0	0	0	0	0
Kopā	347 907 991	0	414 964 836	471 749 877	1 234 622 704

Kopējais indikatīvais finansējums klimata pārmaiņu mērķim 1 234 622 704 **EUR (22.48%)**

1.4.6. tabula. Indikatīvais atbalsts, kas pārņemts no KLP 1. pīlāra uz ELFLA (finansējums, uz kuru neattiecas izpildes rezerves aprēķins)

Tematiskais mērķis	ELFLA (EUR)
3. Uzlabot MVK, kā arī lauksaimniecības nozares (attiecībā uz ELFLA) un zvejniecības un akvakultūras nozares (attiecībā uz EJZF) konkurētspēju	17 785 000
5. Veicināt pielāgošanos klimata pārmaiņām, riska novēršanu un pārvaldību	17 785 000
6. Saglabāt un aizsargāt vidi un uzlabot resursu izmantošanas efektivitāti	70 025 500

1.5. HORIZONTĀLIE PRINCIPI

1.5.1. Partnerības princips

- (435) FM Latvijā saskaņā ar valdības lēmumu ir atbildīga par PL sagatavošanu, iesaistot visas nozaru ministrijas un galvenos sociālos un sadarbības partnerus.
- (436) FM konsultācijas ar sociālajiem un sadarbības partneriem noritējušas saskaņā ar normatīvajiem aktiem par sabiedrības iesaistes organizēšanu un nodrošināšanu, veidojot plānošanas dokumentus. Konsultāciju norise, veidojot PL, notikusi, ņemot vērā šādus kritērijus:
1. sociālo un sadarbības partneru darbības pieredze PL un DP prioritāšu kontekstā;
 2. informācijas plūsma starp FM un partneriem ir abpusēja;
 3. partneri uzņemas atbildību par sadarbību ar vadošo iestādi un sniedz aktuālo informāciju FM un informē biedrus un plašāku sabiedrību par aktualitātēm ES struktūrfondu plānošanā 2014.-2020. gadam.
- (437) Partnerības princips abpusēji īstenots atbildīgi, sniedzot, aktualizējot un analizējot informāciju, kas iekļauta PL. Informācijas sniegšana ir nodrošināta gan pēc FM, gan pēc partneru iniciatīvas dažādām sabiedrības grupām visā valsts teritorijā.
- (438) EK ESI fondu regulās noteiktās partnerības principa ieviešanas pamatprasības nacionālā līmenī primāri tiek nodrošinātas LR normatīvo aktu regulējuma ietvarā, kur attīstības plānošanas un normatīvo aktu dokumentu saskaņošanas process noteikts 2007.gada 7.aprīļa MK noteikumos Nr.300 „Ministru kabineta kārtības rullis” un MK 2009.gada 25.augusta noteikumos Nr.970 „Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā”, kas paredz iespējas gan publiskās pārvaldes institūcijām, gan arī sociālajiem partneriem un biedrībām un nodibinājumiem izteikt iebildumus un priekšlikumus par plānošanas dokumentu projektiem to saskaņošanas procesā. Izrietoši no minētajiem MK noteikumiem pašlaik sabiedrības iesaiste esošajā plānošanas stadijā tiek organizēta šādās formās: piedaloties starpinstitūciju darba grupās un konsultatīvajās padomēs; piedaloties sabiedriskajā apspriedē; iesaistoties publiskajā apspriešanā; rakstiski sniedzot viedokli par attīstības plānošanas dokumentu tā izstrādes stadijā.
- (439) 2007.–2013.gada plānošanas perioda ietvaros notikušas vairāk nekā 600 apmācības par līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesos, izstrādāti vairāk nekā 7 300 dažādi materiāli, pētījumi, vadlīnijas, bukleti, atzinumi, rokasgrāmatas, kā rezultātā līdz 2012.gada 31.decembrim pabeigto projektu aktivitātēs piedalījušies vairāk nekā 4 400 biedrību un nodibinājumu biedri un darbinieki un līdz 2013.gada 30.jūnijam - 449 biedrības un nodibinājumi, kuri īstenoja vai turpina īstenot KP fondu finansētus projektus. Ievērojami pieaudzis biedrību un nodibinājumu skaits, kas parakstījušas MK sadarbības memorandu (salīdzinoši 2007.gada sākumā bija 90 biedrību un nodibinājumu, 2013.gada 30.jūnijā - 352), kas nozīmē, ka biedrības un nodibinājumi ieņem arvien būtiskāku lomu, sniedzot kvalitatīvu piemesumu likumdošanas izstrādes un lēmumu pieņemšanas procesos.
- (440) KP fondu plānošanā iesaistītie sadarbības partneri tika noteikti, izveidojot 2014.–2020.gada plānošanas perioda PUK, tās sastāvu pamatā balstot uz 2007.–2013.gada plānošanas perioda UK sastāvu un papildinot ar tiem sadarbības partneriem, kas bija ieinteresēti iesaistīties KP fondu plānošanas dokumentu izstrādē. PUK nolikumā tika noteikts, ka tā sastāvu iespējams papildināt, balstoties uz partneru izteikto vēlmi iesaistīties tās darbībā. Savukārt nosacījumi turpmākai partneru iesaistei, to atlases kritēriji tiks iestrādāti MK noteikumos vai reglamentā par UK darbību. Ministriju sniegtajiem priekšlikumiem par plānotajām investīcijām iesniegšanai FM jābūt sagatavotiem sadarbībā ar sadarbības partneriem. Saskaņā ar Attīstības plānošanas sistēmas likuma

11.pantu ES un citu ārvalstu finanšu instrumentu finansējums prioritāri jāpiešķir atbilstoši NAP 2020 ietvaros definētajām valsts stratēģiskajām prioritātēm.

- (441) NAP 2020 izstrādes ietvaros norisinājās diskusija par Latvijas attīstību, tās prioritātēm, mērķiem un sasniedzamajiem rādītājiem. NAP 2020 tika izstrādāts, PKC sadarbojoties ar publisko pārvaldes institūciju, plānošanas reģionu un pašvaldību pārstāvjiem, kā arī aktīvi līdzdarbojoties pilsoniskajai sabiedrībai – sociālajiem un sadarbības partneriem un sabiedrībai. No 32 NAP 2020 vadības grupas locekļiem puse dalībnieku pārstāvēja publisko sektoru un puse bija pilsoniskās sabiedrības pārstāvji.
- (442) Attiecīgi PL sagatavošana tika uzsākta pēc diskusijas par NAP 2020 projektu ar sabiedrību un tā apstiprināšanas Saeimā 2012.gada 20.decembrī, uz kā pamata tika balstīta ESI fondu plānošana Latvijā.
- (443) Partnerības princips PL un DP izstrādē nacionāli praksē tiek realizēts arī caur dažādiem atsevišķiem forumiem, piemēram, Nacionālā trīspusējā sadarbības padome (nacionālā līmeņa trīspusējais sociālā dialoga forums), Reformu vadības darba grupa (krīzes rezultātā izveidota grupa valstij nozīmīgu reformu lēmumu pieņemšanai), Nevalstisko organizāciju un MK sadarbības memoranda īstenošanas padome (pilsoniskās sabiedrības iesaiste valsts pārvaldes darbībā), t.sk. apspriežot arī PL.

Partnerības platforma KP fondu, ELFLA un EJZF plānošanas procesā

- (444) Pamatojoties uz ESI fondu 2014.–2020.gadam institucionālo ietvaru Latvijā:
1. KP fondu vadošā iestāde ir FM, kas atbildīga par KP fondu DP sagatavošanu un ieviešanu;
 2. ELFLA un EJZF vadošā iestāde ir ZM, kas atbildīga par ELFLA un EJZF DP sagatavošanu un ieviešanu.
- (445) Papildus publiskajām apspriedēm un atsevišķiem forumiem ar sadarbības partneriem, vadošās iestādes jau plānošanas dokumentu sagatavošanas procesā kā papildu formu partnerības principa īstenošanai un ESI fondu plānošanas dokumentu kvalitātes nodrošināšanai izveidoja PUK, ELFLA PUK un EJZF gadījumā diskusijas norisinājušās Eiropas Zivsaimniecības fonda 2007.-2013.gadam Uzraudzības komitejā (turpmāk tekstā – EZF UK).
- (446) PUK darbības principus nosaka FM apstiprināts reglaments. Tās sastāvā tika iesaistīti ESI fondu ieviešanā iesaistīto valsts un pašvaldību institūciju, teritoriālās pārvaldības, sociālo un ekonomisko partneru, nevalstisko organizāciju, kā arī citu ESI fondu plānošanā un īstenošanā iesaistīto institūciju pārstāvji. PUK darbības laikā tās sastāvs tika vairākkārtēji papildināts ar dažādu institūciju pārstāvjiem, kas izrādīja interesi aktīvi piedalīties pagaidu uzraudzības komitejas darbā. PUK galvenie uzdevumi tika noteikti šādi:
1. uzraudzīt ESI fondu 2014.–2020.gada plānošanas perioda PL izstrādi;
 2. uzraudzīt KP fondu 2014.–2020.gada plānošanas perioda DP izstrādi;
 3. uzraudzīt PL un DP saskaņošanas procesu;
 4. uzraudzīt sarunu procesu ar EK par PL, DP apstiprināšanu;
 5. vienoties par noteiktajiem mērķiem un to sasniedzamajām vērtībām.
- (447) ELFLA PUK izveidota un darbojas, balstoties uz ELFLA 2007.–2013.gadam UK pamata un darbības principiem (darbojas saskaņā ar to apstiprinātu nolikumu). ELFLA PUK un EZF UK sastāvā tika iesaistīti ELFLA un EJZF ieviešanā iesaistīto valsts un pašvaldību institūciju, sociālo un ekonomisko partneru, nevalstisko organizāciju, kā arī citu ELFLA un EJZF plānošanā un īstenošanā iesaistīto institūciju pārstāvji. ELFLA PUK un EZF UK galvenie uzdevumi tika noteikti šādi:
1. apspriesties par Latvijas prioritātēm un stratēģiskajiem mērķiem 2014.–2020.gada plānošanas periodam ELFLA un EJZF īstenošanai;

2. sniegt priekšlikumus vadošajai iestādei (ZM) un apspriesties par ELFLA un EJZF DP ietvaros finansējamiem pasākumiem/prioritātēm, izvērtējot stiprās/vājās puses, iespējamās draudus/vajadzības;
 3. sniegt priekšlikumus vadošajai iestādei (ZM) un apspriesties par finansējuma sadalījumu ELFLA un EJZF DP pasākumu/prioritāšu ietvaros.
- (448) Partneru un sabiedrības iesaiste KP fondu plānošanas dokumentu sagatavošanas procesā:
1. izveidota darba grupa, kuras ietvaros nozaru ministrijas, pamatojoties uz NAP 2020 definētiem uzdevumiem, sagatavoja aprakstus plānošanas dokumentu saturam, un sagatavotie piedāvājumi tika apspriesti;
 2. ministriju un VK sagatavotie priekšlikumi plānošanas dokumentu saturam tika apspriesti ar sadarbības partneriem speciālās sanāksmēs, lai diskutētu par sabiedrības pārstāvju iesūtītajiem komentāriem;
 3. sagatavotie priekšlikumi plānošanas dokumentu saturam tiek apspriesti PUK ietvaros, nosūtot dokumentus rakstiskai komentēšanai un organizējot diskusijas ar ieinteresētajām pusēm;
 4. paralēli plānošanas dokumentu saskaņošanas procesam vadošā iestāde un atbildīgās nozaru ministrijas pastāvīgi organizē sanāksmes ar ekspertiem un sadarbības partneriem par nozaru stratēģisko attīstību, lai pilnveidotu ESI fondu plānošanas dokumentus.
- (449) Partneru un sabiedrības iesaiste ELFLA un EJZF plānošanas dokumentu sagatavošanas procesā:
1. organizētas reģionālās konferences, diskusijas par ELFLA un EJZF īstenošanu 2014.–2020.gadā (sadarbības partneri, sabiedrība);
 2. izveidotas darba grupas un organizētas ekspertu diskusijas par ELFLA un EJZF īstenošanu 2014.–2020.gadā;
 3. augsta līmeņa tikšanās ar sadarbības partneriem par Latvijas prioritātēm un stratēģiskajiem mērķiem 2014.–2020.gada plānošanas periodam, kā arī ELFLA un EJZF DP ietvaros finansējamiem pasākumiem/prioritātēm un finansējuma sadalījumu.

Partneru izteiktie priekšlikumi PL un DP izstrādes procesā

- (450) PL izstrādes procesā tika organizētas vairāk nekā 30 tematiskās diskusijas, nodrošināta 2014.–2020.gada plānošanas dokumentu projektu publiskās apspriešanas procedūra, kā arī nodrošināta dalība vairākās pašvaldību un partneru rīkotās konferencēs, kurās partneri un ieinteresētās personas un organizācijas izteikušas gan savus iebildumus, gan priekšlikumus, kas dokumenta izstrādes procesā tika izanalizēti un attiecīgi iestrādāti PL. Konstruktīva un produktīva sadarbība ar partneriem bija viens no šā dokumenta izstrādes procesa priekšnosacījumiem.
- (451) Sadarbības partneri, kuri izteica iebildumus un priekšlikumus par nozaru ministriju iesniegto informāciju, periodā no 2013.gada februāra līdz aprīļa beigām tika aicināti uz sanāksmēm, lai kopīgi diskutētu par izteiktajiem komentāriem. Papildus, 2013.gada maijā notika PL pirmā projekta publiskā apspriede, dodot iespēju plašākam sabiedrības lokam sniegt ieguldījumu projekta saturā. No 2013.gada 29.jūlija līdz 29.augustam notika atkārtota PL un DP „Izaugsme un nodarbinātība” publiskā apspriede, līdztekus PL un DP „Izaugsme un nodarbinātība” projekti tika iesniegti izvērtēšanai valsts sekretāru sanāksmes procedūras ietvaros. DP „Izaugsme un nodarbinātība” izstrādes procesā tika organizētas vairāk nekā 30 tematiskās diskusijas, kā arī nodrošināta dalība vairākās pašvaldību un partneru rīkotās konferencēs, kurās partneri un ieinteresētās personas un organizācijas izteikušas gan savus iebildumus, gan priekšlikumus, kas dokumenta izstrādes procesā tika analizēti un attiecīgi iestrādāti DP „Izaugsme un nodarbinātība”.
- (452) Vairākums partneru aicināja paplašināt specifisko atbalsta mērķu īstenošanas teritorijas, palielināt plānoto finansējuma apmēru, t.sk. noteiktiem specifiskajiem atbalsta mērķiem, paplašināt

finansējuma saņēmēju loku (īpaši ar biedrībām un nodibinājumiem), kā arī ierosināja veidot jaunus specifiskos atbalsta mērķus, kuri nav iekļauti NAP 2020 vai nav atbalstāmi no KP fondiem.

- (453) Paralēli PL saskaņošanas procesam atbildīgās nozaru ministrijas pastāvīgi organizē sanāksmes ar ekspertiem, sadarbības partneriem par ESI fondu ieviešanas jautājumiem 2014.–2020.gada plānošanas periodā, kas skar PL un DP saturu.
- (454) Iebildumus un priekšlikumus PL sniedza plānošanas reģioni, pašvaldību organizācijas un pašvaldības, tādas kā LPS, Latvijas lielo pilsētu asociācija, pilsētas novada domes, darba devēju un darbinieku organizācijas – Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība un LDDK, dažādas biedrības un nodibinājumi – Latvijas Komerbanku asociācija, Latvijas Dabas fonds, Vides konsultatīvā padome, Latvijas lauku forums, Eiropas Kustība Latvijā, Latvijas Vecāku kustība u.c. Visaktīvāko dalību šajā procesā nodrošināja biedrības un nodibinājumi, asociācijas un pašvaldības. Visu iesaistīto partneru saraksts tiek pievienots PL pielikumā.
- (455) PL izskatīšanas procesā saņemti vairāki komentāri par biedrību un nodibinājumu plašāku iesaisti ESI fondu 2014.–2020.gadam plānošanas periodā, kā rezultātā tika paplašināts potenciālo finansējuma saņēmēju loks.
- (456) Plānošanas reģioni, pašvaldību organizācijas un pašvaldības norādīja uz nepieciešamību vairāk tās iesaistīt nākamā ESI fondu 2014.–2020.gadam plānošanas perioda plānošanā un ieviešanā, vienlaikus norādot, ka PL plašāk jāatspoguļo NAP 2020. Attiecīgi tika organizētas papildu tikšanās par PL un DP izstrādi ar minētajiem partneriem.
- (457) Attiecībā uz pāreju uz ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni, kā arī pielāgošanos klimata pārmaiņām, biedrības un nodibinājumi norādīja, ka nepieciešama iespēja veikt energoefektivitātes pasākumus arī biedrību un nodibinājumu apsaimniekošanā esošajās ēkās, kā arī paredzēt iespēju kombinēt maza mēroga AER izmantošanu ar energoefektivitātes pasākumiem. Vienlaikus partneri norādīja, ka finansējumam šajās jomās būtu jābalstās uz ekosistēmu pieeju. Attiecībā uz vides aizsardzības jomu norādīts uz bioloģiskās daudzveidības aizsardzības nepieciešamību, neierobežojot atbalstu tikai Natura 2000 teritorijās.
- (458) Attiecībā uz zinātnes un pētniecības jomu sadarbības partneri aicināja paredzēt vairāk stipendiju jaunajiem zinātniekiem pētījumu veikšanai. Priekšlikumi tika ņemti vērā, palielinot sākotnēji plānoto atbalstu augstākajai izglītībai un zinātnei. Ņemts vērā LDDK ierosinājums kā atbalstāmo darbību paredzēt arī biznesa inkubāciju reģionos.
- (459) Vairāki partneri izteica priekšlikumus par integrētu teritoriju attīstību, ierosinot pārskatīt lauku teritorijas definējumu, lai pēc iespējas vairākiem novadiem būtu iespēja saņemt ESI fondu atbalstu.
- (460) Nodarbinātības un sociālās iekļaušanas kontekstā no partneru puses tika uzsvērtā nepieciešamība vairāk iesaistīt pašvaldību sociālos dienestus, kā arī nodrošināt darbaspēka mobilitāti. Vienlaikus no partneru puses tika lūgts atspoguļot, kādā veidā tiks atbalstīta darbaspēka mobilitāte, īpaši attālinātajās teritorijās; tika ierosināti vairāki redakcionāli precizējumi, t.sk., akcentējot ciešo sadarbību ar pašvaldību sociālajiem dienestiem sociālās iekļaušanas pasākumu īstenošanā, konkrētāk definējot nabadzības riskam pakļautās mērķa grupas.
- (461) Attiecībā uz izglītības sadaļu tika norādīta izglītības iestāžu skolēnu vecāku līdzdalības nozīme veiksmīga mācību procesa nodrošināšanai, kā rezultātā KP fondu DP „Izaugsme un nodarbinātība” ietvaros tika noteikti pasākumi plašākai vecāku iesaistei mācību procesa īstenošanā. Minētie ieteikumi ir ņemti vērā un iestrādāti PL un KP fondu DP atbilstoši komentāru saturam.
- (462) Attiecībā uz administratīvā sloga mazināšanu partneri norāda uz nepieciešamību izveidot vienotu KP fondu atbalsta tīklu, kas nodrošinās savstarpēju savietojamību un vienotu informācijas sistēmu, nodrošinot informācijas pieejamību potenciālajiem projektu pieteicējiem katrā reģionā. Attiecībā uz šo ieteikumu līdz 2013.gada decembrim tiks izstrādāti ierosinājumi vienota IT nodrošinājuma ieviešanai, kas tālāk tiks iestrādāti e-kohēzijā.

- (463) Ņemts vērā biedrību un nodibinājumu priekšlikums nepieciešamībai stiprināt partneru spējas, kā rezultātā tiek plānotas UK sastāvā esošo pārstāvju mācības, lai celtu līdzdalības kapacitāti.
- (464) Ņemts vērā pašvaldību ierosinājums, ka pašvaldībām, kurās ir ļoti zems iedzīvotāju blīvums, t.i., austrumu pierobežas un piejūras teritorijām, kā arī ziemeļu un dienvidu pierobežas pašvaldībām, jānosaka integrētas pieejas programmas. Lūgts ņemt vērā arī šajās pašvaldībās esošo iedzīvotāju struktūras īpatnības, kā arī ārkārtīgi slikto ceļu kvalitāti,niecīgo sabiedriskā transporta maršrutu skaitu un intensitāti.
- (465) Daļēji ņemts vērā pašvaldību ierosinājums noteikt, ka valsts institūcijas nodrošinās jebkuram iedzīvotājam un saimnieciskās darbības veicējiem pieslēgumu internetam, t.s. pēdējo jūdži visās teritorijās, kurās komersanti nepiedāvā šādu pakalpojumu, kā arī interneta un telekomunikāciju pieejamība tiks nodrošināta arī sociāli mazāk aizsargātākajiem iedzīvotājiem, īpaši bērniem, mācību procesa atbalstam. Daļēji ņemts vērā un tiek sniegts skaidrojums, ka, lai noteiktu vietas, kurās nepieciešams nodrošināt platjoslas interneta pārklājumu, tika identificētas „Baltās teritorijas”, kas noteiktas atbilstoši "Kopienas pamatnostādnes valsts atbalsta noteikumu piemērošanai attiecībā uz platjoslas tīklu ātru izvēršanu" (2009/C 235/04), un tās iekļauj ne tikai lauku teritoriju.

Partneru iesaiste turpmākā ESI fondu 2014.–2020.gada plānošanas perioda ieviešanā, un uzraudzībā un izvērtēšanā

- (466) 2014.–2020.gadā paredzēta plaša un mērķtiecīga partneru iesaiste pakalpojumu nodrošināšanā nozaru mērķu sasniegšanā, piemēram, sociālajā iekļaušanā, nodarbinātībā, saimnieciskās darbības vides uzlabošanā, vides aizsardzībā, izglītībā u.c., balstoties uz biedrību un nodibinājumu ekspertīzi, tādējādi nodrošinot sadarbības partneru zināšanu un pieredzes izmantošanu nozaru ietvaros.
- (467) Saskaņā ar Vispārējās regulas 41. un 42. panta nosacījumiem, kā arī turpinot KP fondu 2007.–2013. gada plānošanas perioda labo praksi, vadošās iestādes pēc ESI fondu plānošanas dokumentu apstiprināšanas kā galveno partneru iesaistes formu izveidos KP fondu UK, ELFLA UK un EJZF UK, tajās iesaistot pārstāvjus gan no publiskās pārvaldes institūcijām un plānošanas reģioniem, gan arī sadarbības partneru pārstāvjus. Visu ESI fondu UK galvenais uzdevums būs nodrošināt ESI fondu ieviešanu un uzraudzību, minētajā procesā iesaistot pārstāvjus no plaša partneru loka.
- (468) KP fondu vadošā iestāde veidos KP fondu tematiskās izvērtēšanas konsultatīvo darba grupu ar mērķi nodrošināt izvērtēšanas organizēšanu par KP fondu DP prioritārajiem virzieniem, tematiskajiem mērķiem un ieguldījumu prioritātēm nolūkā noteikt to ieviešanas efektivitāti noteiktajā laika periodā. Partnerības princips KP fondu izvērtēšanas procesā tiks nodrošināts, darba grupas sastāvā iekļaujot KP fondu plānošanā, ieviešanā un uzraudzībā iesaistītos partnerus. Darba grupā tiks iekļauti arī ELFLA un EJZF vadošās iestādes pārstāvji un nepieciešamības gadījumā piesaistīti attiecīgie eksperti, tādējādi nodrošinot visu ESI fondu papildinātību un sinerģiju.
- (469) Vadošās iestādes ESI fondu 2014.–2020.gada plānošanas periodā turpinās KP fondu 2007.–2013.gada plānošanas periodā īstenoto praksi un, gatavojot gadskārtējos ziņojumus EK par ESI fondu DP īstenošanu, saskaņošanas procesu ar partneriem organizēs UK darbības ietvaros.
- (470) Tāpat KP fondu vadošā iestāde informēs UK dalībniekus par regulāriem progresu ziņojumiem valdībai.

1.5.2. Vienlīdzīgu iespēju veicināšana starp vīriešiem un sievietēm, nediskriminācija un pieejamība

- (471) Lai veicinātu **dzimumu līdztiesības** jautājumu efektīvu, integrētu un koordinētu risināšanu, 2001.gada 16.oktobrī MK apstiprināja „Konceptiju Dzimumu līdztiesības īstenošanai”, uz kā pamata 2012.gada 17.janvārī MK apstiprināts un šā PL izstrādes laikā spēkā ir „Plāns dzimumu

līdztiesības īstenošanai 2012.–2014.gadam”. Plānā noteikti četri rīcības virzieni un aktivitātes to īstenošanai:

1. dzimumu lomu un stereotipu mazināšana,
2. sieviešu un vīriešu veselīga un videi draudzīga dzīvesveida veicināšana,
3. sieviešu un vīriešu ekonomiskās neatkarības un vienlīdzīgu iespēju veicināšana darba tirgū,
4. dzimumu līdztiesības politikas uzraudzība un novērtēšana, kas vērstas uz dzimumu aspekta integrēšanu nozaru politikās.

- (472) LM kopš 1999.gada ir atbildīgā institūcija par dzimumu līdztiesības jautājumu koordinēšanu valstī. Ar labklājības ministra rīkojumu izveidota Dzimumu līdztiesības komiteja, kas ir koordinējoša institūcija dzimumu līdztiesības politikas jomā, kas veicina ministriju, sadarbības partneru, pašvaldību un citu iesaistīto pārstāvju sadarbību un līdzdalību, lai sekmētu dzimumu līdztiesības politikas īstenošanu, pārraudzību un pilnveidošanu. Komitejas sastāvā ir gan valsts, gan sadarbības partneru pārstāvji. Dzimumu līdztiesības integrētās pieejas efektīvākai īstenošanai visās politikas jomās katrā ministrijā ir atbildīgā amatpersona par dzimumu līdztiesības jautājumiem, t.sk. dzimumu līdztiesības integrētās pieejas īstenošanu nozarē.
- (473) Savukārt Tiesībsarga birojs ir vienādas attieksmes veicināšanas iestāde saskaņā ar ES Padomes 2004.gada 13.decembra direktīvu 2004/113/EK un 2007.gada 1.janvārī spēkā stājušos Tiesībsarga likumu sekmē vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanu un jebkāda veida diskriminācijas novēršanu, ar kuru īsteno principu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm attiecībā uz pieeju precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu, kā arī Padomes 2006.gada 5.jūlija direktīvu 2006/54/EK par tāda principa īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgas iespējas un attieksmi pret vīriešiem un sievietēm nodarbinātības un profesijas jautājumos. **Nediskriminācijas princips**, pirmkārt, nostiprināts LR Satversmē. Tās VIII. nodaļa „Cilvēka pamattiesības” ietver atsauci uz starptautiskajiem dokumentiem (89.pants) un nosaka vienlīdzīgu iespēju pamatprincipu (91.pants): „*Visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas.*” Latvija normatīvo aktu sistēmu diskriminācijas novēršanas jomā izvēlējusies veidot pēc integrētas pieejas, t.i., diskriminācijas aizliegums iekļauts dažādu nozaru regulējošajos normatīvajos aktos (piemēram, Darba likumā), un nav veidots atsevišķs Diskriminācijas aizlieguma likums.
- (474) Latvija ir ratificējusi un no 2010.gada 31.marta Latvijā spēkā ir Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija „Par personu ar invaliditāti tiesībām”. Saskaņā ar 2010.gada 17.februāra likumu „Par Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām” konvencijas ieviešanu koordinē LM, bet tās īstenošanu pārrauga Tiesībsarga birojs. Viens no būtiskākajiem vienlīdzīgu iespēju aspektiem – vides **pieejamības nodrošināšana personām ar invaliditāti** – nav skatāms atrauti no citām iedzīvotāju grupām (vecāka gadagājuma cilvēki, mazi bērni, vecāki ar bērnu ratiņiem u.c.), kurām dažādu apstākļu dēļ pieejamības iespējas konkrētā infrastruktūrā konkrētam pakalpojumam ir ierobežotas. Spēkā esošie tiesību akti būvniecībā nosaka obligātos pieejamas vides nosacījumus. Tas pats attiecināms arī uz sabiedrisko transportu un tā infrastruktūru – tā pieejamības nodrošināšanu nosaka ES direktīvas un politikas plānošanas dokumentos ietvertie uzdevumi, kā arī definēti nosacījumi veselības aprūpes pieejamības nodrošināšanai.
- (475) Lai nodrošinātu EK regulu priekšlikumos noteikto horizontālo principu¹⁶⁶– dzimumu līdztiesība, nediskriminācija, pieejamība – ievērošanu, MK noteikumi nacionālā līmenī deleģēs atbildību par horizontālo principu koordinēšanu ESI fondu vadībā iesaistītai institūcijai (LM) sadarbībā ar partneriem. Tādējādi tiks izmantota gan LM kompetence vienlīdzīgu iespēju politikas plānošanas

¹⁶⁶ EK sākotnējais Vispārējās regulas piedāvājums COM (2011) 615 galīgā redakcija 7.pants

un koordinēšanas jomā, gan uzkrātā pieredze, koordinējot horizontālās prioritātes „Vienlīdzīgas iespējas” īstenošanu 2007.–2013.gada plānošanas periodā. 2014.–2020.gada plānošanas periodā EK regulu priekšlikumos noteikto horizontālo principu – dzimumu līdztiesība, nediskriminācija, pieejamība – ievērošana tiks koordinēta vienotā ietvarā, proti, kā **horizontālā prioritāte „Vienlīdzīgas iespējas”**.

- (476) Horizontālās prioritātes „Vienlīdzīgas iespējas” īstenošana ietver šādus pamatsoļus katrā ESI fondu programmu cikla posmā:
- (477) Programmu sagatavošana (plānošana) – horizontālo prioritāti „Vienlīdzīgas iespējas” koordinējošā institūcija izvērtēs plānošanas dokumentu (DP projektu) atbilstību horizontālajiem principiem, atbilstošos gadījumos ierosinot plānoto pasākumu papildināšanu ar specifiskām aktivitātēm, lai nodrošinātu vienlīdzīgu iespēju principu integrēšanu DP.
- (478) Vienlīdzīgu iespēju un nediskriminācijas jomā katram DP specifiskā atbalsta mērķim tiks noteikta ietekme uz horizontālo prioritāti „Vienlīdzīgas iespējas” - tieša pozitīva ietekme, netieša pozitīva ietekme, nav ietekmes.
- (479) Programmu sagatavošanā (plānošanā), atbilstoši Revīzijas iestādes rekomendācijām, specifiskajam atbalsta mērķim ar tiešu vai netiešu pozitīvu ietekmi uz horizontālo prioritāti “Vienlīdzīgas iespējas” tiks veikta plānoto darbību analīze no dzimumu, vecumu, invaliditātes u.c. perspektīvām, mērķa grupu vajadzību un situācijas apzināšana, atbilstošos gadījumos noteikti sasniedzamie mērķi vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanai, kas vērsti uz identificēto atšķirību vai nevienlīdzības mazināšanu, kā arī izvirzīti mērķiem atbilstoši rādītāji, lai īstenotu uzraudzību un novērtēšanu un plānotas specifiskas atbalstāmās darbības.
- (480) Programmu īstenošanas (ieviešanas) un projektu atlases procesu organizācijā horizontālo principu integrēšanas aktivitātes ietvers: (i) specifisku projektu atlases kritēriju noteikšanu gadījumos, kad specifiskā atbalsta mērķa īstenošana ietekmē vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanu, (ii) tiesību aktu projektu atbilstības horizontālajiem principiem izvērtēšanu, (iii) konsultāciju un metodiska atbalsta sniegšanu ESI fondu projektu pieteicējiem, īstenošanai, vērtētājiem un ESI fondu vadībā un kontrolē iesaistītajām institūcijām.
- (481) Programmu uzraudzība un izvērtēšana: (i) DP UK tiks iesaistīts horizontālo prioritāti „Vienlīdzīgas iespējas” koordinējošās institūcijas pārstāvis un nevalstisko organizāciju pārstāvji, lai sniegtu viedokli par vienlīdzīgu iespēju un nediskriminācijas aspektiem, (ii) DP īstenošanas ziņojumi ietvers informāciju par horizontālo principu īstenošanu, (iii) izvērtējumi par vienlīdzīgu iespēju principu piemērošanu tiks veikti atbilstoši ESI fondu regulējumā noteiktajām prasībām.

1.5.3. Ilgtspējīga attīstība

- (482) Latvijas ilgtspējīgas un līdzsvarotas izaugsmes nodrošināšanai būtiska nozīme ir efektīvai dabas resursu apsaimniekošanai, zemas oglekļa dioksīda emisijas līmeņa ekonomikas attīstībai, kā arī bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai, pieaugot ekonomiskajām aktivitātēm, kas izriet no stratēģijas „Latvija 2030” noteiktās telpiskās attīstības perspektīvas mērķa „radīt līdzvērtīgu dzīves un darba apstākļus visiem iedzīvotājiem, neatkarīgi no dzīves vietas, sekmējot uzņēmējdarbību reģionos, attīstot kvalitatīvu transporta un komunikāciju infrastruktūru un publiskos pakalpojumus”. ESI fondu plānošanas laikā saskaņā ar šādiem izvirzītajiem kritērijiem tiek identificēta specifisko atbalsta mērķu un pasākumu ietekme uz horizontālā principa „Ilgtspējīga attīstība” ieviešanu:
- vidē novadītā piesārņojuma emisiju mazināšana,
 - SEG emisiju mazināšana,
 - notekūdeņu apsaimniekošana,
 - gruntsūdeņu un virszemes ūdeņu aizsardzība un apsaimniekošana,

- bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un ainavu aizsardzība,
 - dabas un energoresursu racionāla izmantošana un pārvaldība,
 - atkritumu apsaimniekošana saskaņā ar atkritumu hierarhiju,
 - trokšņa un vibrācijas mazināšana (izņemot darba vietas aizsardzību),
 - pētniecība un izglītība vides aizsardzībai,
 - vides un klimata risku mazināšana, profilakse.
- (483) Īstenojot ESI fondu programmas, īpaša uzmanība pievērsta specifiskajiem atbalsta mērķiem un pasākumiem ar tiešu un netiešu pozitīvu ietekmi, šajos gadījumos nosakot par obligātu prasību projektu iesniegumu atlasē piemērot specifiskus projektu iesniegumu vērtēšanas kritērijus, lai prioritāri nodrošinātu ESI fondu atbalstu projektiem ar lielāku pozitīvu ietekmi ilgtermiņā uz horizontālās politikas ieviešanu. Horizontālā principa „Ilgspējīga attīstība” integrācija ietver arī atbalstāmo darbību vides kvalitātes saglabāšanai un negatīvās ietekmes uz vidi un klimata pārmaiņām samazināšanai iekļaušanu pasākumu īstenošanas nosacījumos arī situācijās, kad potenciāli iespējama projektu negatīva ietekme uz vidi un klimata pārmaiņām.
- (484) Ieviešot ESI fondos ilgtspējīgas un līdzsvarotas izaugsmes principu, tiks veicināta esošo resursu efektīva izmantošana, turpretī jauno resursu izmantošanai saskaņā ar EK Ceļvedī par resursu efektīvu izmantošanu Eiropā un stratēģijā “Eiropa 2020” noteikto, piemēram, atkritumu rašanās novērtēšana, atkritumu otrreizēja izmantošana, AER izmantošana industriālajās, publiskajās un dzīvojamās ēkās utt., būtiskā loma šajā procesā tiek iezīmēta arī petniecībai, inovācijām un tehnoloģijām, kas stimulēs jaunu resursu efektīvas izmantošanas iespēju radīšanu ekonomikā. Plaši tiks atbalstītas arī ekoinovācijas.
- (485) Vienlaikus, horizontālais princips tiks vērsts arī uz labu jūras stāvokļa saglabāšanu saskaņā ar Jūras stratēģijas pamatdirektīvā¹⁶⁷ noteikto. Horizontālajā prioritātē paredzētie pasākumi stimulēs jūras aizsardzību un nodrošinās, ka kopējā ietekme uz jūru tiek saglabāta tādā līmenī, kas ir savienojama ar laba vides stāvokļa sasniegšanu, kā arī to, lai pēc cilvēku radītām pārmaiņām netiktu apdraudēta jūras ekosistēmu spēja saglabāties, vienlaikus ļaujot ilgtspējīgi izmantot jūras preces un pakalpojumus gan šīm, gan nākamajām paaudzēm. Projektu atlases kritēriji ļaus novirzīt ESI fondu investīcijas resursu ziņā visefektīvākajām un visilgtspējīgākajām iespējām.
- (486) Būtiski atzīmēt, ka horizontālajā prioritātē tiek ietverti arī principi EK iniciatīvas par ilgtspējīgu jūras un piekrastes teritoriju pārvaldību pamatmērķu veicināšanai, kas nodrošinās jūras nozaru izaugsmi, kā arī palīdzēs saglabāt unikālo un daudzveidīgo piekrasti un ekosistēmas, kurās ir nenovērtējamas augu un dzīvnieku dzīvotnes. 2014.-2020. gada perioda ieviešanā īpaša uzmanība tiks pievērsta arī tādas akvakultūras attīstībai, kas nodrošina augstu vides aizsardzības līmeni un sekmē resursu ilgtspējīgāku izmantošanu, kā arī prioritāri tiks sniegts atbalsts akvakultūrai, kam ir pozitīva ietekme uz ekosistēmām.
- (487) Stimulējot saimnieciskās darbības attīstību, viens no pamatprincipiem atbalsta saņemšanai būs obligāta „piesārņotājs maksā” principa piemērošana. Attīstot infrastruktūru sabiedrisko pakalpojumu (ūdenssaimniecība, energoapgāde un ražošana, atkritumu apglabāšana) nodrošināšanai un efektivitātes uzlabošanai, maksā par pakalpojumu saņemšanu (tarifa) noteikšanā tiek piemērots princips „piesārņotājs maksā”. Šis princips ir arī Dabas resursu nodokļa likumu (DRN) pamatā, kura mērķis ir veicināt dabas resursu ekonomiski efektīvu izmantošanu, ierobežot vides piesārņošanu, samazināt vidi piesārņojošas produkcijas ražošanu un realizāciju, veicināt jaunu, vidi saudzējošu tehnoloģiju ieviešanu, atbalstīt tautsaimniecības ilgtspējīgu attīstību, kā arī finansiāli nodrošināt vides aizsardzības pasākumus. DRN primāri veidots kā motivējošs

¹⁶⁷ Direktīva (2008.gada 17.jūnijs) Nr. 2008/56/EK ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai jūras politikas jomā

instrumentu vides aizsardzības veicināšanai, nevis kā ieņēmumu avots valsts un pašvaldību budžetos, tāpēc komersantiem iespējams saņemt atbrīvojumu no DRN maksāšanas.

- (488) Attiecībā uz atkritumu apsaimniekošanu lietotie instrumenti ir maksa par atkritumu apsaimniekošanu, tarifs par atkritumu apglabāšanu, dabas resursu nodoklis, kas ne tikai īsteno principu „piesārņotājs maksā”, bet arī stimulē ražotāju atbildības principa īstenošanu.
- (489) Kopš 2009. gada 1. jūlija pakāpeniski tikušas paaugstinātas DRN likmes par atkritumu apglabāšanu, nosakot atšķirīgas nodokļa likmes atkarībā no atkritumu bīstamības un ietekmes uz vidi.
- (490) Lai nodrošinātu racionālu un efektīvu ūdens resursu apsaimniekošanu, Latvijā piemēro maksu par ūdenssaimniecības pakalpojumiem (ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumu tarifus), kā arī DRN par vidē novadīto piesārņojumu un ūdens ieguvei, ja paņemtā ūdens apjoms pārsniedz 10 m³ diennaktī. Nodokļa likme ir atkarīga no ņemtā pazemes ūdeņu veida pēc ķīmiskā sastāva un specifiskām īpašībām (par augstās vērtības pazemes ūdeni nodokļa likme ir lielāka) un par ūdens vidē novadīto piesārņošanu nodokļa likme ir noteikta atkarībā no piesārņojošo vielu klasifikācijas pēc bīstamības klases. Nodoklis tiek piemērots ūdens ieguvei gan mājsaimniecību, gan rūpniecības un lauksaimniecības produkcijas ražošanas vajadzībām. Tiek aprēķināti un kompensēti visu hidroelektrostaciju (HES) saimnieciskās darbības rezultātā nodarītie zaudējumi zivju resursiem. Uz Daugavas upes kaskādē esošo trīs HES ūdenskrātuvju krastu nostiprināšanas darbus un Rīgas HES ūdenskrātuves inženieraizsardzības būvju ekspluatācijas izdevumus apmaksā SIA Latvenego. Kopš 2014. gada DRN noteikts arī par ūdens resursu izmantošanu elektroenerģijas ražošanai tādās HES, kuru hidromezgla kopējā uzstādītā jauda ir mazāka par diviem megavatiem. Vienlaikus administratīvo uzraudzību un kontroli nodrošina atļauju sistēma, kuru nosacījumi reglamentē gan dabas resursu izmantošanu, gan pieļaujamo piesārņojuma emisiju vidē. Administratīvā atbildība tiek noteikta par videi, tai skaitā par zivju resursiem nodarīto kaitējumu un šī kaitējuma novēršanu un kompensēšanu.
- (491) DP ex-ante izvērtējumu ietvaros tiek veikts SIVN, kas nosaka DP ietekmi uz vidi, ar to identificējot sākotnējo DP sasaisti ar horizontālo prioritāti.
- (492) Līdzīgi kā 2007.–2013. gada plānošanas periodā ESI fondu līdzfinansēto projektu īstenošanā tiek rekomendēts piemērot „zaļo iepirkumu” saskaņā ar izstrādājamā zaļā publiskā iepirkuma veicināšanas plānā noteiktajām prioritārajām produktu un pakalpojumu kategorijām, nosakot par vienu no horizontālā principa īstenošanas uzraudzības rādītājiem – „zaļo iepirkumu”.
- (493) Horizontālā principa ieviešana tiks nodrošināta ar attiecīgo tematisko mērķu ieguldījumiem, DP ietvaros īstenojot specifiskos atbalsta mērķus ar tiešu un netiešo pozitīvo ietekmi uz vidi, īpaši vides *acquis* ieviešanai ūdenssaimniecības, atkritumu apsaimniekošanas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas jomā.
- (494) Īstenojot horizontālo principu tiks izvērtēta iespēja CO2MPARE rīka izmantošanai. Gadījumā, ja tiks izveidots nacionāla līmeņa novērtēšanas mehānisms, kas būtu pietiekams, lai Latvija varētu atskaitīties EK saskaņā ar Vispārīgajā regulā noteikto, CO2MPARE rīks netiks izmantots.

1.5.4. Horizontālās politikas mērķis

- (495) Horizontālās politikas mērķis ir salāgot ekonomiskās, sociālās un vides intereses un nepieciešamību, lai pēc iespējas paplašinātu darbību pozitīvo ietekmi plašākai sabiedrības daļai.
- (496) Ievērojot ES Zilās izaugsmes ilgtermiņa stratēģijā (COM/2012/0494) noteikto, ESI fondi tiks vērsti uz piekrastes un jūras funkcionālās sasaistes aspektiem. Vislielākā ietekmē uz ES Zilās izaugsmes ilgtermiņa stratēģijā minētajām pamatizaugsmes jomām sagaidāma no ieguldījumiem akvakultūrā un piekrastes attīstībā. 2014.-2020. gada plānošanas perioda pasākumi stimulēs racionālo jūras resursu izmantošanu un nodarbinātības veicināšanu. Integrējot akvakultūru kopējā zivsaimniecības

pārvaldībā, tiks veicināta jaunu darbu vietu radīšana reģionos, kurus skāris zvejniecības apsūkums. Investīciju novirzīšana piekrastes attīstībā veidos pievilcīgus apstākļus komercdarbības attīstībai, t.sk. jaunu darbu vietu radīšanai.

(497) Piekrastes potenciāla un vides draudzīgo tehnoloģiju izmantošana ir Latvijas ieguldījums ES Zilās izaugsmes ilgtermiņa stratēģijas īstenošanā.

(498) Horizontālo prioritāšu „Vienlīdzīgas iespējas” un „Ilgtspējīga attīstība” ietvaros tiek noteikti konkrēti horizontālās politikas mērķi:

1. Veicināt cilvēkresursu piesaisti zinātnei un motivāciju zinātniskajai darbībai neatkarīgi no dzimuma, rases, etniskās izcelsmes, invaliditātes, u.c. faktoriem, tādējādi veicinot vienādu iespēju ievērošanu pasākumu īstenošanā.
2. Veicot ieguldījumus IKT un e-pakalpojumu pieejamības uzlabošanā, nodrošināt vienlīdzīgas iespējas visiem iedzīvotājiem, tai skaitā nelabvēlīgākā situācijā esošām personu grupām (personām ar invaliditāti, vecāka gada gājuma cilvēkiem, etnisko minoritāšu pārstāvjiem un citām sociālās atstumtības riskiem pakļautajām iedzīvotāju grupām) saņemt pakalpojumus un piedalīties sabiedrības politiskajā, ekonomiskajā, sociālajā un kultūras dzīvē.
3. Veicot ieguldījumus MVK konkurētspējas veicināšanā, sekmēt nepieciešamo apstākļu nodrošināšanu un vienlīdzīgas iespējas saimnieciskās darbības attīstībai visiem iedzīvotājiem, tai skaitā nelabvēlīgākā situācijā esošām iedzīvotāju grupām, kā arī nodrošināt kultūras un radošo industriju infrastruktūras pieejamību personām ar funkcionāliem traucējumiem.
4. Veicot ieguldījumus publisko ēku renovācijā, nodrošināt vides un informācijas pieejamību personām ar funkcionāliem traucējumiem visās renovējamās publiskajām ēkās.
5. Attīstot infrastruktūru Natura 2000 teritorijās, nodrošināt vides un pakalpojumu pieejamību personām ar funkcionāliem traucējumiem
6. Nodrošināt starptautiskas, nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru sasniedzamību no apkārtējās teritorijas, nodrošinot sabiedriskā transporta pieejamību personām ar funkcionāliem traucējumiem.
7. Programmas ieviešanas rezultātā mazināt šķēršļus nodarbinātībai, sniedzot atbalstu nelabvēlīgā situācijā esošām personām, lai uzsāktu darba attiecības vai iesaistītos aktivitātēs, kas veicina nodarbinātību un neatkarīgu dzīvi.
8. Veicot ieguldījumus izglītības pieejamības un kvalitātes paaugstināšanā, nodrošināt piekļuvi izglītībai personām ar invaliditāti, vecāka gadagājuma personām, jauniešiem ar zemām pamatprasmēm, etnisko minoritāšu pārstāvjiem, kā arī dzimumu segregācijas mazināšana izglītības nozarē.
9. Klimata pārmaiņu samazināšanas un resursu efektīvākas izmantošanas jomā mērķis ierobežot valsts kopējās SEG emisijas, lai 2020.gadā tās nepārsniegtu 12,19 milj. tonnas CO₂ ekvivalenta un nodrošināt 40% atjaunojamo energoresursu kopējā enerģijas gala patēriņā 2020.gadā, pie kam nodrošināt 10% atjaunojamo energoresursu izmantošanas īpatsvaru transportā.
10. Veicināt ESI fondu līdzfinansēto projektu īstenošanā piemērot „zaļo iepirkumu”.
11. Vides aizsardzības jomā augstas vides kvalitātes saglabāšanai un vidē novadītā piesārņojuma samazināšanai īstenot pasākumus atkritumu un ūdenssaimniecības apsaimniekošanas sistēmu pilnveidošanā, kā arī bioloģiskās daudzveidības aizsardzībā.
12. Atbalstot ieguldījumus ūdenssaimniecības, energoapgādes un ražošanas infrastruktūrā, lai uzlabotu siltuma avotu efektivitāti un samazinātu siltumenerģijas zudumus pārvades un sadales sistēmās, kā arī atkritumu pārstrādes veicināšanā, attīstot atkritumu dalīto vākšanu, maksas par pakalpojumu saņemšanu (tarifa) noteikšanā piemērot principu „piesārņotājs maksā”.

13. 2014.–2020.gada plānošanas perioda ietvaros adaptācijai klimata pārmaiņām un plūdu riska apdraudējuma mazināšanai pieejamās investīcijas prioritāri novirzīt hidrotehnisko būvju izveidei un rekonstrukcijai.
14. Lai nodrošinātu sabiedrību un atbildīgās institūcijas ar savlaicīgu un kvalitatīvu informāciju, 2014.–2020.gada plānošanas perioda ietvaros veikt ieguldījumus vides monitoringa un kontroles, tostarp iekšējo ūdeņu zvejas kontroles, tehniskās bāzes pilnveidošanā un uzlabošanā atbilstoši ES prasībām, sabiedrības *zaļās* domāšanas veidošanā ilgtspējīgas dzīves veicināšanai un ekonomiskā potenciāla efektīvākai izmantošanai.
15. Lai samazinātu piesārņojošo vielu emisijas enerģētikas, rūpniecības un transporta nozarēs, atbalstīt jaunu resursus taupošu inovatīvu tehnoloģiju izstrādi, padarot šīs inovācijas pieejamas saimnieciskās darbības attīstībai. Vienlaikus svarīgs ilgtermiņa konkurētspējas priekšnosacījums ir zema oglekļa ietilpības ražošanas un pakalpojumu attīstība un kompleksi risinājumi oglekļa dioksīda emisiju samazināšanai, t.sk. ražošanas procesu un ēku energoefektivitātes paaugstināšana un energoapgādes infrastruktūras uzlabošana videi draudzīgu rīcību ieviešanai un tehnoloģiju izmantošanai.
16. Klimata pārmaiņu samazināšanas jomā būtisks ir atbalsts transporta, kas ir viens no galvenajiem SEG emisiju avotiem, pārejai no fosilās degvielas izmantošanas uz biometāna un elektroenerģijas izmantošanu. Transporta vides slodžu samazināšanai tiks attīstīts sabiedriskais transports, kā arī atbalsts tiks sniegts alternatīvu degvielu un energoefektīvu transporta līdzekļu izmantošanai.
17. Ilgtspējīgas attīstības sekmēšanai uzmanība tiks pievērsta tiešiem ieguldījumiem vides aizsardzībā, t.sk. vides *acquis* ieviešanai, kā arī vides aizsardzības jautājumu integrēšanai pasākumu īstenošanas nosacījumos. Lai samazinātu piesārņojošo vielu emisijas enerģētikas, rūpniecības un transporta nozarēs, tiks atbalstīta jaunu resursus taupošu inovatīvu tehnoloģiju izstrāde, padarot šīs inovācijas pieejamas saimnieciskās darbības attīstībai. Vienlaikus svarīgs ilgtermiņa konkurētspējas priekšnosacījums ir zema oglekļa ietilpības ražošanas un pakalpojumu attīstība un kompleksi risinājumi oglekļa dioksīda emisiju samazināšanai, t.sk. ražošanas procesu un ēku energoefektivitātes paaugstināšana un energoapgādes infrastruktūras uzlabošana videi draudzīgu rīcību ieviešanai un tehnoloģiju izmantošanai.
18. Līdztekus pasākumiem, kas ilgtermiņā tieši ietekmēs horizontālās prioritātes „Ilgtspējīga attīstība” mērķu sasniegšanu, netieša ietekme paredzama, atbalstot inženierzinātņu un tehnoloģiju attīstības, kā arī izglītības attīstības pasākumus, inovāciju jomā veicinot to risinājumu, kas vērsti uz labāko pieejamo tehnisko paņēmieni un tīrākas ražošanas izmantošanu, izstrādi, kas ilgtermiņā tuvinās Latviju „zema oglekļa” ekonomikai. Atbalstot saimnieciskās darbības attīstības pasākumus, nedrīkst pieļaut, ka uz dabas resursiem raugās kā uz līdzekli ekonomiskās izaugsmes nodrošināšanai, tādēļ tiks piemēroti specifiski projektu iesniegumu atlases kritēriji, tā nodrošinot prioritāru atbalstu projektiem ar ietekmi ilgtermiņā vides kvalitātes uzlabošanas un resursu izmantošanas efektivitātes paaugstināšanas jomā. Savukārt transporta sistēmas attīstības projektu iesniegumu atlasē tiks izvērtēta papildu pasākumu īstenošana, lai mazinātu negatīvo ietekmi uz vides kvalitāti.
19. Atbilstoši LM un VARAM izstrādātajām metodikām par specifiskā atbalsta mērķa ietekmi uz horizontālajām prioritātēm, detalizētāka informācija par ietekmes pakāpi, atbilstošajām specifiskajām darbībām un rādītājiem tiek noteikta nacionāla līmeņa normatīvajos dokumentos. Projektu vērtēšanas kritērijos tiks noteikta nepieciešamība vērtēt atbilstību horizontālās politikas mērķiem, nosakot kritērijus, kuriem jāatbilst, lai projekts varētu tikt apstiprināts.

1.6. ERAF, ESF, KF, JNĪ PROGRAMMU SARAKSTS, IZŅEMOT TĀS, KAS TIEK ĪSTENOTAS EIROPAS TERITORIĀLĀS SADARBĪBAS MĒRĶĀ, KĀ ARĪ ELFLA UN EJZF IETVAROS, AR INDIKATĪVU ESI FONDU LĪDZFINANSĒJUMU DALĪJUMĀ PA GADIEM

(499) Kopumā ESI fondu 2014.–2020.gada plānošanas periodam iesniegšanai EK tiks ieviestas šādas DP:

1. FM izstrādā DP ERAF, ESF, JNĪ un KF ieviešanai: DP „Izaugsme un nodarbinātība”;
2. ZM izstrādā DP ELFLA un EJZF ieviešanai¹⁶⁸:
 - 2.1. Latvijas Lauku attīstības programmu 2014.–2020.gadam, kas tiek finansēta no ELFLA;
 - 2.2. Rīcības programmu zivsaimniecības attīstībai 2014.–2020.gadam, kas tiek finansēta no EJZF.

(500) Zemāk iekļautajā tabulā sniegta informācija par indikatīvo finansējuma sadalījumu starp programmām pa gadiem plānošanas perioda ietvaros.

¹⁶⁸ Zemkopības ministrijas informatīvais ziņojums „Par pasākumiem, kas tiks finansēti no Eiropas lauksaimniecības fonda lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda”

Tabula 1.6.1.: DP finansējums dalījuma pa plānošanas perioda gadiem (EUR tekošajās cenās cenās) (kopējais savienības finansējums, ieskaitot izpildes rezervi)

Programmas nosaukums	ESI fondi	Kopā	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Izaugsme un nodarbinātība	ESF, ERAF, KF, JNI	4 418 233 214	562 536 662	585 621 928	601 208 765	627 020 241	653 249 243	680 619 451	707 976 924
LAP 2014-2020	ELFLA	1 074 576 782	138 327 376	150 968 424	153 001 059	155 030 289	157 056 528	159 093 589	161 099 517
	EJZF	0	0	0	0	0	0	0	0
KOPĀ	KOPĀ	5 492 809 996	700 864 038	736 590 352	754 209 824	782 050 530	810 305 771	839 713 040	869 076 441

1.7. PLĀNOTĀS STRUKTŪRFONDU IEGULDĪJUMU IZMAIŅAS STARP REĢIONU KATEGORIJĀM

Reģiona kategorija	Finansējuma apjoms atbilstoši EK lēmumam (...) EUR	Transformējams uz	Pārdalītais apjoms (EUR)	Finansiālā apjoma īpatsvars Reģiona kategorijā no kura pārdalīts finansējums (%)	Finansējuma apjoms pēc transformācijas (EUR)
Mazāk attīstīts reģions		Pārejas reģions			
		Vairāk attīstīts reģions			
Pārejas reģions		Mazāk attīstīts reģions			
		Vairāk attīstīts reģions			
Vairāk attīstīts reģions		Mazāk attīstīts reģions			
		Pārejas reģions			

[Šī sadaļa nav attiecināma]

1.8. TRANSFORMĀCIJA NO ETS MĒRĶA INVESTĪCIJĀM IZAUGSMES UN NODARBINĀTĪBAS MĒRĶIEM

Transformācija uz	Pārdalītais apjoms (EUR)
Mazāk attīstīts reģions	
Transition regions	
Pārejas reģions	

[Šī sadaļa nav attiecināma]

1.9. TEHNISKĀS PALĪDZĪBAS TRANSFORMĀCIJAS PIEPRASĪJUMS EK

Fonds	Reģiona kategorija	Gads	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020

[Šī sadaļa nav attiecināma]

1.10. INFORMĀCIJA PAR ĪZPILDES REZERVEI PLĀNOTO FINANSĒJUMU DALĪJUMĀ PA ESI FONDIEM, KUR ATTIECINĀMS, REĢIONU KATEGORIJĀM, UN NEIEKĻAUTAJIEM FINANSĒJUMA APJOMIEM ĪZPILDES REZERVES APRĒKINĀŠANAI (EUR)

Fonds	Reģiona kategorija	Kopējais savienības atbalsts	Atbilstošs ESF atbalsts JNI	CAP atbalsts	Savienības atbalsts izpildes rezervei	Izpildes rezerve	Izpildes rezerve kā daļa no ES finansējuma izpildes rezervei
ERAF	Mazāk attīstīts reģions	2 401 252 452			2 401 252 452	144 075 147	6%
ERAF	Pārejas reģions	0			0	0	0%
ERAF	Attīstīts reģions	0			0	0	0%
ERAF	Īpašs piešķirums attālākajiem vai reti apdzīvotajiem reģioniem	0			0	0	0%
ERAF kopā:					2 401 252 452	144 075 147	6%
ESF	Mazāk attīstīts reģions	638 555 428	29 010 639		609 544 789	36 572 687	6%
ESF	Pārejas reģions	0	0		0	0	0%
ESF	Attīstīts reģions	0	0		0	0	0%
ESF kopā:					609 544 789	36 572 687	6%
ELFLA	NA	1 074 576 782		105 595 500	968 981 282	58 138 877	6%
KF	NA	1 349 414 695			1 349 414 695	80 964 882	6%
EJZF	NA	0			0	0	0
Kopā (visiem fondiem)		5 463 799 357	29 010 639	105 595 500	5 329 193 218	319 751 593	6%

2. PASĀKUMI EFEKTĪVAI ESI FONDU IEVIEŠANAI

2.1. ATBALSTA KOORDINĀCIJA

- (501) ESI regulās, EK pozīcijas dokumentā tiek uzsvērta ESI fondu un pārējo ES un citu ārvalstu finanšu instrumentu koordinācija, savstarpēja papildinātība un sinerģija. Nepieciešama investīciju vispusīga koordinācija, lai nodrošinātu to nepārklāšanos, lai ieguldījumi būtu savstarpēji papildinoši un veicinātu stratēģijas “Eiropa 2020”, ESSBJR un EK definēto mērķu sasniegšanu.
- (502) ESI fondu plānošanas dokumentu izstrāde 2014.–2020.gadam notiek pamatā uz NAP 2020 noteiktajām prioritātēm un mērķiem, un ieviešanas instruments ir valsts un pašvaldību budžeta līdzekļi, Kohēzijas politikas un kopējās lauksaimniecības politikas fondu, un citu ES budžeta instrumentu investīcijas, ES un citu ārvalstu finanšu palīdzības instrumenti, un privātais finansējums, līdz ar to, FM kā PL izstrādātāja sadarbībā ar PKC un ZM veic visu augstāk minēto dalītā pārvaldībā esošo finanšu resursu koordinēšanu, nodrošinot uz PL definētajiem mērķiem vērstas investīcijas.
- (503) Papildus, lai nodrošinātu NAP 2020 uzraudzību un ESI fondu un pārējo ārvalstu finanšu instrumentu un palīdzības koordinācijas principa ievērošanu un integrētu teritoriālo attīstību, FM izveidos PL vadības grupu. Tās ietvaros tiks nodrošināta PL paredzēto un īstenošanā esošo pasākumu un rezultātu augstāka līmeņa virsuzraudzība un koordinācija, nodrošinot visu nozaru ministriju, Valsts kancelejas, plānošanas reģionu un sadarbības partneru iesaisti.
- (504) KP fondu DP ir izveidota UK, kas ļauj nodrošināt plānoto investīciju koordināciju, vienuviet koncentrējot informāciju par visiem trīs KP fondiem. Lai nodrošinātu prioritāro virzienu administrēšanu, efektīvāku ieviešanu un uzraudzību, tiks izveidotas UK apakškomitejas. Apakškomitejas/u mērķis ir nodrošināt nozaru ministriju, plānošanas reģionu un sadarbības partneru sadarbību, informācijas apmaiņu un iesaisti specifisko atbalsta mērķu plānošanā, projektu iesniegumu kritēriju noteikšanā, normatīvo aktu izstrādē, to ieviešanā, uzraudzībā, un nodrošināt savlaicīgu identificēto plānošanas un īstenošanas problēmu risināšanu, veicinot efektivitāti.
- (505) Valsts atbalstam piešķiršanas brīdī ir jāatbilst spēkā esošajām valsts atbalsta procedūrām un noteikumiem, identificējot, kuram EK dokumentam valsts atbalsta jomā atbilst pasākumi.
- (506) Būtiska ir KP fondu koordinācija ar ELFLA, EJZF, ETS programmu un citu ārvalstu finanšu palīdzību, kā arī KP fondu ieguldījumu savstarpējā koordinācija, nodrošinot ETS programmu savstarpējo sinerģiju un nepārklāšanos ar DP, kā arī atbilstības nodrošināšana ESSBJR noteiktajiem mērķiem un prioritātēm.
- (507) Lai nodrošinātu koordināciju ar ELFLA un EJZF, DP sagatavošanas gaitā FM konsultējās ar minēto nozaru atbildīgo ministriju, ZM, par plānošanas dokumentos iekļaujamajiem pasākumiem un nosacījumiem finansējuma saņemšanai. DP ieviešanas gaitā koordinācija tiks nodrošināta, vadošās iestādes pārstāvim piedaloties ELFLA un EJZF uzraudzības komitejās (vadības grupās), kā arī ZM pārstāvim piedaloties KP fondu DP uzraudzības komitejā.
- (508) Attiecībā uz ETS programmu, VARAM izveidojusi ETS programmu konsultatīvo darba grupu, iesaistot ministriju pārstāvjus, PKC, plānošanas reģionus un sociālos partnerus ar uzdevumu uzraudzīt ETS programmu sagatavošanas procesu sasaisti ar NAP 2020. ETS programmu prioritātes noteiktas atbilstoši Latvijas nacionālajai pozīcijai un ETS noteiktajām prioritātēm visām dalībvalstīm. Ņemot vērā iespējamo ETS un KP fondu DP pārklāšanos, ar FM tiek un tiks skaņotas visas ETS programmas, nodrošinot Kohēzijas politikas abu mērķu koordināciju. ETS programmu ieviešanai un uzraudzībai tiks piemērota līdzšinējā 2007.–2013.gada plānošanas perioda pieredze.

Attiecīgi tiks izveidota ETS programmu nacionālā apakškomiteja, kas nodrošina padomdevēja funkcijas nacionālajai atbildīgajai iestādei par iesniegto projektu atbilstību nacionāliem un reģionāliem plānošanas dokumentiem, to prioritātēm, Latvijas partneru iesniegto projektu iesniegumu atbalstīšanu vai noraidīšanu, papildus nosacījumu izvirzīšanu finansējuma piešķiršanai attiecīgās programmas uzraudzības komitejā. Informācijas pieejamības nodrošināšanai par ETS programmu ietvaros atbalstītajām darbībām, nacionālā atbildīgā iestāde informēs citas ESI fondu un finanšu instrumentu ieviešanā iesaistītās institūcijas.

- (509) Lai pārraudzītu pašvaldību īstenoto projektu secīgu īstenošanu, VARAM, pildot savu pašvaldību darbības attīstības funkciju, nodrošina pašvaldību attīstības programmu saskaņošanu, kā arī nodrošina Koordinācijas padomes darbību, tādējādi novēršot ESI fondu atbalsta pārklāšanās risku. Tāpat, lai nodrošinātu integrētu plānošanu un KP fondu ieviešanu, būtiski ņemt vērā izaugsmes izaicinājumus un koordinēt plānotās investīcijas ar pašvaldību organizācijām, saskaņojot specifisko atbalsta mērķu ieviešanas nosacījumus un normatīvo regulējumu ar minētajiem partneriem, jo īpaši transporta, vides, nodarbinātības, izglītības un sociālās iekļaušanas jomās, lai nodrošinātu nepieciešamo ieguldījumu precīzāku identificēšanu un efektīvāku plānošanu, nodrošinot vienlīdzīgu attieksmi visiem finansējuma saņēmējiem.
- (510) Latvijas iesaisti ESSBJR īstenošanā nacionālā līmenī saskaņā ar MK 2009. gada 21. augusta nacionālo pozīciju Nr. 3 koordinē ĀM. Lai koordinētu nozaru ministriju, sociālo partneru un nevalstisko organizāciju sadarbību ESSBJR Rīcības plāna īstenošanā Latvijā, 2009.gada 25. augustā ar MK rīkojumu Nr. 577 ir izveidota darba grupa, kurā pārstāvētas visas nozaru ministrijas, kā arī sociālie partneri – Latvijas Darba devēju konfederācija. Darba grupā kopš 2012. gada pārstāvēta arī FM.
- (511) MK rīkojums par darba grupas izveidi paredz, ka viena no nozares ministrijām vai iestādēm nodrošina Latvijas interešu apzināšanu nacionālā līmenī un to pārstāvību ES līmenī katrā ESSBJR Rīcības plāna prioritātes jomā. Ņemot vērā šādu atbildības sadalījumu, attiecīgās nozares ministrijas ir aicinātas nodrošināt atbilstošās ESSBJR Rīcības plāna prioritārās jomas Latvijas interešu apzināšanu un finansējuma piesaisti šīs prioritārās jomas projektu realizēšanai, izmantojot gan nacionālo, gan ES finansējumu.
- (512) Lai nodrošinātu KP fondu ieguldījumu, ELFLA, EJZF un ETS ieguldījumu savstarpēju koordināciju ar ESSBJR noteiktajiem mērķiem un prioritātēm, paredzēta vairāku līmeņu rīcība: ESSBJR Nacionālā kontaktpunkta iesaiste PL vadības grupā un attiecīgo DP uzraudzības komitejās, kā arī FM kā PL koordinatora dalība ESSBJR koordinācijas darba grupā ĀM, un ĀM aktīva dalība nacionāla līmeņa normatīvo aktu par atbalsta ieviešanu izstrādē, lai veicinātu finansējuma piesaisti ESSBJR nozīmes projektiem.
- (513) ESSBJR Nacionālā kontaktpunkta iesaiste attiecīgo DP uzraudzības komitejās nodrošinās nepieciešamās informācijas apmaiņu par ESSBJR projektu finansēšanas iespējām, t.i., attiecīgo specifisko atbalsta mērķu uzsākšanas termiņiem un atlases kritērijiem, atsevišķos gadījumos atlases kritērijos iestrādājot atvieglotas finansējuma saņemšanas iespējas ESSBJR projektiem. Kritiski svarīga ir kvalitatīvu ESSBJR projektu izstrāde, t.sk. ņemot vērā noteiktās SAM prasības.
- (514) NAP 2020 un stratēģijas „Eiropa 2020” izvirzīto mērķu veiksmīgai sasniegšanai, iespējama ESI fondu un dažādu EK tiešās un dalītās pārvaldības finanšu instrumentu savstarpējā papildinātība šādos prioritārajos virzienos:

Pētniecība, tehnoloģiju attīstība un inovācijas

- (515) Papildinātība tiks nodrošināta ar programmas “Horizonts 2020” atbalstu pētījumu īstenošanai P&A jomās¹⁶⁹, kā arī inovāciju veicināšanai, ar mērķi veicināt ciešāku vietējo sadarbību starp zinātniekiem, augstākās izglītības sektora pārstāvjiem, saimnieciskās darbības veicējiem un

¹⁶⁹ Saskaņā ar ZTAI pamatnostādņēm 2014-2020 un tajās definēto Rīcības plānojuma 20.punktu

publisko sektoru un starptautisko sadarbību. Lai veicinātu Latvijas līdzdalību Eiropas pētniecības telpas (ERA) un Eiropas pētniecības infrastruktūru stratēģiskā foruma (ESFRI) infrastruktūrā un projektu īstenošanā, atbalsts tiks sniegts grantu veidā starptautiskās sadarbības projektu iesniegumu sagatavošanai un līdzfinansējuma nodrošināšanai Latvijas zinātnisko institūciju dalībai starptautiskās P&A programmās ERA ietvaros. Tāpat savstarpējā papildinātība pētniecības jomā iespējama FP7 iniciatīvas ietvaros, piemēram, veselības un vides nozarēs.

- (516) Tāpat pētniecības jomā tiks nodrošināta papildinātība ar Marijas Kirī pētniecības stipendiju programmas atbalstu cilvēkresursu mobilitātei, kas vērsts uz zinātnieku mobilitātes nodrošināšanu un iespēju gūt pieredzi, kā arī apgūt jaunas un/vai papildu prasmes kādā no ES dalībvalstu vai trešo valstu zinātniskajām institūcijām vai augstākās izglītības institūcijām.
- (517) KP fondu DP „Izaugsme un nodarbinātība” pasākumiem saistībā ar inovatīvu produktu, metožu un tehnoloģiju izstrādi papildinātība iespējama ar ELFLA pasākuma „Sadarbība” aktivitāti „Inovācijas” un EJZF pasākumiem „Inovācijas”, kuru ietvaros paredzēts veicināt inovāciju attīstību, sniedzot atbalstu jaunu vai ievērojami uzlabotu produktu, procesu, metodes pārvaldības un organizācijas sistēmu ieviešanā. ELFLA DP ietvaros paredzēto inovatīvu produktu, metožu un tehnoloģiju izstrādi, kas vērstas uz lauksaimniecības, mežsaimniecības, pārtikas ražošanas un zivsaimniecības nozaru konkurētspējas palielināšanu, veicinot jaunu metožu un tehnoloģiju pielietošanu praksē un radot iespēju jaunu zināšanu apmaiņai iepriekš minētajās nozarēs starp tās pārstāvošiem saimnieciskās darbības veicējiem, zinātniskajām institūcijām, konsultantiem un nozarēs pārstāvošajām nevalstiskajām organizācijām. Atbalsts tiks sniegts sadarbības veicināšanas pasākumiem, tai skaitā, caur Eiropas Inovāciju partnerību lauksaimniecības ražībai un ilgtspējai
- (518) Tāpat papildinātība iespējama Norvēģu finanšu instrumenta programmai - kapacitātes stiprināšana un institucionālā sadarbība ar Norvēģijas publiskajām institūcijām, vietējām reģionālām varas iestādēm un Norvēģu finanšu instrumenta programmu inovācijas zaļās ražošanas jomā un finanšu instrumenta LIFE+ inovatīvu dabas aizsardzības problēmu risinājumu jomā.

IKT pieejamība, e- pārvalde un pakalpojumi

- (519) Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādņu 2014.-2020.gadam ietvaros tiek apzināti finanšu avoti visu ministriju plānoto IKT jomas aktivitāšu ieviešanai, kas ļauj identificēt un novērst pasākumu pārklāšanos, kā arī identificēt savstarpēji papildinošus pasākumus. Rezultātā ir identificētas ESI fondus papildinošas aktivitātes, pārklājošas aktivitātes netiks veiktas.
- (520) Prioritārā virziena „Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, E-pārvalde un pakalpojumi” ietvaros investīcijas ieguldījumu prioritātes „stiprināt IKT lietojumprogrammas e-pārvaldes, e-mācību, e-iekļaušanas, e-kultūras un e-veselības jomā” ietvaros papildinās investīcijas ieguldījumu prioritātes „paplašinot platjoslas pakalpojumu izvietošanu un sekmējot ātrgaitas tīklu attīstību, kā arī atbalstot jauno tehnoloģiju un tīklu ieviešanu digitālās ekonomikas vajadzībām” SM plānoto aktivitāšu „Nākamās paaudzes tīkla izveide lauku teritorijām”, un „Platjoslas infrastruktūras attīstība – pēdējās jūdzes pieslēguma izveide” ietvaros. Papildinātība iespējama ar Iekšējās drošības fonda atbalstāmajām darbībām- robežpārraudzības jautājumi un vīzu informācijas sistēmas, tehnoloģiju atjaunošana.
- (521) Koordinācijā ar CEF Digital netiek plānots atbalsts Eiropas pārrobežas e-pakalpojumu platformu izveidei, bet ESI fondu atbalsts tiek plānots tādā apmērā, lai nodrošinātu pārrobežas platformām vai e-pakalpojumiem atbilstošu nacionālā līmeņa e-pakalpojumu vai nacionālo platformu izveidi vai attīstību un nodrošinātu to sadarbību. Plānotās investīcijas būs papildinošas CEF Digital finanšu instrumenta ietvaros veiktajām investīcijām.
- (522) Papildus tiks nodrošināta prioritārā virziena „Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, E-pārvalde un pakalpojumi” ietvaros plānotā atbalsta papildinātība ar IDF investīcijām IT sistēmu un komunikāciju nodrošināšanā ārējo robežu muižās, tādējādi t.sk. veicinot pārrobežu sadarbību.

(523) Latvijai nākamā periodā ietvaros tiks veidota atbilstoša nacionālā IKT infrastruktūra, kā arī nodrošināta reģistru gatavība datu nodošanai pāri robežām, kā arī pārrobežu pakalpojumu izveidei, lai nodrošinātu sadarbību ar ES mēroga infrastruktūras elementiem. Izmantojot šos elementus tiks pastiprināti attīstīta sadarbība e-ierīkumu, eVeselības, e-Tieslietu un saimnieciskās darbības jomās. Citu starpā tiks attīstīta ciešāka **sadarbība Baltijas jūras reģiona valstu starpā**, kur tiks izvērtētas ciešākas sadarbības iespējas, piemēram, ātrai un drošai nodokļu informācijas apmaiņai. Investīcijas pārrobežu e-pakalpojumu attīstībā sniegs ieguldījumu BJSR izvirzīto mērķu „Likvidēt šķēršļus iekšējam tirgum Baltijas jūras reģionā, tostarp uzlabot sadarbību muitas un nodokļu jomā” un „Samazināt pārrobežu noziedzības apjomu un nodarīto kaitējumu” sasniegšanā.

MVK konkurētspēja

(524) Papildinātība iespējama ar programmas COSME sniegto atbalstu saimnieciskās darbības veicējiem un MVK, lai uzsāktu saimniecisko darbību, piekļūtu finansējumam un apgūtu starptautiskos tirgus, tā arī palīdz iestādēm uzlabot saimnieciskās darbības vidi un veicināt ES ekonomikas izaugsmi. Kopumā fondu savstarpējā koordinācija un uzraudzība tiks nodrošināta specifisko atbalsta mērķu uzraudzības komitejas sēdēs. Papildinātība iespējama ar ELGF „Maksājums jaunajiem lauksaimniekiem” un „Mazo lauksaimnieku atbalsta shēma”, kā arī ar EIB darbības plānā paredzēto atbalstu MVK un inovācijām.

(525) Ņemot vērā, ka visas plānotās publiskās investīcijas attiecīgajā teritorijā tiks norādītas integrētajā pašvaldības attīstības programmā, identificējot papildinošus projektus, finansējuma avotus un plānoto projektu ieviešanas laika grafiku, sinerģija ar ZM plānotajiem ELFLA finansētajiem atbalsta pasākumiem saimnieciskās darbības atbalsta infrastruktūras sakārtošanai lauku teritorijā tiks nodrošināta gan plānojot investīcijas pašvaldības attīstības programmas līmenī, gan vērtējot iesniegtos investīciju projektus.

(526) Papildinātība iespējama ar ELGF atbalstu augļu un dārzeņu ražotāju grupu un ražotāju organizāciju izveidošanai un darbībai. Ieguldījumu prioritātes „Investīcijas institucionālajās spējās un efektīvā valsts pārvaldē un publiskajos pakalpojumos valsts, reģionālajā un vietējā līmenī, lai panāktu reformas, labāku regulējumu un labu pārvaldību” ietvaros tiks nodrošināta koordinācija un demarkācija ar EK programmām „Tiesiskums” un „Pamattiesības un pilsonība”.

(527) Demarkācija un sinerģija ir iespējama arī ar ELFLA DP ietvaros paredzēto atbalstu zināšanu pārneses un informācijas pasākumiem lauksaimniecības, mežsaimniecības un pārtikas ražošanas nozarēs, kas vērsti uz apmācību un informācijas pasākumu pieejamības nodrošināšanu minētajās nozarēs iesaistītajām un nodarbinātajām personām, lai nodrošinātu nozaru konkurētspēju un paaugstinātu to produktivitāti.

(528) Vienlaikus demarkācija un sinerģija ir iespējama ar IDF ietvaros plānoto cilvēkresursu kapacitātes stiprināšanas pasākumiem policijas un iekšējās drošības iestāžu personālam.

Pāreja uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisijas līmeni visās nozarēs

(529) No valsts budžeta tiek īstenotas KPFI līdzfinansētas programmas, tai skaitā īstenojot pasākumus pašvaldību ēku energoefektivitātei, ražošanas ēkām un mājāsaimniecībām. KP fondu finansējums nepārklāsies ar KPFI finansējumu, jo KPFI īstenošana tiks pārtraukta 2014.gadā un KP fondu finansējumu saņems tās ēkas, kurām finansējums no KPFI nav piešķirts.

(530) Papildinātība iespējama ar ELFLA un arī ar Norvēģu finanšu instrumenta programmu inovācijām zaļās ražošanas jomā.

(531) Līdztekus minētajam DP “Izaugsme un nodarbinātība” noteiktais tematiskais mērķis “Atbalstīt pāreju uz ekonomiku ar zemas oglekļa emisijas līmeni visās nozarēs” labvēlīgi ietekmēs lauksaimniecības un mežsaimniecības nozares, kurām ir cieša saistība ar atjaunojamo energoresursu ražošanu un piegādi, jo, paaugstinot elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanas apjomus no atjaunojamajiem energoresursiem, kā arī biodeģvielas izmantošanu, tiks panākts augsts atjaunojamo energoresursu izmantošanas līmenis.

- (532) Zemu oglekļa emisiju ekonomikas tematisko mērķi, kā arī investīcijas klimata pārmaiņu kontekstā papildinoša ir EEZ finanšu instrumenta programma - pielāgošanās klimata pārmaiņām.
- (533) Lai arī prioritārā virziena ietvaros netiek plānots atbalsts starptautiskai sadarbībai un energoinfrastruktūras tīklu attīstībai, plānotais atbalsts energoefektivitātei un vietējās atjaunojamās enerģijas izmantošanai sniegs tiešu ieguldījumu ESSBJR mērķu sasniegšanai.
- (534) Minētais tematiskais mērķis ir papildinošs arī ar CEF atbalstītajām NAP 2020 noteikto rīcības virziena „Energoinfrastruktūras tīklu attīstība” uzdevuma „Energoinfrastruktūras tīklu attīstība” atbalstāmajām darbībām „Kurzemes loka 3.etaps Ventspils-Dundaga-Tume-Imanta (Rīga)”, „Elektrības pārvades sistēmas infrastruktūras izbūve Trešais starpsavienojums starp Latviju un Igauniju (Kilinigi-Nomme – Rīga TEC 2)”, „LNG termināļa izbūve”.

Vides aizsardzības un resursu izmantošanas efektivitāte

- (535) Resursu efektivitātes jomā plānotie pasākumi būs papildinoši ar KPFI atbalsta pasākumiem, tāpat papildinoši būs tematiskā mērķa „Pāreja uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisijas līmeni visās nozarēs”, kura ietvaros plānots izveidot ETL uzlādes stacijas, kā arī īstenot aktivitātes ēku energoefektivitātes prasību paaugstināšanai.
- (536) Papildinoša sastāvdaļa ilgtermiņa cīņai ar klimata pārmaiņām attiecībā uz zema oglekļa ekonomikas mērķi ir EEZ finanšu instrumenta programma - pielāgošanās klimata pārmaiņām.
- (537) Vides jomā finansējums ir pieejams arī no vairākiem citiem ES un ārvalstu finanšu instrumentiem, t.sk. ELFLA, EJZF, LIFE programmas, EEZ finanšu instrumenta un Norvēģijas finanšu instrumenta 2009.–2014. gada perioda (EEZ & NOR 2009.-2014. g.), kā arī Pārrobežu programmu ietvaros.
- (538) Plānots, ka ar ELFLA atbalstu 2014.–2020.gada plānošanas periodā ZM pārziņā esošajās aktivitātēs saskaņā ar stratēģiju „Latvija 2030”, NAP 2020 un Zemes politikas pamatnostādņem¹⁷⁰, tiks īstenoti pretplūdu pasākumi meliorācijas sistēmās, kas ar ūdensnoteku rekonstrukciju un renovāciju stimulēs zemes un citu dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, kā arī mazinās lauksaimniecības zemju degradāciju un pārpurvošanu.
- (539) Iepriekš minētie pasākumi tiks papildināti ar ERAF atbalstu 2014.–2020.gada plānošanas periodā plānotajiem pasākumiem, kas tiks realizēti saskaņā ar NAP 2020, VPP 2014–2020 un Plūdu riska novērtēšanas un pārvaldības nacionālo programmu¹⁷¹ un tiks vērsti uz pielāgošanos klimata pārmaiņām, t.sk. jūras krastu erozijas riska mazināšanu, veicot hidrotehnisko būvju un Potamālo upju regulēto posmu pārbūvi un atjaunošanu, kā arī aizsargbūvju būvniecību/rekonstrukciju un polderu sūkņu staciju rekonstrukciju, kas ļaus līdzsvarot ūdeņu ekosistēmas ilgtspējīgu funkcionēšanu un stimulēs saimnieciskās darbības nodrošināšanu attiecīgajās teritorijās.
- (540) Savukārt 2014–2020.gada plānošanas periodā paredzētie atbalsta pasākumi *NATURA 2000* teritorijās būs papildinoši ar Pārrobežu programmu atbalstu īstenotajiem pārrobežu infrastruktūras izveides pasākumiem ierobežotā teritoriju skaitā.
- (541) Papildinātība iespējama ar ELGF „Maksājums par klimata un videi labvēlīgu lauksaimniecības praksi un ar „LEADER pieejas īstenošana” vietējās attīstības stratēģiju īstenošanu sabiedrības virzītas vietējās attīstības ietvaros.
- (542) Vides un klimata jomā tiek izmantota arī NER 300 iniciatīva, kas atbalsta inovatīvo AER izmantošanas, kā arī oglekļa dioksīda uztveršanas un uzglabāšanas (CCS) projektus. Šīs iniciatīvas mērķis ir demonstrējumu projekti, kas saistīti ar CCS un novatoriskām AER tehnoloģijām bioenerģijas, vēja enerģijas, ģeotermiskās enerģijas, hidroenerģijas un saules enerģijas jomā, kas veicinās ekonomikas atveseļošanu.

Ilgspējīga transporta sistēma

¹⁷⁰ <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=2812>

¹⁷¹ polsis.mk.gov.lv/LoadAtt/file39976.doc

- (543) Prioritātes „Ilgtspējīga transporta sistēmas” ietvaros plānotajam ESI fondu finansējumam kā papildinoša, lai risinātu autoceļu stāvokļa problēmas un finansējuma pieejamību, tiek izvērtēta iespēja izmantot publiskās-privātās partnerības projektus, „Valsts autoceļu sakārtošanas programmā 2014.–2020.gadam” identificēto valsts budžeta finansējumu, kā arī autoceļu lietošanas nodevas (eirovinjeta) ieviešanas perspektīvu.
- (544) Papildinātība ESI fondu investīcijām dzelzeļa jomā tiek plānota ar CEF priekšlikumā Baltija–Ziemeļjūras pamattīkla koridorā definētajiem projektiem un posmiem, proti, Rail Baltica 2 projekts un dzelzeļa posma Ventpils – Rīga modernizācija. Rail Baltica 2 projekts attiecīgi ir atbalstāms finansēšanai no uz CEF pārvietotā KF finansējuma, kas paredzēts tikai dalībvalstīm, kuras ir tiesīgas saņemt finansējumu no KF, līdz ar to Rail Baltica 2 projektu nav plānots finansēt no ESI fondiem.

Nodarbinātība, darba spēka mobilitāte un sociālā iekļaušana

- (545) Savstarpējā papildinātība paredzēta starp Nodarbinātības un sociālās inovācijas programmu (NSIP) un ESF atbalstu Eiropas Nodarbinātības dienestu tīklam EURES, kā arī paredzēts izmantot iespējas pieteikt projektus NSIP sociālās eksperimentēšanas un sociālo inovāciju projektiem, turpinot 2007.–2013.gada plānošanas periodā gūto pieredzi Eiropas Kopienas nodarbinātības un sociālās solidaritātes programmas „PROGRESS 2007–2013” (PROGRESS) ietvaros.
- (546) KM sadarbībā ar IeM un TM šobrīd strādā pie Patvēruma un migrācijas fonda (PMF) programmas 2014.–2020. gadam, kā ietvaros tiks noteikta sinerģija un koordinācija ar citiem ESI fondiem prioritārā virziena „Nodarbinātība, darbaspēka mobilitāte un sociālā iekļaušana” ietvaros. Vienlaikus sociālās iekļaušanas un nabadzības mazināšanas jomā plānota nabadzības, jo īpaši bērnu nabadzības, prevencijas atbalsta papildinātība un koordinācija starp ESI fondiem un Eiropas atbalsta fondu vistrucīgākajām personām (FEAD), t.sk. nodrošinot demarkāciju ar FEAD ietvaros plānotajiem sociālās iekļaušanas pasākumiem, kā arī papildinot tematiskā mērķa „Ieguldīt izglītībā, apmācībā un profesionālajā izglītībā prasmju attīstībai un mūžizglītībā” ietvaros plānotos atbalsta pasākumus nabadzības riskam un agrīnās skolas pamešanas riskam pakļautajiem bērniem un jauniešiem.
- (547) Atbalsts sabiedrības integrācijai ESI fondu ietvaros papildina atbalstu, kas tiks sniegts Pamattiesību un iedzīvotāju programma (the Fundamental Rights and Citizen Programme) ietvaros, turpinot iepriekšējā periodā gūto pieredzi Eiropas Kopienas nodarbinātības un sociālās solidaritātes programmas PROGRESS sadaļas „Pretdiskriminācija un dažādība” ietvaros. Minētas programmas mērķis ir atbalstīt nacionālās aktivitātes, lai izkaustu diskrimināciju un veicinātu vienlīdzību, ka arī izglītotu un informētu sabiedrību par kultūras dažādību, cilvēktiesībām un savstarpējo dialogu. Mērķa grupa ir sabiedrības grupas, kas visvairāk ir pakļautas diskriminācijai un sociālajai atstumtībai, ka arī pārējā sabiedrība.
- (548) Kā arī papildinātība visu prioritārā virziena SAM, ietvaros iespējama ar Norvēģijas finanšu instrumenta programmu - globālais fonds cienīga darba un trīspusējas sadarbības veicināšanai.
- (549) Veselības pakalpojumu pieejamības uzlabošanas jomā iespējama sinerģija ES Veselības attīstības programma 2014.–2020.gadam (Health for Growth Programme 2014.–2020) ietvaros, kas ir EK tiešā pārvaldībā, papildinātība iespējama ar veselības jomas projektu līdzfinansēšanai savienības valstu kopīgai rīcībai, nevalstisko organizāciju un speciālo sadarbības veselības jomā darbības izmaksu līdzfinansēšanai.
- (550) Nodarbinātības veicināšanas pasākumu ietvaros papildinātība ar EJZF sabiedrības virzītas vietējās attīstības pasākumiem zivsaimniecībai nozīmīgajās teritorijās.”
- (551) Kā arī papildinātība iespējama ar Norvēģijas finanšu instrumenta programmu - globālais fonds cienīga darba un trīspusējās sadarbības veicināšanai.

Izglītība, prasmes un mūžizglītība

- (552) Prioritārā virziena "Izglītība, prasmes un mūžizglītība" ietvaros ir iespējama sinerģija ar „Erasmus” programmas atbalstu mobilitātei, kas vērsts uz darbinieku mobilitāti augstākās un profesionālās izglītības jomā; atbalstu sadarbībai profesionālās izglītības un nozares pārstāvju starptautiskās sadarbības nodrošināšanai; atbalstu politikas reformai, kas veicina augstākās izglītības programmu modernizāciju, IKT izmantošanu skolās, kā arī visos formālās izglītības līmeņos samazina mācību priekšlaicīgu pārtraukšanu. Papildinātība iespējama ar ELFLA „Zināšanas prasmes un informācijas pasākumi”, cilvēkkapitāla un sociālā dialoga veicināšana zivsaimniecībā un „Konsultāciju pakalpojumi, saimniekošanas un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi”, akvakultūras saimniecībām pārvaldības, aizvietošanas un konsultāciju pakalpojumi. Papildinātība iespējama ar EEZ finanšu instrumentu programmu - finansējums nevalstiskajām organizācijām.
- (553) Papildinātība iespējama arī ar Norvēģijas finanšu instrumenta un EEZ finanšu instrumenta programmu "Stipendijas un pētniecība". Tās atbalstāmās tematiskās jomas ir mobilitāte augstākās izglītības studentiem visu studiju programmu pakāpēs, akadēmiskā personāla mobilitāte un sagatavošanās vizītes un divpusējā sadarbība pētniecībā (sociālās un humanitārās zinātnes, sabiedrības veselība).
- (554) Sinerģija iespējama arī ar Ziemeļu Ministru padomes programmu „Nordplus” 2012–2016 - augstākās izglītības ietvaros, nodrošinot ārvalstu pasniedzēju piesaisti; profesionālās un pieaugušo izglītības jomā, atbalstot labas prakses pārņemšanas braucienus, lai izstrādātu jaunus moduļus un programmas.
- (555) Iespējama sinerģija ar ESI fondu 3.mērķa "Eiropas teritoriālā sadarbība" programmām, izstrādājot un īstenojot kopīgas izglītības un apmācību shēmas (sekmējot saimnieciskās darbības veicēju un to darbinieku izglītošanu atbilstoši darba tirgus prasībām, profesionālās izglītības kvalitātes celšanu - atbalsts konkurētspējīgu izglītības programmu izveidei, bagātinot teorētiskās zināšanas ar iespēju stažēties uzņēmumos, nodrošinot mūžizglītības un apmācību aktivitātes sekmīgai integrācijai darba tirgū), sekmējot pētniecības un inovācijas kompetenču attīstību, iesaisti inovāciju atbalsta sistēmu stiprināšanā un attīstībā, zināšanu un labo prakšu pārnesē, klasteru izveidē, attīstot horizontālo un vertikālo sadarbību starp Latvijas komersantiem un sekmējot efektīvāku piegādes vērtības ķēžu veidošanos, pētniecības rezultātu komercializācijā, saiknes un sinerģijas stiprināšanā starp komersantiem, P&I centriem un augstākās izglītības sektoru.
- (556) Sinerģija iespējama arī ar Ziemeļu Ministru padomes programmu „Nordplus” 2012–2016, kā arī vispārējās un iekļaujošās izglītības ietvaros sniedzot atbalstu radošo darbnīcu, semināru un konferenču organizēšanai un dalībai tajās.
- (557) Papildinātība iespējama ar EJZF pasākumiem cilvēkkapitāla un sociālā dialoga veicināšanai un ELFLA pasākumu „Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi”.
- (558) Papildinātība iespējama ar Iekšējā drošības fonda atbalstītajām darbinieku profesionālo prasmju pilnveidošanas darbībām policijas sadarbības, cilvēkradīto krīžu vadība, t.sk. kibernetizēto izmeklēšanā.
- (559) Vienlaikus pasākumi, kas vērsti uz agrīnās izglītības sistēmas pamešanas prevenciju īpaši nabadzības riskam pakļautajiem bērniem un jauniešiem, papildina tematiskā mērķa „Veicināt sociālo iekļaušanu, apkarot nabadzību un jebkādu diskrimināciju” ietvaros plānotos pasākumus, kā arī tiek nodrošināta demarkācija un papildinātība ar FEAD.
- (560) Papildinātība iespējama Norvēģu finanšu instrumenta programmai - kapacitātes stiprināšana un institucionālā sadarbība ar Norvēģijas publiskajām institūcijām, vietējām reģionālām varas iestādēm.

Uzlabot MVK konkurētspēju

- (561) Izstrādājot jaunus finanšu instrumentus prioritārā virziena „Uzlabot mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspēju” ietvaros, tiks izvērtētas iespējas piesaistīt arī EIB finansējumu, kā arī ekspertus iesaistīt starptautiskās finanšu institūcijas Attīstības institūcijas izveidē. Tāpat, līdzīgi kā 2007.-

2013.gada plānošanas periodā, tiks izvērtēta nepieciešamība piesaistīt EIF ekspertus kā starptautiski atzītus ekspertus ar ievērojamu pieredzi attīstības aktivitātēs (*advisory agreements*) jauno finanšu instrumentu izstrādē.

- (562) Papildinātība iespējama ar EEZ finanšu instrumentu programmu - finansējums nevalstiskajām organizācijām un programmu - kultūras un dabas mantojuma saglabāšana un atjaunošana.
- (563) Papildinātība iespējama arī ar EEZ finanšu instrumenta līdzfinansētā programmu LV04 „Kultūras un dabas mantojuma saglabāšana un atjaunināšana” specifiskajiem atbalsta mērķiem, kas saistīti ar dabas un kultūras mantojuma saglabāšanu un atjaunošanu, kā arī sabiedriskās infrastruktūras srekonstruāciju un izveidi sociālekonomiskās situācijas uzlabošanai pilsētā.
- (564) Papildinātība iespējama ar Latvijas – Šveices sadarbības programmas apakšprioritāti „Reģionālās attīstības iniciatīvas attālos vai mazattīstītos reģionos” specifiskajiem atbalsta mērķiem, kas saistīti ar dabas un kultūras mantojuma saglabāšanu un atjaunošanu, kā arī sabiedriskās infrastruktūras rekonstrukciju un izveidi sociālekonomiskās situācijas uzlabošanai pilsētā. Kā arī apakšprioritātes „Tiesu varas modernizācija” ietvaros ar specifiskajiem atbalsta mērķiem, kas saistīti ar E-pārvaldes attīstību, publiskās pārvaldes procesu elektronizāciju.

2.2.EX-ANTE PĀRBAUDE PAR ATBILSTĪBU PAPILDINĀTĪBAS NOSACĪJUMIEM

- (565) References vērtības bruto pamatkapitāla veidošanas izdevumiem 2014.gadā ir noteiktas atbilstoši fiskālajām prognozēm, kas tika gatavotas uz Latvijas Stabilitātes programmas 2014.–2017.gadam izstrādes brīdī un sākot ar 2015.gadu – 3,25% līmenī ik gadu, lai nodrošinātu, ka vidējā bruto pamatkapitāla veidošanas izdevumu attiecība pret IKP 2014.-2020.gadu periodam saglabātos 3,3% apmērā.
- (566) References vērtības izteiktas kā procenti no IKP atbilstoši makroekonomiskajam scenārijam, kas tika izstrādāts uz Latvijas Stabilitātes programmas 2014.–2017.gadam sagatavošanas brīdī un turpmākajiem gadiem – sākot ar 2018.gadu – pieņemot, ka IKP pieaugums faktiskajās cenās ir 6,6% gadā.

Tabula 2.2.1. : *Vispārējās valdības izdevumi dalījumā pa plānošanas perioda gadiem nacionālā līmenī*

Vispārējās valdības izdevumi procentos no IKP	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
<i>P.51, % no IKP</i>	3.6	3.25	3.25	3.25	3.25	3.25	3.25

Tabula: *Vispārējās valdības izdevumi dalījumā pa plānošanas perioda gadiem reģionālā līmenī*
[Nav attiecināms]

2.3.KOPSAVILKUMS PAR EX-ANTE NOSACĪJUMU IZPILDI

- (567) Kopumā no 30 piemērojamajiem *ex-ante* nosacījumiem attiecībā uz ERAF, ESF, JNI un KF, ir izpildīti 15 nosacījumi (1.2., 2.1., 2.2., 3.1., 4.1., 4.3., 8.1., 8.5., 8.6., 10.2., 10.3., 10.4.tematiskie nosacījumi un 5., 6., 7.vispārējie nosacījumi), daļēji izpildīti vai neizpildīti ir 15 nosacījumi, t.sk. daļēji izpildīti 12 (1.1., 5.1., 6.2., 7.1., 7.3., 9.1., 9.3., 11.tematiskie nosacījumi un 1., 2., 3.un 4. vispārējie nosacījumi) *ex-ante* nosacījumi un tikai 3 neizpildīti (6.1., 7.2., 10.1.) *ex-ante* nosacījumi. Neattiecināmi ir 4.2., 7.4., 8.2., 8.3., 8.4. un 9.2.*ex-ante* nosacījumi.
- (568) Daļēji izpildītā 1., 2. un 3. vispārīgā *ex-ante* nosacījuma izpildi nodrošina 2013. gada 17. decembrī

valdībā apstiprinātais Informatīvais ziņojums par Vadības un kontroles sistēmu, kam pakārtoti līdz 2014.gada beigām tiks izstrādāts KP fondu cilvēkresursu attīstības plāns kā Vadības un kontroles sistēmas sastāvdaļa. 4.vispārīgā nosacījuma izpildi nodrošinās efektīvas un pilnas funkcionalitātes e-ierīkumu procedūru ieviešana, nodrošinot Savienības publiskā iepirkuma tiesību aktu efektīvu piemērošanu.

- (569) Daļēji izpildītā *ex-ante* 1.1. nosacījuma (a) ii) un (a) iii) noteikto kritēriju izpildi nodrošinās IZM līdz 2015.gada 1.jūlijam izstrādātais Zinātnes, tehnoloģiju attīstības un inovāciju pamatnostādņu 2014.-2020.gadam īstenošanas rīcības plāns, kas ietver Viedās specializācijas ieviešanas pasākumu plānu, ieviešanas uzraudzības mehānismu, t.sk. partnerības mehānismu un rādītājus.
- (570) Daļēji izpildītā *ex-ante* 5.1. nosacījuma a) ii) kritērija un neizpildītā 6.1. nosacījuma a) un b) kritēriju izpilde tiks nodrošināta ar jauno upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plānu izstrādi līdz 2015.gada 22.decembrim un 31.decembrim. Savukārt, daļēji izpildītā *ex-ante* 6.2. nosacījuma d) kritērija izpilde tiks nodrošināta ar vairāku atkritumu šķirošanai un pārtrādei stimulējošo pasākumu īstenošanu (t.sk. izmaiņas normatīvajos tiesību aktos), ko plānots izpildīt līdz 2015.gada 1.jūlijam.
- (571) Daļēji izpildīto 7.1., un 7.3., kā arī neizpildītā 7.2. *ex-ante* nosacījuma (b) kritēriju izpildi SM nodrošinās līdz 2014.gada 1.septembrim, izstrādājot metodiku, kurā tiks noteikti pasākumi, lai stiprinātu starpniek institūciju un atbalsta saņēmēju spēju sasniegt projekta mērķus. Savukārt 7.1. un 7.3. nosacījumu a) ii) kritēriju un 7.2. nosacījuma a) kritērija izpildi līdz 2014.gada 1.septembrim nodrošinās SM informatīvais ziņojums, kas, papildus Transporta attīstības pamatnostādņēs 2014.-2020.gadam sniegtajai informācijai, nodrošinās pārdomātu un reālistisku projektu plānu.
- (572) Daļēji izpildītā *ex-ante* 9.1. nosacījuma izpildi nodrošina LM „Profesionāla sociālā darba attīstības pamatnostādnes 2014.–2020. gadam”, kuras tika apstiprinātas 2013. gada 10.decembrī, un „Pamatnostādnes sociālo pakalpojumu attīstībai 2014. – 2020. gadam”, kuras tika apstiprinātas 2013. gada 19.novembrī, kā arī FM MK informatīvais ziņojums par KP fondu vadības kontroles sistēmu 2014.–2020. gada plānošanas periodā, kas tika apstiprināts valdībā 2013.gada 17.decembrī. 9.1.nosacījuma pilnīgu izpildi nodrošinās koncepcijas minimālā ienākuma (minimālā nodrošinājuma) līmeņa noteikšanai izstrāde un iesniegšana MK līdz 2014.gada 1.augustam, kā arī TM informatīvā ziņojuma par pasākumu plānu notiesāto resocializācijas pilnveidošanai ieslodzījuma laikā un pēc atbrīvošanas laika periodam no 2014.–2020.gadam izstrāde un iesniegšana MK līdz 2014.gada 1.augustam un grozījumu izstrāde koncepcijā “Ar brīvības atņemšanu notiesāto personu resocializācijas koncepcija” līdz 2015.gada 1.jūnijam.
- (573) Daļēji izpildītā *ex-ante* 9.3.nosacījuma izpildi nodrošinās Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2014.–2020.gadam, kas tiks iesniegtas izskatīšanai MK līdz 2014. gada 31.decembrim.
- (574) Neizpildītā 10.1. *ex-ante* nosacījuma izpildi IZM nodrošinās līdz 2015.gada 31.jūlijam, veicot pētījumu, kas ietver analītisku izpēti par priekšlaicīgi skolu pametušajiem bērniem un jauniešiem, priekšlikumus sistēmiskiem ilgspējīgiem uzlabojumiem datu ievākšanā, uzskaitē, apstrādē un analizē, kā arī priekšlikumus preventīvu un kompensējošu pasākumu ieviešanai priekšlaicīgas mācību pamešanas riskam pakļautajiem bērniem un jauniešiem. Atbilstoši pētījuma rezultātiem ar ESF atbalstu plānots veikt sistēmas pilnveidi darbam ar priekšlaicīgas mācību pamešanas riskam pakļautajiem bērniem un jauniešiem.
- (575) Daļēji izpildītā *ex-ante* 11.nosacījuma izpildi nodrošinās VK izstrādātais informatīvais ziņojums „Valsts pārvaldes cilvēkresursu kapacitātes stiprināšana nolūkā mazināt administratīvo slogu uzņēmējdarbības videi, kā arī veicināt korupcijas un ēnu ekonomikas apkarošanu laika periodā no 2014.–2020.gadam”, kuru plānots izstrādāt un apstiprināt MK līdz 2014.gada 30.novembrim, “Korupcijas novēršanas un apkarošanas pamatnostādnes 2014.–2020.gadam”, kuras plānots apstiprināt līdz 2014.gada 31.oktobrim un TM izstrādātās „Tiesu varas un tiesībaizsardzības iestāžu

darbinieku cilvēkresursu kapacitātes stiprināšanas un kompetenču attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam”, kas tiks izstrādātas līdz 2014.gada 1.septembrim.
(576) Ir izpildīti visi uz ELFLA aktivitātēm attiecināmie *ex-ante* nosacījumi.

Tabula 2.3.1. : *Ex ante* nosacījumu piemērojamība ERAF, ESF, JNI un KF DP prioritārajiem virzieniem.

Valsts līmenī piemērojamais <i>ex-ante</i> nosacījums	DP, uz kuru attiecas <i>ex-ante</i> nosacījums	Prioritārais virziens, uz kuru attiecas <i>ex-ante</i> nosacījums
1.1. Pētniecība un inovācija: ir izstrādāta valsts vai reģionāla pārdomātas specializācijas stratēģija atbilstoši valsts reformu programmai, lai līdzsvarotu privātos pētniecības un inovācijas izdevumus, kura atbilst pazīmēm, kas liecina, ka valsts vai reģionālās P&I sistēmas darbojas labi.	DP „Izaugsme un nodarbinātība”	Pētniecība, tehnoloģiju attīstība un inovācijas
1.2. Pētniecības un inovācijas infrastruktūra: pastāv daudzgadu plāns investīciju iekļaušanai budžetā un noteikšanai par prioritāti.	DP „Izaugsme un nodarbinātība”	Pētniecība, tehnoloģiju attīstība un inovācijas
2.1. Digitālā izaugsme: stratēģisks politikas satvars par digitālo stratēģiju, lai veicinātu cenas ziņā pieejamus, augstas kvalitātes un sadarbspējīgus IKT iespējamus privātos un publiskos pakalpojumus un palielinātu to izmantošanu pilsoņu, tostarp neaizsargāto grupu, uzņēmumu un valstu pārvaldes iestāžu, vidū, tostarp pārrobežu iniciatīvas.	DP „Izaugsme un nodarbinātība”	IKT pieejamība, e-pārvalde un pakalpojumi
2.2. Nākamās paaudzes tīklu (NGN) infrastruktūra: ir izstrādāti valsts vai reģionāli NGN plāni, kuros ņemtas vērā reģionālās darbības, kas veiktas, lai sasniegtu Savienības mērķus attiecībā uz piekļuvi ātrgaitas internetam, galveno uzmanību pievēršot jomām, kurās tirgus nenodrošina atvērtu infrastruktūru par pieejamu cenu un kvalitāti, saskaņā ar Savienības konkurences un valsts atbalsta noteikumiem, un paredzēt neaizsargātām iedzīvotāju grupām pieejamus pakalpojumus.	DP „Izaugsme un nodarbinātība”	IKT pieejamība, e-pārvalde un pakalpojumi
3.1. Ir veiktas īpašas darbības, lai stiprinātu uzņēmējdarbības veicināšanu, ņemot vērā Mazās uzņēmējdarbības aktu (MUA).	DP „Izaugsme un nodarbinātība”	Mazo un vidējo komersantu konkurētspēja
4.1. Ir veiktas darbības, lai veicinātu galapatēriņa energoefektivitātes rentablus uzlabojumus un rentablu ieguldījumu energoefektivitātē, būvējot vai atjaunojot ēkas.	DP „Izaugsme un nodarbinātība”	Pāreja uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisijas līmeni visās nozarēs
4.3. Veikti pasākumi, lai sekmētu atjaunojamo energoresursu ražošanu un sadali. (kritērijs nav piemērojams uz ELFLA, jo LAP 2014-2020 ietvaros tiks atbalstīta atjaunojamās enerģijas ražošana, kas izmantojama attiecīgās saimniecības ietvaros nevis pārdošanai un atbalsts plānots 3. tematiskā mērķa sasniegšanai).	DP „Izaugsme un nodarbinātība”	Pāreja uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisijas līmeni visās nozarēs
5.1. Riska novēršana un riska pārvaldība: ir izstrādāti valsts vai reģionāli riska novērtējumi attiecībā uz katastrofu pārvarēšanu, ņemot vērā pielāgošanos klimata pārmaiņām. (kritērijs nav piemērojams uz ELFLA ņemot vērā proporcionalitātes principu t.sk. samērā mazo ieguldījumu riska pārvaldībai un novēršanai).	DP „Izaugsme un nodarbinātība”	Vides aizsardzība un resursu izmantošanas efektivitāte
6.1. Ūdensapgādes joma: ir spēkā a) ūdens cenu noteikšanas politika, kura paredz atbilstošus stimulus lietotājiem izmantot ūdens resursus efektīvi, un b) dažādo ūdens izmantojumu atbilstošs ieguldījums ūdens pakalpojumu izmaksu atgūšanā, kam piemēro likmi, kura noteikta apstiprinātajā upju baseinu apsaimniekošanas plānā attiecībā uz investīcijām, ko atbalsta programmas. (ņemot vērā Latvijas noteiktās prioritātes, nosacījums nav attiecināms uz ELFLA)	DP „Izaugsme un nodarbinātība”	Vides aizsardzība un resursu izmantošanas efektivitāte

Valsts līmenī piemērojamais ex-ante nosacījums	DP, uz kuru attiecas ex-ante nosacījums	Prioritārais virziens, uz kuru attiecas ex-ante nosacījums
6.2. Atkritumu apsaimniekošanas joma: veicināt ekonomiski un ekoloģiski ilgtspējīgas investīcijas atkritumu apsaimniekošanas jomā, jo īpaši, izstrādājot atkritumu apsaimniekošanas plānus saskaņā ar Direktīvu 2008/98/EK un ar atkritumu apsaimniekošanas hierarhiju.	DP „Izaugsme un nodarbinātība”	Vides aizsardzība un resursu izmantošanas efektivitāte
7.1. Transports: ir izstrādāts visaptverošs plāns vai plāni, vai satvars vai satvari par investīcijām transportā saskaņā ar dalībvalstu iestāžu sistēmu (tostarp reģionālajam un vietējam sabiedriskajam transportam), kas atbalsta infrastruktūras attīstību un uzlabo savienojamību ar TEN-T visaptverošajiem tīkliem un pamattīkliem.	DP „Izaugsme un nodarbinātība”	Ilgspējīga transporta sistēma
7.2. Dzelzceļš: visaptverošajā transporta plānā vai plānos vai satvarā vai satvaros ir atsevišķa sadaļa par dzelzceļa attīstību saskaņā ar dalībvalstu iestāžu sistēmu (tostarp reģionālajam un vietējam sabiedriskajam transportam), kas atbalsta infrastruktūras attīstību un uzlabo savienojamību ar TEN-T visaptverošajiem tīkliem un pamattīkliem. Investīcijas attiecas uz kustamajiem aktīviem, savstarpējo izmantojamību un spēju veidošanu.	DP „Izaugsme un nodarbinātība”	Ilgspējīga transporta sistēma
7.3. Citi transporta veidi, ietverot iekšzemes ūdensceļus un jūras transportu, ostas, multimodālus savienojumus un lidostu infrastruktūru: visaptverošajā(-os) transporta plānā vai plānos vai satvarā vai satvaros ir atsevišķa sadaļa par iekšzemes ūdensceļiem un jūras transportu, ostām, multimodāliem savienojumiem un lidostu infrastruktūru, kas palīdz uzlabot savienojamību ar TEN-T visaptverošajiem tīkliem un pamattīkliem un veicina ilgtspējīgu reģionālo un vietējo mobilitāti.	DP „Izaugsme un nodarbinātība”	Ilgspējīga transporta sistēma
8.1. Ir izstrādāti un ieviesti aktīva darbaspēka tirgus politikas virzieni, ņemot vērā nodarbinātības politikas pamatnostādnes.	DP „Izaugsme un nodarbinātība”	Nodarbinātība, darba spēka mobilitāte un sociālā iekļaušana
8.5. Darbinieku, uzņēmumu un uzņēmēju pielāgošanās pārmaiņām: ir izstrādāti politikas virzieni, kas vērsti uz to, lai veicinātu gatavību pārmaiņām un pārstrukturēšanai un to labu pārvaldību.	DP „Izaugsme un nodarbinātība”	Nodarbinātība, darba spēka mobilitāte un sociālā iekļaušana
8.6. Ir izstrādāts stratēģisks politikas satvars, lai veicinātu jauniešu nodarbinātību, tostarp īstenojot garantijas jauniešiem shēmu. <i>Šis ex-ante nosacījums attiecas tikai uz JNI īstenošanu.</i>	DP „Izaugsme un nodarbinātība”	Nodarbinātība, darba spēka mobilitāte un sociālā iekļaušana
9.1. Ir izstrādāts un tiek īstenots valsts stratēģisks politikas satvars nabadzības mazināšanai, kura mērķis ir darba tirgū aktīvi iekļaut no tā atstumtus cilvēkus, ņemot vērā nodarbinātības pamatnostādnes.	DP „Izaugsme un nodarbinātība”	Nodarbinātība, darba spēka mobilitāte un sociālā iekļaušana
9.3. Veselība: ir izstrādāts valsts vai reģionāls veselības aizsardzības stratēģisks politikas satvars, ņemot vērā LESD 168. pantā noteiktos ierobežojumus un nodrošinot ekonomisku ilgtspējību.	DP „Izaugsme un nodarbinātība”	Nodarbinātība, darba spēka mobilitāte un sociālā iekļaušana
10.1. Priekšlaicīga mācību pārtraukšana: ir izstrādāts stratēģisks politikas satvars, lai mazinātu priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu (PMP), ņemot vērā LESD 165. pantā noteiktos ierobežojumus.	DP „Izaugsme un nodarbinātība”	Izglītība, prasmes un mūžizglītība
10.2. Augstākā izglītība: ir izstrādāts valsts vai reģionāls stratēģisks politikas satvars augstākās izglītības apguves rādītāju, kvalitātes un efektivitātes paaugstināšanai, ņemot vērā LESD 165. pantā noteiktos ierobežojumus.	DP „Izaugsme un nodarbinātība”	Izglītība, prasmes un mūžizglītība

Valsts līmenī piemērojamais ex-ante nosacījums	DP, uz kuru attiecas ex-ante nosacījums	Prioritārais virziens, uz kuru attiecas ex-ante nosacījums
10.3. Mūžizglītība: ir izstrādāts valsts un/vai reģionāls mūžizglītības stratēģisks politikas satvars, ņemot vērā LESD 165. pantā noteiktos ierobežojumus.	DP „Izaugsme un nodarbinātība”	Izglītība, prasmes un mūžizglītība
10.4. Profesionālā izglītība un apmācība: pastāv valsts vai reģionālā stratēģiskā politikas sistēma, lai paaugstinātu profesionālās izglītības un apmācības sistēmas kvalitāti un efektivitāti.	DP „Izaugsme un nodarbinātība”	Izglītība, prasmes un mūžizglītība
11. Ir izstrādāts stratēģisks politikas satvars dalībvalstu pārvaldes efektivitātes nostiprināšanai, tostarp valsts pārvaldes reformai.	DP „Izaugsme un nodarbinātība”	Mazo un vidējo komersantu konkurētspēja

Kopsavilkums par neizpildīto vispārējo ex-ante nosacījumu statusu¹⁷²

Nacionālā līmenī attiecināmie neizpildītie vai daļēji izpildītie vispārīgie ex-ante nosacījumi	Neizpildītie kritēriji	Plānotās darbības ex-ante nosacījuma izpildei	Plānotais izpildes datums	Atbildīgā institūcija
1. vispārīgais Ir administratīvā spēja saistībā ar ESI fondiem īstenot un piemērot Savienības tiesību aktus un politiku diskriminācijas novēršanas jomā.	ii) kārtība tā personāla apmācībai, kurš strādā iestādēs, kas iesaistītas ESI fondu pārvaldībā un kontrolē jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesību akti un politika diskriminācijas novēršanas jomā.	FM izstrādātā Vadības un kontroles sistēmas apraksta pielikumā tiks pievienots ES KP fondu cilvēkresursu attīstības plāns, iekļaujot informāciju par ESI fondu īstenošanā iesaistītā personāla apmācību vienlīdzīgu iespēju, nediskriminācijas un dzimumu līdztiesības jomās, paredzot apmācībām visu ESI fondu TP līdzekļus.	31.12.2014.	FM
2. vispārīgais Ir administratīvā spēja saistībā ar ESI fondiem īstenot un piemērot ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām (UNCPRD) atbilstoši Padomes Lēmumam 2010/48/EK	ii) kārtība tā personāla apmācībai, kurš strādā iestādēs, kas iesaistītas ESI fondu pārvaldībā un kontrolē jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesību akti un politika dzimumu līdztiesības jomā, kā arī integrētā pieeja dzimumu līdztiesības nodrošināšanai	FM izstrādātā Vadības un kontroles sistēmas apraksta pielikumā tiks pievienots ES KP fondu cilvēkresursu attīstības plāns, iekļaujot informāciju par ESI fondu īstenošanā iesaistītā personāla apmācību vienlīdzīgu iespēju, nediskriminācijas un dzimumu līdztiesības jomās, paredzot apmācībām visu ESI fondu TP līdzekļus.	31.12.2014.	FM
3. vispārīgais Ir administratīvā spēja saistībā ar ESI fondiem īstenot un piemērot ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām (UNCPRD) atbilstoši Padomes Lēmumam 2010/48/EK	iii) kārtība tā personāla apmācībai, kurš strādā iestādēs, kas iesaistītas ESI fondu pārvaldībā un kontrolē jomās, kurās piemērojami Savienības un valstu tiesību akti un politika invaliditātes jomā, tostarp vajadzības gadījumā saistībā ar pieejamības jautājumiem un UNCPRD praktisko piemērošanu, kā tas atspoguļots Savienības un valstu tiesību aktos	FM izstrādātā Vadības un kontroles sistēmas apraksta pielikumā tiks pievienots ES KP fondu cilvēkresursu attīstības plāns, iekļaujot informāciju par ESI fondu īstenošanā iesaistītā personāla apmācību vienlīdzīgu iespēju, nediskriminācijas un dzimumu līdztiesības jomās, paredzot apmācībām visu ESI fondu TP līdzekļus.	31.12.2014.	FM
4. vispārīgais Ir izstrādāta kārtība, kā saistībā ar ESI fondiem nodrošināt Savienības publiskā	a) Kārtība, lai ar atbilstīgiem mehānismiem efektīvi piemērotu Savienības noteikumus publiskā iepirkuma jomā;	Stratēģija, lai nodrošinātu laicīgu un efektīvu pilnas e-iekirkumu funkcionalitātes procedūras ieviešanu, tiks izstrādāta līdz 01.12.2015. Savukārt pilnas funkcionalitātes e-iekirkumu procedūras ieviešana tiks nodrošināta līdz 01.01.2016.	2016.gada 1.janvāris	VARAM, VRAA

¹⁷² Pilnu kritēriju izpildes novērtējumu skatīt 1. pielikumā

Nacionālā līmenī attiecināmie neizpildītie vai daļēji izpildītie vispārīgie ex-ante nosacījumi	Neizpildītie kritēriji	Plānotās darbības ex-ante nosacījuma izpildei	Plānotais izpildes datums	Atbildīgā institūcija
iepirkuma tiesību aktu efektīvu piemērošanu.		Par kritērija ieviešanu atbildīgas iestādes: VARAM sadarbībā ar VRAA. Atbilstoši ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības likumam un uz tā pamata izdotajiem MK noteikumiem Nr. 419 iepirkumu uzraudzību nodrošina gan IUB, kura uzdevums kopš 2008. gada ir veikt ES fondu ietvaros veikto iepirkuma procedūru pirmspārbaudes (skat. Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības likuma 17.pants), gan saskaņā ar MK noteikumus Nr.419 ES un KF vadībā iesaistītās atbildīgās un sadarbības iestādes, kas no 2012.gada sākuma veic iepirkuma procedūru pirmspārbaudes. Sākot ar 2013.gada 1.septembri spēkā stāsies MK 2013.gada 4.jūnija noteikumi Nr.299 „Noteikumi par iepirkuma procedūru un tās piemērošanas kārtību pasūtītāja finansētajiem projektiem”; ievērojot šo noteikumu regulējumu, piemēram, tiks uzlabota Iepirkumu uzraudzības biroja Publikāciju vadības sistēma, lai nodrošinātu šo noteikumu ietvaros veikto iepirkumu paziņojumu un citu iepirkuma dokumentu publicēšanu, kā rezultātā visiem tirgus dalībniekiem būs vienlīdz pieejamas iepirkumu tehniskās specifikācijas. Kā arī minētie noteikumi regulēs privāto komersantu, kā arī biedrību un nodibinājumu veiktos iepirkumus, ko finansē vai līdzfinansē ES, kā arī valsts un pašvaldības. Šie noteikumi nosaka elastīgu iepirkumu veikšanas kārtību, kas veidota pēc līdzības ar privātajā sektorā izmantoto un ir balstīta uz sarunām starp finansējuma saņēmēju un iespējamajiem piegādātājiem. Jaunā iepirkumu veikšanas kārtība būtiski samazina administratīvo slogu, kā arī kļūdu iespējas, vienlaikus nodrošinot iepirkumu ekonomisko efektivitāti, kā arī pietiekamu atklātību un konkurenci piegādātāju starpā.		

Kopsavilkums par neizpildīto tematisko ex-ante nosacījumu statusu¹⁷³

Neizpildītie vai daļēji izpildītie tematiskie un specifiskie ex-ante nosacījumi	Neizpildītie kritēriji	Plānotās darbības ex-ante nosacījuma izpildei	Plānotais izpildes datums	Atbildīgā institūcija
1.1. Pētniecība un inovācija: ir izstrādāta valsts vai reģionāla pārdomātas specializācijas stratēģija atbilstoši valsts reformu programmai, lai līdzsvarotu privātos pētniecības un inovācijas izdevumus, kura atbilst pazīmēm, kas liecina, ka valsts vai reģionālās P&I sistēmas darbojas labi.	a) ii) kurā ir izklāstīti pasākumi privātu pētniecības investīciju veicināšanai; a) iii) kura paredz uzraudzības mehānismu.	Kritēriju a) ii) un a) iii) izpildi nodrošinās IZM izstrādāts Zinātnes, tehnoloģiju attīstības un inovāciju pamatnostādņu 2014.-2020.gadam īstenošanas rīcības plāns, kas ietver Viedās specializācijas ieviešanas pasākumu plānu, ieviešanas uzraudzības mehānismu, t.sk. partnerības mehānismu un rādītājus. Lai to nodrošinātu tiks veiktas šādas darbības: 1. <u>ZTAI īstenošanas rīcības plāna apstiprināšana MK (izpildes termiņš- 01.07.2015.</u>, atbildīgais- IZM sadarbībā ar EM, FM, ZM, KM, VARAM): Ņemot vērā publiskajās diskusijās identificētās problēmas, diskusiju dalībnieku priekšlikumus, 2007.-2013.perioda analīzi un grūtās mācības, monitoringa sistēmas ārējā ekspertīzē iegūto novērtējumu, tiks izstrādāts RIS3 stratēģijas pasākumu plāns kā daļa no ZTAI pamatnostādņu 2014.-2020.gadam rīcības plāna, kurā tiks ietverta informācija par politikas instrumentu kartējumu, kas aptver gan valsts budžeta, gan ārējā finansējuma iniciatīvas, t.sk. nefinansiālās iniciatīvas, kas sekmē R&D&I mērķu sasniegšanu, gan par konkrētās aktivitātes ieviešanu atbildīgās institūcijas un RIS3 stratēģijas monitoringa un novērtēšanas sistēmu. 2. <u>Monitoringa sistēmas izstrāde, t.sk. mehānisms efektīva uzņēmējdarbības atklājuma principa piemērošanā (izpildes termiņš- 01.06.2015.)</u>: Viedās specializācijas stratēģijas monitoringa sistēma balstīsies uz horizontālo principu – uzņēmējdarbības atklājumu princips (tiks iestrādāts monitoringa sistēmas aprakstā) 2.1. <u>Latvijas pētniecības un inovācijas stratēģiskās padomes izveide</u> (izpildes termiņš- 24.03.2014., atbildīgais- IZM sadarbībā ar EM, ZM, FM un VK).	2015.gada 1.jūlijs	IZM sadarbībā ar EM

¹⁷³ Pilnu kritēriju izpildes novērtējumu skatīt 1. pielikumā

Neizpildītie vai daļēji izpildītie tematiskie un specifiskie ex-ante nosacījumi	Neizpildītie kritēriji	Plānotās darbības ex-ante nosacījuma izpildei	Plānotais izpildes datums	Atbildīgā institūcija
		Padome izveidota, lai kvalitatīvi sagatavotu un koordinētu pasākumus, kas saistīti ar Viedās specializācijas stratēģijas īstenošanu (skat. aprakstu zemāk). <u>2.2. Monitoringa sistēmas izveides plāna izstrāde ZTAI pamatnostādnēs ietvertajai RIS3 stratēģijai indikatoru sistēmas priekšlikums ZTAI politikas rezultātu un to sasniegšanas rādītāju novērtēšanai</u> (izpildes termiņš- 31.07.2014. [informatīvais ziņojums MK], atbildīgais- IZM sadarbībā ar EM): Informatīvā ziņojuma izstrāde un iesniegšana MK, kas ietver rīcības plānu Latvijas RIS3 stratēģijas monitoringa sistēmas izveidei (veicamās darbības un laika grafiks), priekšlikumu RIS3 stratēģijas indikatoriem, instrumentu kartējumam, t.sk. VB iniciatīvas un iniciatīvas privātā sektora investīciju R&D veicināšanai, un instrumentu sasaisti ar RIS3 stratēģijas specializācijas jomām (t.sk. definējot horizontālos instrumentus, kas ir saistīti ar RIS3 stratēģiju), kas vērsti uz ZTAI pamatnostādnēs noteiktajiem Latvijas RIS3 stratēģijas tautsaimniecības transformācijas virzieniem un izaugsmes prioritātēm. <u>2.3. ZTAI pamatnostādnēs ietvertās RIS3 stratēģijas monitoringa un novērtēšanas sistēmas izstrāde t.sk. ārējā ekspertīze</u> (izpildes termiņš- 01.06.2015., atbildīgais- IZM sadarbībā ar EM un FM): • Iepirkuma tehniskās specifikācijas izstrāde, ievērojot RIS 3 stratēģijas izstrādes vadlīnijas un publisko diskusiju ieteikumus, t.sk. priekšlikumu izstrāde ZTAI pamatnostādnēs ietvertajai RIS3 stratēģijas specializācijas jomu regulāras pārskatīšanas mehānismam un uzņēmējdarbības atklājuma principa piemērošanai praksē, priekšlikumi monitoringa sistēmas ieviešanas modelim, sociālo partneru iesaistes mehānismam (<u>izpildes termiņš- 31.08.2014.</u>) • Līguma noslēgšana ar ārējiem ekspertiem (<u>izpildes termiņš- 30.10.2014.</u>) • RIS3 stratēģijas monitoringa un novērtēšanas sistēmas priekšlikums (<u>izpildes termiņš- 01.03.2015.</u>) • RIS3 stratēģijas monitoringa un novērtēšanas sistēmas priekšlikuma saskaņošana ar iesaistītajām pusēm (<u>izpildes termiņš- 01.06.2015.</u>)		

Neizpildītie vai daļēji izpildītie tematiskie un specifiskie ex-ante nosacījumi	Neizpildītie kritēriji	Plānotās darbības ex-ante nosacījuma izpildei	Plānotais izpildes datums	Atbildīgā institūcija
		3. 2007.-2013.g.plānošanas perioda gūtās pieredzes novērtējums (izpildes termiņš- 28.02.2016., atbildīgais- IZM, EM, ZM, VARAM, KM): <u>3.1. Publiskās diskusijas ZTAI pamatnostādņu ieviešanas pasākumu plāna izstrādei, kuru rezultātā tiek iegūts</u> (izpildes termiņš 04.2014.-12.2014., atbildīgais- IZM un VIAA sadarbībā ar EM): a) esošo KP fondu instrumentu 2007-2013 novērtējums; b) priekšlikumi Viedās specializācijas jomu tālākai fokusēšanai vai stratēģiskajām prioritātēm jomas ietvaros; c) priekšlikumi 2014-2020 plānošanas perioda instrumentiem un citām iniciatīvām, kas svarīgas Viedās specializācijas stratēģijas mērķu sasniegšanai. Diskusijas tiek organizētas, lai ES 2014.–2020. gada plānošanas perioda investīciju programmēšanā nodrošinātu EK rekomendācijām atbilstošu politikas instrumentu klāsta izstrādi un ESI fondu atbalsta SAM plānošanu, tai skaitā RIS3 stratēģijā definēto jomu kontekstā. Papildus tiks nodrošināts neatkarīgu ekspertu vērtējums (<i>peer-review</i>) starptautiskās konferencēs un semināros. <u>3.2. Politikas instrumentu kartējuma izstrāde</u> (izpildes termiņš 31.08.2014, atbildīgais - IZM un VIAA sadarbībā ar EM): Izstrādāts 2007.-2013.gada instrumentu un sasniegto rezultātu apkopojums, Latvijā pieejamās zinātniskās un inovāciju infrastruktūras kartējums un 2014.-2020.gada perioda instrumentu kartējums ar instrumentu aprakstiem un sasniedzamajiem rezultātiem. <u>3.3. 2007.-2013. gada R&D atbalsta ex-post izvērtējums:</u> • Ievērojot to, ka liela daļa R&D atbalsta programmu noslēdzas 2015.gada 31.augustā, ex –post izvērtējumu ir lietderīgi sākt 2015.gada 2.pusgadā (<u>izpildes termiņš- 01.04.2016., atbildīgais- FM sadarbībā ar IZM, ZM un EM</u>) • Ex-post izvērtējuma iepirkuma tehniskās specifikācijas izstrāde (<u>izpildes termiņš- 01.09.2015., atbildīgais- IZM sadarbībā ar FM, ZM un EM</u>) • Pakalpojumu līguma noslēgšana ar ārējiem ekspertiem (<u>izpildes termiņš- 01.12.2015., atbildīgais- FM</u>) • Zinātnisko institūciju grāmatvedības un finanšu politikas apsekojums (<u>izpildes termiņš- 30.12.2014., atbildīgais- VIAA</u>)		

Neizpildītie vai daļēji izpildītie tematiskie un specifiskie ex-ante nosacījumi	Neizpildītie kritēriji	Plānotās darbības ex-ante nosacījuma izpildei	Plānotais izpildes datums	Atbildīgā institūcija
		<u>3.4. Zinātnisko institūciju restrukturizācija</u> (izpildes termiņš- 01.07.2015., atbildīgais- IZM un citas nozaru ministrijas, kuru pārraudzībā ir zinātniskās institūcijas) Īstenojama atbilstoši IZM ziņojumam par Latvijas zinātnes strukturālās reformas īstenošanu līdz 2015.gada 1.jūlijam <u>4. Viedās specializācijas stratēģijas specializācijas jomu fokusēšanas mehānisms</u> (izpildes termiņš- regulāri 2015.-2020.g. ievērojot programmu atlašu laika grafiku, atbildīgais- IZM un EM) Prioritāšu regulāra pārskatīšana atbilstoši izstrādātajai Viedās specializācijas stratēģijas monitoringa sistēmai, balstoties uz uzņēmējdarbības atklājuma principu un strukturētu dialogu ar iesaistītajām pusēm, ieviešot ciklisku projektu iesniegumu atlasī. <u>4.1.Specifisko atbilstības kritēriju un kvalitātes vērtēšanas kritēriju izstrāde SAM 1.1.1., 1.1.2. projektu iesniegumu atlasēm 2015. – 2016.gadā</u> (izpildes termiņš- 31.12.2014., atbildīgais- IZM un EM, sadarbībā ar CFLA) Sagatavoti specifiskie atbilstības kritēriji un kvalitātes vērtēšanas kritēriji SAM 1.1.1. un SAM 1.1.2. pirmajām projektu iesniegumu atlasēs kārtām, lai nodrošinātu, ka 2015.-2016.gadā veiktajām projektu iesniegumu atlasēm SAM ietvaros tiek sagatavots <i>ex-ante</i> novērtējums par atlasēs rezultātiem un ieteikumi turpmākajai rīcībai, kas tiek izmantoti nākamo kārtu izstrādei. Detalizētāku informāciju skatīt 1.pielikumā.		
5.1. Riska novērtēšana un riska pārvaldība: ir izstrādāti valsts vai reģionāli riska novērtējumi attiecībā uz katastrofu pārvarēšanu, ņemot vērā pielāgošanos	a) ii) sniegts viena riska un vairāku risku scenāriju apraksts;	Kritērijs tiks izpildīts, sagatavojot Informatīvo ziņojumu ar viena riska un vairāku risku scenāriju aprakstiem. Riska novērtēšana tiks veikta saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumu Nr.1313/2013/ES (2013.gada 17.decembris) par Savienības civilās aizsardzības mehānismu, pamatojoties uz EK 2010.gada 12.decembra darba dokumentu "Riska novērtēšanas un kartēšanas vadlīnijas katastrofu pārvaldībai" SEC(2010) 1626, kas ir izstrādāts, izmantojot Starptautiskās Standartizācijas organizācijas izstrādātos starptautiskos standartus, jo īpaši ISO 31000, ISO	2015.gada 22.decembris	VARAM / IeM/ZM/Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests

Neizpildītie vai daļēji izpildītie tematiskie un specifiskie ex-ante nosacījumi	Neizpildītie kritēriji	Plānotās darbības ex-ante nosacījuma izpildei	Plānotais izpildes datums	Atbildīgā institūcija
klimate pārmaiņām. (kritērijs nav piemērojams uz ELFLA, ņemot vērā proporcionalitātes principu t.sk. samērā mazo ieguldījumu riska pārvaldībai un novēršanai).		31010, un atbilstošā ISO Guide 73 terminoloģiju kopā ar specifiskāku UNISDR katastrofu riska samazināšanas terminoloģiju. Par pasākuma izpildi atbildīgā iestāde IeM sadarbībā ar nozaru ministrijām (ministrijas, kas norādītas Valsts civilās aizsardzības plāna 30.pielikumā). Kritērija izpilde plānota līdz 2015.gada 22.decembrim. Kritērija izpildi nodrošinās ar Plūdu riska novērtēšanas un pārvaldības nacionālā programmas 2008.–2015. gadam aktualizēšanu, kas tiks ietverta izstrādātos 2.cikla Upju baseinu apsaimniekošanas plānos. Detalizētāku informāciju lūdzam skatīt 1.pielikumā.		
6.1. Ūdensapgādes joma: ir spēkā a) ūdens cenu noteikšanas politika, kura paredz atbilstošus stimulus lietotājiem izmantot ūdens resursus efektīvi, un b) dažādo ūdens izmantojumu atbilstošs ieguldījums ūdens pakalpojumu izmaksu atgūšanā, kam piemēro likmi, kura noteikta apstiprinātajā upju baseinu apsaimniekošanas plānā attiecībā uz investīcijām, ko atbalsta programmas. (ņemot vērā Latvijas noteiktās prioritātes, nosacījums nav attiecināms uz ELFLA)	a) ERAF un Kohēzijas fonda atbalstītajās nozarēs dalībvalsts ir nodrošinājusi dažādo ūdens izmantojumu ieguldījumu ūdens pakalpojumu izmaksu atgūšanā pa nozarēm saskaņā ar Direktīvas 2000/60/EK (5) 9. panta 1. punkta pirmo ievilkumu, vajadzības gadījumā ņemot vērā atgūšanas sociālo, vides un ekonomisko ietekmi, kā arī skartā reģiona vai	Ar Vides ministra 2010. gada 6. maija rīkojumu Nr. 143 apstiprināti Daugavas, Gaujas, Lielupes un Ventas UBAP, kas ietver ūdens resursu lietošanas ekonomisko analīzi, tai skaitā, izmaksu segšanas novērtējumu un tā nodrošināšanai nepieciešamos pasākumus. UBAP ir izstrādāti sešu gadu periodam (pirmais plānošanas cikls aptver laika periodu no 2010. gada līdz 2015.gadam). VARAM ir saņēmusi EK jautājumus par pirmā plānošanas cikla UBAP, t.sk., par ekonomisko analīzi. Spēkā esošajos upju baseinu apsaimniekošanas plānos vides izmaksas netika aprēķinātas kvantitatīvi. Tomēr tās tika ņemtas vērā, aprēķinot pasākumu programmā ietverto papildu (tiesību aktos nenoteikto) pasākumu izmaksas (17.pielikums apsaimniekošanas plāniem). Galvenais uzsvars tika likts uz finansiālo mehānismu/ instrumentu analīzi, uz vides izmaksu segšanas līmeņa novērtējumu un priekšlikumiem šī novērtējuma uzlabošanai: • izvērtējot finansiālo instrumentu iespējamās izmaiņas (DRN); • ierosinot papildu pasākumu iekļaušanu programmā. Atjaunojot upju baseinu apsaimniekošanas plānus 2015.-2021.gadam, plānots veikt padziļinātu neinternālizēto vides izmaksu analīzi visiem atbilstošiem ūdenssaimniecības pakalpojumu/ būtiskas ūdens lietošanas veidiem. 2013.gada decembrī ir notikušas pārrunas ar EK par saņemtajiem komentāriem. Nepieciešamie uzlabojumi UBAP tiks veikti otrajā plānu izstrādes kārtā.	2015. gada 22.decembris	VARAM

Neizpildītie vai daļēji izpildītie tematiskie un specifiskie ex-ante nosacījumi	Neizpildītie kritēriji	Plānotās darbības ex-ante nosacījuma izpildei	Plānotais izpildes datums	Atbildīgā institūcija
	reģionu ģeogrāfiskos un klimatiskos apstākļus	Ievērojot minēto, līdz 2015.gadam tiks veikta pirmā plānošanas cikla UBAP, kas ir spēkā līdz 2015.gadam, pārskatīšana, tai skaitā ekonomiskā analīze un tajā ietilpstošā izmaksu segšanas novērtējuma un veicamo pasākumu izmaksu efektivitātes novērtējuma pārskatīšana. 2013.gadā ir norisinājies darbs pie pieteikuma sagatavošanas Vides aizsardzības fonda administrācijai, lai veiktu izvērtējumu otrā plānošanas cikla upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāna izstrādes vajadzībām, t.sk., pirmā plānošanas cikla Upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāna aktualizēšanai. Jauno upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plānu izstrāde un esošo upju baseinu apsaimniekošanas plānu, kas ir spēkā līdz 2015.gadam, pārskatīšana tiks veikta vienlaikus 2014.gadā. Aktualizēto UBAP uzmetuma versijas tiks publicētas līdz 2014.gada 22.decembrim un 2015.gada pirmajā pusgadā tiks organizēta sabiedriskā apspriešana. UBAP aktualizēšana tiks pabeigta līdz 2015.gada 22.decembrim. Kritērija izpilde – 2015. gada 22. decembris		
6.1. Ūdensapgādes joma: ir spēkā a) ūdens cenu noteikšanas politika, kura paredz atbilstošus stimulus lietotājiem izmantot ūdens resursus efektīvi, un b) dažādo ūdens izmantojumu atbilstošs ieguldījums ūdens pakalpojumu izmaksu atgūšanā, kam piemēro likmi, kura noteikta apstiprinātajā upju baseinu apsaimniekošanas plānā attiecībā uz investīcijām, ko atbalsta programmas.	b) Ir pieņemts upju baseinu apsaimniekošanas plāns upju baseinu apgabalam, kas atbilst 13. pantam Direktīvā 2000/60/EK.	Detalizēti plānotie rīcības plāna pasākumi ar termiņiem: 1. Daugavas, Gaujas, Lielupes un Ventas upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plānu 2016.-2021.gadam projektu izstrāde: - 4 upju baseinu apgabalu raksturojuma sagatavošana. - Cilvēka darbības radīto slodžu un to ietekmes uz ūdeņiem izvērtēšana, lai atbilstoši Direktīvas 2000/60/EK prasībām noteiktu slodzes katrā baseinā, kas var ietekmēt ūdensobjektu izvērztā mērķu sasniegšanu. Izvērtējumā tiks ietvertas slodzes, ko rada punktveida piesārņojuma avoti (notekūdeņu novadīšana, piesārņotās vietas u.tml.), izkliedētā piesārņojuma avoti, ūdens ieguve, ūdensobjektu hidroloģiskie un morfoloģiskie pārveidojumi u.c.. - Upju baseinu ekonomiskās analīzes pārskatīšana, t.sk., ūdeņu izmantošanas sociālekonomiskās nozīmības izvērtējuma un bāzes scenārija papildināšana, „ūdenssaimniecības pakalpojumu” (water services) izmaksu segšanas un ūdens cenu politikas izvērtējuma papildināšana, cita starpā, ietverot izmaksu segšanas izvērtējumā arī mazo HES darbību un pretplūdu aizsardzības pasākumus, kā arī sagatavojot secinājumus par to, kā ir ņemts vērā izmaksu segšanas princips un princips “piesārņotājs maksā”.	2015. gada 31. decembris	VARAM, Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs

Neizpildītie vai daļēji izpildītie tematiskie un specifiskie ex-ante nosacījumi	Neizpildītie kritēriji	Plānotās darbības ex-ante nosacījuma izpildei	Plānotais izpildes datums	Atbildīgā institūcija
(ņemot vērā Latvijas noteiktās prioritātes, nosacījums nav attiecināms uz ELFLA)		-Informācijas par aizsargājamām teritorijām un ūdeņu monitoringu sagatavošana, tai skaitā, par upju baseinu apsaimniekošanas plānu 2016.-2021.gadam izstrādes nodrošināšanai veikto bioloģisko, ķīmisko, hidromorfoloģisko u.c. kvalitātes rādītāju monitoringu atbilstoši Direktīvas 2000/60/EK prasībām. - Pazemes un virszemes ūdeņu stāvokļa vērtējums, pamatojies uz plašāku rādītāju (quality elements) spektru, vides kvalitātes mērķu izvirzīšana, iepriekšējā perioda (2010.-2015.) mērķu izpildes novērtējums. - Pasākumu programmas izstrāde un pasākumu izmaksu efektivitātes novērtēšana, t.sk. pasākumi notekūdeņu savākšanai un attīrīšanai atbilstoši ES un Latvijas tiesību aktu prasībām, pasākumu izmaksu noteikšana un atspoguļošana (breakdown of costs) dažādos rakursos. - Upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plānu 2010.-2015.gadam izpildes novērtēšana, t.sk. skaidrojums, ja atsevišķi mērķi nav sasniegti vai kādi pasākumi nav īstenoti. -Informācijas par saistītiem dokumentiem, plānu sabiedriskās apspriešanas gaitu un rezultātiem, atbildīgajām iestādēm sagatavošana. Termiņš – 2014.gada 22.decembris. Atbildīgā iestāde: Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs (sagatavo un atjauno apsaimniekošanas plānu un pasākumu programmu projektus) VARAM (pārtrauga plānu izstrādes gaitu, koordinē sadarbību ar kaimiņu valstīm) 2. Daugavas, Gaujas, Lielupes un Ventas upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plānu 2016.-2021.gadam projektu sabiedriskā apspriešana, t.sk. projektu iesniegšana upju baseinu apgabalu konsultatīvajām padomēm, apspriešanas sanāksmju organizēšana, plānu izsūtīšana komentēšanai citām valsts pārvaldes iestādēm, pašvaldībām un nevalstiskajām organizācijām. Termiņš – 2015.gada 1.jūlijs. Atbildīgā iestāde: Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs (nodrošina plānu projektu pieejamību Internetā, saņem un apkopo komentārus un izdara grozījumus plānu projektos) VARAM (organizē sabiedrisko apspriešanu, koordinē sadarbību ar kaimiņu valstīm) 3. Daugavas, Gaujas, Lielupes un Ventas upju baseinu apsaimniekošanas plānu 2016.-2021.gadam apstiprināšana.		

Neizpildītie vai daļēji izpildītie tematiskie un specifiskie ex-ante nosacījumi	Neizpildītie kritēriji	Plānotās darbības ex-ante nosacījuma izpildei	Plānotais izpildes datums	Atbildīgā institūcija
		Termiņš – 2015.gada 22.decembris. Atbildīgā iestāde: Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs (saskaņā ar Ūdens apsaimniekošanas likuma 19.panta pirmo daļu) 4. Virszemes un pazemes ūdeņu monitoringa programmas īstenošana, lai nodrošinātu ar datiem upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plānu 2016.-2021.gadam izstrādi, kā arī novērtētu iepriekšējā periodā (2010.-2015.) izvirzīto vides kvalitātes mērķu izpildi. Termiņš - līdz 31.12.2015., pēc tam 2016.-2021. Atbildīgā iestāde: Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs (organizē monitoringa veikšanu) Informācija par savstarpējās atbilstības nosacījumu ievērošanu tiks ietverta LAP 2014-2020. (Tiks ieviests pēc EK regulu apstiprināšanas un LAP 2014.-2020.gadam iesniegšanas EK).		

Neizpildītie vai daļēji izpildītie tematiskie un specifiskie ex-ante nosacījumi	Neizpildītie kritēriji	Plānotās darbības ex-ante nosacījuma izpildei	Plānotais izpildes datums	Atbildīgā institūcija
6.2. Atkritumu apsaimniekošanas joma: veicināt ekonomiski un ekoloģiski ilgtspējīgas investīcijas atkritumu apsaimniekošanas jomā, jo īpaši, izstrādājot atkritumu apsaimniekošanas plānus saskaņā ar Direktīvu 2008/98/EK un ar atkritumu apsaimniekošanas hierarhiju.	d) Ir pieņemti vajadzīgie pasākumi, lai sasniegtu mērķus attiecībā uz sagatavošanos atkārtotai izmantošanai un pārstrādei līdz 2020. gadam saskaņā ar Direktīvas 2008/98/EK 11. panta 2. punktu.	Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas 2008/98/EK (19.11.2008.) par atkritumiem un par dažu direktīvu atcelšanu 11.panta 2.punkta prasības ir transponētas „Atkritumu apsaimniekošanas likumā” 20.panta, 4., 5.un 7.daļā, kā arī MK 02.08.2011. noteikumos Nr.598 „Noteikumi par atkritumu dalītu savākšanu, sagatavošanu atkārtotai izmantošanai, pārstrādi un materiālu reģenerāciju” un MK 22.12.2008. noteikumos Nr.1075 „Noteikumi par vides aizsardzības valsts statistikas pārskatu veidlapām”. MK 2013.gada 26.februārī akceptēja Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānu 2013.-2020.gadam (protokols Nr.11, 35.§), kurā iekļauti pasākumi atkritumu atkārtotai izmantošanai un pārstrādei. Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns ir iesniegts caur ESTAPIKS sistēmu 31.10.2013. Atbilstoši EK norādījumiem, ir izstrādāts rīcības plāns ar stimulējošiem pasākumiem bioloģiski noārdāmo atkritumu pārstrādei un atkārtotai izmantošanai. Plāns ietvert Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānā 2013.–2020.gadam ietvertos mērķus un pasākumus attiecībā uz bioloģiski noārdāmo atkritumu apglabāšanas poligonos ierobežošanu, t.sk., tehnisko pasākumu īstenošanu, normatīvo tiesību aktu grozījumiem (līdz 2015.gadam) un sabiedrības izglītošanu un pētījumu par potenciāli atbalstāmo vides aizsardzības aktivitāšu ekonomisko ieguvumu novērtējumu. Paredzētie pamatpasākumi ietvers: stingrākus pienākumus atkritumu apsaimniekošanas komersantiem attiecībā uz atkritumu rādītāju informēšanu par tiem pieejamām atkritumu dalītas vākšanas iespējām, DRN likmes par atkritumu apglabāšanu palielināšanu, poligona apsaimniekotāja regulāro atkritumu sastāva novērtēšanu ar iespēju piemērot administratīvus sodus par to, ka netiek šķiroti atkritumi, izmaiņas normatīvajos tiesību aktos par aizliegumiem/ierobežojumiem apglabāt tādus atkritumus, kuriem pastāv pārstrādes iespējas un veicināt komposta/fermentācijas atlieku atkārtoto izmantošanu utt.	2015.gada 1.jūlijs	VARAM

Neizpildītie vai daļēji izpildītie tematiskie un specifiskie ex-ante nosacījumi	Neizpildītie kritēriji	Plānotās darbības ex-ante nosacījuma izpildei	Plānotais izpildes datums	Atbildīgā institūcija
7.1. Transports: ir izstrādāts visaptverošs plāns vai plāni, vai satvars vai satvari par investīcijām transportā saskaņā ar dalībvalstu iestāžu sistēmu (tostarp reģionālajam un vietējam sabiedriskajam transportam), kas atbalsta infrastruktūras attīstību un uzlabo savienojamību ar TEN-T visaptverošajiem tīkliem un pamattīkliem.	a) ii) reālistiskus un pārdomātus to projektu mērķus, kurus paredzēts atbalstīt no ERAF un Kohēzijas fonda,	Neizpildītā kritērija izpildi nodrošinās detalizētāks plānoto projektu indikatīvais saraksts ar ieviešanas laika grafiku un finansēšanas plānu. Papildus Transporta attīstības pamatnostādņēs 2014.–2020.gadam (http://www.sam.gov.lv/satmin/content/?cat=8) ietvertajai informācijai, tiks izstrādāts detalizētāks plānoto projektu indikatīvais saraksts, kas ietvers: - Projektu īstenošanā iesaistīto institūciju sarakstu; - Indikatīvās projekta izmaksas; - Plānoto īstenošanas laika grafiku aktivitāšu līmenī (tajā skaitā izpēte, tehniskā projekta izstrāde, izmaksu un ieguvumu analīze, ietekmes uz vidi novērtējums, ja attiecināms – paziņojums par valsts atbalstu, iepirkuma veikšana, būvniecības uzsākšana un norise u.c.). Izstrādātais detalizētais plānoto projektu indikatīvais saraksts tiks iesniegts un apstiprināts MK informatīvā ziņojuma veidā.	2014.gada 1.septembris	SM
	b) paredz pasākumus, lai nodrošinātu starpniekinstitūciju un atbalsta saņēmēju spēju sasniegt projekta mērķus.	Neizpildītā kritērija izpildi nodrošinās SM izstrādāta un apstiprināta metodika, lai stiprinātu starpniekinstitūciju un atbalsta saņēmēju spēju sasniegt projekta mērķus. Metodika ietvers: - starpniekinstitūciju un atbalsta saņēmēju nepilnību projektu mērķu sasniegšanā analīzi (tajā skaitā attiecībā uz iepirkumu procedūrām, vides aizsardzības prasību izpildi, pārdomātu projektu izstrādi un prioritizāciju, projektu finanšu vadību, uzturēšanas izmaksām, administratīvā sloga mazināšanu un projektu vadības sistēmu pārvaldību); - ieteikumus iespējamo risku un atkāpju projektu mērķu sasniegšanā savlaicīgai konstatēšanai, mazinot risku, ka apstiprināto projektu īstenošana tiek pārtraukta. Ņemot vērā, ka plānotie projekti ir identificēti Transporta attīstības pamatnostādņēs 2014.-2020.gadam, kā arī informatīvajā ziņojumā ar plānoto projektu indikatīvo sarakstu tiks identificēti rezerves projekti, projekta īstenošanas pārtraukšanas gadījumā, atbilstoši līdzšinējai pieredzei, projektu iesniedzējs par atbrīvojušos summu tiek aicināts iesniegt citu atbilstošu projektu; - atbildīgās iestādes nepieciešamās rīcības aprakstu, lai sekmētu projektu mērķu sasniegšanu. Ņemot vērā, ka starpniekinstitūcijām un atbalsta saņēmējiem ir projektu īstenošanas pieredze 2004.-2006. gada un 2007.-2013.gada ESI fondu plānošanas	2014.gada 1.septembris	SM

Neizpildītie vai daļēji izpildītie tematiskie un specifiskie ex-ante nosacījumi	Neizpildītie kritēriji	Plānotās darbības ex-ante nosacījuma izpildei	Plānotais izpildes datums	Atbildīgā institūcija
		periodā, kā arī projektu priekšlikumu vadībā iesaistītajam personālam ir ilggadēja pieredze Eiropas Rekonstrukcijas un Attīstības bankas un Pasaules bankas līdzfinansēto kredītprojektu īstenošanā, atsevišķas apmācības attiecībā uz valsts iepirkumu, IVN procedūrām, finanšu projektu vadību u.c., SM neplāno. Izstrādātā metodika tiks apstiprināta SM.		
7.2. Dzelzceļš: visaptverošajā transporta plānā vai plānos vai satvarā vai satvaros ir atsevišķa sadaļa par dzelzceļa attīstību saskaņā ar dalībvalstu iestāžu sistēmu (tostarp reģionālajam un vietējam sabiedriskajam transportam), kas atbalsta infrastruktūras attīstību un uzlabo savienojamību ar TEN-T visaptverošajiem tīkliem un pamattīkliem. Investīcijas attiecas uz	a) Transporta plānā vai plānos, vai satvarā vai satvaros ir sadaļa par dzelzceļa attīstību, kā noteikts iepriekš, un šī sadaļa atbilst tiesiskajām prasībām attiecībā uz stratēģisko vides novērtējumu (SVN) un tajā nosaka reālistiskus un pārdomātus projekta mērķus (tostarp grafiku un budžeta struktūru);	Neizpildītā kritērija izpildi nodrošinās detalizētāks plānoto projektu indikatīvais saraksts ar ieviešanas laika grafiku un finansēšanas plānu. Papildus Transporta attīstības pamatnostādņēs 2014.-2020.gadam (http://www.sam.gov.lv/satmin/content/?cat=8) ietvertajai informācijai, tiks izstrādāts detalizētāks plānoto projektu indikatīvais saraksts, kas ietvers: - Projektu īstenošanā iesaistīto institūciju sarakstu; - Indikatīvās projekta izmaksas; - Plānoto īstenošanas laika grafiku aktivitāšu līmenī (tajā skaitā izpēte, tehniskā projekta izstrāde, izmaksu un ieguvumu analīze, ietekmes uz vidi novērtējums, ja attiecināms - paziņojums par valsts atbalstu, iepirkuma veikšana, būvniecības uzsākšana un norise u.c.). Izstrādātais detalizētais plānoto projektu indikatīvais saraksts tiks iesniegts un apstiprināts MK informatīvā ziņojuma veidā.	2014.gada 1.septembris	SM

Neizpildītie vai daļēji izpildītie tematiskie un specifiskie ex-ante nosacījumi	Neizpildītie kritēriji	Plānotās darbības ex-ante nosacījuma izpildei	Plānotais izpildes datums	Atbildīgā institūcija
kustamajiem aktīviem, savstarpējo izmantojamību un spēju veidošanu.	b) paredz pasākumus, lai nodrošinātu starpniekinstitūciju un atbalsta saņēmēju spēju sasniegt projekta mērķus.	Neizpildītā kritērija izpildi nodrošinās SM izstrādāta un apstiprināta metodika, lai stiprinātu starpniekinstitūciju un atbalsta saņēmēju spēju sasniegt projekta mērķus. Metodika ietvers: - starpniekinstitūciju un atbalsta saņēmēju nepilnību projektu mērķu sasniegšanā analīzi (tajā skaitā attiecībā uz iepirkumu procedūrām, vides aizsardzības prasību izpildi, pārdomātu projektu izstrādi un prioritizāciju, projektu finanšu vadību, uzturēšanas izmaksām, administratīvā sloga mazināšanu un projektu vadības sistēmu pārvaldību); - ieteikumus iespējamo risku un atkāpju projektu mērķu sasniegšanā savlaicīgai konstatēšanai, mazinot risku, ka apstiprināto projektu īstenošana tiek pārtraukta. Ņemot vērā, ka plānotie projekti ir identificēti Transporta attīstības pamatnostādņēs 2014.-2020.gadam, kā arī informatīvajā ziņojumā ar plānoto projektu indikatīvo sarakstu tiks identificēti rezerves projekti, projekta īstenošanas pārtraukšanas gadījumā, atbilstoši līdzšinējai pieredzei, projektu iesniedzējs par atbrīvojušos summu tiek aicināts iesniegt citu atbilstošu projektu; - atbildīgās iestādes nepieciešamās rīcības aprakstu, lai sekmētu projektu mērķu sasniegšanu. Ņemot vērā, ka starpniekinstitūcijām un atbalsta saņēmējiem ir projektu īstenošanas pieredze 2004.-2006. gada un 2007.-2013.gada ESI fondu plānošanas periodā, kā arī projektu priekšlikumu vadībā iesaistītajam personālam ir ilggadēja pieredze Eiropas Rekonstrukcijas un Attīstības bankas un Pasaules bankas līdzfinansēto kredītprojektu īstenošanā, atsevišķas apmācības attiecībā uz valsts iepirkumu, IVN procedūrām, finanšu projektu vadību u.c., SM neplāno.	2014.gada 1.septembris	SM

Neizpildītie vai daļēji izpildītie tematiskie un specifiskie ex-ante nosacījumi	Neizpildītie kritēriji	Plānotās darbības ex-ante nosacījuma izpildei	Plānotais izpildes datums	Atbildīgā institūcija
7.3. Citi transporta veidi, ietverot iekšzemes ūdensceļus un jūras transportu, ostas, multimodālus savienojumus un lidostu infrastruktūru: visaptverošajā(-os) transporta plānā vai plānos vai satvarā vai satvaros ir atsevišķa sadaļa par iekšzemes ūdensceļiem un jūras transportu, ostām, multimodāliem savienojumiem un lidostu infrastruktūru, kas palīdz uzlabot savienojamību ar TEN-T visaptverošajiem tīkliem un pamattīkliem un veicina ilgtspējīgu reģionālo un vietējo mobilitāti.	a) ii) nosaka reālistiskus un pārdomātus projekta mērķus (tostarp grafiku un budžeta struktūru);	Neizpildītā kritērija izpildi nodrošinās detalizētāks plānoto projektu indikatīvais saraksts ar ieviešanas laika grafiku un finansēšanas plānu. Papildus Transporta attīstības pamatnostādņēs 2014.-2020.gadam (http://www.sam.gov.lv/satmin/content/?cat=8) ietvertajai informācijai, tiks izstrādāts detalizētāks plānoto projektu indikatīvais saraksts, kas ietvers: - Projektu īstenošanā iesaistīto institūciju sarakstu; - Indikatīvās projekta izmaksas; - Plānoto īstenošanas laika grafiku aktivitāšu līmenī (tajā skaitā izpēte, tehniskā projekta izstrāde, izmaksu un ieguvumu analīze, ietekmes uz vidi novērtējums, ja attiecināms - paziņojums par valsts atbalstu, iepirkuma veikšana, būvniecības uzsākšana un norise u.c.). Izstrādātais detalizētais plānoto projektu indikatīvais saraksts tiks iesniegts un apstiprināts MK informatīvā ziņojuma veidā.	2014.gada 1.septembris	SM
	b) paredz pasākumus, lai nodrošinātu starpniekinstitūciju un atbalsta saņēmēju spēju sasniegt projekta mērķus.	Neizpildītā kritērija izpildi nodrošinās SM izstrādāta un apstiprināta metodika, lai stiprinātu starpniekinstitūciju un atbalsta saņēmēju spēju sasniegt projekta mērķus. Metodika ietvers: - starpniekinstitūciju un atbalsta saņēmēju nepilnību projektu mērķu sasniegšanā analīzi (tajā skaitā attiecībā uz iepirkumu procedūrām, vides aizsardzības prasību izpildi, pārdomātu projektu izstrādi un prioritizāciju, projektu finanšu vadību, uzturēšanas izmaksām, administratīvā sloga mazināšanu un projektu vadības sistēmu pārvaldību); - ieteikumus iespējamo risku un atkāpju projektu mērķu sasniegšanā savlaicīgai konstatēšanai, mazinot risku, ka apstiprināto projektu īstenošana tiek pārtraukta. Ņemot vērā, ka plānotie projekti ir identificēti Transporta attīstības pamatnostādņēs 2014.-2020.gadam, kā arī informatīvajā ziņojumā ar plānoto projektu indikatīvo sarakstu tiks identificēti rezerves projekti, projekta īstenošanas pārtraukšanas gadījumā, atbilstoši līdzšinējai pieredzei, projektu iesniedzējs par atbrīvojušos summu tiek aicināts iesniegt citu atbilstošu projektu; - atbildīgās iestādes nepieciešamās rīcības aprakstu, lai sekmētu projektu mērķu sasniegšanu. Ņemot vērā, ka starpniekinstitūcijām un atbalsta saņēmējiem ir projektu īstenošanas pieredze 2004.-2006. gada un 2007.-2013.gada ESI fondu plānošanas periodā, kā arī projektu priekšlikumu vadībā iesaistītajam personālam ir ilggadēja pieredze Eiropas Rekonstrukcijas un Attīstības bankas un Pasaules bankas līdzfinansēto kredītprojektu īstenošanā, atsevišķas apmācības attiecībā uz valsts iepirkumu, IVN procedūrām, finanšu projektu vadību u.c., SM neplāno.	2014.gada 1.septembris	SM

Neizpildītie vai daļēji izpildītie tematiskie un specifiskie ex-ante nosacījumi	Neizpildītie kritēriji	Plānotās darbības ex-ante nosacījuma izpildei	Plānotais izpildes datums	Atbildīgā institūcija
9.1. Ir izstrādāts un tiek īstenots valsts stratēģisks politikas satvars nabadzības mazināšanai, kura mērķis ir darba tirgū aktīvi iekļaut no tā atstumtus cilvēkus, ņemot vērā nodarbinātības pamatnostādnes.	a) ii) ietver pasākumus, ar kuriem atbalsta valsts nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanas mērķa sasniegšanu (kas definēts valsts reformu programmā), kurš paredz ilgtspējīgu un kvalitatīvu darba iespēju veicināšanu cilvēkiem, kuri visvairāk pakļauti sociālās atstumtības riskam, tostarp cilvēkiem no atstumtām kopienām	Kritērija izpildi nodrošinās: 1) koncepcijas minimālā ienākuma (minimālā nodrošinājuma) līmeņa noteikšanai izstrāde un iesniegšana MK līdz 2014.gada 1.augustam, norādot minimālā ienākuma noteikšanas nozīmi nabadzības mazināšanas mērķa sasniegšanai (LM); 2) Informatīvais ziņojums par pasākumu plānu notiesāto resocializācijas pilnveidošanai ieslodzījuma laikā un pēc atbrīvošanas laika periodam no 2014.-2020.gadam izstrāde un iesniegšana MK līdz 2014.gada 1. augustam, kā arī grozījumu izstrāde koncepcijā “Ar brīvības atņemšanu notiesāto personu resocializācijas koncepcija” līdz 2015.gada 1.jūnijam (TM).	2015. gada 1.jūnijs	LM, TM
	b) Pēc pieprasījuma un pamatotā gadījumā attiecīgajām ieinteresētajām personām var sniegt atbalstu projektu pieteikumu iesniegšanā un izvēlēto projektu īstenošanā un	2013. gada 17.decembrī MK apstiprināja informatīvo ziņojumu par KP fondu vadības kontroles sistēmu 2014. – 2020. gada plānošanas periodā. Informatīvajā ziņojumā ir iekļauta informācija par sistēmu, kā projekta pieteicējam būs iespējams saņemt nepieciešamo palīdzību un informāciju par pieteikuma iesniegšanu, projekta īstenošanu un pārvaldību. Minētā informācija tiks atspoguļota Vadības un kontroles sistēmas aprakstā, ko plānots izstrādāt līdz 2014.g. beigām.	2014. gada 31.decembris	FM

Neizpildītie vai daļēji izpildītie tematiskie un specifiskie ex-ante nosacījumi	Neizpildītie kritēriji	Plānotās darbības ex-ante nosacījuma izpildei	Plānotais izpildes datums	Atbildīgā institūcija
9.3. Veselība: ir izstrādāts valsts vai reģionāls veselības aizsardzības stratēģisks politikas satvars, ņemot vērā LESD 168. pantā noteiktos ierobežojumus un nodrošinot ekonomisku ilgtspējību. ilgtspēja.	vadībā.			
	a) Ir ieviests valsts vai reģionāls stratēģisks politikas satvars veselības aizsardzības jomā, kas paredz: i) koordinētus pasākumus, lai uzlabotu piekļuvi veselības aprūpes pakalpojumiem;	Kritērija izpildi nodrošinās „Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2014. – 2020. gadam”	2014. gada 31.decembris	VM
	a) ii) pasākumus efektivitātes veicināšanai veselības aprūpes nozarē, izmantojot pakalpojumu sniegšanas modeļus un infrastruktūru;	Kritērija izpildi nodrošinās „Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2014. – 2020. gadam”	2014. gada 31.decembris	
a) iii) uzraudzības un pārskatīšanas sistēmu	Kritērija izpildi nodrošinās „Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2014. – 2020. gadam”	2014. gada 31.decembris		
10.1. Priekšlaicīga mācību pārtraukšana: ir izstrādāts stratēģisks politikas satvars, lai mazinātu priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu (PMP), ņemot vērā LESD 165. pantā	a) Ir ieviesta sistēma ar PMP saistītu datu un informācijas vākšanai un analizēšanai attiecīgajos līmeņos, kas: i) nodrošina	Lai nodrošinātu 10.1.ex-ante nosacījuma izpildi plānots veikt pētījumu par priekšlaicīgas mācību pamešanas iemesliem, ņemot vērā, ka šobrīd pieejamie dati ir atšķirīgi dažādos izglītības līmeņos un tādējādi nav salīdzināmi. Minētais pētījums ietvers analītisku izpēti par agrīni skolu pametušajiem bērniem un jauniešiem, priekšlikumus sistēmiskiem ilgtspējīgiem uzlabojumiem datu ievākšanā, uzskaitē, apstrādē un analizē, kā arī priekšlikumus preventīvu un kompensējošu pasākumu ieviešanai priekšlaicīgas mācību pamešanas riskam pakļautajiem bērniem un jauniešiem. Saskaņā ar pētījuma rezultātiem plānots veikt sistēmiskus uzlabojumus datu uzskaitē un analizē Valsts izglītības	2015.gada 31.jūlijs	IZM

Neizpildītie vai daļēji izpildītie tematiskie un specifiskie ex-ante nosacījumi	Neizpildītie kritēriji	Plānotās darbības ex-ante nosacījuma izpildei	Plānotais izpildes datums	Atbildīgā institūcija
noteiktos ierobežojumus.	pietiekamu pierādījumu bāzi mērķtiecīgas politikas izstrādei un uzrauga norises.	informācijas sistēmā, paplašinot sistēmas funkcionalitāti, kā arī izstrādāt preventīvu un kompensējošu pasākumu plānu priekšlaicīgas mācību pamešanas mazināšanai, ko paredzēts ietvert specifiskā atbalsta mērķa 8.3.3. “Samazināt un novērst priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, īstenojot preventīvus un kompensējošus pasākumus” atbalsta pasākumus. Izglītības kvalitātes valsts dienests katru gadu apkopo datus par obligātā izglītības vecumā esošajiem bērniem, kuri nav reģistrēti nevienā izglītības iestādē. Minētie dati tiek ievietoti Valsts izglītības informācijas sistēmā, kur pašvaldības aktualizē informāciju par to teritorijās esošajiem bērniem. Dati ļauj secināt par izglītību pārtraukšanas iemesliem, kas tiek grupēti šādās kategorijās: ilgstoši slimojošie, bezvēsts prombūtnē, persona ar invaliditāti, adoptēts uz ārzemēm, izbraucis no valsts, anulēta deklarēta dzīvesvieta, pašvaldībai nav informācijas, nav norādīts statuss un citu iemeslu dēļ. Esošā priekšlaicīgi skolas pamešanas monitoringa sistēma nav visaptveroša, tajā trūkst pilnīgas analīzes par priekšlaicīgi skolas pamešanas un atbiršanas (drop-out) iemesliem, kā arī par preventīvo pasākumu efektivitāti un atbilstību. 1.1 Izglītības un zinātnes ministrija katru gadu apkopo datus par profesionālās izglītības iestāžu audzēkņiem – skaitu, atskaitītajiem un atskaitīšanas iemesliem. 1.2 Ir vairāki pētījumi, kas attiecas uz iespējamajiem ESL iemesliem, piemēram: – Atbilstoši Eurostat 2013.gada pētījuma datiem 2011.gadā nabadzības un sociālās atstumtības risks Latvijā apdraud 43.6% bērnu un jauniešu vecumā līdz 18 gadiem, kas ir trešais augstākais rādītājs ES valstu vidū. Visvairāk Latvijas iedzīvotāju, kas nav sasnieguši 18 gadu vecumu, vidū nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļauti bērni, kuru vecākiem ir zems izglītības līmenis (52%). – OECD PISA pētījumu rezultāti liecina, ka bērniem skolās ārpus pilsētām ir sliktāks sociāli ekonomiskais statuss nekā pilsētu bērniem. – Saskaņā ar pētījumu (Baltic Institute of Social Sciences, “Izglītības izmaksu ietekme uz skolēnu atbiršanu pamatskolās”, 2007) datiem pārāgri skolu pametušā jaunieša portretā līdztekus ekonomiskiem iemesliem minami arī psiholoģiski iemesli, kas izriet no ģimenes struktūras un ģimenes sociālā kapitāla; – ES fondu 2007.–2013.gada plānošanas periodā ar ES fondu ieguldījumu palīdzību atbalsts sociālās atstumtības un priekšlaicīgas mācību pamešanas mazināšanai tika sniegts atbalsta sistēmas izveidei izglītojamo ar funkcionāliem traucējumiem (speciālām vajadzībām) iekļaušanai izglītībā, kā rezultātā izveidoti 8 pašvaldību iekļaujošās izglītības atbalsta centri un atbalsta sistēmas izveidei		
	b) Ir ieviests ar PMP saistīts stratēģisks politikas satvars: i) kurš ir pamatots ar pierādījumiem;		2015.gada 31.jūlijs	IZM
	b) ii) kurš ietver attiecīgos izglītības sektorus, tostarp attīstību agrīnā pirmsskolas vecumā, un jo īpaši pievēršas mazaizsargātām grupām, kuras visvairāk apdraud PMP, tostarp cilvēkiem no atstumtām kopienām, un kurā ir ņemti vērā preventīvi, intervences un kompensācijas pasākumi;		2015.gada 31.jūlijs	IZM

Neizpildītie vai daļēji izpildītie tematiskie un specifiskie ex-ante nosacījumi	Neizpildītie kritēriji	Plānotās darbības ex-ante nosacījuma izpildei	Plānotais izpildes datums	Atbildīgā institūcija
	b) iii) Kurā ir iesaistīti visi politikas virzieni un ieinteresētās puses, kas var risināt problēmas.	sociālās atstumtības riska mazināšanai visiem bērniem un jauniešiem skolās, kā rezultātā izstrādāta un aprobēta atbalsta sistēma 15 pašvaldībās. Atbalsta sistēmas ietvaros veiktais pētījums liecina, ka priekšlaicīgas mācību pamešanas risks ir ne tikai bērniem un jauniešiem ar speciālām vajadzībām, bet arī bērniem un jauniešiem ar uzvedības problēmām, sociāli ekonomiskām problēmām, kuriem trūkst ģimenes atbalsta un ir mācīšanās grūtības. 1.3 ESL monitoringa sistēmas galvenie trūkumi: 1) Sistēma nav visaptveroša, pamatā administratīva rakstura 2) Trūkst pilnīgas analīzes par ESL un drop-out iemesliem 3) Trūkst analīzes par preventīvo pasākumu efektivitāti un atbilstību Lai izpildītu ex-ante nosacījumu, minēto pētījumu plānots veikt ES fondu 2007. – 2013.gada plānošanas perioda 1.2.2.3.2.apakšaktivitātes „Atbalsts izglītības pētījumiem” projekta ietvaros. Projekta īstenošanas termiņš – līdz 2015.gada 31.augustam. Lai nodrošinātu visaptverošu pētījumu par ESL iemesliem, kā arī izstrādātu priekšlikumus ne tikai kompensējošiem, bet arī preventīviem pasākumiem, nepieciešams paplašināt apakšaktivitātes ietvaros plānotā pētījuma darba uzdevumu. Indikatīvais laika grafiks: 2014.gada 28.maijā Eiropas Sociālā fonda projekta „Atbalsts izglītības pētījumiem” konsultatīvās padomes sēdes ietvaros tiks panākta vienošanās ar pētniekiem par pētījuma darba uzdevuma paplašināšanu. Līdz 2014.gada 30.septembrim tiks noteikti pētījuma analītiskos pierādījumos pamatoti priekšlaicīgas skolas mācības pamešanas cēloņi. Līdz 2014.gada 1.novembrim izstrādāti priekšlikumi mācīšanos sekmējošiem preventīviem un kompensējošiem pasākumiem, lai mazinātu ESL obligātajā izglītības vecumā un līdz 2014.gada 31.decembrim izstrādāti pētījuma analītiskos pierādījumos pamatoti ieteikumi nacionālo datu ieguves, uzskaites un analīzes sistēmas pilnveidei, lai veiktu ESL procesu valsts monitoringu. Līdz 2015.gada 1.aprīlim – izvērtēti pētījuma rezultāti un nodrošināta preventīvo un kompensējošo pasākumu plāna izstrāde tai skaitā SAM 8.3.3. īstenošanai, lai veiktu atbalsta pasākumus izglītības pieejamībai un ESL mazināšanai. Saskaņā ar pētījuma rezultātiem plānots veikt sistēmiskus uzlabojumus datu uzskaitē un analīzē Valsts izglītības informācijas sistēmā, paplašinot sistēmas funkcionalitāti – līdz 2015.gada 31.jūlijam.Vienlaikus plānots īstenot SAM, kurā paredzēts atbalsts NEET atgriešanai izglītības sistēmā vai iesaistīšanai darba tirgū. Atbildīgā iestāde: Izglītības un zinātnes ministrija sadarbībā ar Valsts izglītības attīstības aģentūru	2015.gada 31.jūlijs	IZM

Neizpildītie vai daļēji izpildītie tematiskie un specifiskie ex-ante nosacījumi	Neizpildītie kritēriji	Plānotās darbības ex-ante nosacījuma izpildei	Plānotais izpildes datums	Atbildīgā institūcija
11. Ir izstrādāts stratēģisks politikas satvars dalībvalstu pārvaldes efektivitātes nostiprināšanai, tostarp valsts pārvaldes reformai.	a) i) Ir ieviests un tiek īstenots stratēģisks politikas satvars, kura mērķis ir nostiprināt dalībvalsts publisko iestāžu pārvaldes efektivitāti un to prasmes attiecībā uz šādiem elementiem: tiesiskos, organizatoriskos un/vai procesuālos reformas darbību analīzi un stratēģisko plānošanu;	Kritērija izpildi nodrošinās: 1) Valsts pārvaldes politikas attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam (VK); 31.10.2014. 2) Korupcijas novēršanas un apkarošanas valsts programma 2014.-2020.gada periodam (KNAB); 31.10.2014. 3) Tiesu varas un tiesībsardzības iestāžu darbinieku cilvēkresursu kapacitātes stiprināšanas un kompetenču attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam (TM); 01.09.2014.	2014.gada 31.oktobris	VK, KNAB, TM
	a) ii) Kvalitātes pārvaldības sistēma	Kritērija izpildi nodrošinās informatīvais ziņojums „Valsts pārvaldes cilvēkresursu kapacitātes stiprināšana nolūkā mazināt administratīvo slogu uzņēmējdarbības videi, kā arī veicināt korupcijas un ēnu ekonomikas apkarošanu laika periodā no 2014.-2020.gadam”.	2014. gada 30.novembris	VK
	a) iv) tādas cilvēkresursu stratēģijas un politikas izstrādi un īstenošanu, kura attiecas uz noteiktajām neatbilstībām šajā jomā;	Kritērija izpildi nodrošinās: 1) informatīvais ziņojums „Valsts pārvaldes cilvēkresursu kapacitātes stiprināšana nolūkā mazināt administratīvo slogu uzņēmējdarbības videi, kā arī veicināt korupcijas un ēnu ekonomikas apkarošanu laika periodā no 2014.-2020.gadam”(VK); 30.11.2014. 2) Tiesu varas un tiesībsardzības iestāžu darbinieku cilvēkresursu kapacitātes stiprināšanas un kompetenču attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam (TM); 01.09.2014.	2014. gada 30.novembris	VK, TM
	a) v) prasmju pilnveidošanu visos publisko iestāžu	Kritēriju izpildi nodrošinās: 1) Valsts kanceleju izstrādāta stratēģija „Par valsts pārvaldes ierēdņu un darbinieku prasmju pilnveidi visos līmeņos laika periodam līdz 2020.gadam”; 30.09.2014.	2014.gada 30.novembris	VK

Neizpildītie vai daļēji izpildītie tematiskie un specifiskie ex-ante nosacījumi	Neizpildītie kritēriji	Plānotās darbības ex-ante nosacījuma izpildei	Plānotais izpildes datums	Atbildīgā institūcija
	profesionālās hierarhijas līmeņos;	2)MK informatīvais ziņojums „Valsts pārvaldes cilvēkresursu kapacitātes stiprināšana nolūkā mazināt administratīvo slogu uzņēmējdarbības videi, kā arī veicināt korupcijas un ēnu ekonomikas apkarošanu laika periodā no 2014.-2020.gadam”; 30.11.2014.		

2.4.METODOLOĢIJA UN MEHĀNISMS KĀ TIKS NODROŠINĀTA IZPILDES IETVARA FUNKCIONALITĀTE

- (577) KP fondu vadošā iestāde rādītāju noteikšanai un izpildes ietvara izveidei ir sagatavojusi vadlīnijas, balstoties uz Reģionālās politikas un pilsētpolitikas ģenerāldirektorāta un Nodarbinātības, sociālo lietu un iekļautības ģenerāldirektorāta metodiskajiem dokumentiem izvērtēšanas un uzraudzības nodrošināšanai. Vadlīnijas nosaka galvenos principus rādītāju un to mērķu noteikšanai, kā arī kritērijus izpildes ietvara izstrādei. Vadlīniju izstrādē ir ņemts vērā Komisijas īstenošanas Regulas projekts, kas nosaka vienotu pieeju izpildes ietvara rādītāju starpposma un mērķa vērtību noteikšanai.
- (578) Šajās vadlīnijās sniegtie rādītāju noteikšanas un izpildes ietvara izveides pamatprincipi piemērojami arī ELFLA un EJZF gadījumā. Attiecībā uz ELFLA un EJZF, rādītāji, kā arī to starpposma mērķu vērtības noteiktas sadarbojoties ar novērtētājiem (Latvijas Valsts agrārās ekonomikas institūtu). Izpildes ietvara mērķu/rādītāju noteikšana tiks veikta, balstoties uz situāciju Latvijas tautsaimniecības nozarē kopumā, kā arī ņemot vērā Latvijas noteiktās prioritātes, kas sasniedzamas vidējā termiņā un izvērtējot 2007.–2013.gada plānošanas perioda rezultātus.
- (579) FM kā PL sagatavotāja ir atbildīga arī par izpildes ietvara koordināciju starp 2014. - 2020. gada plānošanas perioda DP.
- (580) Plānošanas procesā ESI fondu vadošās iestādes (FM un ZM) DP ir identificējušas tās jomas, kurās ir līdzīgi atbalsta saņēmēji un atbalstāmās darbības. Starp abām VI ir panākta vienošanās, ka iznākuma rādītāju mērķu noteikšanā primāri tiks izmantotas vienības izmaksas un, kur iespējams, ņemts vērā inflācijas faktors. Vienlaikus jāatzīmē, ka salīdzinot DP “Izaugsme un nodarbinātība” projekta un Latvijas lauku attīstības programmas 2014. - 2020. gadam projekta rādītājus, tika secināts, ka kopīgu rādītāju programmām nav, līdz ar to ir ierobežotas iespējas izmantot kopīgas metodoloģijas vai vienības izmaksas starpposma un mērķa vērtību noteikšanā. Jāņem vērā arī ESI fondu specifiskie noteikumi, jo ELFLA gadījumā izpildes ietvara starpposma vērtības jau tiek rekomendētas no EK Lauksaimniecības un lauku attīstības ģenerāldirektorāta puses, kamēr ERAF, KF un ESF gadījumā izpildes ietvara starpposma vērtības nosaka dalībvalstu atbildīgās institūcijas, šo procesu dokumentējot.
- (581) Rādītāju mērķu noteikšanas metodoloģija ir saskaņota ar *ex-ante* novērtētājiem. DP “Izaugsme un nodarbinātība” projekta novērtētāji norāda, ka kopumā izpildes ietvara tabulas prioritārajiem virzieniem ir izveidotas korekti, iekļaujot nepieciešamos dalījumus fondu griezumā. Novērtētāji norāda, ka noteiktās starpposma un mērķa vērtības ir pamatotas un dokumentētas ar detalizētiem aprakstiem, kuri ir iesniegti arī EK ekspertiem. Novērtētāji norāda, ka būtu izvērtējama starpposma vērtību noteikšana rādītājiem, kuriem DP uz 2018.gada beigām ir noteikta 0 vērtība un izvīzīti galvenie īstenošanas posmi.
- (582) Programmu ieviešanas ciklā izpildes ietvara koordināciju paredzēts īstenot Uzraudzību komiteju ietvaros. Uzraudzības komitejas būs atbildīgas par izvīzīto mērķu uzraudzību, kā arī mērķa vērtību grozījumu saskaņošanu izrietoši no izmaiņām sociālekonomiskajā situācijā, grozījumiem DP, kā arī 2019. gadā veiktā EK izpildes izvērtējuma.
- (583) KP fondu gadījumā rādītāju sasniegšanas progresu plānots apkopot 2 reizes gadā, kā galveno mehānismu izmantojot atbildīgo iestāžu ziņojumus un KP fondu vadības informācijas sistēmu. Izvērtējot rādītāju sasniegšanas progresu, FM informēs MK, ja tiks konstatētas būtiskas atpalcības no starpposma vai gala mērķiem un brīdinās par pastāvošajiem riskiem un nepieciešamajiem pasākumiem situācijas uzlabošanai. Par konstatētajiem riskiem tiks informēti arī KP fondu UK locekļi.

(584) ELFLA un EJZF gadījumā, lai nodrošinātu ELFLA un EJZF DP izpildes ietvara monitoringu un virzību uz noteiktajiem mērķiem, tiks veikta LAP un ZRP ieviešanas efektivitātes un ietekmes nepārtrauktā novērtēšana un katru gadu sagatavoti un ELFLA un EJZF UK saskaņoti LAP un ZRP gada īstenošanas ziņojumi. Uzraudzība tiks veikta, izmantojot vienoto informācijas sistēmu (skatīt 2.6.sadaļu).

2.5. NOVĒRTĒJUMS PAR TO, VAI IR NEPIECIEŠAMS PASTIPRINĀT ADMINISTRATĪVO KAPACITĀTI IESAISTĪTO IESTĀŽU DP VADĪBĀ UN KONTROLĒ UN, JA ATTIECINĀMS, SAŅĒMĒJU, KĀ ARĪ, JA NEPIECIEŠAMS, TO DARBĪBU KOPSAVILKUMS, KAS VEICAMI ŠIM NOLŪKAM.

(585) 2007.–2013. gada plānošanas perioda KP fondu VSID prioritāšu, pasākumu un aktivitāšu ieviešanas efektivitātes vidusposma (mid-term) izvērtējumā (2011) norāda, ka kopumā KP fondu vadības sistēma sekmīgi nodrošina to ieviešanas, vadības un uzraudzības funkciju īstenošanu, kā arī sniedz iespēju operatīvi reaģēt uz izmaiņām ārējā vidē un ekonomiskajā situācijā. Vienlaikus izvērtētāji norāda, ka faktori, kurus būtu lietderīgi ņemt vērā, attīstot ESI fondu vadības sistēmu, saistāmi ar centralizācijas līmeņa palielināšanu, precīzāk nosakot operatīvo darbību procedūras īstenošanas iestādēm, centralizējot un paplašinot informācijas sistēmas lietojumu līdz finansējuma saņēmējam, kā arī labāk koordinējot aktivitātes, kas tiek veiktas kontroles funkcijas ietvaros. Revīzijas iestāde audīta ziņojumā norāda – „Veicot izmaiņas esošajā KP fondu vadības un kontroles sistēmā, kā arī veidojot nākamā KP fondu plānošanas perioda vadības un kontroles sistēmu, iesakām nopietni izvērtēt nepieciešamību pēc tik decentralizēta funkciju deleģējuma un liela iestāžu skaita iesaistīšanas KP fondu vadībā. Vēršam uzmanību, ka visiem KP fondu vadībā iesaistītajiem darbiniekiem ir nepieciešama atbilstoša kvalifikācijas uzturēšana, metodiskā vadība, kā arī uzraudzība no FM kā Vadošās iestādes puses, kā arī rekomendējam stiprināt Vadošās iestādes lomu lēmumu pieņemšanā attiecībā uz deleģēto funkciju īstenošanu.”

Struktūra

(586) ESI fondu vadošās iestādes tiek noteiktas tādas pašas kā 2007.–2013. gada plānošanas periodā. KP fondu vadošā iestāde ir FM. Atbildīgās iestādes funkcijas veic nozaru ministrijas un VK atbilstoši specifiskajiem atbalsta mērķiem, kuri norādīti KP fondu DP „Izaugsme un nodarbinātībā”. ERAF, KF un ESF atšķirīgi no 2007.–2013. gada plānošanas perioda tiek piemērots vienas pieturas aģentūras princips. Tāpat kā līdz šim, revīzijas iestādes funkcijas veic FM neatkarīga struktūrvienība, kas veiks arī akreditācijas struktūrvienības funkcijas. Lai nodrošinātu skaidru un atbilstošu funkciju nodalīšanu FM paredzētas šādas darbības - noteikt, ka revīzijas iestāde iesniedz MK vadošās iestādes un sertifikācijas iestādes sākotnējo atbilstības novērtējuma ziņojumu un atzinumu; revīzijas iestāde ziņo MK, ja konstatēti būtiski trūkumi vadošās iestādes un sertifikācijas iestādes izveidotajā un uzturētajā vadības un kontroles sistēmā; kā iepriekš 2007.–2013. gada plānošanas periodā, revīzijas iestāde saskaņā ar FM reglamentu ir funkcionāli pakļauta ministram; tiek izveidota atsevišķa budžeta līnija revīzijas iestādei, tādējādi pastiprinot tās neatkarību. Papildus tiks izskatīta iespēja un nepieciešamība veidot revīzijas iestādes komunikācijas stratēģiju un papildināt amata klasifikatoru, revīzijas iestādes vadītāja amatu pielīdzinot vadošās iestādes vadītāja amatam. Valsts kase noteikta kā sertifikācijas iestāde un iestāde, kurai EK veiks maksājumus. Kopumā KP fondu 2014.–2020. gada plānošanas periodā uzraudzības organizatoriskā struktūra netiek kardināli mainīta, bet tā sniedz iespēju samazināt kontroļu slogu finansējuma saņēmējam vienas pieturas aģentūras principa ietvaros.

- (587) Savukārt ELFLA, EJZF vadošā iestāde ir noteikta ZM un sadarbības iestāde - Lauku atbalsta dienests. ELFLA un EJZF maksājuma iestādes funkcijas nodrošinās LAD. ELFLA sertifikācijas iestādes funkcijas veiks ZM publiskā iepirkuma kārtībā izvēlēta iestāde, bet EJZF sertifikācijas iestādes funkcijas veiks ZM.
- (588) KP administrēšanā tiks pilnveidota vadības un kontroles sistēma, risinot tādus jautājumus kā administrēšanā iesaistīto iestāžu skaits, plānošanas un analītiskās kapacitātes nodrošināšana visā KP fondu vadības sistēmā, labāka plānotā atbalsta koordinācija; sadarbība starp iestādēm, koordinācija un veicamo funkciju nedublēšanas, tai skaitā panākot gan efektīvu KP specifisko atbalsta mērķu plānošanas procesa sasaisti ar politikas plānošanas dokumentos noteiktajiem mērķiem un sasniedzamajiem rezultātiem, gan nodrošinot savstarpēji saistītu specifisko atbalsta mērķu secīgu īstenošanu un attiecīgu finansējuma plānošanu; efektīvāka uzraudzības un kontroļu sistēmas izveide, tai skaitā e-pārvaldības pilnīgāka ieviešana; sinerģija starp dažādām politiku atbalsta shēmām (KP fondu plānošanas dokumentu līmenī investīciju koordinācija un dubultā finansējuma riska mazināšana, izveidojot plānoto investīciju koordinēšanas mehānismus – darba grupas utml.); izvērtējumu un pētījumu lomas stiprināšana. Attiecīgi tiks pārskatīta iesaistīto iestāžu kapacitāte, lai panāktu koordinētāku un koncentrētāku ESI fondu plānošanas un ieviešanas ietvaru, panākot funkciju un investīciju nedublēšanos, skaidrāk nodalot plānošanas, ieviešanas un uzraudzības funkcijas, kā arī tiks izstrādāti normatīvie akti, kas nodrošina maksimāli efektīvāku iestāžu ieguldītā darba izmantošanu.
- (589) Vadošās iestādes nodrošina atbildīgo iestāžu izstrādāto metodiku, vadlīniju, labo piemēru, apkopšanu un pieejamību citām ESI fondu iesaistītajām iestādēm, struktūrām.

Cilvēkresursi

- (590) Lai nodrošinātu kvalitatīvu KP fondu administrēšanu, 2014.–2020.gada plānošanas periodā plānots izmantot 2007.–2013.gada plānošanas periodā KP fondu ieviešanā iesaistīto darbinieku kapacitāti, tādējādi nodrošinot zināšanu pārnesi un esošās kapacitātes saglabāšanu un attīstīšanu. Centralizēta KP fondu ieviešana un kopīgs cilvēkresursu attīstības plāns ļaus veiksmīgāk īstenot cilvēkresursu kapacitātes stiprināšanas pasākumus, lai nodrošinātu kvalitatīvu un efektīvu KP fondu ieviešanu.
- (591) Ņemot vērā, ka ELFLA un EJZF īstenošanā nākamajā plānošanas periodā tiek piemērota līdzšinējā ieviešanas sistēma un vadošā iestāde abiem fondiem ir ZM, savukārt maksājumu iestāde – Lauku atbalsta dienests, tiks nodrošināta fondu administrēšanai nepieciešamā cilvēkresursu kapacitāte un kompetence, kā arī institucionālās pēctecības princips. Tādējādi tiek nodrošināta vienota un pēc iespējas efektīvāka pieeja ELFLA un EJZF DP izstrādē, saskaņošanā ar EK, administrēšanā un pārvaldībā.
- (592) ESI fondu cilvēkresursi tiks plānoti saskaņoti ar Valsts kancelejas izstrādāto Valsts pārvaldes cilvēkresursu attīstības koncepciju (2013). Koncepcijas mērķis - profesionāli, motivēti un godīgi valsts pārvaldē nodarbinātie.
- (593) Cilvēkresursu kapacitāte ir viens no būtiskiem elementiem jaunās KP fondu ieviešanas sistēmas veiksmīgas darbības nodrošināšanai. Pamatojoties uz nākamā plānošanas perioda ES fondu vadības un kontroles sistēmas paredzamo struktūru un funkciju apjomu, KP fondu 2014.–2020.gada plānošanas periodā attiecībā uz cilvēkresursiem un administratīvo kapacitāti ir svarīgi turpināt uzlabot efektīvu KP fondu vadību visos līmeņos, kā arī sagaidāms, ka nepieciešamas līdzīgas kompetences un prasmes kā KP fondu 2007.–2013.gada plānošanas periodā. KP fondu vadības un kontroles sistēma nākamajam plānošanas periodam pamatā veidota, lai saglabātu un stiprinātu esošā perioda pozitīvos aspektus. Lai nodrošinātu 2007.–2013.gada plānošanas perioda sadarbības iestāžu funkciju īstenošanu līdz plānošanas perioda uzraudzības procesa slēgšanai, tiks saglabāts 2007.–2013.gada plānošanas perioda izveidotais institucionālais ietvars minētā plānošanas perioda aktivitāšu pabeigšanai un uzraudzības procesa noslēgšanai, t.sk. pēcuzraudzībai, nodrošinot atbildīgo iestāžu un sadarbības iestāžu funkciju īstenošanu. Ievērojot Vispārējā regulā pieļauto

deleģēšanas principu un to, ka institucionālā sistēma tiks veidota pēc līdzīgiem principiem kā iepriekšējā plānošanas periodā, tiks nodrošināta cilvēkresursu un administratīvās kapacitātes pārņemšana KP fondu sistēmā nākamā perioda funkciju veikšanai.

- (594) Vidusposma izvērtējuma „2007.–2013. gada plānošanas perioda ES fondu VSID prioritāšu, pasākumu un aktivitāšu ieviešanas efektivitātes vidusposma (mid-term) izvērtējums” (veikts 2011.gadā) ietvaros secināts, ka KP fondu vadības sistēma sekmīgi nodrošina ieviešanas, vadības un uzraudzības funkciju, kā arī nodrošina iespēju reaģēt uz izmaiņām ārējā vidē un ekonomiskajā situācijā. KP fondu vadības sistēmas darbība tiek nemītīgi uzlabota, gan veicot iekšējos vienkāršošanas pasākumus, gan pastiprinot un precizējot normatīvo bāzi, kas ir saistīta ar šīs sistēmas darbību. Pamatojoties uz līdzšinējo pieredzi un 2007.–2013.gada plānošanas perioda novērtējumu kopumā, 2014.–2020.gada plānošanas periodā kā vērtīgi rīki cilvēkresursu kompetences riska mazināšanai jāmin vadības informācijas sistēma (t.sk. e-kohēzija), kuru nākamajā plānošanas periodā paredzēts uzlabot, padarot koncentrētāku, stiprinot tās kā vadības rīka lomu KP fondu ieviešanas datu analīzē un kontrolē, paredzot algoritmus risku noteikšanai, kā arī padarot to finansējuma saņēmējam pieejamāku, kā arī daļveida attiecināšanas pieeja kā vērtīgs ieguldījums kopējai kapacitātes stiprināšanai. No metodoloģiskā atbalsta puses centralizācijas līmeņa palielināšana veicinās iespēju KP fondu vadošajai iestādei izstrādāt detalizētākas norādes par KP fondu ieviešanas jautājumiem, plānots novērst interpretācijas atšķirības un veidot vienotāku praksi KP fondu īstenošanā, tādējādi padarot KP fondu ieviešanu finansējuma saņēmējam vienkāršāku.
- (595) Līdzšinējā pieredze un metodes nepieciešamā cilvēkresursu apjoma noteikšanai, piemēram, darba analīze un 2007.–2013.gada plānošanas periodā konstatēto rezultātu ekstrapolācija pretstatā 2014.–2020.gada plānošanas perioda funkcionālajam sadalījumam nostiprina nostāju, ka nākamajā plānošanas periodā nepieciešami analogi cilvēkresursi. Arī nākamajā plānošanas periodā jānodrošina efektīvas plānošanas, ieviešanas, uzraudzības un novērtēšanas funkcijas. Jau šobrīd atbildīgo iestāžu darbinieki strādā pie 2014.–2020.gada plānošanas perioda plānošanas dokumentu izstrādes.
- (596) 2007.–2013.gada plānošanas periodā KP fondu vadībā iesaistīto institūciju administratīvās kapacitātes stiprināšana pamatā notikusi, izmantojot tehniskās palīdzības līdzekļus. Tehniskās palīdzības līdzekļi ļaus bez pārtraukumiem starp plānošanas periodiem turpināt darbu pie KP fondu vadības un kontroles sistēmas optimizācijas un vienkāršošanas, nodrošinot tās ilgtspēju un maksimālu atdevi.
- (597) KP fondu 2014.–2020.gada plānošanas periodā papildus administratīvās kapacitātes stiprināšana galvenokārt nepieciešama institūcijām, ka šajā plānošanas periodā neveica KP fondu vadības funkcijas, bet veiksmīgākai KP fondu ieviešanai tiks piesaistītas jaunajā plānošanas periodā, piemēram, TM. Kopējais mērķis ir apzināt katrai funkcijai nepieciešamās zināšanas un iemaņas, tādējādi nodrošinot gan esošo cilvēkresursu attīstību un motivēšanu, gan arī jauna kvalificēta personāla iesaisti 2014.–2020.gada plānošanas perioda funkciju nodrošināšanai. Kā papildus kapacitāti projektu atlases un kontroles procesiem plānots piesaistīt speciālistus un nozaru ministriju ekspertus.
- (598) Attiecībā uz biedrību un nodibinājumu kapacitātes stiprināšanu, 2007.–2013.gada plānošanas perioda ietvaros tika novirzīts ESF finansējums Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības (LBAS), LDDK, un citu biedrību un nodibinājumu administratīvās kapacitātes stiprināšanai, kā arī atbalsts pašvaldībām savas administratīvās darbības stiprināšanai. Vidusposma izvērtējuma ziņojumā minētie pasākumi atzīti par adekvātiem kapacitātes stiprināšanai.
- (599) Administratīvās kapacitātes stiprināšanā liela nozīme ir personāla apmācībām. Valsts kanceleja kapacitātes stiprināšanas kontekstā no tehniskā projekta līdzekļiem 2012. un 2013.gadā kopumā apmācījusi 1839 amatpersonas KP fondu ieviešanā iesaistītajās iestādēs (dati līdz 21.10.2013.).

Kompetences stiprinātas tādās jomās kā, piemēram, publiskie iepirkumi, kontroles, risku vadība, vadības informācijas sistēmas datu analīzes rīka izmantošana, komunikācija un publicitāte, nodokļu likumdošana, svešvalodas u.c. Ņemot vērā ieguldītos resursus kapacitātes stiprināšanā, būtiska nozīme ir apmācītā personāla noturēšanai KP fondu sistēmā. Tāpat plānots, ka apmācībās tiks ietverti arī pārējo KP fondu sistēmā iesaistīto institūciju darbinieki, piemēram, Iepirkumu uzraudzības birojs, FM Komercedarbības atbalsta un kontroles departaments, UK dalībnieki un sadarbības partneri.

- (600) No cilvēkresursu pārvaldības viedokļa ESI fondu vadībā iesaistītās iestādes darbojas kopējā valsts pārvaldes sistēmā, līdz ar to arī atalgojuma sistēma izveidota vienota visā valsts pārvaldes sistēmā, specifiski neveidojot ESI fondu vadībā iesaistītajām amatpersonām priekšrocības. 2013.gadā Latvijā ir ieviesta valsts pārvaldes darbinieku novērtēšanas sistēma, kas paredz uz rezultātu balstītu darbinieku novērtēšanu pēc noteiktiem kritērijiem un atalgojuma sasaisti ar ikgadēji piešķirto novērtējumu.
- (601) Vērtējot 2007.–2013.gada plānošanas pieredzi attiecībā uz izvērtēšanas sistēmu, var secināt, ka izveidotā izvērtēšanas sistēma darbojas, tomēr nepieciešami uzlabojumi, lai nodrošinātu efektīvāku rezultātu sasniegšanu un KP fondu ieguldījumu pamatošanu. Jaunajā plānošanas periodā izvērtēšanas sistēma jāveido ciešā saistībā ar rādītāju uzraudzību, tādējādi ļaujot identificēt iespējamās novirzes no sākotnēji izvirzītā (plānotā) mērķa. 2007.–2013.g. plānošanas periodā gūtā pieredze rāda, ka līdz šim veikto izvērtējumu kvalitāte varētu būt augstāka, lai uz tiem balstītu būtiskas izmaiņas līdzšinējos ieguldījumos. Lai nodrošinātu izvērtējumu kvalitāti, tematisko izvērtējumu veikšanas procesā plānota nozares ekspertu kapacitātes celšana KP fondu sistēmā iesaistītajās iestādēs. Vadošā iestāde stiprinās KP fondu tematiskās izvērtēšanas konsultatīvās darba grupas kapacitāti un lomu izvērtēšanas organizēšanā par KP fondu DP prioritārajiem virzieniem, tematiskajiem mērķiem un ieguldījumu prioritātēm ar mērķi noteikt to ieviešanas efektivitāti un ietekmi noteiktā laika periodā. Darba grupas sastāvā iekļauj plānošanā, ieviešanā un uzraudzībā iesaistītos partnerus, kā arī ELFLA un EJZF vadošās iestādes pārstāvjus, nepieciešamības gadījumā piesaistot arī attiecīgos nozaru ekspertus, tādējādi, nodrošinot visu fondu papildinātību un sinerģiju.

Sistēma un nodrošinājums

- (602) 2007.–2013. gada plānošanas perioda KP fondu VSID prioritāšu, pasākumu un aktivitāšu ieviešanas efektivitātes vidusposma (mid-term) izvērtējumā secināts, ka KP fondu vadības sistēma kopumā sekmīgi nodrošina to ieviešanas, vadības un uzraudzības funkciju, kā arī nodrošina iespēju reaģēt uz izmaiņām ārējā vidē un ekonomiskajā situācijā. Fondu vadības sistēmas darbība tiek nemītīgi uzlabota, gan veicot iekšējos vienkāršošanas pasākumus, gan pastiprinot un precizējot normatīvo bāzi, kas ir saistīta ar šīs sistēmas darbību. Fondu vadības sistēma ietver plašu kontrolējošo institūciju klāstu finansējuma izlietojuma kontrolei, bet sistēmā iesaistīto iestāžu savstarpējā kontroļu koordinēšana ir vāja, un kontroļu veicēji savstarpēji nepaļaujas cits uz cita vērtējumu. Kontroles pārsvarā ir vērstas uz izdevumu atbilstības kontrolēm, taču nepieciešams vairāk koncentrēties uz rezultātu uzraudzības un mērķu atbilstības kontrolēm.
- (603) Vienas pieturas aģentūras princips optimizēs valsts pārvaldes darbu KP fondu administrēšanas jomā, efektīvāk izmantojot valsts budžeta resursus, mazinot neatbilstošas un neefektīvas KP fondu apguves riskus, kā arī precīzi noteikts vadošās iestādes deleģēto funkciju dalījums starp KP fondu administrēšanā iesaistītajām institūcijām, kas tiks noteikts nacionālajā normatīvajā regulējumā, veidos efektīvāku un drošāku KP fondu ieviešanas sistēmu, stiprinot vadības un kontroles sistēmu.
- (604) Lai nodrošinātu projekta īstenošanu atbilstoši projekta mērķim, sasniedzamajiem rezultātiem, atbalstāmajam aktivitātēm, līdzīgi kā 2007.–2013.gadu plānošanas periodā paredzēts, ka projekta īstenošanas laikā tiks veiktas vairākas uz risku analīzi balstītas un izlases veida kontroles. Par projekta kontroļu veikšanu būs atbildīga sadarbības iestāde. 2014.–2020.gada plānošanas periodā

sistēma būs vērsta uz kontroļu veicēju ievērojamu samazināšanos, tādējādi nodrošinot, ka visa komunikācija ar finansējuma saņēmēju notiek pārsvarā ar vienu iestādi, nodrošinot atgriezenisko saiti un vienotus standartus kontroļu veikšanai.

- (605) Vadošā iestāde, līdzīgi kā 2007.–2013.gada plānošanas perioda ietvaros, turpinās veikt deleģēto funkciju uzraudzības pārbaudes, lai gūtu priekšstatu par problemātiskajām un riskantajām jomām vadības un kontroles sistēmā, tādējādi iespējami savlaicīgi reaģējot uz trūkumiem un radot mehānismus to novēršanai.
- (606) Lai atslogotu un izveidotu caurspīdīgu sistēmu, paredzēts pāriet uz elektronisku projektu risku vērtēšanu, attiecīgi risku vērtēšanas kritērijus nosakot VIS, par pamatu ņemot EK izstrādātā risku vadības instrumenta ARACHNE noteiktos kritērijus. Lai risku vadība būtu efektīva un vadīta no visām KP fondos iesaistītajām pusēm, katras KP fondu iestādes ietvaros būtu jāveido risku stratēģija un jākontrolē ar KP fondu vadību saistītie riski.
- (607) Risku vadība 2014.–2020.gada plānošanas periodā ir viens no galvenajiem aspektiem, kā arī viens no EK noteiktajiem atbilstības novērtējuma kritērijiem vadības un kontroles sistēmā iesaistīto iestāžu novērtējumam. Vadošā iestāde izstrādās risku pārvaldības stratēģiju un kā vienu no mehānismiem risku mazināšanā izveidos risku vadības darba grupu, kurā tiks iekļauti pārstāvji no KP fondu vadībā iesaistītajām iestādēm, kā arī ELFLA un EJZF vadošās iestādes pārstāvji.
- (608) Ņemot vērā Vispārējās regulas prasības attiecībā uz krāpšanas apkarošanas pasākumiem, ir izstrādāta FM resora stratēģija ES finanšu interešu aizsardzībai – krāpšanas apkarošanai 2014.–2016.gadam, kā arī paredzēts turpināt ESI fondu administrēšanā iesaistīto iestāžu sadarbību ar tiesībsargājošajām iestādēm, piemēram, organizējot darba grupas un abpusējās apmācības, kur tiek diskutēti dažādi ar ESI fondu ieviešanu saistīti problēmjautājumi, kā arī notiek labās prakses un pieredzes apmaiņa, tādējādi nodrošinot vienotas un padziļinātas izpratnes veidošanu, kā arī iesaistīto iestāžu informētību. Tāpat, lai pārrunātu ar korupcijas novēršanu, risku mazināšanu saistītus jautājumus, tiks turpināta vadošās iestādes pārstāvniecība ES finanšu interešu aizsardzības koordinācijas padomē.
- (609) Attiecībā uz ELFLA un EJZF īstenošanu (vadības un kontroles sistēma), pamatojoties uz 2014.–2020.gada ES tiesību aktos noteikto kā arī izvērtējot 2007.–2013.gada plānošanas perioda pieredzi (veikto auditu rezultāti, atbildīgo iestāžu pašnovērtējums) secināts, ka nozīmīgi administratīvās kapacitātes celšanas pasākumi papildus nav nepieciešami. ELFLA un EJZF saglabā 2007.–2013.gada plānošanas perioda ieviešanas sistēmu, tādējādi nodrošinot institucionālo un pieredzes pēctecību jaunā perioda ELFLA un EJZF operatīvas ieviešanas nodrošināšanā. Papildus tam 2007.–2013.gada plānošanas periodā jau veikta virkne vienkāršošanas pasākumu fondu ieviešanā. Lai nodrošinātu efektīvāku un kvalitatīvāku, administratīvā sloga mazinošu LAP un ZRP īstenošanu, joprojām nepieciešami ieguldījumi vadības un kontroles sistēmas uzlabošanai – e-pārvaldības īstenošanas nolūkā, uzraudzības un novērtēšanas sistēmas īstenošanas nolūkā, partnerības nodrošināšanas kontroles sistēmas nolūkā utml.
- (610) Saskaņā ar Padomes Regulas Nr. 1290/2005 Par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu 7.pantā noteiktās un publiskā iepirkuma kārtībā izvēlētās Sertificējošās institūcijas KPMG sagatavotajiem ikgadējiem Sertifikācijas ziņojumiem, maksājumu aģentūras darbībā konstatētie vidējas nozīmes un lielākā daļa maznozīmīgo trūkumu ir saistīti ar IT sistēmu darbību un to drošību. Ziņojumā norādītie maznozīmīgie trūkumi tiek novērsti jau 2007.–2013.gada plānošanas perioda laikā, līdz ar to attiecībā uz nākamo periodu būtiski uzlabojumi sistēmu darbībā attiecībā uz to darbību un drošību nav nepieciešami.
- (611) Kopš 2011.gada 1.jūnija ELFLA un EJZF maksājumu iestādei – Lauku atbalsta dienestam – ir piešķirts kvalitātes sertifikāts ISO 9001:2008, kurš apliecina, ka dienesta darbības sfēras - ES un valsts atbalsta pasākumu administrēšana lauksaimniecībā, zivsaimniecībā, mežsaimniecībā un lauku attīstībā - tiek veikta atbilstoši starptautiski atzītam kvalitātes vadības standartam.

- (612) Attiecībā uz valsts atbalsta regulējumu, līdzīgi kā iepriekšējā plānošanas periodā atsevišķas FM struktūrvienības kompetencē ir nodrošināt komercdarbības kontroles atbalsta funkciju. gan plānošanas, gan ieviešanas laikā tiek nodrošināts izvērtējums, vai plānotais publiskais atbalsts DP ietvaros ir saderīgs ar ES konkurences un valsts atbalsta nosacījumiem, piemērojot no tā brīža, kad atbalsts tiek sniegts.
- (613) Mērķtiecīga pāreja uz pilnvērtīgu e-pārvaldību plānota ar būtisku pienesumu administratīvā sloga mazināšanai, KP fondu administrēšanas vienkāršošanai, informācijas pieejamības un caurskatāmības uzlabošanai, tādējādi radot iespēju paātrināt mērķu sasniegšanu, samazinot izmaksas un ļaujot koncentrēties uz rezultātiem. Datu kvalitāte kļūs drošāka un datus būs iespējams apstrādāt ātrāk, kas savukārt sekmēs lēmumu pieņemšanu un palīdzēs rast labākos risinājumus strauji mainīgajā vidē.

2.6. KOPSAVILKUMS PAR PLĀNOTAJĀM DARBĪBĀM PROGRAMMĀS, LAI SAMAZINĀTU ADMINISTRATĪVO SLOGU FINANSĒJUMA SAŅĒMĒJIEM, TAI SKAITĀ INDIKATĪVS TO IEVIEŠANAS GRAFIKS

- (614) Administratīvā sloga mazināšanas mērķis ir celt ESI fondu ieviešanas sistēmas efektivitāti un vienkāršot KP fondu projektu īstenošanu finansējuma saņēmējiem. Lai nodrošinātu administratīvā sloga mazināšanu, 2014.–2020.gada plānošanas periodā, tiks nodrošināts tāds pasākumu kopums, kas varētu atvieglot finansējumu saņēmēju slogu jau sākot ar projektu plānošanas posmu, un turpinot ar to ieviešanu un ilgtspējības nodrošināšanu.
- (615) 2007-2013.gada plānošanas perioda ietvaros jau ir veikta virkne būtisku pasākumu vadības un kontroles sistēmas pilnveidošanai. Galvenie vienkāršošanas pasākumi, kas vērsti uz administratīvā sloga mazināšanu gan KP fondu administrēšanā iesaistītajām iestādēm, gan arī finansējuma saņēmējiem ir:
1. Astiprināta vadošās iestādes kontroles, virsuzraudzība un iekšējā audita loma KP fondu sistēmā, noteikta nacionālā procedūra izdevumu deklarēšanas apturēšanai EK, nodrošinot lielāku pārlicību EK par kontroles sistēmas drošumu Latvijā;
 2. Optimizēta un vienādota prakse pārbaudu veikšanai projektu īstenošanas vietās, pieļaujot maksājumu pieprasījumu pārbaudes veikšanas apvienošanu ar pārbaudi projekta īstenošanas vietā;
 3. Vienādota prakse neatbilstību administrēšanā un neatbilstoši veikto izdevumu atgūšanā, piemēram, tika izstrādātas vienotas vadlīnijas korekciju piemērošanai par viena veida pārkāpumiem;
 4. Vienkāršota projekta iesniegumu sagatavošana, izstrādājot standartveida veidlapas, kā arī paātrināta projekta īstenošana, saīsinot līgumu slēgšanai un projekta grozījumu saskaņošanai atvēlēto laiku ;
 5. Noteikta netiešo izmaksu nemainīgā likme projekta administratīvajām izmaksām, tādējādi novēršot nepieciešamību detalizēti pamatot individuālas izmaksas un to iesniegšanu KP fondu administrēšanā iesaistītajām iestādēm, kā rezultātā finansējuma saņēmējam mazāks administratīvais slogs un iespēja ātrāk atgūt finansējumu;
 6. Novērsta apgrūtināša prasība finansējuma saņēmējiem, kas īsteno projektus, kam piešķirts komercdarbības atbalsts, projekta maksājumu veikšanai atvērt kontu Valsts kasē, līdz ar to samazināts administratīvais slogs komersantiem, radot iespēju efektīvāk izmantot finansējumu un ātrāk saņemt avansu;

7. Paātrināta maksājumu plūsma projektos, saīsinot maksājumu pieprasījumu izskatīšanas termiņus;
 8. Finansējuma saņēmējam ir mazāks finanšu un kontroles slogs, paredzot iespēju maksājumu pieprasījumu pārbaudes veikt izlases veidā, kā arī skaidri izvirzot prasības attiecībā uz attiecināmo izmaksu pamatojošajiem dokumentiem.
- (616) Tomēr 2007.–2013.gada plānošanas perioda ietvaros ir secināts, ka administrēšanas sistēma ir pārāk smagnēja un fragmentēta, uz ko norāda arī izvērtētāji.
- (617) Vidusposma izvērtējuma „2007.-2013.gada plānošanas perioda ES fondu VSID prioritāšu, pasākumu un aktivitāšu ieviešanas efektivitātes vidusposma (mid-term) izvērtējums” ietvaros izteiktās rekomendācijas:
- (618) *Iestāžu savstarpējās sadarbības uzlabošanai jānodrošina, ka visas aktivitātes pirms to apstiprināšanas tiek izvērtētas no savstarpējās atkarības viedokļa. Definētajām savstarpējām atkarībām ir jātiek dokumentētām, piemēram, vienas aktivitātes uzsākšana ir iespējama pēc citas pabeigšanas, vienas aktivitātes īstenošana jāveic kompleksā ar citu u.tml.*
- (619) *Centralizēti jānosaka viens administratīvo kritēriju komplekts, kas tiek saskaņots ar iestādēm plānošanas perioda uzsākšanas laikā. Izņēmuma gadījumā var saskaņot kādai aktivitātei specifiskos administratīvos kritērijus, ja tādi tiek konstatēti. Piemērot kritēriju komplektu jaunu aktivitāšu veidošanas gadījumos.*
- (620) *Sadarbības iestāžu un vadošās iestādes fondu vadībai izmantojamās informācijas sistēmas jāintegrē vienā risinājumā. Pirms tam jāizvērtē pašreizējo sistēmu lietojums, „labās prakses” piemēri un ieviešamie risinājumi. Vienota IT risinājuma ieviešana var kalpot par pamatu vienas pieturas aģentūras principu realizācijai attiecībā uz finansējuma saņēmēju.*
- (621) *„Priekšizpēte par ES fondu vadības sistēmas vienkāršošanas iespējām” Samazināt ES fondu administrēšanā iesaistīto institūciju skaitu. Optimizācija būtu veicama tikai kontekstā ar attiecīgo ministriju funkciju optimizāciju.*
- (622) *Harmonizēt projektu vērtēšanas procedūru visā struktūrfondu ieviešanas sistēmā. Tas, iespējams, ļautu ne tikai vienkāršot vērtēšanas procedūras, bet arī standartizēt izmaksas vērtētāju piesaistes procedūras. Ņemot vērā to, ka projektu vērtēšana ir paaugstināta korupcijas riska zona, standartizētā vērtēšanas procedūrā būtu iespējams ieviest arī standartizētus pretkorupcijas pasākumus*
- (623) Tāpat Revīzijas iestāde ir norādījusi uz 2007.–2013.gada plānošanas periodā deleģēto funkciju un to decentralizācijas pārskatīšanu, tādējādi saīsinot pārbaužu, lēmumu pieņemšanas laiku u.c. KP fondu administrēšanu ietekmējošus faktoros¹⁷⁴. Arī LR Valsts kontrole savā audita ziņojumā norāda, lai izveidotu efektīvāko KP administrēšanas modeli, nepieciešams uzlabot vadības un kontroles sistēmu, risinot tādus jautājumus kā administrēšanā iesaistīto iestāžu skaits, plānošanas un analītiskās kapacitātes nodrošināšana visā KP fondu vadības sistēmā, labāka plānotā atbalsta koordinācija; sadarbība starp iestādēm, koordinācija un veicamo funkciju nedublēšanas, tai skaitā panākot gan efektīvu KP aktivitāšu plānošanas procesa sasaisti ar politikas plānošanas dokumentos noteiktajiem mērķiem un sasniedzamajiem rezultātiem, gan nodrošinot savstarpēji saistītu aktivitāšu secīgu īstenošanu un attiecīgu finansējuma plānošanu. Papildus ir noslēdzies iepirkums par 2014.–2020.gada ieviešanas sistēmas izvērtēšanu, kas arī ļauj pilnīgāk noteikt nepieciešamos pasākumus efektīvai KP fondu ieviešanai.

¹⁷⁴ Audita ziņojums EK Reģionālās politikas ģenerāldirektorātam un EK Nodarbinātības, sociālo lietu un iekļautības ģenerāldirektorātam par ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2007. –2013. gadam izveidotās vadības un kontroles sistēmas darbības efektivitāti Finanšu ministrijā kā vadošajā iestādē un atbildīgajā iestādē

(624) Visu rekomendāciju ieviešanu attiecībā uz administratīvā sloga mazināšanu varētu panākt, ceļot KP fondu ieviešanas sistēmas efektivitāti un vienkāršojot KP fondu projektu īstenošanu finansējuma saņēmējam. Galvenie pasākumi, kas līdz ar to būtu ieviešami 2014.–2020.gada plānošanas periodā, ir:

1. **optimizētas institucionālās sistēmas izveide**- līdz 2013.gada beigām izstrādāts un saskaņots informatīvais ziņojums par vadības un kontroles sistēmu 2014.–2020.gada plānošanas periodam (apstiprināts MK 17.12.2013.)
2. **izvairīšanās no funkciju pārklāšanās**, t.i. jau normatīvajos aktos skaidri noteikts funkciju sadalījums, kas izslēdz interpretācijas iespējas starp atbildīgo iestādi un sadarbības iestādi attiecībā uz funkciju pārdali un atbildībām, tādējādi panākot efektīvāku un drošāku KP fondu ieviešanas sistēmas izveidi, stiprinot vadības un kontroles sistēmu. 2014.gada 1.pusē plānots izstrādāt likumprojektu par KP fondu vadību un 2014.gada III.cet. izstrādāt MK noteikumus par iestāžu funkcijām.
3. **e-kohēzijas sistēmas īstenošana**. Tiks izveidota tikai viena centrāla IT sistēma visām KP fondu vadībā iesaistītajām iestādēm un projektu iesniedzējiem/finansējuma saņēmējiem. Plānots, ka sistēma tiks veidota uz jau funkcionējošas CFLA projektu vadības informācijas sistēmas bāzes, to papildinot ar jauniem moduļiem atbilstoši CPR regulā noteiktajām un dalībvalsts identificētajām prasībām. Līdz 2014.gada beigām VIS tiks nodrošināta iespēja projektu iesniedzējiem/finansējuma saņēmējiem elektroniski tiešsaistes veidā iesniegt projekta iesniegumu, maksājuma pieprasījuma prognozes, maksājuma pieprasījumus un to pamatojošos dokumentus, piekļūt projektu dokumentu arhīvam, elektroniski apmainīties ar informāciju ar KP fondu sadarbības iestādi, kā arī redzēt aktuālāko informāciju par projekta statusu, maksājumiem, pārbaužu rezultātiem un konstatējumiem. Lai mazinātu administratīvo slogu finansējuma saņēmējam un samazinātu papīra dokumentu apriti finansējuma saņēmēja un KP fondus administrējošo iestāžu starpā, informāciju, ko finansējuma saņēmējs iesniegs, izmantojot elektroniskās datu apmaiņas risinājumu, atkārtoti vairs nebūs jāiesniedz papīra dokumenta veidā.
4. **vienotu standartu ieviešana**. Tiks veidota vienota prakse un principi starp KP fondu administrēšanā iesaistītajām iestādēm, nodrošinot vienotu pieeju kontrolēm un uzraudzībai, samazinot finansējuma saņēmēju iesniedzamo pamatojošo dokumentu apjomu, izstrādājot standarta līguma formu utt., tādējādi atvieglot gan iestāžu, gan finansējuma saņēmēju darbu un mazinot neatbilstoši veikto izdevumu rašanās risku KP fondu projektos. Tāpat tiks noteikti vienoti projektu iesniegumu administratīvās un atbilstības vērtēšanas kritēriji (vienotie projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriji), lai samazinātu administratīvo slogu projektu iesniegumu izvērtēšanas kritēriju izstrādes un grozījumu procesā, kā arī, lai veicinātu noteiktību to piemērošanā, mainīgi un katrai atlasei paliek specifiskie atbilstības un kvalitātes kritēriji. Lai veidotu vienotu praksi apstrīdēto sadarbības iestādes lēmumu izskatīšanā, un pastiprinot sadarbības iestādei deleģēto funkciju izpildes uzraudzības kvalitāti, KP fondos tiek izskatīta iespēja izveidot atsevišķu sistēmu lēmumu apstrīdēšanas nodrošināšanai.
5. **vienkāršoto izmaksu plašāka piemērošana**, lai finansējuma saņēmējiem nebūtu jāatskaitās par katru iztērēto euro un jāsniedz visi izmaksu pamatojošie dokumenti pārbaužu veicējiem. 2014.g. maijā uzsākts izvērtējums, kura ietvaros analizēs vienkāršoto izmaksu piemērošanas pieredzi 2007.–2013.gada plānošanas periodā, kā arī iespēju piemērot dažādus vienkāršoto izmaksu veidus KP fondu līdzfinansētajās jomās un, balstoties uz izvērtēšanas rezultātiem, sagatavot metodiku netiešo izmaksu nemainīgās likmes piemērošanai un metodikas vienas vienības izmaksu un kopsummās maksājumu izmantošanai (indikatīvi 2015.g. sākums).
6. **elektronisko iepirkumu sistēmas (EIS) izmantošana** (tiks ieviesta no attiecināmības perioda uzsākšanas).

- (625) Tāpat, lai nodrošinātu savstarpēji saistītu specifisko atbalsta mērķu secīgu īstenošanu, vadošā iestāde DP papildinājuma izstrādes laikā ar institūcijām un partneriem saskaņos specifisko atbalsta mērķu īstenošanas laika grafikus. Lai pārraudzītu pašvaldību īstenoto projektu secīgu īstenošanu, VARAM, pildot savu pašvaldību darbības attīstības funkciju, nodrošinās pašvaldību attīstības programmu saskaņošanu, kā arī nodrošinās Koordinācijas padomes darbību, tādējādi novēršot KP fondu atbalsta pārklāšanās risku.
- (626) Attiecībā uz ELFLA un EJZF nozīmīgi administratīvā sloga mazināšanas pasākumi īstenoti jau 2007.–2013.gada plānošanas periodā. Administratīvā sloga mazināšanas pasākumi iedalāmi 2 līmeņos: tiesiskais ietvars, plānošanas dokumenti un ELFLA un EJZF ieviešana, administrēšanas, uzraudzība un novērtēšanas sistēma, t.sk. IT izmantošana ELFLA un EJZF īstenošanā.
- (627) ELFLA un EJZF DP un saistīto normatīvo aktu izstrāde tiek īstenota vienā institūcijā – ZM pēc vienotiem principiem, ņemot vērā specifiskos regulu nosacījumus katram fondam.
- (628) Iekšējie normatīvie akti par ELFLA un EJZF īstenošanu - izstrādāti, nodrošinot vienotu pieeju ELFLA un EJZF īstenošanā. Izveidota vienota pārvaldības sistēma ELFLA un EJZF īstenošanai, proti, kur vien tas iespējams, izstrādāti vienoti iekšējie normatīvie akti gan ZM kā vadošās iestādes, gan arī LAD kā ELFLA un EJZF vienīgās maksājumu aģentūras līmenī.
- (629) Attiecībā uz administrēšanas, uzraudzības un novērtēšanas sistēmu, uzlabota LAD piekļuve citu institūciju datu bāzēm, tādējādi samazinot administratīvo slogu atbalsta saņēmējiem un uzlabojot fondu pārraudzības efektivitāti. Izveidota, kā arī turpmāk tiks padarīta efektīvāka pieteikšanās atbalstam sistēma (pieteikšanās atbalsta saņemšanai un atskaišu iesniegšana elektroniski, saziņa ar LAD, izmantojot LAD izveidoto elektronisko pieteikšanās sistēmu), tādējādi samazinot administratīvo slogu atbalsta pretendentiem un saņēmējiem.
- (630) Izveidota ELFLA un EJZF atbalsta pasākumu administrēšanas, uzraudzības un novērtēšanas informācijas sistēma, kas nodrošina ELFLA un EJZF atbalsta pasākumu administrēšanu un nepieciešamās informācijas reģistrēšanu (atbalsta pasākumu ietvaros pieejamā finansējuma reģistrēšana, kontrole, projekta iesniegumu reģistrēšana, administrēšana, līguma noslēgšana, informācija par veiktajām pārbaudēm uz vietas, maksājumu pieprasījumu reģistrēšana, maksājumu pieprasījumu administrēšana utt.), kā arī informācijas uzkrāšanu, kas nepieciešama ELFLA un EJZF DP ieviešanas progresa izvērtēšanai, uzraudzībai un novērtēšanai.
- (631) Izveidota dokumentu vadības sistēma, kas nodrošina dokumentu apriti elektroniski starp Vadošo iestādi, Maksājumu aģentūru, Revīzijas iestādi, Setifikācijas iestādi, Kompetento iestādi un citām iestādēm, kā arī atbalsta pretendentiem un saņēmējiem.
- (632) Attiecībā uz 2014.–2020. gada plānošanas periodu ELFLA un EJZF ietvaros tiks sniegta iespēju potenciālajiem atbalsta saņēmējiem uz atbalstu pieteikties ar integrētu pieeju, piemēram, Latvijas Lauku attīstības programmas 2014.–2020.gadam pasākuma „Ieguldījumi materiālajos aktīvos” ietvaros atbalsta pretendentiem būs iespējas iesniegt integrētos projektus, t.i. vienā projekta iesniegumā norādot visas saimniecībai nepieciešamās investīcijas, par kurām viņš vēlas saņemt atbalstu, atsevišķi nenodalot investīcijas, kas attiecas uz lauku saimniecību modernizāciju vai pārstrādi, kā tas bija 2007.–2013.gada plānošanas periodā; Zemkopības nozares Vienotās pieturas aģentūras izveidošana - uz klientu vērsta pakalpojumu sniegšanas sistēmas izveide ZM un tās padotības iestādēs.

3. INTEGRĒTA TERITORIJU ATTĪSTĪBA

- (633) Līdzsvarotas attīstības nepieciešamība ir viens no aspektiem, ko uzsver stratēģija „Eiropa 2020”. Kā viena no trīs prioritātēm izvirzīta iekļaujoša izaugsme – tādas ekonomikas veicināšana, kurā ir augsts nodarbinātības līmenis un kas nodrošina ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju. Stratēģijā „Eiropa 2020” norādīts, ka Eiropa var gūt panākumus, efektīvi izmantojot tās teritoriju daudzveidību, vienlaikus svarīgi, lai ieguvumi no ekonomiskās izaugsmes būtu pieejami visās ES teritorijās.
- (634) ES Zilās izaugsmes ilgtermiņa stratēģija (COM/2012/0494) ir īpašs izaicinājums jūras un piejūras teritoriju integrētai un ilgtspējīgai izmantošanai. Būtiska lomu stratēģijas īstenošanā ir stratēģijā “Latvija 2030” definētajai nacionālo interešu telpai - Baltijas jūras piekraste, kas ietver piekrastes pašvaldības¹⁷⁵. ESSBJR horizontālā aktivitāte „Telpiskā plānošana” uzsver nepieciešamību pēc savstarpēji saskaņotas jūras un piekrastes plānošanas, tādejādi tuvinot horizontālās aktivitātes galvenā mērķa sasniegšanu – panākt teritoriālo vienlīdzību Baltijas jūras reģionā līdz 2030.gadam. Latvija ir sākusi nacionāla līmeņa piekrastes infrastruktūras plānojuma un jūras telpiskā plāna izstrādi, abus dokumentus izstrādājot vienlaicīgi, kas nodrošinās, ka abos dokumentos ir ņemti vērā visi piekrastes un jūras funkcionālās sasaistes aspekti. Tas veicinās Zilās izaugsmes un ESSBJR koordinētu mērķu īstenošanu, veidojot priekšnoteikumus ilgtspējīgai jūras telpas izmantošanai un tās sasaistei ar aktivitātēm piekrastē.
- (635) Latvijā integrēta teritoriju attīstība ir vērsta uz ekonomisko, vides, klimata, demogrāfisko un sociālo izaicinājumu risināšanu nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru pašvaldībās, Latgales reģionā un Baltijas jūras piekrastes pašvaldībās, īstenojot mērķtiecīgus ieguldījumus. Plašāka analīze pieejama 1.1.sadaļas „Atšķirību, attīstības vajadzību un izaugsmes potenciāla analīze” apakšsadaļā „Teritoriālā attīstība”.
- (636) Ņemot vērā starptautiskā un nacionālā līmeņa dokumentus, kas attiecas uz reģionālo attīstību, līdzšinējo Latvijas pieredzi, kā arī iepriekš aprakstītās problēmas reģionālajā attīstībā, Latvijas reģionālā politika ir vērsta uz to, lai aktivizētu vietējās varas spēju pašai ietekmēt savas teritorijas attīstību, balstoties uz vietējās teritorijas resursu potenciālu. Reģionālajās politikas pamatnostādnēs 2013.–2019.gadam ir noteiktas jaunas mērķteritorijas, atbilstoši Latvija 2030 definētajām nacionālo interešu telpām, un investīciju plānošanā atbalsts paredzēts Baltijas jūras piekrastei komplekso sociālo un vides izaicinājumu un sasaistes ar jūru dēļ, paredzēta plašāka teritoriālās pieejas izmantošana atbalsta sniegšanā teritorijām, tematiska koncentrēšanās reģionālās attīstības veicināšanā ar uzsvāru uz saimnieciskās darbības aktivitātes stimulēšanu, tai skaitā nodarbinātību, teritorijās, kā arī uzsvārs uz plašu ieinteresēto pušu iesaisti reģionālās politikas mērķu sasniegšanā. Reģionālās politikas ietvaros plānots nodrošināt attīstības iespējas ikvienai Latvijas teritorijai, balstoties uz pašvaldību integrētajām attīstības programmām un redzējumu par kompleksiem problēmjaudājumu risinājumiem uz vietām. Latvijas reģionālā politika sniegs ieguldījumu arī globālā izaicinājuma – demogrāfiskās izmaiņas un to sekas – risināšanā.
- (637) Nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centri jeb pilsētas ir teritorijas, kurās jau šobrīd koncentrējas lielākā daļa valsts iedzīvotāju, saimnieciskās darbības aktivitāte, publiskie pakalpojumi, t.sk. augstākās izglītības iestādes. Vienlaikus iedzīvotāju un ekonomiskās aktivitātes koncentrācija nozīmē, ka plānojot attīstību, nepieciešams īpašu uzmanību pievērst vides kvalitātes aspektam. Specifiska problēma ir daudzas Padomju Savienības laikā darbojušās industriālās teritorijas, kas ir pamestas, kurās atrodas ēku drupas un ir izveidojies vides piesārņojums, dažādām ķīmiskām vielām nonākot augsnē. Šīs teritorijas degradē pilsētas vidi un netiek produktīvi izmantotas.

¹⁷⁵ Noteiktas Reģionālās politikas pamatnostādnēs 2013.–2019. gadam

- (638) Attiecīgi degradēto teritoriju reģenerācija ir priekšnosacījums efektīvai pašvaldību teritoriju resursu izmantošanai, gan risinot piesārņojuma problēmas, gan arī iegūstot papildu teritorijas pilsētas attīstības vajadzībām. Sekmējot pilsētu attīstību, ir svarīgi panākt līdzsvaru starp ekonomiskās darbības, kopienas attīstības un vides kvalitātes aspektiem, kas ir būtiski pilsētu pievilcības un iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanas priekšnoteikumi. Atbalsts tiks sniegts vides kvalitātes uzlabošanai, veicot ieguldījumus bijušo rūpniecisko teritoriju un citu degradēto teritoriju sakārtošanā, tādējādi novēršot piesārņojuma riskus vai likvidējot esošu vides piesārņojumu, visaptveroši plānojot nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru un Latgales reģiona pašvaldību attiecīgo teritoriju daļu attīstību.
- (639) Saskaņā ar ES Padomes 2013.gada rekomendācijām Latvijai ir jāturpina energoefektivitātes uzlabošana. Būtisks aspekts, ko nepieciešams risināt, ir pašvaldību ēku, kurās tiek nodrošināti publiskie pakalpojumi, nepietiekama energoefektivitāte. Attiecīgi atbalsts pašvaldību ēku energoefektivitātes vecināšanai plānojams atbilstoši integrētajās pašvaldību attīstības programmās noteiktajām prioritātēm, sekmējot energoefektivitātes paaugstināšanu un atjaunojamo energoresursu izmantošanu publiskajā infrastruktūrā, lai nodrošinātu energoresursu ilgtspējīgu izmantošanu, vienlaikus samazinot pašvaldību izdevumus par siltumapgādi un mazinot demogrāfijai nelabvēlīgos efektus (galvenokārt emigrāciju), kas būs rezultāts siltumtarifu samazinājumam vai siltumtarifu pieauguma apturēšanai. Situācijā, kad demogrāfijas prognozes liecina par negatīvu tendenci, pašvaldību izdevumu samazināšana ir būtisks priekšnosacījums reģionālās izaugsmes vecināšanai, vienlaikus atbrīvojot pašvaldību līdzekļus, kurus iespējams novirzīt sociālekonomisko jautājumu risināšanai.
- (640) Jāuzsver, ka Latvijas reģionālajā politikā līdz 2020.gadam teritoriju attīstības rādītāju izlīdzināšana ir nevis plānotā rīcība (mākslīgi pārdalot resursus vai bremzējot attīstītāko teritoriju izaugsmi u.tml.), bet rezultāts, ko plānots sasniegt, īstenojot mērķtiecīgus reģionālās politikas pasākumus. Tas sasniedzams, teritorijām kāpinot savu izaugsmi, gan efektīvāk izmantojot to rīcībā esošos resursus, gan saņemot atbalstu no attiecīgajām teritorijām pielāgotiem valsts reģionālās politikas atbalsta instrumentiem.
- (641) Ņemot vērā augstākminēto, līdzsvarotas attīstības sekmēšanu primāri plānots veicināt, koncentrējot publisko investīciju atbalstu telpiskās plānošanas procesā noteikto nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centros visā Latvijas teritorijā. Investīciju apjoms starp attīstības centriem tiks diferencēts pēc to sociālekonomiskajiem rādītājiem.
- (642) Lauku teritorijās reģionālās politikas ietvaros visbūtiskākais ir efektīvi reaģēt uz demogrāfisko izmaiņu radītajām sekām (nepieciešami inovatīvi risinājumi nepieciešamo pakalpojumu nodrošināšanai teritorijās ar zemu iedzīvotāju blīvumu, atbalsts nelauksaimnieciskajai saimnieciskajai darbībai utt.).
- (643) Lai nodrošinātu atbalsta pielāgošanu katras teritorijas specifiskajām vajadzībām un investīciju lielāku atdevi teritoriju attīstībai, kā arī, lai teritorijām dotu iespēju izvirzīt savu attīstības stratēģiju un nodrošināt tās īstenošanu, nepieciešams investīcijas teritorijās balstīt uz vietējā un reģionālajā līmenī identificētajām attīstības iespējām un prioritātēm, kas pamatotas teritoriju attīstības plānošanas dokumentos (pašvaldību attīstības programmas kā investīciju pieprasījums nacionālajam līmenim). Šāda veida pieeja tiks īstenota visu pašvaldību teritorijās, ar ESI fondu investīciju palīdzību veicinot stratēģijas „Eiropa 2020”, NRP un NAP 2020 izvirzīto mērķu sasniegšanu, veicot integrētu investīciju plānošanu un projektu ieviešanu, nodrošinot pasākumu īstenošanu pēc iespējas tuvu dzīvesvietai, tādējādi mazinot teritoriālo nevienlīdzību.
- (644) Plānotā pieeja dos iespēju samazināt pastāvošās pārāk lielās disproporcijas teritoriju attīstības rādītājos, samazinot nepieciešamību iedzīvotājiem pārcelties (it īpaši no Latgales¹⁷⁶) uz citām

¹⁷⁶ Skat. analīzi 1.1.sadaļas „Atšķirību, attīstības vajadzību un izaugsmes potenciāla analīze” apakšsadaļā „Teritoriālā attīstība”

pašvaldībām vai reģioniem (vai citām valstīm) augstākas labklājības un plašāku nodarbinātības iespēju dēļ, kā arī mazinot turpmāku nesamērīga iedzīvotāju un ekonomiskās darbības koncentrēšanos Rīgā un tās apkārtējās teritorijās. Būtuiski, lai Rīgas un tai piegulošo teritoriju attīstība nenotiktu uz pārējo reģionu depopulācijas un zemas ekonomiskās aktivitātes rēķina, bet izmantojot tās rīcībā esošos resursus, kā arī vairāk piesaistot papildus resursus ārpus Latvijas, tai skaitā veicinot strādājošo skaita palielināšanos reģionos.

- (645) Vienlaikus, Rīgas metropoles starptautiskās konkurētspējas stiprināšana ir arī nozīmīgs faktors, lai samazinātu iedzīvotāju, īpaši augsti kvalificētu, aizplūšanu uz citām valstīm.
- (646) 2014.–2020.gada plānošanas periodā ESI fondu ietvaros tiks īstenoti šādi pasākumi teritoriju attīstībai:
1. ERAF pasākumi Latgales reģiona, nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru un to funkcionālo teritoriju pašvaldībās, ekonomisko, vides, klimata, demogrāfisko un sociālo problēmu risināšanai;
 2. ELFLA pasākums „Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos”;
 3. ELFLA pasākumi, kas tiks īstenoti, izmantojot uz sabiedrību virzītu vietējās attīstības pieeju.
- (647) Plānojot investīcijas pakalpojumu infrastruktūras attīstībai pašvaldībās citu prioritāro virzienu ietvaros, tās jāparedz, ievērojot Reģionālās politikas pamatnostādēs 2013.–2019.gadam ietverto publisko fizisko pakalpojumu “groza” principu un saturu.”
- (648) Aktivitāšu ietvaros atbalstu plānots sniegt saimniecisko darbību veicinošas publiskās infrastruktūras attīstībai, ēku energoefektivitātes pasākumiem, kā arī degradēto teritoriju revitalizācijai¹⁷⁷.
- (649) Atbalsta aktivitātes tiks ieviestas, balstoties uz *bottom-up* pieeju investīciju plānošanā, sniedzot atbalstu pašvaldību integrētajās attīstības programmās definētajiem prioritārajiem investīciju projektiem, kas ir ekonomiski pamatoti un nozīmīgi teritorijas attīstības veicināšanai.
- (650) Šīs aktivitātes veidos savstarpēju papildinātību ar Lauku attīstības programmā plānotajiem ieguldījumiem lauku attīstības telpā ietilpstošo pašvaldību infrastruktūrā saimnieciskās darbības sekmēšanai, pasākumiem komersantu atbalstam (pārējie pasākumi, kas attiecas uz tematisko mērķi „Mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspēja”), investīcijām transporta infrastruktūrā, kas attiecas uz tematisko mērķi „Ilgtspējīga transporta sistēma” un citiem ieguldījumiem ESI fondu līdzekļu, valsts budžeta, kā arī cita finansējuma ietvaros.

3.1. PASĀKUMI, LAI NODROŠINĀTU INTEGRĒTU TERITORIJU ATTĪSTĪBU

3.1.1. Sabiedrības virzīta vietējā attīstība

- (651) Latvija plāno īstenot SVVA, piesaistot vairāku fondu finansējumu, t.i., ELFLA un EJZF, kur ELFLA ir izvēlēts par vadošo fondu.
- (652) SVVA ir īpaša pieeja vietējā līmenī. SVVA iesaista un apvieno vietējās kopienas un organizācijas, lai veicinātu īstenot stratēģijas „Eiropa 2020” mērķus gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei caur KSI (CSF) uzdevumiem, kas ir nodarbinātība un darbaspēka mobilitāte, kā arī sociālā iekļaušana un nabadzības apkarošana, tādējādi nodrošinot teritoriālo attīstību. SVVA izaicinājumi ir aktivizēt lauku kopienas vietējo teritoriju attīstībā, veicinot ekonomisko attīstību un uzlabojot vietējās telpas kvalitāti, tādējādi mazinot vietējo iedzīvotāju aizplūšanu.
- (653) SVVA pieejas galvenie mērķi un uzdevumi ir sniegt atbalstu lauku kopienu ilgtspēju veicinošām vietējās attīstības iniciatīvām, uzlabojot sociālo situāciju laukos, veidojot labvēlīgu vidi dzīvošanai, uzņēmējdarbībai un lauku teritoriju attīstībai. Ar SVVA tiks veicināta lauksaimniecības nozares (attiecībā uz ELFLA), zvejniecības un akvakultūras nozares (attiecībā uz EJZF) konkurētspēja.

¹⁷⁷ Detalizētāku analīzi lūdzam skatīt DP „Izaugsme un nodarbinātība”

- (654) SVVA pieejas mērķa grupa ir indikatīvi VRG, lauku un zivsaimniecībai nozīmīgo teritoriju iedzīvotāji, uzņēmēji, biedrības un nodibinājumi.
- (655) SVVA pieeja no ELFLA ir īstenojama visā Latvijas lauku teritorijā, ieskaitot pilsētas, kurās iedzīvotāju skaits ir līdz 15 000. Indikatīvi tiktu izveidotas 32 VRG. Zivsaimniecības reģionu ilgtspējīgas attīstības pasākumi tiks īstenoti zivsaimniecībai nozīmīgajās teritorijās.
- (656) Plānotais finansējums SVVA pieejas pasākumu īstenošanai:
- ELFLA ietvaros vismaz 76,6 milj. EUR;
 - EJZF ietvaros līdz 9% zivsaimniecības reģionu attīstībai.
- (657) LAP, Rīcības programmas ietvaros īstenojamajai SVVA pieejai tiks izveidota viena kopēja vietējās attīstības stratēģiju atlases komiteja, ko veidos par SVVA pieejas ieviešanu atbildīgās iestādes. Komiteja pirmajā posmā atlasīs VRG, otrajā posmā atlasītās VRG iesniedz nosacījumiem atbilstošu vietējās attīstības stratēģiju.
- (658) Abos posmos tiks piemēroti atbilstoši atlases kritēriji (piemēram, izstrādātā stratēģija balstīta uz vietējās teritorijas attīstības vajadzību un potenciāla analīzi, izvirzītas mērķiem atbilstošas rīcības, noteikti izmērāmi sasniedzamie rezultāti, noteikta skaidra, caurspīdīga un nediskriminējoša projektu atlases un lēmumu pieņemšanas procedūra).
- (659) Koordinācija un administratīvie pasākumi starp fondiem tiks nodrošināti fondu vadošo iestāžu līmenī, detalizētāks koordinācijas mehānisms tiks atspoguļots fondu DP.

3.1.2. Integrētās teritoriālās investīcijas (ITI)

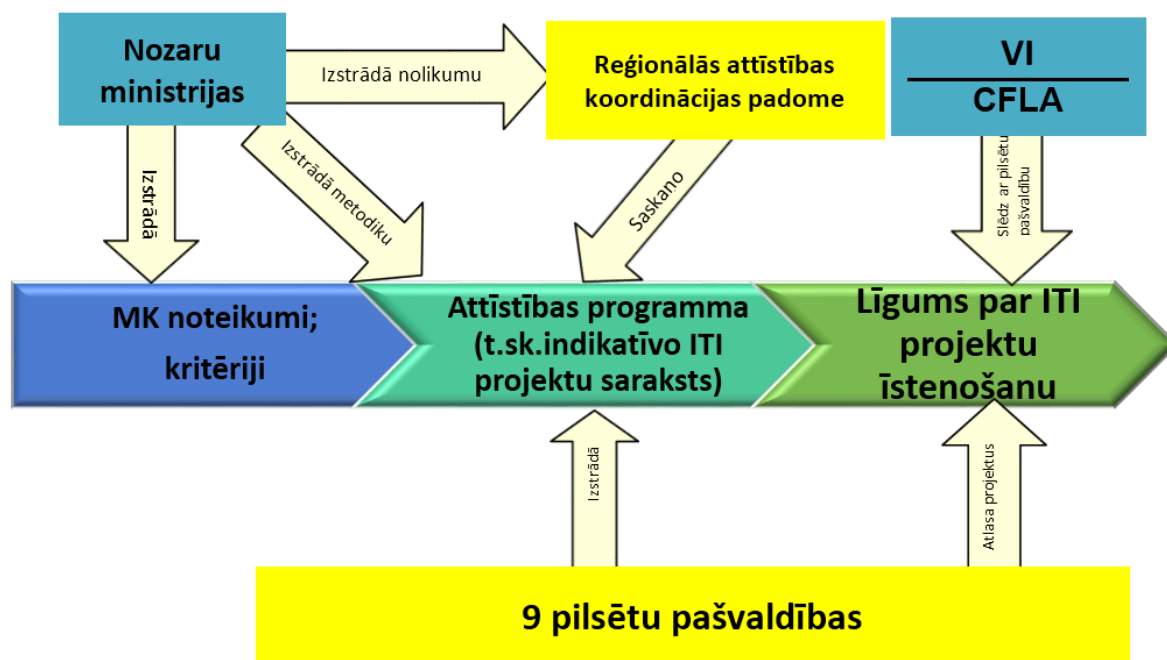
- (660) Sk. sadaļu 3.1.3. "Ilgtspējīga pilsētvides attīstība"

3.1.3. Pilsētvides ilgtspējīga attīstība

- (661) ES un valsts līmenī arvien plašāk tiek atzīta pilsētu kā teritoriju attīstības virzītājspēka nozīmīgā loma reģionu konkurētspējas stiprināšanā. Pilsētu attīstības potenciālu nosaka reģiona telpiskās plānošanas procesā un izmanto, lai stiprinātu ap tām esošās funkcionālās (lauku) teritorijas, tādā veidā veicinot policentrisku (daudzcentru) un līdzsvarotu valsts attīstību. Papildus tam gan Eiropā, gan Latvijā ir atzīts, ka pilsētu un arī pārējo teritoriju attīstība ir jāveicina, ievērojot integrētas pieejas principu un tematiskās koncentrācijas principu. Attiecīgi būtiska nozīme ir integrētu pašvaldību attīstības programmu izstrādei un ieviešanai.
- (662) Stratēģija „Latvija 2030” definē deviņus nacionālas nozīmes centru tīklu kā policentriskas apdzīvojuma struktūras pamatu, ko nepieciešams stiprināt, lai samazinātu pašreizējo pārmērīgo resursu koncentrāciju ap galvaspilsētu.
- (663) Statistikas dati liecina, ka vairākamam nacionālas nozīmes attīstības centru pietrūkst kritiskās resursu masas un to pozitīvā ietekme uz apkārtējo teritoriju attīstību pašlaik ir ierobežota. Nacionālas nozīmes attīstības centru starpā pastāv ievērojamas atšķirības vairākos attīstības rādītājos, piemēram, pēc individuālo komersantu un komercsabiedrību skaita uz 1000 iedzīvotājiem labākais un vājākais rādītājs atšķiras 2,6 reizes, savukārt pēc bezdarba – 2,3 reizes. Līdz ar to nepieciešams plānot atbalsta pasākumus, kas dos iespēju nacionālas nozīmes attīstības centriem palielināt savu ekonomisko nozīmi un paaugstināt pozitīvo ietekmi uz apkārtējo teritoriju attīstību.
- (664) Nozīmīgs reģionālās attīstības atšķirību cēlonis ir zema saimnieciskās darbības aktivitāte un nepilnīgi priekšnoteikumi tās paaugstināšanai reģionos, par ko liecina statistikas dati par nefinanšu investīcijām, darbavietām, ekonomisko aktivitāti tirgus sektorā, bezdarba līmeni, pašnodarbināto un individuālo komersantu īpatsvaru. Tāpat pastāv pašvaldību kvalitatīvu piedāvājumu investoriem trūkums, t.sk. nepilnīga pašvaldību infrastruktūra.
- (665) Lai nodrošinātu atbalsta pielāgošanu katras teritorijas specifiskajām vajadzībām un investīciju lielāku atdevi teritoriju attīstībai, kā arī lai teritorijām dotu iespēju īstenot savas pašvaldību

integrētās attīstības programmu, atbalsts infrastruktūras attīstībai nacionālas nozīmes attīstības centros tiks sniegts, pielietojot *bottom-up* pieeju investīciju plānošanā. Minēto investīciju plānošana un īstenošana balstās uz pašvaldību integrētajām attīstības programmām, kurās tiek sniegts teritorijas attīstības potenciāla izvērtējums un definēti uz pašvaldības attīstību mērķtiecīgi virzīti projekti, kuros ir iekļautas integrētas darbības pilsētu ekonomisko, vides, klimata, demogrāfisko, izglītības un sociālo problēmu risināšanai, vienlaikus ņemot vērā nepieciešamību attīstīt funkcionālo saikni starp pilsētām un lauku teritorijām. Līdz ar to Latvijas reģionālās politikas ietvaros investīcijas tiks mērķtiecīgi vērstas uz disproporciju mazināšanu teritoriju starpā, radot līdzvērtīgus dzīves un darba apstākļus, kā arī vienlīdzīgas iespējas pakalpojumu saņemšanai līdzvērtīgas nozīmes teritorijās Latvijā.

- (666) Uz pašvaldību integrētām attīstības programmām balstītu ERAF atbalstu plānots sniegt ekonomisko, vides, klimata, demogrāfisko, izglītības un sociālo problēmu risināšanai deviņos nacionālas nozīmes attīstības centros – Rīgā, Daugavpilī, Jelgavā, Jēkabpilī, Jūrmalā, Liepājā, Rēzeknē, Valmierā, Ventspilī, novirzot ERAF finansējumu 230,84 milj. EUR apmērā ilgtspējīgai pilsētu attīstības veicināšanai.
- (667) Integrētajā pilsētvides attīstībā apvienotas investīcijas no dažādiem tematiskajiem mērķiem, prioritārajiem virzieniem, ieguldījumu prioritātēm un specifiskajiem atbalsta mērķiem, paredzot investīcijas deviņās nacionālas nozīmes pilsētās un funkcionālajās teritorijās integrētiem iekļaujošas un ilgtspējīgas izaugsmes risinājumiem atbilstoši stratēģijai uzņēmējdarbības vides attīstībai, pilsētvides uzlabošanai, nodarbinātības, energoefektivitātes pasākumu veicināšanai, sekmējot starptautiski nozīmīga kultūras un dabas mantojuma un ar to saistīto pakalpojumu ilgtspējīgu attīstību, sociālās infrastruktūras un vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu mācību vides pilnveidošanai.
- (668) Lai nodrošinātu ITI ietvaros atbalstāmo darbību atlasī atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes 2013.gada 17.decembra regulas (ES) Nr.1301/2013 7.panta 4. un 5.punkta prasībām, vadošā iestāde slēgs deleģēšanas līgumu ar deviņām republikas pilsētu pašvaldībām un sadarbības iestādi.
- (669) Reģionālās attīstības koordinācijas padome darbosies kā konsultatīva institūcija. Tās sastāvu veidos ITI īstenošanā iesaistītās organizācijas - ESI fondu vadībā iesaistītās institūcijas un citas integrētu ilgtspējīgu pilsētvides investīciju ieviešanā un uzraudzībā iesaistītās iestādes un organizācijas - pilsētu pašvaldības un pašvaldību apvienības (atbilstoši ERAF regulas 7.panta 3.punktam), kā arī ESI fondu vadībā iesaistītās institūcijas, plānošanas reģioni un citas integrētu ilgtspējīgu pilsētvides investīciju ieviešanā un uzraudzībā iesaistītās iestādes un organizācijas. ITI ieviešanas shēmā var izdalīt sekojošus posmus:
- Pašvaldības integrēto attīstības programmu saskaņošana;
 - Deleģēšanas līguma starp vadošo iestādi, pilsētas pašvaldību un sadarbības iestādi noslēgšana;
 - ITI ietvaros atbalstāmo darbību atlase un vērtēšana;
 - Vienošanās par darbību īstenošanu noslēgšana.

23.attēls. Integrēto teritoriālo investīciju (ITI) ieviešanas shēma

- (670) **Pirmā posmā** ietvaros deviņas pilsētas, kas ir nacionālas nozīmes attīstības centri, izstrādā vai aktualizē un apstiprina savas integrētās attīstības programmas (stratēģijas), paredzot īpašas sadaļas ITI projektu īstenošanai, kurās ir iekļautas integrētie pasākumi pilsētu ekonomisko, vides, klimata, demogrāfisko un sociālo izaicinājumu risināšanai, vienlaikus ņemot vērā nepieciešamību attīstīt saikni starp pilsētām un lauku teritorijām. Reģionālās attīstības koordinācijas padome saskaņo pilsētu attīstības startēģijas un sniedz atzinumu par projektu nepārklāšanos ar nacionāla līmeņa iniciatīvu projektiem.
- (671) **Otrajā posmā** vadošā iestāde noslēdz ar pilsētas pašvaldību un sadarbības iestādi deleģēšanas līgumu par ITI ieviešanu.
- (672) **Trešajā posmā** pilsētu pašvaldības ITI ietvaros izstrādā un atlasa ITI ietvaros atbalstāmas darbības, kas atbilst iepriekš apstiprinātajām pilsētu stratēģijām un specifisko atbalsta mērķu nosacījumiem, sadarbojoties ar komersantiem un nodrošinot caurspīdīgu ITI ietvaros atbalstāmo darbību atlases ieviešanu.
- (673) **Ceturtajā posmā** pilsētas pašvaldības atlasīto darbību iesniedzēji ar sadarbības iestādi noslēdz vienošanos par ITI darbību īstenošanu un uzraudzību, t.sk., nosakot sasniedzamos rezultātus un projektam pieejamo finansējuma apmēru.
- (674) Iepriekš minētais atbalsts veidos savstarpēju papildinātību ar Lauku attīstības programmā plānotajiem ieguldījumiem lauku attīstības telpā ietilpstošo pašvaldību infrastruktūrā saimnieciskās darbības sekmēšanai, pasākumiem komersantu atbalstam (pārējie pasākumi, kas attiecas uz tematisko mērķi „Uzlabot MVK, kā arī lauksaimniecības nozares (attiecībā uz ELFLA) un zivsaimniecības un akvakultūras nozares (attiecībā uz EJZF) konkurētspēju”) un citiem ieguldījumiem ESI fondu līdzekļu, valsts budžeta, kā arī cita finansējuma ietvaros.

Tabula 3.1.3.2.: Indikatīvais finansējuma sadalījums nacionālā līmenī ilgtspējīgai pilsētvides attīstībai (ERAF)

Avots	Indikatīvais finansējuma sadalījums nacionālā līmenī ilgtspējīgai pilsētvides attīstībai (EUR)	Daļa no kopējā piešķiruma (%)
ERAF	230 848 621	9,61%
KF	0	0,00%
(ESF)	0	0,00%

3.1.4. ETS, sadarbības jomas un ESSBJR

ETS programmas un prioritātes

(675) Latvija ir izvirzījusi prioritāros tematiskos mērķus ETS instrumenta ietvaros, kas ir balstīti uz vajadzību analīzi un stratēģisko redzējumu par valsts tālāku attīstību atbilstoši NAP 2020. Vienlaikus, ņemot vērā ETS instrumenta specifiku un starptautisko dimensiju, pastāv nepieciešamība pielāgot Latvijas noteiktās prioritātes konkrētās ETS programmas sadarbības formātam un mērķiem. Līdz ar to, nepieciešamības gadījumā, pamatojoties uz diskusijas ar citām dalībvalstīm rezultātu, atbalstīt arī citu tematisko mērķu iespējamo sinerģiju / to investīciju prioritāšu apvienošanu iepriekš minētajiem tematiskajiem mērķiem.

(676) Latvijas prioritārie tematiskie mērķi ETS instrumenta ietvaros, uzsākot sarunas par programmu saturu ar partnervalstīm, ir šādi:

1. veicināt ilgtspējīgu transportu un novērst trūkumus galvenajās tīkla infrastruktūrās;
2. uzlabot mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspēju;
3. veicināt sociālo iekļaušanu un apkarot nabadzību;
4. ieguldīt izglītībā, prasmēs un mūžizglītībā;
5. aizsargāt vidi un veicināt resursu efektivitāti;
6. veicināt nodarbinātību un atbalstīt darbaspēka mobilitāti;
7. nostiprināt pētniecību, tehnoloģiju attīstību un inovācijas;
8. uzlabot institucionālās spējas un efektīvu valsts pārvaldi.

(677) Tematiskie mērķi un investīciju prioritātes, kuras tiks atbalstītas programmu ietvaros, tiks identificētas sarunu gaitā par ETS programmām. Sarunās kā viens no principiem ir izvirzīts koordinētu un papildinošu investīciju nodrošināšana ar citām „Eiropas teritoriālās sadarbības” un „Investīcijas nodarbinātībā un izaugsme” mērķa programmām. Tāpat divpusējām un trīspusējām programmām kā sarunu princips ir izvirzīts DP saturiska nodrošināšana, kas ļauj atbalstīt gan dažāda veida investīcijas, tai skaitā infrastruktūras attīstībā, gan sadarbības tīklu un kontaktu veidošanu, projektu izstrādi, ko turpmāk varētu finansēt no citiem nacionālajiem vai starptautiskajiem finanšu avotiem.

(678) ETS programmu izstrādes un ieviešanas laikā tiks nodrošinātas koordinētas un papildinošas investīcijas ar citām „Eiropas teritoriālās sadarbības” un „Investīcijas nodarbinātībā un izaugsme” mērķa programmām. Tika izveidota konsultatīvā darba grupa, ar mērķi nodrošināt ETS instrumenta 2014.–2020.gadam DP izstrādes kvalitātes uzraudzību. Turpmāk tiks izveidota nacionālā apakškomiteja, kuras uzdevums būs nodrošināt padomdevēja funkcijas nacionālajai atbildīgajai iestādei ETS programmu ieviešanā un projektu aktivitāšu nepārklāšanas koordinēšanā ar citiem finanšu instrumentiem.

(679) Latvija plāno dalību šādās ETS programmās:

- Igaunijas – Latvijas pārrobežu sadarbības programma;
- Latvijas – Lietuvas pārrobežu sadarbības programma;
- Latvijas – Krievijas pārrobežu s sadarbības programma;
- Latvijas – Lietuvas – Baltkrievijas pārrobežu sadarbības programma;
- Centrālbaltijas pārrobežu sadarbības programma;

- Baltijas jūras reģiona transnacionālā sadarbības programma;
 - INTERREG EUROPE starpreģionu sadarbības programma;
 - URBACT III starpreģionu sadarbības programma;
 - ESPON starpreģionu sadarbības programma;
 - INTERACT III teritoriālās sadarbības programmu labas pārvaldības programma.
- (680) ETS programmu tematiskais fokuss 2014.–2020. gada plānošanas periodā balstīts uz ESSBJR identificētajām sadarbības jomām tā, lai nodrošinātu maksimāli efektīvu ETS programmās sagatavoto projektu reģionālo ietekmi un nodrošinātu izstrādāto projektu pēctecību, piesaistot papildus ESI fondu investīcijas projektu turpmākās ieviešanas gaitā.

Indikatīvās sadarbības jomas un ESSBJR

- (681) ESI fondu ieguldījumu kontekstā ESSBJR, kas ir nozīmīgs sadarbības instruments, aptverot astoņas ES dalībvalstis Baltijas jūras reģionā, kuras ir apvienojušas spēkus, lai risinātu kopējas reģiona problēmas, tiek skatīta kā Latvijas izaugsmei būtisks instruments, kas ļauj koordinēt nacionālās vajadzības un izaicinājumus reģiona līmenī, veicinot kopēju projektu realizāciju, lai tā nodrošinātu kopēju, ESSBJR definēto, mērķu sasniegšanu.
- (682) Trīs vispārīgie ESSBJR mērķi – “Glābt jūru”, “Nodrošināt reģiona pieejamību” un “Palielināt labklājību” – saskan ar Stratēģijas „Eiropa 2020” mērķiem, proti, gudra, ilgtspējīga un iekļaujoša izaugsme. Stratēģija arī atbalsta sadarbību ar kaimiņvalstīm, tostarp Krieviju un Norvēģiju, un ir vērsta uz jauna veida sadarbību, kuras pamatā ir izpratne, ka kopīgas problēmas vides, ekonomikas vai drošības u.c. jomās, ar ko saskaras konkrēti reģioni, jārisina kopējiem spēkiem. Tāpēc ir lietderīga kopīga plānošana, kas ļauj efektīvāk izlietot pieejamos līdzekļus.
- (683) ESSBJR dod iespēju definēt, kā arī ņemt vērā reģiona vidējā termiņa attīstības tendences, vienlaikus paturot prātā vietējās sociālekonomiskās īpatnības. ESSBJR ietvertie mērķi ir cieši saistīti ar Stratēģijas „Latvija 2030” un NAP 2020 prioritāšu ziņojumā ietvertajām prioritātēm. NAP 2020 kontekstā var izcelt vairākas jomas, kur Latvijas nacionālās intereses atbilst ESSBJR mērķiem: enerģētiskā drošība un neatkarība, uz sadarbību orientēta sabiedrība, inovāciju veicinošas infrastruktūras izveidošana, transporta infrastruktūras uzlabošana, reģionālās attīstības atšķirību mazināšanās u.c. .
- (684) Īpašas Latvijas Republikas intereses ESSBJR kontekstā ir :
1. Baltijas jūras Austrumu krasta konkurētspējas palielināšana un līdzsvarotas attīstības nodrošināšana;
 2. Latvijas prioritārās jomas ESSBJR ietvaros ir enerģētika, izglītība, pētniecība, kultūra, veselība, vide, konkurētspēja un sabiedrības drošība;
 3. ESSBJR mērķis ‘Nodrošināt reģiona pieejamību’ (Connect the Region) , tiecoties uz koordinētu pieeju transporta infrastruktūras attīstībai (Rietumu – Austrumu, Ziemeļu – Dienvidu virziens).
- (685) Šajās jomās plānotās ESI fondu investīcijas Latvijā sniegs tiešu ieguldījumu ESSBJR izvirzīto mērķu sasniegšanā. 9.pielikumā sniegts indikatīvs prioritāro virzienu un specifisko atbalsta mērķu uzskaitījums atbilstošo fondu DP, kas sniegs ieguldījumu ESSBJR mērķu sasniegšanā.
- (686) ESSBJR kontekstā lielākais izaicinājums ir panākt plašāku paraugprojektu skaitu ar Latvijas līdzdalību. Šobrīd atjaunotajā ESSBJR Rīcības plānā ir atrodamas tikai dažas atsauces uz Latviju – pārsvarā tie ir projekti transporta (Rail Baltic, Via Baltica), enerģētikas (NORDEL) un vides aizsardzības (stratēģiskā mērķa „Glābt jūru” īstenošanai) („BalticDeal”, vadošais partneris: Latvijas Lauku atbalsta un konsultāciju centrs, PRESTO, CLEANSHIP, INNOSHIP), ilgtspējīgas zivsaimniecības (Aquabest) un izglītības jomā. Laika periodā no 2009.-2012.gadam Rīcības plānā bija iekļauti vairāki paraugprojekti vides aizsardzības jomā, kuros piedalījās Latvija (piemēram, BRISK, COHIBA). Latvija piedalās visos projektos, kur vadošais partneris ir HELCOM. Latvija piedalās horizontālo prioritāšu par telpisko plānošanu (Spatial) paraugprojektos „Daudzliemeņu

pārvaldība jūras telpiskajā plānošanā Baltijas jūras reģionā” (PartiSEApate) un klimata pārmaiņām (Climate) „Adaptācija klimata pārmaiņām Baltijas jūras reģionā” (BALTADAPT).

- (687) Lai nodrošinātu kopējo ESSBJR mērķu sasniegšanu un integrēšanu dalībvalstu DP, Latvija kopā ar citām reģiona valstīm piedalās regulārās kopējās tikšanās un veicina kopēju sadarbības projektu izstrādāšanu.
- (688) Dažādas organizācijas un sadarbības partneri Latvijā ir piedalījušies un turpina izrādīt interesi par iespēju paraugprojektu (*flagship*) realizācijai un finansējuma saņemšanai. 2013. gadā Rīgas radošais kvatāls „Tabakas fabrika” saņēma EUR 50 000 sēklas finansējumu sadarbības veidošanai ar Somiju, Zviedriju, Igauniju, Lietuvu, Norvēģiju, Dāniju, Vāciju, Krieviju un Poliju. Jaunizveidotā radošā platforma veicinās starpreģionu pieredzes apmaiņu par inovatīviem izglītības veidiem un labo praksti uzņēmējdarbībā un veicinās MVU un izglītības iestāžu sadarbību kultūras un radošo industriju jomā.
- (689) ESSBJR ietvaros Latvijas biedrības un nodibinājumi ir izrādījuši interesi dalībai paraugprojektā “No skolas uz darbu” (*School to work*), kas vērsts uz sadarbības veicināšanu starp Baltijas jūras reģiona valstīm cīņā ar priekšlaicīgo izglītības sistēmas pamešanu un jauniešu bezdarbu Baltijas jūras reģionā, kā arī Latvijas organizācijas un sadarbības partneri plāno iesaistīties paraugprojektā “Mācīšanās dzīvei un darbam skolā” (*Learning for Life and Work in School – LLWS Baltic*), kura mērķis ir stiprināt starptautisko sadarbību, atbalstot preventīvus pasākumus sociālās atstumtības riskam pakļautajiem bērniem un jauniešiem skolās. Tādējādi tiks veicināta ESSBJR mērķa “Palielināt labklājību” un stratēģijas “Eiropa 2020” mērķu sasniegšana, papildinot DP “Izaugsme un nodarbinātība” prioritāro virzienu “Nodarbinātība, darba spēka mobilitāte un sociālā iekļaušana” un “Izglītība, prasmes un mūžizglītība” ietvaros plānoto atbalstu jauniešu garantijas īstenošanai un priekšlaicīgas izglītības sistēmas pamešanas novēršanai. Zema oglekļa emisijas līmeņa tematiskā mērķa īstenošana ir tieši saistīta ar ESSBJR ieviešanu, atbalstot tās ar resursu efektivitātes veicināšanu un klimata pārmaiņu mazināšanu saistītos mērķus, kā arī papildinot apakšmērķa „Uzticami enerģijas tirgi” un prioritātes „Uzlabot enerģijas tirgu pieejamību, efektivitāti un drošību” īstenošanu, tai skaitā īstenojot pasākumus Energoefektivitātes direktīvas ieviešanai. Lai arī prioritārā virziena ietvaros netiek plānots atbalsts starptautiskai sadarbībai un energoinfrastruktūras tīklu attīstībai, plānotais atbalsts energoefektivitātei un vietējās atjaunojamās enerģijas izmantošanai sniegs tiešu ieguldījumu ESSBJR mērķu sasniegšanai.

3.1.5. Teritorijas, kurās ir visaugstākais nabadzības līmenis, vislielākais diskriminācijas vai sociālās atstumtības risks, it sevišķi riska grupās

- (690) Latvijas reģionos vērojamas lielas atšķirības teritoriju attīstības rādītājos. Nozīmīgs reģionālās attīstības atšķirību cēlonis ir zema saimnieciskās darbības aktivitāte un nepilnīgi priekšnoteikumi tās paaugstināšanai reģionos, īpaši austrumu pierobežā un lauku novados. Būtiski atšķirīgā ekonomiskā aktivitāte, pakalpojumu pieejamība un sasniedzamība rada atšķirīgus dzīves kvalitātes standartus un attīstības iespējas teritoriju iedzīvotājiem un veicina iedzīvotāju aizplūšanu no mazāk attīstītām uz attīstītākajām teritorijām, kas vēl vairāk samazina mazāk attīstīto teritoriju izaugsmes iespējas.
- (691) Statistikas dati par nabadzības riska indeksu¹⁷⁸ Latvijā ir pieejami statistisko reģionu (NUTS3) līmenī, un 2011. gadā rādītājs variēja no 12,9% Rīgā līdz 28,6% Latgales reģionā (Pierīgā- 15,5%, Kurzemē- 19,8%, Zemgalē- 22,2%, Vidzemē- 27,8%). Tādējādi Latvijas vidējais rādītājs- 19,4% nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju, neatspoguļo teritoriālās atšķirības, kas vērojamas starp

¹⁷⁸ Nabadzības risks atspoguļo iedzīvotāju īpatsvaru, kuru ienākumi ir mazāki par 60% no ienākumu mediānas.

reģioniem. Tāpat lauku iedzīvotāji ir vairāk pakļauti nabadzības riskam nekā pilsētu iedzīvotāji. Partnerības līguma izstrādes laikā Latvijā nav pieejami statistikas dati par nabadzības riska indeksu vietējo administratīvo teritoriju – novadu un pilsētu griezumā. Tomēr par neviendabīgo situāciju statistisko reģionu ietvaros liecina, piemēram, Labklājības ministrijas operatīvie dati par personu skaitu, kurām spēkā ir trūcīgas personas statuss (skatīt pielikumā „Iedzīvotāju skaits, kam 2013.gada janvārī ir spēkā trūcīgas personas statuss”) Aprēķinot iedzīvotāju īpatsvaru, kuriem ir spēkā trūcīgas personas statuss, no visiem attiecīgās pilsētas vai novada iedzīvotājiem, secināms, ka 2013.gada janvārī trūcīgu personu īpatsvars variēja no 0,88% iedzīvotāju Mārupes novadā līdz 25,27% Ciblas novadā, kamēr vidēji Latvijā minētajā periodā trūcīgas personas statuss bija spēkā 5,37% iedzīvotāju. Latgalē novērojams lielākais novadu skaits ar augstu trūcīgo personu īpatsvaru. Latvijas rīcības nabadzības līmeņa samazināšanai balstītas uz nodokļu un pabalstu politikas izmaiņām un sociālās drošības sistēmas pilnveidi, kā arī valsts budžeta atbalstītu pieejas paplašināšanu bērnu aprūpes pakalpojumiem un ar izglītības ieguvī saistīto izdevumu segšanu; ESF atbalsts tiek plānots veselības aprūpes un izglītības pakalpojumu pieejamības veicināšanai, profesionāla sociālā darba pilnveidei un nabadzības un sociālās atstumtības risku un situācijas monitoringam. Nodarbinātības pasākumu īstenošanā tiks ņemtas vērā reģionu atšķirības atbilstoši konkrētā pasākuma saturam (t.sk. plānojot vairāk resursu ilgtermiņa bezdarbnieku aktivizēšanas programmām un mobilitātes atbalstam reģioniem ar augstāku bezdarba līmeni un mazāku skaitu brīvo darbavietu).

- (692) Mērķa grupas, kuras visvairāk pakļautas nabadzības riskam, ir nepilnas ģimenes, daudz bērnu ģimenes, māsaimniecības, kurā ir tikai viens loceklis. Šo grupu situāciju paredzēts uzlabot nodokļu un pabalstu sistēmu izmaiņu rezultātā, uzlabojot pakalpojumu pieejamību un stiprinot sociālo darbu pašvaldībās. Personām ar invaliditāti atbalsts plānots vairākos virzienos – iekļaujošas izglītības attīstībai, nodarbinātības atbalstam un pakalpojumu nodrošināšanai dzīvesvietā, lai veicinātu personu ar invaliditāti neatkarīgu dzīvi sabiedrībā. Īpaša uzmanība tiks veltīta, lai nodrošinātu ES fondu atbalstītās fiziskās vides, transporta, IKT, citu sabiedrībai paredzēto objektu un pakalpojumu pieejamības uzlabošanu personām ar invaliditāti.
- (693) Detalizētāka informācija tiek sniegta DP “Izaugsme un nodarbinātība” 5.sadaļā „Īpašās vajadzības teritorijām ar visaugstāko nabadzības vai diskriminācijas risku, it sevišķi iedzīvotāju riska grupas”.

Tabula 3.1.5.1.: ESI fondu loma un ieguldījums integrētu pasākumu ieviešanā, lai risinātu to ģeogrāfisko teritoriju īpašās vajadzības, kuras ir pakļautas vislielākajam nabadzības riskam, diskriminācijai un sociālai izslēgšanai.

[Nav attiecināma, ņemot vērā augstāk sniegto informāciju]

[Izvērstāku aprakstu par teritoriālajām atšķirībām Latvijā skatīt 1.sadaļā]

3.1.6. Demogrāfiskie izaicinājumi reģionos

- (694) Latvijā pastāv pārāk lielas disproporcijas teritoriju attīstības rādītājos, kas ir ievērojamas arī ES mērogā. Saskaņā ar Eurostat datiem pēc reģionālā IKP uz vienu iedzīvotāju dispersijas¹⁷⁹ NUTS 3 statistisko reģionu grupā Latvija 2009. gadā uzrādīja ceturto sliktāko rezultātu starp ES dalībvalstīm (43,3%). Līdzīgas tendences ir arī citos teritoriju sociālekonomiskās attīstības rādītājos. Iedzīvotāju skaits laikā no 2000.–2011.gadam ir pieaudzis tikai teritorijās ap galvaspilsētu, pārējā valsts teritorijā tas ir samazinājies; atsevišķās attālākās pašvaldībās samazinājums sasniedz pat 25-30% (Tautas skaitīšanas dati). Īpaši negatīvi ekonomiskās attīstības rādītāji novērojami Latgales reģionā¹⁸⁰.

¹⁷⁹ Variācijas koeficients, izteikts procentos. Raksturo reģionu novirzi % no valsts vidējā IKP līmeņa. Ja skaitlis ir 0, tad atšķirības starp reģioniem neeksistē, proti, valstī pilnīgi visos reģionos tiek saražots vienāds IKP.

¹⁸⁰ Pēc Eurostat datiem Latgales plānošanas reģiona IKP uz vienu iedzīvotāju pēc pirktspējas līmeņa (PSL) 2010.gadā sastādīja tikai 6990 (Latvijā – 13 200, ES-27 – 24 500), t.i., mazāk kā 30% no ES-27 vidējā rādītāja.

- (695) Būtiski atšķirīgā ekonomiskā aktivitāte, pakalpojumu pieejamība un sasniedzamība rada atšķirīgus dzīves kvalitātes standartus un attīstības iespējas teritoriju iedzīvotājiem un veicina iedzīvotāju aizplūšanu no mazāk attīstītām uz attīstītākajām teritorijām, kas vēl vairāk samazina mazāk attīstīto teritoriju izaugsmes iespējas. Latvijas statistisko reģionu IKP uz vienu iedzīvotāju salīdzinājumā ar ES vidējiem rādītājiem nemainīgi ir salīdzinoši zems. ES NUTS 3 reģionu IKP uz vienu iedzīvotāju 2009.gadā svārstās no 136 500 EUR (Inner London – West reģions Lielbritānijā) līdz 2 300 EUR (Silistra reģions Bulgārijā), savukārt Latvijas statistisko jeb NUTS 3 reģionu – no 13 800 EUR Rīgas statistiskajā reģionā līdz 4 500 EUR uz vienu iedzīvotāju Latgales statistiskajā reģionā.
- (696) Latgales plānošanas reģionu raksturo īpaši zems iedzīvotāju blīvums, ekonomiskā aktivitāte un īpaši strauja iedzīvotāju aizplūšana. Austrumu pierobežas novadi aizņem 20,6% Latvijas teritorijas, taču tajos dzīvo tikai 7,4% Latvijas iedzīvotāju. Laikā no 2007.gada sākuma līdz 2012.gada sākumam iedzīvotāju skaits austrumu pierobežas novados sarucis trīs reizes straujāk nekā novados vidēji un 2,5 reizes straujāk nekā Latvijā kopumā, turklāt tajos ir augsts iedzīvotāju virs darbības vecuma īpatsvars un zems iedzīvotāju līdz darbības vecumam īpatsvars. Arī Lietuvas un Igaunijas pierobežā raksturīgi nozīmīgi izaicinājumi teritoriju attīstībā, taču tie ir līdzīgi citās attālākajās lauku teritorijās esošajiem. Detalizētāku informāciju skatīt sadaļā “Teritoriāli nesabalansēta ekonomiskā attīstība”.
- (697) Lai risinātu demogrāfiskos izaicinājumus attiecībā uz teritoriju apdzīvotību, reģionālo un pilsētu politiku ietvaros nepieciešams revitalizēt attīstības centrus teritorijās, kas strauji iztukšojas, kā arī sekmēt integrētu plānošanu pilsētu un tām pieguļošo teritoriju attīstībai, cieši sasaistot pilsētu un lauku teritorijas (piemēram, sasaistot lauku teritorijas, kas iztukšojas, ar pilsētām, kurās iedzīvotāju skaits pieaug).
- (698) Latvijas reģionālajā politikā tiek noteiktas jaunas mērķteritorijas jeb teritoriālais fokuss, jauna investīciju plānošanas un atbalsta sniegšanas sistēma teritorijām, tematiska koncentrēšanās reģionālās attīstības veicināšanā ar uzsvāru uz saimnieciskās darbības aktivitātes stimulēšanu teritorijās, kā arī uzsvārs uz plašu dažādu pušu iesaisti reģionālās politikas mērķu sasniegšanā. Reģionālās politikas ietvaros tiks sniegtas attīstības iespējas ikvienai Latvijas teritorijai, vienlaikus nosakot konkrētu teritoriālu fokusu, lai sniegtais atbalsts būtu mērķtiecīgs un radītu maksimālu atdevi. Būtiskākā loma šajā kontekstā būs starptautiskas, nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centriem. Tāpēc 2014.–2020 .gada plānošanas periodā investīcijas teritorijās tiks balstītas uz vietējā un reģionālajā līmenī identificētajām attīstības iespējām un prioritātēm, kas pamatotas teritoriju attīstības un nozaru plānošanas dokumentos.
- (699) Reģionālās politikas ilgtermiņa rezultāti un rezultatīvie rādītāji, kas sasniedzami līdz 2030.gadam: kāpināts attīstībā atpalikušo reģionu attīstības temps, lai maksimāli pietuvotos valsts vidējā IKP līmenim, sekmējot reģionālo atšķirību samazināšanos - dispersija pēc IKP uz 1 iedzīvotāju mazāka par 30 (bāzes vērtība 2006.gadā ir 46,8); veicināta policentriska apdzīvojuma struktūra, saglabājot pilsētu/lauku iedzīvotāju attiecību 70/30 (t.i. ierobežot lauku iedzīvotāju pārceļšanos uz pilsētām, ko pilnībā apturēt nav iespējams) (bāzes vērtība 2009.gadā ir 67,8/32,2).
- (700) Lai risinātu minētās problēmas, ESI fondu investīcijas tiks izmantotas reģionu potenciāla attīstībai, saimnieciskās darbības vides sakārtošanai un nodarbinātības veicināšanas pasākumiem un izglītībai, jo īpaši konkrētas investīcijas plānojot nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centriem un Latgales pašvaldībām. Vienlaikus tiks nodrošināts, ka reģionālajā un vietējā līmenī īstenotie pasākumi sniedz ieguldījumu nozaru politiku īstenošanā uz vietām. Tādējādi jaunās investīciju plānošanas pieejas darbības ietvaros tiks salāgots nacionālā, reģionālā un vietējā līmeņa skatījums par katrā teritorijā veicamajiem ieguldījumiem.

4. EFEKTĪVA PL UN DARBĪBAS PROGRAMMU IEVIEŠANA

4.1.E-FONDI

- (701) 2007.–2013.gada KP fondu plānošanas periodā KP fondu finansētu projektu uzskaitē un uzraudzība tika īstenota, izmantojot decentralizētu IT sistēmu modeli. Detalizēta informācija par projektiem, maksājumiem, pārbaudēm tika uzkrāta 5 aģentūru IT sistēmās un apkopota centrālajā KP fondu vadības informācijas sistēmā. Izvērtējot esošā perioda pieredzi, tika secināts, ka KP fondu projektu datu uzkrāšana vairākās IT sistēmās, ņemot vērā KP fondu vadībā iesaistīto iestāžu skaitu un to specifiskās vajadzības, kopumā ir nodrošinājusi efektīvu KP fondu finansētu projektu uzskaiti un uzraudzību. Decentralizēts IT sistēmu modelis KP fondu vadībā iesaistītajām iestādēm ir nodrošinājis iespēju ātrāk realizēt specifiskus IT sistēmu uzlabojumus, kas bija nepieciešami KP fondu pārvaldības stiprināšanai. Izvērtējot esošās IT sistēmas tika identificēts dažāds e-pakalpojumu daudzums un to pieejamība finansējuma saņēmējiem. Viens no būtiskākajiem ierobežojumiem decentralizētajā IT sistēmu modelī ir detalizētas informācijas pieejamības trūkums vienkopus visām ESI fondu vadībā iesaistītajām iestādēm.
- (702) Ņemot vērā „2007.–2013.gada plānošanas perioda KP fondu VSID prioritāšu, pasākumu un aktivitāšu ieviešanas efektivitātes vidusposma (mid-term) izvērtējums” ietvaros izteiktās rekomendācijas, kas norādītas PL sadaļā Nr. 2.6. Administratīvā sloga mazināšanas aktivitātes ieskaitot laika grafiku, 2014.–2020.gada KP fondu plānošanas periodā KP fondu finansētu projektu uzskaitē un uzraudzībai tiks izmantota viena centrāla IT sistēma, kas būs pieejama visām KP fondu vadībā iesaistītajām iestādēm un projektu iesniedzējiem/finansējuma saņēmējiem. Izvērtējot CFLA projektu vadības informācijas sistēmas esošo funkcionalitāti un pieejamos e-pakalpojumus, kā arī izmaiņas vadības un kontroles sistēmā, FM Informācijas tehnoloģiju padome nolēma, ka centrālā IT sistēma tiks veidota uz esošās CFLA projektu vadības informācijas sistēmas bāzes. Sistēma tiks papildināta ar EK regulās noteikto un dalībvalsts identificēto papildus nepieciešamo funkcionalitāti.
- (703) Iepirkums par CFLA sistēmas papildināšanas darbiem tiks izsludināts 2013.gada pēdējā ceturksnī un paredzams, ka līgums ar sistēmas izstrādātāju tiks noslēgts līdz 2014.gada vidum. Līdz 2014.gada beigām centrālajā KP fondu vadības informācijas sistēmā plānots izstrādāt elektroniskās datu apmaiņas platformu, kas sniegs iespēju projekta iesniedzējam un finansējuma saņēmējam tiešsaistē iesniegt projekta iesniegumu, iegūt aktuālāko informāciju par iesniegto projektu, iesniegt un ar elektronisko parakstu parakstīt maksājuma prognozes, maksājuma pieprasījumus, progresa pārskatus, pamatojošos dokumentus, elektroniski sazināties ar sadarbības iestādi, piekļūt projekta dokumentu arhīvam u.c. e-pakalpojumiem. Lai nodrošinātu plašāku e-pakalpojumu pieejamību un mazinātu papīra dokumentu apriti KP fondu finansējuma saņēmēju un fondu administrējošo iestāžu starpā, centrālā IT sistēma tika sasaistīta ar citām valsts nozīmes informācijas sistēmām. Sistēmā plānots iekļaut detalizētu informāciju par projektiem, kas finansēti finanšu instrumentu aktivitātēs, informāciju par veiktajiem auditiem, EK maksājuma pieteikumiem. Sistēmā plānots nodrošināt uzkrāšanu daļai no KP fondu ietekmes un efektivitātes novērtēšanai nepieciešamajiem datiem, kas nav pieejami citu institūciju rīcībā. Sistēmā plānots uzkrāt datus par projekta līmeņa rādītājiem un specifiskajiem atbalsta mērķiem, ar iespēju skaidri identificēt rādītāju nosaukumus, to mērvienības un definīcijas, sākotnējās un mērķa vērtības, kā arī to apkopošanas biežumu.
- (704) Attiecībā uz ELFLA un EJZF, 2004.–2006.gada un 2007.–2013.gada plānošanas periodā jau veikta virkne nozīmīgu pasākumu, lai nodrošinātu informācijas apmaiņu elektroniski starp atbalsta saņēmējiem un atbildīgajām iestādēm. – skatīt sadaļu Nr.2.6. 2014.–2020.gada plānošanas periodā plānots uzlabot informācijas sistēmu darbību, lai pēc iespējas plašākam atbalsta pretendenti/saņēmēju lokam nodrošinātu šos pakalpojumus. Papildus tam, šo IT sistēmu darbību plānots paplašināt ne tikai ELFLA un EJZF īstenošanas nolūkā, bet arī attiecībā uz citiem pieejamiem finanšu instrumentiem.

- (705) Saskaņā ar Padomes Regulas Nr. 1290/2005 Par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu 7.pantā noteiktās un publiskā iepirkuma kārtībā izvēlētās Sertificējošās institūcijas KPMG sagatavotajiem ikgadējiem Sertifikācijas ziņojumiem, maksājumu aģentūras darbībā konstatētie vidējas nozīmes un lielākā daļa maznozīmīgo trūkumu ir saistīti ar IT sistēmu darbību un to drošību. Ziņojumā norādītie maznozīmīgie trūkumi tiek novērsti jau 2007.-2013.gada plānošanas perioda laikā, līdz ar to attiecībā uz nākamo periodu būtiski uzlabojumi sistēmu darbībā attiecībā uz to darbību un drošību nav nepieciešami.
- (706) Kopš 2011.gada 1.jūnija ELFLA un EJZF maksājumu iestādei – Lauku atbalsta dienestam – ir piešķirts kvalitātes sertifikāts ISO 9001:2008, kurš apliecina, ka dienesta darbības sfēras - ES un valsts atbalsta pasākumu administrēšana lauksaimniecībā, zivsaimniecībā, mežsaimniecībā un lauku attīstībā - tiek veikta atbilstoši starptautiski atzītam kvalitātes vadības standartam.

PIELIKUMI:

- 1.pielikums. Kopsavilkums par ex ante nosacījumu izpildi nacionālā līmenī
- 2.pielikums. Kopsavilkums par Partnerības līguma Eiropas Savienības investīciju fondu 2014.–2020.gada plānošanas periodam saskaņošanas procesā iesaistītājām institūcijām
- 3.pielikums. Kopsavilkums par partneru sniegtajiem būtiskākajiem komentāriem
- 4.pielikums. Plānotie ieguldījumi sociālo pakalpojumu infrastruktūrā 2014.–2020.gada ESI fondu plānošanas periodā
- 5.pielikums. Veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju tīkls
- 6.pielikums. LAP 2014.–2020.gada pasākumu īstenošanas karte
- 7.pielikums. Iedzīvotāju skaits, kam 2013.gada janvārī ir spēkā trūcīgas personas statuss
- 8.pielikums. Aglomerācijas, kas līdz 2015.gadam neizpildīs Padomes 1991.gada 21.maija Direktīvas 91/271/EEK par komunālo notekūdeņu attīrīšanu noteiktas prasībās
- 9.pielikums. Darbības programmu sasaiste ar Baltijas jūras reģiona stratēģijas (ESSBJR) prioritātēm un mērķiem
- 10.pielikums. Informācija par direktīvām vides monitoringa un kontroles jomā, kuru īstenošanai nepieciešams ESI fondu finansējums
- 11.pielikums. Rīcības plāns izglītības infrastruktūras kartējuma izstrādei

Ministrs

Andris Vilks

19.06.2014 9:06
76705
Karīna Virse
Karina.Virse@fm.gov.lv